

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

SLOVENŠČINA

OSNOVNA ŠOLA

Izobraževalni program osnovne šole

Izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezične osnovne šole na narodno mešanem območju Prekmurja

Prilagojeni izobraževalni programi osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom

Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje, Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

OBVEZNI PREDMET

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: slovenščina

Predmetnik za osnovno šolo

Prilagojeni predmetnik za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Prilagojeni predmetnik za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

Predmetnik prilagojenega programa osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom

4. razred	5. razred	6. razred	7. razred	8. razred	9. razred
175	175	175	140	122,5	144

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

dr. Špela Bregač, ZRSŠ, dr. Kozma Ahačič, ZRC SAZU, dr. Anja Benko, ZRSŠ, mag. Mateja Jankovič Čurič, OŠ Artiče, Vanja Jesenek, OŠ Sladki Vrh, dr. Andraž Jež, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Vanja Kavčnik Kolar, ZRSŠ, Valentina Kobal, Šolski center Nova Gorica, OE Biotehniška šola Šempeter pri Gorici, Maja Kosmač Zamuda, ZRSŠ, mag. Tatjana Lotrič Komac, OŠ Naklo, dr. Božidara Krakar Vogel, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Matija Martinec, OŠ Brinje Grosuplje, Drago Meglič, Gimnazija Murska Sobota, Ljiljana Mićović Struger, ZRSŠ, mag. Marta Novak, ZRSŠ, dr. Nina Novak, ZRSŠ, Nina Papež, Gimnazija Kočevje, Vladimir Pirc, ZRSŠ, mag. Mirjam Podsedenshek, ZRSŠ, Neža Ritlop, OŠ Turnišče, mag. Gordana Rodinger, OŠ Pesnica, mag. Mojca Saksida, OŠ Lucijana Bratkoviča Bratuša Renče, dr. Igor Saksida, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Andreja Sever, ZRSŠ, dr. Sonja Starc, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Marjeta Stegel, ZRSŠ, dr. Matej Šekli, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Tomislav Virk, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Tina Žagar Pernar, OŠ Naklo, dr. Alenka Žbogar, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Marija Žveglič, ZRSŠ.

JEZIKOVNI PREGLED: Zala Mikeln

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Ucni-nacrti/2025/UN_OS/Didakticna_priporocila_k_ucnemu_nacrtu_slovenscina_2025.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 248433155](#)

ISBN 978-961-03-1091-4 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

BESEDILO O SEJI SS

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na 244. seji dne, 22. 5. 2025, določi učni načrt slovenščina za izobraževalni program osnovne šole, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezične osnovne šole na narodno mešanem območju Prekmurja in prilagojene izobraževalne program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na 244. seji dne, 22. 5. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu slovenščina za izobraževalni program osnovne šole, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim 7 predmetnikom za osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezične osnovne šole na narodno mešanem območju Prekmurja in prilagojene izobraževalne programe osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtnice, učnih načrtov ter katalogov znanj)

KAKO SE ZNAJTI?

TIPICNE STRANI

V dokumentu je za učenke in učence, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih učenci izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

IME TEME

OBVEZNO

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno

OPIS TEME

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exeseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similiic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti connihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeaped quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Osnovna šola | Slovenščina

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dotatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolom, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solores dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Učenec
- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
  - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.
  - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
  - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
  - » Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
  - » Omnim ut doluptur, quam consequi.
  - » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
  - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repeliam.*
  - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
  - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- laborerat voluptiurem   veligna tessint   laborerat voluptiurem   veligna tessint
 veligna tessint   laborerat voluptiurem   veligna tessint

9 Osnovna šola | Slovenščina

Pojmi, ki jih učenec mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo učenci.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nish elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

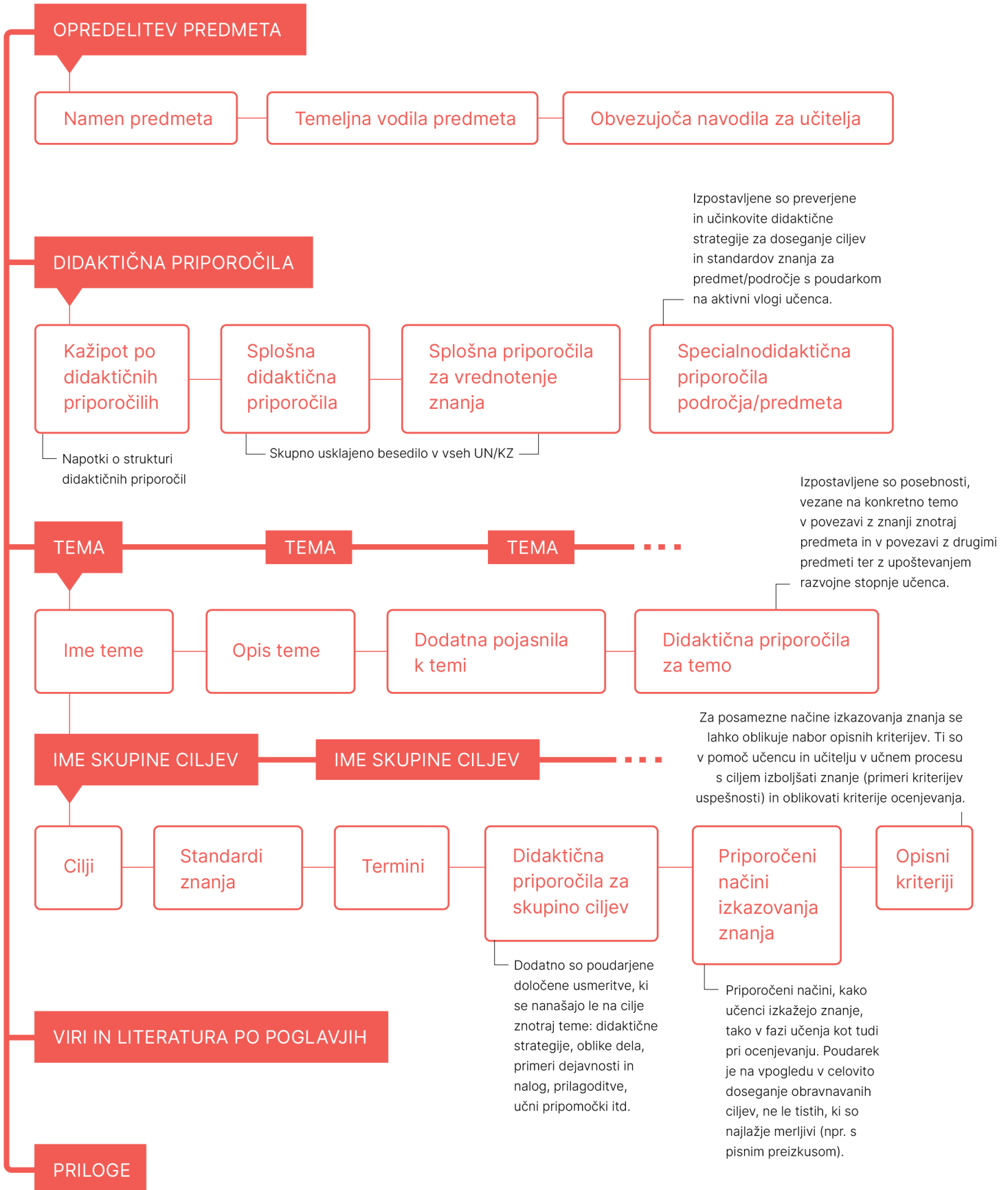
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NAČRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA.....	11	SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI	50
Namen predmeta.....	11	Oblikovanje in razvijanje zavesti o slovenščini v digitalni dobi.....	51
Temeljna vodila predmeta	11	Jezikovne tehnologije, orodja, viri in priročniki.....	52
Obvezujoča navodila za učitelje	12	KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV.....	53
DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	12	Književna besedila.....	54
Kažipot po didaktičnih priporočilih	12	Književna oseba	58
Splošna didaktična priporočila	13	Književni prostor in čas	60
Splošna priporočila za vrednotenje znanja	15	Dogajanje, tema in sporočilo	62
Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta	16	Avtor in pripovedovalec.....	64
DRUGO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE	21	ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL	65
TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....	22	Pesništvo	67
SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO	23	Pripovedništvo.....	70
Razvijanje bralne pismenosti	24	Dramatika	73
Besedilo, besedilne vrste, besedilne skupine	26	Predelave književnih besedil	75
Besediloslovje in sprejemanje ter tvorjenje besedila	27	(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH	78
SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU	31	Govorno nastopanje	79
Slovenski jezikovni prostor	31	Interpretativno branje	82
Slovenski jezik v družbi	33	Pisanje	84
Jezikovne zvrsti.....	34	KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU	87
JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA 35		Slovstvena folklor, književniki in njihova dela.....	88
Jezikovne ravnine in univerzalnost jezikovnega sistema	36	Literarnoteoretično znanje.....	91
Glasoslovje	37	TRETJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE	93
Besedoslovje	38	TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA	94
Besedotvorje	39	SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO	95
Oblikoslovje	40	Razvijanje bralne pismenosti	97
Skladnja	42	Besedilo, besedilne vrste, besedilne skupine	98
PRAVOPIS IN PRAVOREČJE	44	Besediloslovje in sprejemanje ter tvorjenje besedila	100
Pravopis.....	45	SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU	105
Pravorečje	48		

Slovenski jezikovni prostor	105	KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU ...	177
Slovenski jezik v družbi	107	Slovstvena folklor, književniki in njihova dela	183
Jezikovne zvrsti	109	Literarnoteoretično znanje	186
Zgodovina slovenskega jezika	111	Literarnozgodovinsko znanje	189
JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA	112	VIRI IN LITERATURA PO POGAVJJIH ...	191
Jezikovne ravnine in univerzalnost jezikovnega sistema	113	Didaktična priporočila	191
Glasoslovje	115	SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO	191
Besedoslovje	117	RAZVIJANJE BRALNE PISMENOSTI	191
Besedotvorje	119	BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE	192
Oblikoslovje	120	BESEDILOSLOVJE IN SPREJEMANJE TER TVORJENJE BESEDILA	192
Skladnja	122	SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU	192
PRAVOPIS IN PRAVOREČJE	125	SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI	192
Pravopis	126	JEZIKOVNE ZVRSTI	192
Pravorečje	129	JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA	193
SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI	131	SKLADNJA	193
Oblikovanje in razvijanje zavesti o slovenščini v digitalni dobi	132	PRAVOPIS IN PRAVOREČJE	193
Jezikovne tehnologije, orodja, viri in priročniki	134	PRAVOPIS	193
KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV	136	PRAVOREČJE	193
Književna besedila	137	KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV	194
Književna oseba	141	KNJIŽEVNA BESEDILA	194
Književni prostor in čas	144	KNJIŽEVNA OSEBA	194
Dogajanje, motiv, tema, sporočilo in snov	146	KNJIŽEVNI PROSTOR IN ČAS	194
Avtor in pripovedovalec	148	DOGAJANJE, TEMA IN SPOROČILO	194
Književna perspektiva	150	AVTOR IN PRIPOVEDOVALEC	195
ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL	152	ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL	195
Pesništvo	154	PESNIŠTVO	195
Pripovedništvo	157	PRIPOVEDNIŠTVO	195
Dramatika	160	DRAMATIKA	195
Predelave književnih besedil	162	PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL	196
(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH	164		
Govorno nastopanje	165		
Interpretativno branje	168		
Pisanje	171		

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH	196	PESNIŠTVO	203
GOVORNO NASTOPANJE	196	PRIPOVEDNIŠTVO	203
INTERPRETATIVNO BRANJE	197	DRAMATIKA	203
PISANJE	197	PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL	204
KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU	198	(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH	204
SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA	198	GOVORNO NASTOPANJE	204
LITERARNOTEORETIČNO ZNANJE	198	INTERPRETATIVNO BRANJE	205
SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO	199	PISANJE	205
RAZVIJANJE BRALNE PISMENOSTI	199	KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU	206
BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE	199	SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA	206
BESEDILOSLOVJE IN SPREJEMANJE TER TVORJENJE BESEDILA	199	LITERARNOTEORETIČNO ZNANJE	206
SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU	199	LITERARNOZGODOVINSKO ZNANJE	206
SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI	199	PRILOGE	207
JEZIKOVNE ZVRSTI	199	Priloge po poglavjih	207
ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA	200	KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU	207
JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA	200		
SKLADNJA	200		
PRAVOPIS IN PRAVOREČJE	201		
PRAVOPIS	201		
PRAVOREČJE	201		
KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV	201		
KNJIŽEVNA BESEDILA	201		
KNJIŽEVNA OSEBA	202		
KNJIŽEVNI PROSTOR IN ČAS	202		
DOGAJANJE, MOTIV, TEMA, SPOROČILO IN SNOV	202		
AVTOR IN PRIPOVEDOVALEC	202		
KNJIŽEVNA PERSPEKTIVA	203		
ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL	203		

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Slovenščina je temeljni splošnoizobraževalni predmet v osnovni šoli, in sicer je prvi oz. materni jezik za večino učencev in drugi jezik oz. jezik okolja v delu Prekmurja ter v delu slovenske Istre.

Cilji predmeta se uresničujejo z jezikovnim in s književnim poukom v okviru vseh sporazumevalnih dejavnosti: poslušanja, branja, govorjenja in pisanja; tudi v digitalnem okolju. Pouku književnosti je namenjenih približno 40 % ur predmeta, jezikovnemu pouku pa približno 60 %.

Pri pouku jezika se učenec usposablja za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku, še posebej v knjižni zvrsti, razvija zavest o pomenu slovenščine in materinščine, o slovenščini kot uradnem, učnem in državnem jeziku, o njenem položaju v Evropski uniji ter o njeni izrazni razvitosti na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, pri pouku književnosti pa razvija zmožnost ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Pri jezikovnem pouku razvijamo sporazumevalno zmožnost v slovenskem knjižnem jeziku, tj. praktično in ustvarjalno obvladovanje vseh sporazumevalnih dejavnosti (tako na funkcionalni kot kritični ravni) in jezikovnosistemskih osnov. Učenec sprejema, razčlenjuje, kritično interpretira, vrednoti razvojni stopnji ustrezna besedila ter tvori po vlogi in izbiri koda(-ov) različna govornjena in zapisana besedila. Ob njih se kritično uči inherentnih lastnosti besedil in jezikovnega sistema ter razvija ustvarjalen, spoštljiv in odgovoren odnos do soljudi, drugačnosti, do naravnega in kulturnega okolja.

Pri književnem pouku se učenec srečuje z umetnostnimi besedili ter ob njih s sprejemanjem in tvorjenjem razvija tudi doživljajsko, domišljijsko, ustvarjalno, vrednotenjsko in intelektualno zmožnost. Pri tem se utrjujejo tudi kulturna, domovinska in državljska vzgoja, medkulturna zmožnost ter zavedanje o vlogi slovenske književnosti in slovenskega jezika pri ohranjanju narodne identitete.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Učitelj cilje predmeta uresničuje z jezikovnim in s književnim poukom v okviru vseh sporazumevalnih dejavnosti: poslušanje, branje, govorjenje in pisanje - pri tem izbira aktivne oblike, metode, strategije poučevanja in učenja.

Pouk slovenščine učitelj načrtuje tako, da nameni jezikovnemu pouku 60 % ur in književnemu pouku 40 % ur predmeta na letni ravni oz. tako, da doseže cilje predmeta.

Pri načrtovanju pouka naj učitelj upošteva učenčeve raznolike vzgojno-izobraževalne potrebe ter mu po potrebi zagotovi ustrezne prilagoditve.

Pojasnilo zapisov in oznak:

- » Z ležečim tiskom so označeni *izbirni cilji in izbirni standardi znanja*.
- » Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev (SC) se navezuje na plakate o skupnih ciljeh (v prilogi tega dokumenta).
- » S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.
- » Znak / (poševnica) pri jezikovnih temah (Sporazumevanje in besedilo; Slovenski jezik v prostoru, družbi in času; Jezikovni sistem in njegova vloga; Pravopis in pravorečje; Slovenščina v digitalni dobi) pri navedbi razredov pomeni 'in/ali'.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdt>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) in je v vseh učnih načrtih enako.

- » Razdelek *Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta* vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifikke.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka *Didaktična priporočila za temo* in *Didaktična priporočila za skupino ciljev* vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti učencev, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka *Priporočeni načini izkazovanja znanja* in *Opisni kriteriji*, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj učencev prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi učencem omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega učenca, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » učence aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » učencem omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepoznava in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe učencev;
- » učencem postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri učencih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotnega spremljanja in preverjanja dosežkov učencev;

- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta učencem omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo učence k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe učencev v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela učencev, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna tudi za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih učencev. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter učencev iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki učencem iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za učence iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja učencev skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju znanja (ugotavljanje predznanja in znanja učenca na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega učenca, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja učenčevo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek učenca. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih učencev ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako učenec dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja učenca, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira učenčevo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » učenca spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » učencu sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj učencu omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je učenec spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe učenca, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljnih učnega načrta in jih učitelj pri učencu sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi učencu. Če učenec v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi učenec izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

Pri predmetu slovenščina je pouku književnosti namenjenih 40 % ur predmeta, jezikovnemu pouku pa 60 % ur. Učenci sprejemajo (poslušajo, berejo), tvorijo (govorijo, pišejo), doživljajo, razčlenjujejo, povzemajo, obnavljajo, vrednotijo in interpretirajo neumetnostna ter umetnostna/književna besedila, primerna njihovi starosti, sporazumevalni, spoznavni in domišljjski zmožnosti, izkušnjam, interesu. Tako dejavno razvijajo svojo sporazumevalno, spoznavno in ustvarjalno zmožnost ter uzaveščajo temeljne podobnosti in razlike v sprejemanju, tvorjenju, zgradbi, slogu in jeziku.

Učitelj naj pri pouku smiselno uporablja vse učne oblike, a naj pogosteje izbira aktivne oblike učenja. Učenci rešujejo avtentične izzive, pri tem pa izkažejo inter- in intradisciplinarno znanje, uporabo veščin, medsebojno sodelovanje, lahko izražajo razmislek o svojem učnem procesu. Uzaveščajo svojo jezikovno učinkovitost, jo izboljšujejo in spremljajo svoj napredek. O jeziku se učijo z rabo, ob tem ga teoretično opisujejo le tam, kjer je to smiselno. Zavedajo se, da je izbira jezikovnih sredstev vezana na konkretne govorne položaje, ki jih uzavestijo. Razlikujejo in razmišljajo tudi o drugih možnostih znotraj različnih družbeno-kulturnih okvirov.

Učni cilji niso razčlenjeni po razredih, temveč so opredeljeni za celotno vzgojno-izobraževalno obdobje. To učiteljem omogoča, da avtonomno izbirajo hitrost obravnave ciljev in vsebin, njihovo zaporedje, metode in oblike dela glede na potrebe, zmožnosti in pričakovanja učencev.

Cilji in vsebine se sistematično nadgrajujejo, medsebojno prepletajo in omogočajo učencu postopno pridobivanje znanja, veščin in spretnosti, kar vodi k oblikovanju kultiviranega poslušalca, sogovorca, govorca, bralca in pisca. Učenec zmožnosti, ki jih je razvil v predhodnem VIO, pogloblja in nadgrajuje.

V učnem načrtu so ob obveznih ciljeh navedeni tudi izbirni cilji – ti so zaznamovani s poševnim tiskom (prim. književne vrste pri književnem pouku). Izbirnost ni omejena samo na književne vrste, temveč je razširjena tudi na sporazumevalne dejavnosti ob obravnavi posameznih književnih vrst. To omogoča učinkovito diferenciacijo, individualizacijo in personalizirano učenje učenca (ne sme povečevati neenakosti med učenci).

Temeljni cilj jezikovnega pouka slovenščine je razvijanje jezikovne, narodne in državljske zavesti ter razvijanje (kritične) sporazumevalne zmožnosti v slovenskem (knjižnem) jeziku. Jezikovnemu pouku je namenjenih 60 % ur. Pouk jezika se prepleta s poukom književnosti; povezuje ju jezik. V učnem načrtu so nekatere znotrajpredmetne povezave že predvidene. Novost je preglednejši jezikovni sistem, večja izbirnost pri obravnavi besedilnih vrst in tema *Slovenščina v digitalni dobi*, ki je nastala kot odziv na jezikovne okoliščine, saj učenci pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti uporabljajo tudi digitalno tehnologijo.

Pouk jezika, katerega cilj je učenčeva (kritična) sporazumevalna zmožnost, naj bo pester in naj temelji na komunikacijskem modelu.

Prva faza komunikacijskega modela so dejavnosti pred obravnavo nove snovi. Ta poleg preverjanja, kaj učenci že vedo/znajo, motivacije ali uvoda, zajema še širšo kontekstualizacijo in vživljanje v vloge, načrtovanje obravnave besedila oz. sporazumevalne izkušnje ter njene napovedi.

Druga faza so dejavnosti med obravnavo. Ta vsebuje delo z besedilom, ki se opre na konkretno sporazumevalno izkušnjo. Učenje poteka ob besedilu, v katerega se učenec vedno znova vrača.

Sklepna faza po obravnavi naj bo obsežnejša in naj vključuje več dejavnosti, ne le ponavljanje in utrjevanje nove snovi. K tema dejavnostma naj se pridružijo še umeščanje nove snovi v sistem, učenčeva metakognicija ter nove naloge.

Temeljni cilj književnega pouka je razvijanje recepcijske zmožnosti. Izhaja iz obravnave književnih besedil, primernih starostni stopnji, domišljijski, spoznavni, sporazumevalni zmožnosti, izkušnjam in interesom učencev. Književnemu pouku je namenjenih 40 % učnih ur.

Izbira književnih besedil za obravnavo pri književnem pouku je prepuščena učiteljem. Pri izbiri se upoštevajo naslednja merila: kakovost besedil (nacionalno pomembne nagrade za otroško in mladinsko književnost, strokovno verodostojni sezname besedil); zvrstno-vrstno in vsebinsko raznovrstnost izbranih besedil (pesništvo, pripovedništvo, dramatika) ter predelav književnih besedil; različne (tudi problemske) teme, povezane z razvijanjem osebne identitete ter socialne, kulturne in medkulturne zmožnosti; primernost besedil bralno-razvojni stopnji učencev in individualne razlike med učenci (izbira lažjih in zahtevnejših besedil glede na bralne zmožnosti učencev).

Učni načrt pri temi *Književnost v prostoru in času*, in sicer v razdelku *Opis teme* (2. in 3. VIO), določa književnike, katerih dela so obvezna. Učenci jih spoznajo v posameznem VIO. Učitelj lahko k temu seznamu doda tudi besedila po svoji izbiri. Število obravnavanih besedil naj bo primerno – učitelj naj se izogiba preveliki količini besedil. Priporočeno je branje celotnih besedil in poglobljena šolska interpretacija odlomkov z navezovanjem na besedila v celoti. Seznam književnih besedil za domače branje v 3. VIO je zapisan v didaktičnih priporočilih. V 2. VIO seznama književnih besedil za domače branje ni, izbira je prepuščena učitelju in učencem skladno s priporočenimi kriteriji za izbor.

Med bralnimi strategijami priporočamo uporabo strategij za določanje bistva (iskanje ključnih povedi, iskanje bistvenega), za določanje podrobnosti (določanje pomembnosti, iskanje podrobnosti), za prikazovanje hierarhičnih in logičnih razmerij (oblikovanje pojmovnih mrež in miselnih vzorcev, iskanje povezav med pojmi), za širjenje besedišča (razumevanje besed in besednih zvez v besedilu, pridobivanje novega besedišča, uporabo slovarjev) ipd.

Učitelj pri jezikovnem in književnem pouku skrbi za dobro počutje učenca, pozitivno klimo v razredu in zagotavlja spodbudno učno okolje. Učenec je v učni proces aktivno vključen – dejavnosti doživlja kot smiselne.

Učitelj se osredotoča na učenčevo bralno razumevanje in zmožnost fleksibilnega branja. Če zazna, da tehnika branja in pisanja ni dovolj utrjena in ustrezna učenčevi starosti, se utrjevanju in izboljševanju tehnike branja znova posveti. Za učenca lahko izdelata individualni načrt razvijanja in nadgrajevanja bralne zmožnosti. Ustrezno razvita bralna zmožnost, tj. hitro, avtomatizirano branje, je temelj za zbrano in tekoče branje daljših neumetnostnih in umetnostnih/književnih besedil ter za vse nadaljnje učenčeve dejavnosti.

Književni pouk v 2. VIO temelji na komunikacijskem modelu, katerega glavni cilj je ohranjanje učenčevih interesov, motivacije za branje in poslušanje književnih besedil, razvijanje zmožnosti ustvarjalnega dialoga s književnim besedilom. Posamezna književna besedila učenci medsebojno primerjajo in vrednotijo.

Receptijsko zmožnost razvijajo s tvorjenjem (po)ustvarjalnih besedil ob/o književnih besedilih. Kot najprimernejša metoda dela se priporoča šolska interpretacija književnega besedila. V njenem procesu učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil, besedilo razčlenjujejo, po razčlembi spoznanja o besedilu sintetizirajo, izražajo vrednostne sodbe in jih utemeljijo. Šolsko branje (in književna vzgoja sploh) mora biti osredinjeno na učenca. To pomeni, da je zelo pomembna učiteljeva naloga krepitev učenčevega prepričanja, da se posameznik v književnih besedilih lahko srečuje s samim seboj (to je namreč pomembna motivacija za branje leposlovja).

Učenci ob književnem besedilu razvijajo vse sporazumevalne dejavnosti: branje, poslušanje, pisanje in govorjenje se prepletajo in so usmerjeni k istim ciljem. Izbira metod in oblik dela je prepuščena učitelju. Prilagaja jo naravi književnega besedila, interesom in nagnjenjem svojih učencev. V fazi interpretacije besedila se tako metoda pogovora lahko kombinira z metodo usmerjenega tihega branja, zelo učinkovita je igra vlog ali metoda glasnega branja izbranih delov besedila. Na stopnji poglobljanja doživetja učenci govorno in pisno poustvarjajo književno besedilo in ustvarjajo svoje, književnemu besedilu analogne domišljjske svetove. Učitelj mora biti pozoren na pridobivanje literarnovednega znanja, ki naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil.

Število pri pouku obravnavanih književnih besedil naj bo smiselno: izbrana besedila naj se obravnavajo poglobljeno, lahko z metodo večkratnega (kritičnega) branja. Besedila izbirajo učitelj in učenci. Obravnavanih književnih besedil naj bo v 2. VIO največ 12 na šolsko leto – za domače branje učenci letno preberejo najmanj tri čim raznovrstnejša književna besedila (za učence z bolj razvito bralno zmožnostjo lahko učitelj po lastni presoji predlaga tudi več književnih besedil). Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj pri učencih sprožajo doživljanje in domišljjsko sodelovanje pri oblikovanju domišljjskih predstav prvin branega književnega besedila ter vodijo k poglobljanju njihove receptijske zmožnosti.

Učence se v 2. VIO spodbuja k branju neumetnostnih in umetnostnih/književnih besedil, pri čemer naj temu namenijo vsaj tri ure in pol mesečno.

Tudi v 3. VIO se ohranja komunikacijski model književnega pouka, saj je izhodišče obravnave prav književno besedilo. Dialoški način zblíževanja literarnega besedila z mladim bralcem spodbuja problemsko-ustvarjalni pristop obravnave književnih besedil. Med njegove prednosti sodijo spodbujanje kritičnega mišljenja, sposobnosti reševanja književnih problemov in krepitev komunikacijskih sposobnosti. V 8. in 9. razredu upoštevamo tudi prvine systemske didaktike. Kot najprimernejša metoda dela se priporoča šolska interpretacija književnega besedila.

Učenci ob srečevanju s književnim besedilom razvijajo vse sporazumevalne dejavnosti. Učitelj metode in oblike dela prilagaja naravi književnega besedila in interesom svojih učencev. Pridobljeno literarnovedno znanje je v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Izbira književnih besedil za uresničevanje ciljev književnega pouka je, razen obveznih besedil in avtorjev, prepuščena presoji učitelja, ki najbolj pozna svoje učence, njihove zmožnosti, interese in obzorje, pri čemer prisluhne predlogom učencev.

Primarno merilo za izbiro književnih umetnostnih besedil sta literarna kakovost in primernost učenčevi stopnji osebnostnega ter bralnega razvoja, ne pa zunajliterarnim vzgojnim ciljem. Vsebinski del predmetnega kurikula obsega dela iz mladinske književnosti in književnosti za odrasle. V ospredju so besedila slovenske književnosti, mednje je vključen izbor temeljnih del svetovne književnosti. Osrednje vsebine so dela klasikov, dopolnjujejo jih dela sodobne književnosti.

Raznovrstnost besedil se kaže še v ustrezni zastopanosti vseh treh književnih zvrsti (tj. pripovedništva, pesništva, dramatike); učitelj to upošteva pri načrtovanju dela. Obravnavanih književnih besedil naj bo v 3. VIO največ 15 na šolsko leto – za domače branje učenci letno preberejo najmanj tri čim raznovrstnejša književna besedila (za učence z bolj razvito bralno zmožnostjo lahko učitelj po lastni presoji predlaga tudi več književnih besedil). Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj sprožijo njihovo doživljanje in domišljijско sodelovanje pri oblikovanju domišljijских predstav prvin branega književnega besedila ter vodijo k poglobljanju njihove recepcijske zmožnosti.

Učence se v 3. VIO spodbuja k branju neumetnostnih in umetnostnih/književnih besedil, pri čemer naj temu namenijo vsaj štiri ure in pol mesečno.

V povezavi s poukom književnosti učenci spoznavajo zgodovino slovenskega (knjižnega) jezika.

Učitelj naj učencem (glede na njihove zmožnosti in druge posebnosti) jezikovni in književni pouk prilagaja (pouk diferencira, individualizira in personalizira) v fazah načrtovanja, organizacije, izvedbe, v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja. Pri tem upošteva specifične skupine in posameznike, načrtuje in pripravi ustrezne prilagoditve. Večina prilagoditev je didaktičnih in so sestavni del poučevanja, ki upošteva razlike med učenci (osredinjenost na učenca in enake možnosti). Končni cilj diferenciacije, individualizacije in personaliziranega učenja je optimalni razvoj zmožnosti posameznega učenca, nikakor ne poglobljanje razlik med njimi. Vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, sprejetih na *Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje*: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, delo z otroki s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, delo z učenci s posebnimi potrebami, učenci priseljenci/iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem.

Učitelj naj pouk oz. delo v razredu organizira tako, da bo zadovoljevalo skupne in različne potrebe učencev. Upošteva naj njihovo predznanje, sposobnosti in izbira raznolike učne strategije ter didaktične pristope. Poleg slednjih je mogoče diferencirati tudi vsebine (besedila), cilje (obvezni, izbirni), učne tehnologije, samostojnost oz. vodenost pri delu, učne pripomočke, vire, domače naloge in domače branje. Vsi učenci se morajo pri pouku počutiti varne, sprejete in spoštovane.

Diferenciacija naj poteka kot pretežno organizacijski ukrep, s katerim učitelj demokratično in humano usmerja učence v občasne ali stalne heterogene ali homogene skupine zato, da jim čim bolj prilagodi pouk v vseh njegovih fazah jezikovnega in književnega pouka (ugotavljanje predznanja, motivacija, usvajanje novih znanj, spretnosti in veščin, ponavljanje in utrjevanje, preverjanje in ocenjevanje).

Skupni cilji, oblikovani za vsako področje (1. *Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost*, 2. *Trajnostni razvoj*, 3. *Zdravje in dobrobit*, 4. *Digitalna kompetentnost* in 5. *Podjetnost*), so smiselno umeščeni v učni načrt. Niso zgolj dodani k predmetnim ciljem, ampak so konkretizirani, povezani in prepleteni s predmetnimi cilji (posledično to vodi k njihovem poglobljanju), pri čemer se smiselno nadgrajujejo v celotnem osnovno- in srednješolskem izobraževanju. Sledijo krovnemu načelu horizontalne in vertikalne povezanosti učnih načrtov.

Slovenščina v Republiki Sloveniji ni le učni predmet, temveč tudi učni jezik. Predmet slovenščina se s sporazumevalnimi in z drugimi dejavnostmi učencev, s temami in z vsebinami obravnavanih besedil povezuje z vsemi predmetnimi področji (t. i. medpredmetno povezovanje). V 2. in 3. VIO se povezuje npr. z glasbeno umetnostjo, likovno umetnostjo, s prvim tujim jezikom, športom, z družboslovno-humanističnimi predmeti (z zgodovino, državljansko vzgojo in etiko); samo v 3. VIO pa tudi z izbirnimi predmeti (npr. z retoriko, s šolskim novinarstvom).

Na ravni vključevanja medpredmetnih vsebin in v povezavi z doseganjem skupnih ciljev je v učnem načrtu še vedno posebna pozornost namenjena razvijanju digitalne kompetentnosti učencev. Ti uporabljajo digitalno tehnologijo pri razvijanju (kritične) sporazumevalne in recepcijske zmožnosti ter pri komunikaciji (dejavnem stiku) z besedili, in sicer:

- » pri sprejemanju, razčlenjevanju in tvorjenju neumetnostnih in umetnostnih/književnih besedil;
- » kot podporo kritičnemu mišljenju, ustvarjalnosti in inovativnosti;
- » za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter njihovo sistematično rabo pri tvorjenju informacij;
- » za (so)ustvarjanje in urejanje digitalnih vsebin v različnih formatih;
- » pri poznavanju licenc in avtorskih pravic ter spoštovanju pravic avtorjev, citiranju, navajanju virov in literature.

Poudarjena je kulturna vzgoja, ki izrazito prispeva k celovitemu razvoju osebnosti in sooblikuje kulturno zavest ter izražanje. Učencem omogoča razumevanje pomena in spoznavanje kulture svojega naroda ter zavedanje o pripadnosti. Spodbuja spoštljiv odnos do drugih kultur in medkulturni dialog. Medpredmetne povezave se lahko izpeljejo v razne namene in na razne načine, npr. kot motivacija, nadgradnja obstoječega znanja, oblikovanje avtentičnih nalog, projektni dan. Njihovo uresničevanje (tudi po vertikali) je odvisno od povezovanja učiteljev vseh predmetnih področij in načrtovanja povezav na treh ravneh – na ravni šole, na ravni strokovnih aktivov in na ravni posameznih učiteljev.

Cilj povezovanja predmetov je spodbujanje celostnega učenja. Medpredmetno povezovanje zato lahko poteka na ravni vsebin (npr. tema protestantizma v projektnem tednu), na ravni procesnih znanj (npr. iskanje virov kot spretnost, ki pride v poštev pri vseh predmetih) ter na konceptualni ravni (npr. poglobljanje razumevanja istih pojmov pri različnih predmetih).

Upošteva načela formativnega spremljanja učitelj najprej preveri učenčevo predznanje, nato pa učenca vodi in ugotavlja/presoja, kako dobro dosega cilje. Učencu sproti daje povratne informacije, spodbuja samovrednotenje doseganja ciljev in standardov znanja, mu pomaga načrtovati delo in razvija zmožnost učenja. Učitelj preverja učenčevo doseganje ciljev med usvajanjem novih ciljev in po zaključenem učnem sklopu.

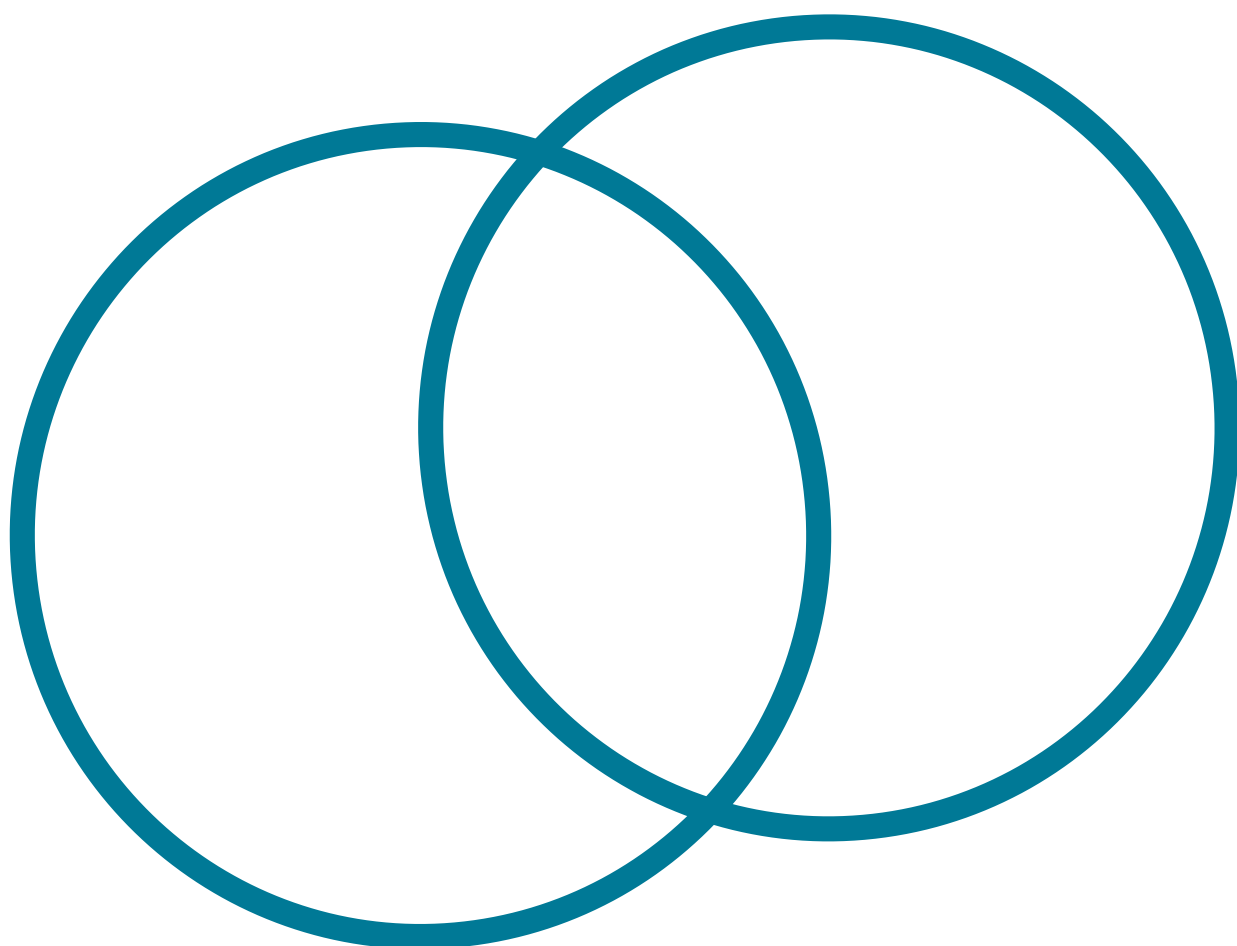
Poučevanje je tesno povezano s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, ki poteka v skladu z veljavnimi dokumenti, ki urejajo to področje. Učitelj ocenjuje doseganje standardov znanja, ki jih je učenec usvojil v procesu učenja in poučevanja.

Pri pouku učenec razvija svojo (kritično) sporazumevalno in recepcijsko zmožnost, zato morata učitelj in učenec v procesu učenja z različnimi pristopi spremljati in preverjati razvijanje te zmožnosti. Ob tem skupaj ugotavljata učenčev napredek in načrtujeta nadaljnje delo. Učitelj preverja in ocenjuje učenčevo zmožnost tako, da vrednoti učenčeve odgovore. Učenec skladno s cilji in standardi znanja v učnem načrtu dokazuje zmožnost samostojnega razumevanja, (kritičnega) vrednotenja ter medbesedilnega primerjanja neumetnostnega in umetnostnega/književnega besedila.

SLOVENŠČINA

DRUGO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme *Sporazumevanje in besedilo*, ki je ključna za dober pouk slovenskega jezika, učenec uzavešča temeljna jezikovna znanja; dobiva motivacijo in spretnosti s področja razvijanja bralne pismenosti; sprejema, razčlenjuje, tvori in kritično vrednoti različne vrste besedil in s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost; pridobiva znanje s področja besedilnih vrst, besediloslovja ter tvorjenja in sprejemanja besedila nasploh.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (1.1.5.1) SC (3.3.3.1) SC (4.2.1.1) SC (5.1.4.1)

Učenec spoznava naslednje skupine besedilnih vrst na naslednje načine (okrepljene besedilne vrste so obvezne, neokrepljene so izbirne):

a. opis in opisovanje: na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja vzorčnih vrst opisov, in sicer **opisa osebe** (4. r.), **predmeta** (5. r.), **dogajanja** (6. r.), učenec sprejema in na podlagi ustreznih navodil tvori tudi druge, nepričakovane vrste opisov, in sicer izbirno med naslednjimi možnostmi: opis živali, življenja vrstnikov ali drugih oseb, kraja, poklica, rastline, igre, športa;

b. argumentacija: učenec razčlenjuje in kritično vrednoti oglaševalska besedila (**reklama**, 5. r.) ter ob njih tvori pisne ali ustne komentarje/mnenja v obliki pogovora v razredu;

c. pripoved in pripovedovanje: na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja **pripovedi o svojih doživetjih** (5. r.) učenec sprejema in na podlagi ustreznih navodil tvori tudi druge pripovedi (izbirno: realne, fantazijske, o življenju osebe, dogodku in podobno);

č. medijsko besedilo: na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja vzorčnega **aktualnega medijskega besedila** (4./5./6. r.) učenec sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti in na podlagi ustreznih navodil tvori še neznane vrste medijskih besedil, in sicer izbirno med naslednjimi možnostmi: (aktualna) novica, vremenska napoved, medijska besedila glede na materialnost: elektronska, video, zvočna;

d. uradno besedilo: na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja vzorčnih vrst seznamov ter obrazcev učenec uporablja **sezname** (4. r.) ter **obrazce** (5. r.), tudi **elektronske** (6. r.), v različnih oblikah ter se znajde ob nepričakovanih vprašanjih in nalogah v povezavi z njimi;

e. govorjeno besedilo: učenec opravi vsaj en **govorni nastop** letno ter sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti in na podlagi ustreznih navodil tvori različne vrste **pogovorov** (s prijatelji, po telefonu, po spletu; 4./5./6. r.);

f. besedilne skupine, značilne za vzgojno-izobraževalni sistem: učenec sprejema, razčlenjuje in kritično vrednoti ter tvori obnovo (4./5./6. r.) in oceno (6. r.) različnih besedil zgoraj naštetih vrst.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

SC (5.3.4.1) SC (5.3.5.1)

RAZVIJANJE BRALNE PISMENOSTI

CILJI

Učenec:

○: je motiviran za branje v šoli in zunaj nje;

SC (1.1.4.1)

○: glasno in tiho tekoče bere besedila ter prebrano razume;

○: na mesec za obvezno domače branje umetnostnih in neumetnostnih besedil nameni vsaj tri ure in pol (tu navedeni orientacijski čas učitelj po lastni presoji preračuna v število strani ali ustrezna besedila);

SC (3.1.3.3)

○: spoznava in uporablja bralne strategije za iskanje bistva, povzemanja, urejanja in kritičnega vrednotenja informacij;

○: vodeno in samostojno pisno ter ustno tvori in utemeljuje svoje odzive na prebrano;

SC (4.1.2.1)

○: večinoma samostojno in kritično uporablja različne bralne vire;

○: zna se orientirati v knjižnici in samostojno iskati gradiva;

○: predstavi svoj napredek pri razvijanju bralne pismenosti in našteje svoje aktivnosti s tega področja (4./5./6. r.).

SC (5.3.5.2 | 5.2.2.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija bralno pismenost v povezavi z drugimi cilji in s tematskimi sklopi. Učiteljem priporočamo raznolike, čim bolj avtentične, pristne, življenjske pristope za motivacijo in preverjanje obveznosti (npr. s spisi, z govornimi nastopi/s predstavitvami, s praktičnimi izdelki).

Cilj doseganja treh ur in pol domačega branja umetnostnih in neumetnostnih besedil mesečno naj učitelj preverja individualizirano po svoji presoji. Ker gre za novost, predvidevamo, da se bo skupna praksa na tem področju izoblikovala v nekaj letih.

Učencem ponudimo čim bolj raznolika in aktualna besedila z različnih področij: umetnost, kultura, šport, trajnostni razvoj, digitalni razvoj. Pouk naj spodbuja preplet različnih znanj s področij družboslovnih in naravoslovnih ved. Pomembno je, da poskušamo v šolskem prostoru prepletati formalna in neformalna znanja učencev. Spodbudimo jih, da v šolo prinašajo besedila, ki jih osebno pritegnejo in zanimajo (možnost notranje diferenciacije). Učitelj naj se s temi besedili vnaprej (pred obravnavo) seznaní. V delo pri pouku vključujemo besedila, ki so jih izbrali. V razredih lahko oblikujemo koticke za samostojno delo z besedili in učence spodbujamo k poročanju o prebranih besedilih. Učence spodbujamo k tvorjenju vprašanj o prebranih besedilih, oblikovanju povzetkov posameznih odstavkov, določanju naslovov posameznih odstavkov besedila in določanju ključnih besed. Med poukom se je treba o prebranih besedilih tudi poglobljeno pogovarjati, kritično presojeti vsebine in argumentirano ter na ustrezen način (vljudno) razpravljati o prebranem. Učence spodbujamo k uporabi bralnih strategij pri delu z besedili.

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

CILJI

Učenec:

○ sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti in tvori različne vrste besedil ter s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost. **SC** (1.1.1.1 | 2.2.2.1 | 2.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» dokaže znanje s področja besedilnih vrst tako, da:

– sprejema, pozna, tvori in razčleni naslednje besedilne vrste: opis osebe (4. r.), predmeta (5. r.), dogajanja (6. r.), reklama (5. r.), pripoved o svojih doživetjih (5. r.), aktualno medijsko besedilo (4./5./6. r.), seznam (4. r.), obrazec (5. r.), govorni nastop (4./5./6. r.), pogovor (4./5./6. r.), obnova (4./5./6. r.);

– na podlagi znanih besedilnih vrst vodeno sprejema in razčleni tudi druge, še neznane besedilne vrste po avtonomnem izboru učitelja, kakor so našteje v dodatnih pojasnilih za to temo.

TERMINI

○ opis ○ reklama ○ pripoved ○ medijsko besedilo ○ seznam ○ obrazec ○ govorni nastop
○ pogovor ○ obnova

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec sprejema, razčlenjuje, tvori in kritično vrednoti besedilne vrste na podlagi priporočil, ki so zapisana v didaktičnih priporočilih za to temo. Ne priporočamo učenja značilnosti besedilnih vrst na pamet, ampak zlasti učenje prek samostojnega tvorjenja besedilnih vrst. Te spozna učenec tudi pri tujem jeziku, zato je treba skrbeti za letno načrtovanje medpredmetnega povezovanja, da ne prihaja do podvajanj.

Sprejemanje in tvorjenje besedil naj ne potekata samo v šoli, ampak naj bosta organizirana tudi kot redno domače branje in poslušanje neumetnostnih besedil.

Ne glede na besedilne vrste, ki so navedene v didaktičnih priporočilih za temo, naj učenec pri pouku čim večkrat spontano pripoveduje o svojih doživetjih, predstavlja umišljene dogodke/svetove, poroča o zanimivih/aktualnih dogodkih, predstavlja svoje mnenje o aktualnih dogodkih, obnavlja in ocenjuje knjigo/film/prireditve, predstavlja svoje poklicne in podobne načrte. **SC** (2.1.1.1)

BESEDILOSLOVJE IN SPREJEMANJE TER TVORJENJE BESEDILA

CILJI

Učenec:

O: spoznava besediloslovje slovenskega jezika in njegovo vlogo pri boljšem sprejemanju ter tvorjenju besedil. S tem razvija besediloslovno, metajezikovno, skladijsko, oblikoslovno in besedoslovno zmožnost, zlasti pa (kritično) sporazumevalno zmožnost. Učenec na tej podlagi razvija zmožnost sprejemanja in tvorjenja (tudi večkodnih) besedil usvojenih vrst ter sprejemanja (večkodnih) besedil neznanih vrst, in sicer ob upoštevanju usvojenih dejavnikov sporazumevanja in lastnosti posameznih besedilnih vrst.

SC (3.3.4.3 | 5.3.5.3 | 3.1.4.2 | 4.1.1.1 | 3.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- v pripovedovalnem besedilu določi uvod, jedro in zaključek ter predstavi njihovo vlogo (5./6. r.);
- v pisnem besedilu določi odstavke in je zmožen svoje besedilo deliti na smiselne odstavke (5./6. r.);
- v besedilu prepozna dejavnike sporazumevanja (tvorec, prejemnik, sogovorec, kraj [nastanka/objave], čas [nastanka/objave]) (4./5. r.), tudi če so navedeni samo posredno (6. r.);
- razvrsti znano ali neznano besedilo glede na naslednje kriterije: neumetnostno, umetnostno (4./5./6. r.); govorjeno, zapisano (5./6. r.); objektivno, subjektivno (6. r.);
- smiselno sodeluje v pogovorih (4./5./6. r.);
- piše preproste dopise (4./5./6. r.);
- posluša (in gleda) umetnostna in neumetnostna besedila; tekoče in primerno hitro – tiho in naglas bere umetnostna in neumetnostna besedila; svoje razumevanje poslušanega oz. prebranega besedila dokaže tako, da:
  - » določi družbeno vlogo sporočevalca in njegov namen (4./5./6. r.);
  - » povzame temo, podteme in bistvene podatke ter povzetek strukturira v obliki miselnega vzorca ali preglednice (4./5./6. r.);
  - » obnovi besedilo (4./5./6. r.);
  - » določi prevladujočo vrsto besedila, če gre za znano besedilno vrsto, in utemelji svojo odločitev (5./6. r.);
  - » vrednoti besedilo in utemelji svoje mnenje (4./5./6. r.);

- **samostojno govorno nastopi z napovedano besedilno vrsto** (4./5./6. r.);
- **tvori govorjena oz. zapisana besedila**; pri tem tvori besedilnovrstno ustrezno, smiselno in razumljivo besedilo, skladno z jezikovno in s slogovno normo knjižne zvrsti (4./5./6. r.); po pisanju ustno vrednoti svoje besedilo, ga po potrebi izboljša in utemelji svoje odločitve (5./6. r.);
- **uporabi okoliščinam ustrezno poved oz. ustrezno besedo** (4./5./6. r.);
- ovrednoti vljudnost danih povedi, besednih zvez in jih po potrebi zamenja z vljudnejšimi (4./5./6. r.);
- **tvori okoliščinam in besedilni vrsti ustrezno besedilo** (4./5./6. r.);
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna slogovne neustreznosti ali različne slogovne možnosti; neustreznosti odpravi (4./5./6. r.);
- pri sprejemanju poleg besed upošteva tudi vse slikovno gradivo v besedilu (npr. ilustracije, fotografije, risbe, sheme, razpredelnice, grafe; 4./5./6. r.).

TERMINI

- uvod
- jedro
- zaključek
- odstavek
- namen besedila
- tema besedila
- neumetnostno besedilo
- umetnostno besedilo
- govorjeno besedilo
- zapisano besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija zmožnost sprejemanja in tvorjenja (večkodnih) besedil na različne načine. Večkodno besedilo je besedilo, ki združuje besedna in nebesedna izrazna sredstva – različne semiotske kode; na primer besede (besedno/verbalno) in fotografijo/graf/zemljevid/barve/grafično poudarjene besede.

Priporočamo, da ob tem čim bolj celostno opazuje področja, navedena v standardih znanja. Besedila naj sprejema in tvori tako, da na primer:

- posluša (in gleda) pogovor oz. bere dopis določene vrste;
- pred poslušanjem (in gledanjem) pogovora oz. pred branjem dopisa se pogovarja o tem, na kaj bo pozoren med poslušanjem (in gledanjem) oz. med branjem;
- po poslušanju (in gledanju) pogovora oz. po branju dopisa:
  - » določi družbeno vlogo sogovorcev oz. pisca in naslovnika, družbeno in čustveno razmerje med njima ter pove, po čem je to prepoznal;
  - » določi sogovorca, ki daje pobudo, in njegov namen ter pove, po čem je to prepoznal; enako določi sogovorca, ki se odziva, ter pove, po čem je to prepoznal;
  - » povzame temo in poroča o pogovoru oz. dopisu;

- » vrednoti vljudnost sogovorcev oz. pisca dopisa ter njun oz. njegov način pogovarjanja oz. dopisovanja glede na značilnosti dane vrste pogovora oz. dopisa ter utemelji svoje mnenje;
  - » posluša (in gleda) avtentični pogovor oz. bere avtentični dopis, ga primerja z vzorčnim in predstavi svoje ugotovitve;
  - » tvori dialoško besedilo (pogovor oz. dopis) določene vrste;
  - » pred tvorjenjem dialoškega besedila se pogovarja o tem, kako bi ga čim bolje tvoril;
- po tvorjenju dialoškega besedila:
- » vrednoti svoje in druge pogovore oz. dopise, utemelji svoje mnenje in predlaga izboljšave;
  - » vrednoti svojo zmožnost pogovarjanja oz. dopisovanja in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal;
  - » posluša (in gleda) oz. bere neumetnostno besedilo določene vrste;
  - » pred poslušanjem (in gledanjem) oz. branjem besedila se pogovarja o tem, čemu poslušamo oz. beremo besedila, kako se pripravimo na poslušanje oz. branje, kaj delamo med njim in kaj po njem ter čemu to delamo;
- po poslušanju (in gledanju) oz. branju besedila:
- » določi družbeno vlogo sporočevalca in njegov namen ter pove, po čem je to prepoznal;
  - » povzame temo, podteme in bistvene podatke in obnovi besedilo;
  - » vrednoti zanimivost, verodostojnost, razumljivost in uporabnost besedila ter utemelji svoje mnenje;
  - » vrednoti svojo zmožnost kritičnega poslušanja oz. branja in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal;
  - » bere kompleksna avtentična besedila, jih primerja z vzorčnimi, predstavi njihove podobnosti in razlike ter razmišlja o tem, čemu se je avtor odločil za posebnosti in kako te učinkujejo na poslušalca (in gledalca) oz. bralca;
  - » v posameznih delih prebranega umetnostnega besedila prepozna značilnosti obravnavanega neumetnostnega besedila, predstavi posebnosti umetnostnega besedila, razloge zanje in njihov učinek na bralca;
- tvori besedilo določene vrste, tako da govorno nastopa oz. piše;
- pred govornim nastopom oz. pred pisanjem se pogovarja o tem, kako se pripravimo na govorni nastop oz. na pisanje;
- po govornem nastopu oz. po pisanju:
- » vrednoti zanimivost, verodostojnost, razumljivost, zgradbeno ustreznost, jezikovno ustreznost in pravilnost besedila, ustreznost nebesednih spremljevalcev govornenja oz. pisanja; utemelji svoje mnenje in predlaga izboljšave;

- » vrednoti svojo zmožnost govornega nastopanja oz. pisanja besedil in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal;
- vrednoti vpljudnost izrečenega; manj vpljudno različico po potrebi zamenja z vpljudnejšo;
- sklepa o okoliščinah nastanka besedila in pove, iz katerih prvin besedila jih je prepoznal;
- pred tvorjenjem besedila razmišlja o okoliščinah sporočanja in o značilnostih dane besedilne vrste, med tvorjenjem pa izbere okoliščinam in besedilni vrsti ustrezne jezikovne prvine;
- v povezavi z znanjem besedoslovja prepozna svoje in tuje slogovne neustreznosti, jih odpravi in utemelji svoje izboljšave;
- spoznava vlogo in pomen upoštevanja vseh znakov (tudi nebesednih) pri tvorjenju in sprejemanju besedila;
- spoznava, da za sprejemanje besedila ni vseeno, kje je določeno besedilo objavljeno.

Pri določanju jezikovne zvrstnosti in pri tvorbi besedil naj učenec odgovori na ključna vprašanja: kdo, kaj, kje/kdaj, zakaj, kako tvori besedilo/je tvoril besedilo.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec v okviru teme uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, razvija zavest o prvem jeziku v večjezični družbi, spoznava jezikovne zvrsti in okoliščine za njihovo rabo. Razvija in krepi svojo jezikovno, narodno in državljansko zavest.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (5.3.4.2) SC (2.2.2.1) SC (1.2.3.2) SC (3.3.4.1) SC (3.3.1.2)

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR

CILJI

Učenec:

O: praktično uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, vključno z jeziki, ki ga obkrožajo.

SC (1.2.3.2 | 1.2.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– izkaže razvito zavest o značilnostih slovenskega jezikovnega prostora tako, da:

- » opiše razprostranjenost slovenščine v Republiki Sloveniji in zunaj njenih meja (5./6. r.);
- » na zemljevidu pokaže ali opiše, kje se govori slovenščina, kje pa poleg nje tudi madžarščina in italijanščina (5./6. r.);
- » poimenuje jezike sosednjih držav Republike Slovenije (5./6. r.);
- » prepozna jezik/jezike, ki se govori/govorijo v njegovem razredu ali v šoli (4. r.). SC (3.3.1.2)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj na tej stopnji razvija zavest o značilnostih slovenskega jezikovnega prostora predvsem na podlagi lastnih izkušenj in jezikovne situacije v razredu, na šoli ali v šolskem okolju. Spoznava naj jezike v svojem širšem šolskem okolju.

Pri obravnavi je smiselno medpredmetno povezovanje z družbo (geografijo).

SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI

CILJI

Učenec:

○: razvija zavest o slovenskem jeziku in jezikih v družbi nasploh.

SC (3.3.1.2 | 3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– ima razvito zavest o slovenskem jeziku v družbi, kar dokaže tako, da:

- » **poimenuje** (svoj itd.) prvi/**materni jezik**, uradni in državni jezik (4. r.);
- » s primeri iz svoje okolice praktično predstavi vlogo jezika v družbenem življenju človeka (4. r.);
- » **našteje tuje jezike, ki jih pozna** (4. r.).

TERMINI

○ materni jezik ○ uradni jezik ○ državni jezik ○ tuji jezik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj na tej stopnji razvija znanje o slovenskem jeziku v družbi predvsem na podlagi lastnih izkušenj in jezikovne situacije v razredu, na šoli ali v šolskem okolju. Spoznava naj jezike v svojem širšem šolskem okolju.

Učenec, čigar prvi/materni jezik ni slovenščina, lahko izbirno:

- » predstavi svoj prvi/materni jezik, okoliščine, v katerih ga uporablja, in svoj odnos do njega;
- » primerja okoliščine rabe prvega/maternega jezika in slovenščine;
- » primerja svoj odnos do prvega/maternega jezika in slovenščine.

JEZIKOVNE ZVRSTI

CILJI

Učenec:

○: spoznava jezikovne zvrsti in okoliščine za njihovo rabo.

●^{SC} (1.1.5.1 | 1.2.5.1 | 2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» **našteje jezikovne zvrsti (knjižni jezik, pogovorni jezik, narečje)**, pojasni in presodi okoliščine rabe knjižnega in pogovornega jezika ter narečja v izbranem besedilu (5. r.);

» **se na podlagi okoliščin odloči, kdaj bo uporabljal knjižni jezik** (5./6. r.) ●^{SC} (3.3.1.2)

TERMINI

○ jezikovna zvrst ○ knjižni jezik ○ pogovorni jezik ○ narečje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Zaradi bistveno spremenjenih načinov komunikacije se zvrstnost v zadnjih letih glede na dosedanjo tradicijo spreminja. V učnem načrtu zato na podlagi šolske slovnice govorimo splošneje o treh jezikovnih zvrsteh: knjižnem jeziku, pogovornem jeziku in narečju. Na vsako od teh zvrsti se nasloni sleng ali žargon (s slengizmi ali z žargonizmi). Učitelj naj pri podrobnejših razlagah v prehodnem obdobju sledi strokovni literaturi, učni načrt pa omogoča upoštevanje različnih razlag. (Knjižni jezik združuje poimenovanja *zborni knjižni jezik*, *splošnopogovorni* ali *knjižnopogovorni jezik* in *knjižni pogovorni jezik*, pogovorni jezik pa združuje nekdanja poimenovanja *pokrajinski pogovorni jeziki* in *neknjižni pogovorni jezik*. Interesne govornice [sleng, žargon, argo] so običajno naslonjene na pogovorni jezik, lahko pa tudi na narečje.)

Učenec naj z raznolikimi dejavnostmi in ob različnih dogodkih skozi celotno obdobje spoznava, v katerih okoliščinah je potrebno kot jezikovno zvrst uporabljati knjižni jezik. Pri določanju jezikovne zvrstnosti in pri tvorbi besedil naj učenec odgovori na ključna vprašanja: kdo, kaj, kje/kdaj, zakaj, kako tvori besedilo/je tvoril besedilo.

Učenec naj posluša/gleda/odigra/bere konkretne primere besedil iz medijev, literature in vsakodnevne komunikacije, kar mu pomaga prepoznati in razumeti jezikovne zvrsti. Učenca je potrebno spodbuditi k razmišljanju, zakaj se določene zvrsti uporabljajo v določenih situacijah in kakšen je njihov namen. Učenec naj se pogovarja, analizira, presoja različne vrste besedil (članki, pogovori, oglasi, radijske oddaje, socialna omrežja, zapisi/posnetki v narečju), kar omogoča prepoznavanje jezikovnih zvrsti v avtentičnem okolju.

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme *Jezikovni sistem in njegova vloga* učenec dejavno in problemsko spozna vse ravnine jezikovnega sistema. S tem pridobi metajezikovno znanje ter osnovo za razvijanje in krepitev svoje (kritične) sporazumevalne zmožnosti, zlasti svoje jezikovne samozavesti.

Znanje, pridobljeno z izpolnjevanjem ciljev in standardov te teme, ne sme biti samo sebi namen, ampak mora biti tesno povezano s sprejemanjem in tvorjenjem besedil. Tema se povezuje tudi s poukom tujih jezikov.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učenec znanja s področja jezikovnih ravnin povezuje z vsemi (tudi književnimi) temami v učnem načrtu in z učnimi načrti drugih predmetov.

SC (1.1.1.1) SC (1.1.2.1) SC (1.1.3.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri spoznavanju jezikovnega sistema se je treba zavedati, da gre pri tem za usvajanje oziroma uzaveščanje modelov, ki učencu pomagajo k boljšemu sprejemanju in tvorjenju besedil v slovenščini, medpredmetno pa tudi k boljšemu sprejemanju in tvorjenju besedil v tujih jezikih. Teoretično znanje mora biti usmerjeno v praktično rabo ob besedilih, a z zavedanjem, da ima podobno vlogo – kakor formule v matematiki. Usvajanje jezikovnosistemskega znanja naj bo zato časovno ekonomično, s poudarkom na dejavnostih in problemskem pouku po usvojenih osnovnih zakonitostih in ne pred njimi. Ključni poudarek tega dela jezikovnega pouka naj bo usmerjen k povezovanju snovi v celoto in ne k podrobnostim.

Izogibajmo se učenju definicij na pamet in nasploh definicijam, ko/kjer je le možno, saj je jezikovnosistemske pojave mnogo lažje prepoznati in poimenovati kot razložiti. Vloga jezikovnosistemskega znanja pri višjih taksonomskih ravneh znanja je v poznavanju možnosti za čim večjo slogovno raznovrstnost besedila in v pridobivanju sposobnosti tvorjenja zapletenega besedila v nepričakovanih okoliščinah in o neznanih temi. Učenec naj po možnosti primerja jezikovne pojave v slovenščini in tujem jeziku, saj s tem krepi svojo splošno jezikovno zmožnost, ki je ključna za večjezični svet.

Opis jezikovnega sistema temelji na oblikoslovno-pomenoslovni delitvi besednih vrst, kakor je opisana v trenutni šolski slovnici (dostopno na strani: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/okpuu0v> in v knjižni obliki). Ta opis se v nekaterih

podrobnostih razlikuje od opisa na podlagi skladske delitve besednih vrst, kar pa na pouk v 2. VIO ne vpliva.

JEZIKOVNE RAVNINE IN UNIVERZALNOST JEZIKOVNEGA SISTEMA

CILJI

Učenec:

O: s pomočjo primerov dejavno in problemsko spoznava možnost obravnave jezika na različnih ravneh (glas, beseda, stavek, besedilo) in tem začenja povezovati svoje poznavanje jezikovnega sistema in njegove vloge v logično zaokroženo celoto.

SC (1.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– svoje znanje dokaže tako, da:

» izbrani jezikovni pojav umesti v ustrezno jezikovno ravnino, ki jo poimenuje kot glas, beseda, stavek, besedilo, ali ugotovi, da v te ravnine ne spada.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci naj že od samega začetka spoznavajo, da jezik lahko opazujemo na različnih ravneh. Na tej stopnji učenec svoje jezikovno znanje umešča glede na to, ali obravnava »glas« (glasoslovje) ali »besedo« (oblikoslovje, besedoslovje, besedotvorje) ali »stavek« (skladnja) ali gre za »besedilo« v celoti (besediloslovje). Te ravnine učenec spoznava postopno, v 3. VIO pa znanje nadgradi z natančno razdelitvijo.

GLASOSLOVJE

CILJI

Učenec:

○: dejavno in problemsko spoznava jezikovne pojave s področja glasoslovja. S tem razvija glasoslovno, pravopisno, pravorečno in metajezikovno zmožnost.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- dokaže znanje glasoslovja tako, da:

- » pravopisno ustrezno zapiše glasove (4./5./6. r.) in najdene napake odpravi (6. r.);
- » prepozna, našteje in uporabi slovenske knjižne samoglasnike (*i*, ozki *e*, široki *e*, polglasnik, *a*, široki *o*, ozki *o*, *u*) ter jih v besedah pravilno izgovarja, prepozna in **zapiše** (5./6. r.);
- » v naglašeni besedi prepozna naglašeni samoglasnik in ga označi (5./6. r.);
- » prepozna možnost prikaza izgovora glasu s skico oblikovanja glasu v govorilih (5. r.).

TERMINI

○ glas ○ samoglasnik ○ soglasnik ○ polglasnik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj glasoslovje v 2. VIO spoznava čim manj teoretično, a hkrati umeščeno na ravnino »glas«, ki se razlikuje od »besede« ali »stavka«.

Prikaz izgovora glasu s skico oblikovanja glasu v govorilih naj učitelj prikaže glede na naravo razreda. Ponekod se takšen način predstavitve glasov morda ne bo obnesel (v tem primeru je za učenca popolnoma dovolj zavedanje, da se da izgovor glasu tudi narisati), drugod pa bo imel večji učinek kot zgolj predstavitve glasov. Zlasti se učenec rad igra s tvorbo njemu tujih glasov iz tujih jezikov ali narečij.

BESEDOSLOVJE

CILJI

Učenec:

O: dejavno in problemsko spoznava besedoslovje slovenskega jezika. S tem razvija poimenovalno (besedoslovno) in metajezikovno zmožnost, spoznava in redno uporablja jezikovne portale, spoznava jezikovne priročnike.

SC (4.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- dokaže znanje besedoslovja tako, da:

- » k danim besedam doda njihove knjižne protipomenke, sopomenke, nadpomenke, podpomenke, besede iz iste besedne družine in jih poimenuje (4./5./6. r.);
- » v svojih besedilih uporabi protipomenke, sopomenke, nadpomenke, podpomenke in besede iz iste besedne družine (4./5./6. r.);
- » v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna poimenovalne napake in neustreznosti ter jih odpravi (4./5./6. r.);
- » najde znanju primeren preprost podatek o besedi v danem spletnem in/ali knjižnem slovarskem ali drugem jezikovnem priročniku (slovnica, [enojezični razlagalni] slovar, šolski jezikovni portal [pomen, zgodovina, narečna raba in izvor, razumevanje frazemov]) in razloži, zakaj se tak podatek razlikuje od podatka, ki ga dobi zgolj z iskanjem po spletu (5./6. r.);
- » razloži dane besede in/ali besedne zveze iz besedila ali s pomočjo priročnika (4./5./6. r.);
- » razume besede in besedne zveze s prenesenim pomenom ter pregovore (4./5./6. r.).

TERMINI

- beseda
- besedna družina
- sopomenka
- protipomenka
- nadpomenka
- podpomenka
- pregovor
- slovnica
- slovar

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj snov usvaja načrtovano, čim večkrat pa tudi mimogrede ob besedilih, torej tudi, ko ne »obravnavamo« te snovi. Predvsem to velja za uporabo jezikovnih priročnikov (za to obdobje je primeren zlasti portal *Franček* s slovarskimi vprašanji, odgovori in slovnico).

BESEDOTVORJE

CILJI

Učenec:

○: spoznava besedotvorje slovenskega jezika. S tem razvija besedotvorno, metajezikovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- dokaže znanje besedotvorja tako, da:

- » prepozna koren, ki združuje besedno družino (5./6. r.);
- » samostojno tvori (brez poimenovanj) izpeljanke na podlagi netvorjenk v okviru besedne družine (5./6. r.);
- » samostojno tvori in v besedilih uporablja (brez poimenovanj) pridevniške izpeljanke iz samostalnikov ter samostalniške izpeljanke iz pridevnikov (6. r.);
- » v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna napake in neustreznosti pri tvorbi besed ter jih odpravi (5./6. r.).

TERMINI

- koren
- besedna družina

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava besedotvorja naj bo v tem obdobju usmerjena predvsem v praktično rabo.

Ustvarjanje novih besed je lahko za učenca v sodobni družbi velik izziv, saj nove besede zaradi novosti v svetu okrog nas tvorimo zelo pogosto. Naj pa bo takšno morebitno ustvarjanje dovolj vodeno, da bo spodbujalo pravilne besedotvorne postopke.

OBLIKOSLOVJE

CILJI

Učenec:

O: dejavno spozna oblikoslovje slovenskega jezika. S tem razvija oblikoslovno, metajezikovno, besedoslovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost ter zmožnost tvorjenja in razumevanja besedila.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže svoje znanje oblikoslovja tako, da:

- » **pravilno uporabi in razume besede različnih besednih vrst v različnih skladenjskih okoliščinah** (4./5./6. r.);
- » **v besedilu prepozna samostalnik, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; mu določi **spol** (5. r.), **sklon** (6. r.), **število** (5. r.); prepozna edninske in množinske samostalnike (5. r.); na podlagi tega je zmožen uporabiti samostalnike v ustreznem spolu, sklonu in številu (5./6. r.);
- » **v besedilu prepozna pridevnik, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; določi, **ali je lastnostni, vrstni, svojilni pridevnik**; mu določi **spol, sklon, število, stopnjo (osnovnik, primernik, presežnik; opisno stopnjevanje, stopnjevanje z obrazili)**; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti pridevnike v ustreznem spolu, sklonu, številu in stopnji (6. r.);
- » **v besedilu prepozna števnik** (4./5. r.), **poimenuje glavni in vrstilni števnik, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah** (6. r.); **ga pravilno zapisuje** (4./5. r.); na podlagi tega je zmožen v besedilu uporabljati števnik v ustreznem sklonu in skladenjskem okolju (6. r.); praktično pretvarja primere s števnik v vlogi pridevnika (*štirje prijatelji so šli*) v primere s števnik v vlogi samostalnika (*pet prijateljev je šlo*) in obratno (6. r.);
- » **v besedilu prepozna zaimek (osebni zaimek), ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; mu določi **spol, sklon, število, osebo**; **prepozna in uporabi kratko in dolgo obliko zaimka; ga zna sklanjati**; na podlagi tega je zmožen v besedilu uporabiti osebne zaimke v ustreznem spolu, sklonu, številu in osebi (6. r.);
- » **v besedilu prepozna glagol, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; mu določi **osebo, število, čas; ga sprega**; ob njem uporablja nikalnico; poleg osebnih glagolskih oblik v besedilih pravilno uporabi tudi neosebne glagolske oblike: **nedoločnik, namenilnik**; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti glagole v ustrezni osebi, številu, času ali v neosebni glagolski obliki (5./6. r.);
- » **v besedilu prepozna prislov, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah**; mu določi vrsto (krajevni, časovni, načinovni) (6. r.).

TERMINI

- besedne vrste
- samostalnik
- pridevnik
- zaimek
- glagol
- prislov
- osnova
- končnica
- sklanjanje
- spreganje
- spol
- sklon
- imenovalnik
- rodilnik
- dajalnik
- tožilnik
- mestnik
- orodnik
- število
- ednina
- množina
- dvojina
- oseba
- čas
- lastnostni pridevnik
- osnovnik
- primernik
- presežnik
- stopnjevanje
- osebni zaimek
- osebne glagolske oblike
- krajevni prislov
- časovni prislov
- načinovni prislov
- vrstni pridevnik
- svojilni pridevnik
- neosebne glagolske oblike
- števnik
- nikalnica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava oblikoslovja naj bo v tem obdobju postopna, a hkrati vedno celostna. Poudarek naj bo na razumevanju oblikoslovja kot celote, ne na podrobnostih. Primerjava s tujim jezikom (večinoma z angleščino) je lahko koristna.

SKLADNJA

CILJI

Učenec:

O: dejavno in problemsko spoznava skladnjo slovenskega jezika. S tem razvija skladijsko, metajezikovno, besedoslovno, besediloslovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost, zlasti pa (kritično) sporazumevalno zmožnost ter zmožnost tvorjenja in razumevanja besedila.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže znanje s področja skladnje zlasti tako, da:

- » iz niza besed tvori pomensko in oblikovno ustrezne stavke in povedi (4./5./6. r.);
- » pomensko in oblikovno ustrezno dopolni nepopolne stavke in povedi (5./6. r.);
- » vpraša se po danih delih stavka ter tvori pomensko in oblikovno ustrezne vprašalne stavke in povedi (4./5./6. r.);
- » v besedilu prepozna stavek in poved, ju poimenuje in uporabi v novem besedilu (5./6. r.);
- » določi število povedi v besedilu (in/ali odstavku) in pojasni svojo odločitev (4./5./6. r.);
- » v besedilu prepozna trdilne in nikalne stavke in povedi ter utemelji svoje odločitve (4./5./6. r.);
- » pretvori trdilne stavke ali povedi v nikalne in obratno ter tvori pomensko in oblikovno ustrezne nikalne stavke in povedi (5./6. r.);
- » v besedilu prepozna povedi po vsebini [skladijskem naklonu] (pripovedne povedi, vprašalne povedi, velelne povedi), jih poimenuje, tvori in uporabi v novem besedilu in v novih skladijskih okoliščinah (4./5./6. r.);
- » v zvezah povedi odpravi ponovitve (4./5./6. r.);
- » določi število odstavkov v besedilu in predstavi njihovo vlogo (5. r.);
- » prepozna in tvori premi in odvisni govor (6. r.);
- » tvori skladijsko pravilna besedila (5./6. r.);
- » v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna skladijske napake in neustreznosti ter jih odpravi (4./5./6. r.);
- » v govorjenih besedilih upošteva stavčni poudarek, stavčno intonacijo (4./5./6. r.);
- » tvori besedila z upoštevanjem ustreznega besednega reda (4./5./6. r.);
- » poveže poznavanje zgradbe povedi (en stavek, dva stavka itd.) s pravopisom in postavi vejico med stavkoma v povedi (5./6. r.).

TERMINI

- stavek
- poved
- pripovedni stavek
- vprašalni stavek
- velelni stavek
- trdilni stavek
- nikalni stavek
- premi govor
- odvisni govor
- nikalnica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ustrezna obravnava skladnje je za jezikovni pouk ključna. Temelj kvalitetne obravnave skladnje je njena osmislitev. Že v tem obdobju zato začnimo vzpodbujati pri učencu zavedanje, da s pomočjo skladenjskega znanja lažje tvorimo slogovno ustrezna in skladenjsko raznovrstna besedila. To zavedanje najlažje krepimo s pretvorbami.

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec dejavno spoznava pravopis in pravorečje slovenskega knjižnega jezika. S tem krepi svoje zavedanje o zakonitostih zapisanega, branega ali govorjenega besedila, samozavest ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju, vrednotenju in tvorjenju besedil v slovenskem knjižnem jeziku za najrazličnejše življenjske potrebe.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učenec pravopisno in pravorečno zmožnost usvaja tako, da je težišče na postopnem, sistematičnem in osmišljenem spoznavanju, usvajanju in utrjevanju temeljnih pravopisnih pravil v rabi (to pomeni predvsem praktično), na čim samostojnejši uporabi pravopisnih priročnikov v knjižni in spletni obliki ter prepoznavanju in odpravljanju pravopisnih napak v svojih besedilih in v besedilih drugih.

Učenec znanje s področja pravopisa in pravorečja povezuje z vsemi (tudi književnimi) temami v učnem načrtu in z vsebinami učnih načrtov drugih predmetov.

SC (1.1.1.1) SC (1.1.5.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj naj vseskozi in sproti preverja pravopisno in pravorečno (pred)znanje učenca. Na tej osnovi naj utrjuje in širi njegovo pravopisno ter pravorečno zmožnost.

Učenec naj pravopisna pravila vadi in utrjuje na razne načine, npr. z opazovanjem pravilno zapisanih besed, s primerjanjem pravilno in napačno zapisanih besed/povedi, s prepisovanjem pravopisno pravilnih besed, s popravljanjem pravopisno napačnih besed in povedi, s pisanjem besedil ipd. Pravopisna zmožnost se najustrezneje razvija in vrednoti (ocenjuje) ob popravljanju/pisanju besedil.

Pravopisne vaje naj bodo za učenca zanimive, avtentične/pristne, pregledane, komentirane oz. naj bo nanje podana povratna informacija. Še posebej uspešne so namreč, če jih učitelj zasnuje na napakah učenčevih pisnih ali/in ustnih besedil (pri tem upošteva načelo, da nareka ne ocenjujemo) ter na napakah, ki se pojavljajo v vsakodnevem življenju, šolskem vsakdanu in pri različnih namenih sporazumevanja.

Učitelj naj učenčevo pravopisno zmožnost razvija ob različnih besedilih, učenca naj spodbuja k iskanju odgovorov na pravopisna vprašanja v raznih jezikovnih priročnikih (v knjižni, spletni obliki) in jezikovnih svetovalnicah.

Pri razvijanju pravorečne zmožnosti naj učitelj krepi pomen knjižne izreke tudi pri spontanem tvorjenju govornih besedil v času pouka pri vseh predmetih. Učitelj naj izhaja iz praktičnih primerov, ki jih, na podlagi izkušenj, vključuje v pouk. Pri pripravi na govorno nastopanje je pomembno poudariti tudi ustrezno nebesedno komunikacijo.

PRAVOPIS

CIJLJ

Učenec:

O: spozna slovenski pravopis ter s tem postopoma in sistematično razvija svojo pravopisno, skladderjsko in besedotvorno zmožnost, besedilo pravilno zapisuje, prepozna napake v zapisu in jih odpravlja.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- je v svojih besedilih zmožen upoštevati usvojena pravopisna pravila z naslednjih področij:
  - » uporabi velike, male, tiskane in pisane črke slovenske abecede, veliko in malo začetnico, ločila, krajšave (4./5./6. r.);
  - » pravilno zapiše besede in besedila, prepozna napake v zapisu in jih odpravi;
  - » v besedah pravilno zapiše (kritične) glasove in glasovne sklope (npr. s polglasnikom, z *u*, z nezvočnikom na koncu ali sredi besede, z variantami *v*, s soglasniškim sklopom *lj/nj*) (4./5./6. r.);
  - » piše predlog ločeno od naslednje besede (4./5./6. r.);
  - » izbere pravilno različico predlogov *z/s* in *k/h* (4./5./6. r.);
  - » piše nikalnico »ne« ločeno od glagola in drugih besed (4./5./6. r.);
  - » pravilno deli domače besede (6. r.);
  - » pravilno zapiše števila z besedami in jih pravilno prebere (6. r.);
  - » pravilno zapiše glavne in vrstilne števnike do 1000 ter stotice s številkami in z besedami in jih pravilno prebere (6. r.);

- » **zapiše začetek povedi z veliko začetnico** (4./5./6. r.);
  - » **pravilno zapiše veliko začetnico v eno- in večbesednih lastnih imenih bitij, zemljepisnih in stvarnih lastnih imenih** (vse čim bolj v navezavi na imena iz lastnega okolja) (5./6. r.);
  - » **prepozna zapis z veliko začetnico v izrazih spoštovanja** (5./6. r.);
  - » **pravilno zapiše veliko začetnico v svojilnih pridevnikih, izpeljanih iz lastnih imen bitij** (4./5./6. r.);
  - » **pravilno zapiše vrstne pridevnike, izpeljane iz zemljepisnih lastnih imen** (5./6. r.);
  - » **pravilno zapiše poimenovanja jezikov, dni, mesecev, praznikov** (4./5./6. r.);
  - » **pravilno uporabi končna ločila (piko, vprašaj, klicaj) na koncu eno- in večstavčnih povedih** (4./5./6. r.);
  - » **pravilno uporabi vejico pri zvalniku** (5./6. r.), **naštevanju besed** (4./5./6. r.) **in besednih zvez** (5./6. r.) **ter med stavki (pred *kj, ko, ker, da, če*)** (5./6. r.);
  - » **pravilno uporabi ločila in veliko začetnico v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim)** (6. r.);
  - » **pravilno uporabi oklepaj** (5./6. r.);
  - » **pravilno zapiše (enostavne) krajšave: okrajšave, kratice, simbole** (6. r.);
- v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna pravopisne napake, jih odpravi in utemelji svoje popravke (4./5./6. r.);
- vodeno rabi pravopisno relevantne informacije s spleta (npr. *Franček*, slovarske informacije, leksikonske informacije) (5./6. r.);
- **ustrezno členi besedilo na odstavke** (4./5./6. r.);
- piše čitljivo (4./5./6. r.).

TERMINI

- velika in mala začetnica
- ločila
- pisanje skupaj
- zapisovanje glasov
- krajšave
- deljenje besed
- pisanje narazen

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pravopisna pravila naj učenec usvaja postopoma. V izhodišču naj bo delo z besedilom. Besedila naj sprva prilagodi/pripravi učitelj, kasneje pa naj bodo tudi avtentična (neumetnostna, umetnostna, večkodna/multimodalna).

Obseg pravopisnih pravil naj učitelj vpeljuje po sklopih in zahtevnost prilagaja učencu (notranja diferenciacija). Učne oblike naj izbira po lastni presoji. Pomembno je, da se intuitivno, celovito, hitro, samostojno in pravilno odziva na dinamiko razreda ter hkrati omogoča raznolik pouk.

Učenec naj razvija pravopisno zmožnost in spremlja svoj napredek preko domišljenih nalog, npr.: iskanje pravopisno pravilnih/napačnih besed in povedi; opazovanje in prepoznavanje značilnosti besed/sklopov besed (kritičnih glasov); tvorjenje besednih iger, asociacij; iskanje ustreznih besed in vstavljanje v besedilo; prepisovanje besedila in vaje nareka (branega, predvajanega); vaje popravljanja lastnih/tujih besedil s popravniimi znamenji; možnost spremljanja lastnega napredka v razvoju pravopisne zmožnosti s pomočjo osebne mape/knjižice učenca; vračanje k lastnemu branju daljših besedil in popravljanju lastnih napak ipd. Hitra in v doseganje kriterijev uspešnosti usmerjena povratna informacija učitelja je pomemben dejavnik učenčevega napredka in razvoja odgovornosti za lastno učenje. Učitelj naj učencu omogoča tudi možnost lastnega popravljanja napak. Sodelovanje med učenci naj temelji na skupnih ciljih, ki izhajajo iz namenov učenja. Ob tem naj učenec uporablja pravopisne priročnike.

Celovit pogled na razvoj pravopisne zmožnosti naj bo usmerjen tudi v medpredmetno povezovanje. To je še posebej pomembno na prehodu iz razredne na predmetno stopnjo. Medpredmetno povezovanje je tudi priložnost, da se učenje vsebin (pre)usmeri na iskanje, razmišljanje in reševanje življenjskih problemov ter omogoča priložnost za razvoj osebno pomembnega znanja.

Učitelj naj učenca spodbuja k iskanju odgovorov na pravopisna vprašanja v raznih jezikovnih priročnikih (v knjižni, spletni obliki) in jezikovnih svetovalnicah.

Poleg tega se učenec pri pisanju navaja na (upo)rabo spletnih priročnikov, pri oblikovanju besedil z računalnikom pa spoznava urejevalnike, pregledovalnike in črkovalnike besedil.

Pri preverjanju znanja je pomembno, da upoštevamo, da je za pravilno pisanje velike in male začetnice pomembno znanje drugih predmetov in poznavanje sveta okrog nas.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učitelj naj učenčevo pravopisno zmožnost vrednoti ob različnih besedilih.

Učitelj naj učenca spodbuja k iskanju odgovorov na pravopisna vprašanja v raznih jezikovnih priročnikih (v knjižni, spletni obliki) in jezikovnih svetovalnicah.

PRAVOREČJE

CILJI

Učenec:

○: spoznava knjižno izreko slovenskega jezika, jo ločuje od neknjižne (pogovorne, narečne) in s tem razvija svojo pravorečno zmožnost; zgolj neteoretično/praktično popravlja svoje pravorečje.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže pravorečno zmožnost tako, da:

- » **našteje** in pravilno izreka **samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika v besedah, stavkih in povedih** (5./6. r.);
- » **prepozna knjižno, pogovorno in narečno izreko slovenskega jezika;**
- » med govornim nastopanjem govori čim bolj knjižno in razločno (4./5./6. r.);
- » prepozna svojo in tujo neknjižno (pogovorno ali narečno) izreko besed, stavkov in povedi ter jih izgovori knjižno (4./5./6. r.);
- » z vodeno pomočjo si pomaga z ustreznimi spletnimi in knjižnimi jezikovnimi priročniki (4./5./6. r.).

TERMINI

- izreka

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ključni poudarek pri razvoju pravorečne zmožnosti pri učencu naj bo tvorjenje smiselnih, zaokroženih in med seboj logično ter slovnično povezanih besedil. Učenec naj jih tvori v različnih okoliščinah in za čim različnejše namene.

Z različnimi komunikacijskimi dejavnostmi (poslušanjem, govorjenjem – pogovarjanjem, govornim nastopanjem) naj učenec razvija ustrezno knjižno izreko in jo primerja z izreko drugih.

Učitelj naj učenca spodbuja k ustrezni izreki v njegovem šolskem vsakdanu in pri vseh predmetih. Pri pripravi govornih nastopov, ki naj jih učenec pripravlja v šoli, je smiselno pozornost usmeriti tudi na nebesedne (prozodične) prvine govora. Za pomoč učencu pri usvajanju ustreznih govornih nastopov se lahko učitelj posname in tako prikaže ustrezne/neustrezne primere govornega nastopanja. Prav tako se lahko posname tudi učenec

(začetno, končno stanje) ter nato v razredu skupaj z drugimi komentira napredek pri izvedbi govornega nastopa. Pridobivanje pravorečne zmožnosti naj bo čim bolj praktično. Učitelj naj pravorečne vaje sestavlja glede na značilnosti učenčeve pogovorne in narečne izreke.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učitelj naj učenčevo pravorečno zmožnost vrednoti ob govornem nastopanju in pogovarjanju, hkrati s tem pa naj bo pozoren na zmožnost učenčevega nebesednega sporazumevanja.

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec v okviru teme *Slovenščina v digitalni dobi*, ki je zasnovana odprto in omogoča sodoben pouk (tudi ob morebitnih nepredvidenih novih jezikovnih tehnologijah ipd.), pridobi znanje, ki je potrebno za soočenje z jezikom in z jeziki v digitalni dobi. Pri tem se vsebinsko neposredno navezuje in povezuje z več skupnimi cilji, kot so razvoj digitalnih kompetenc, komunikacija in sodelovanje v digitalnem okolju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učenec naj ima ob tej temi možnost samostojnega dela, ki naj temelji na kritičnem razmišljanju, snov pa naj se obravnava tudi v obliki medpredmetnega povezovanja in kratkih pojasnil/izzivov ob obravnavi drugih tem.

SC (4.5.2.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Razvoj digitalne zmožnosti naj bo učencu v pomoč pri razvijanju procesnih znanj v povezavi s poukom in z učenjem. V središču učnega procesa mora biti učenec, tudi ko uporabljamo pristop k učenju s pomočjo tehnologije. Učitelj naj bo pri pripravi vsebin učenja s tehnologijo/e-učenja še posebno pozoren na obseg gradiv, ki jih učenec lahko sprejme, na moteče dražljaje, ki lahko učenca odvrnejo od bistva, na ustrezno pripravo učenca na delo z e-gradivi (tehnično in pri načrtovanju uporabe /meta/kognitivnih strategij), na učne oblike dela in na ustrezno vnaprejšnjo pripravo na snov, ki jo bo učenec obravnaval s pomočjo uporabe tehnologije/e-učenja (navezava na predznanje, učiteljeva razlaga, povratna informacija, kritična presoja z razmislekom o vplivu na učenje).

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O SLOVENŠČINI V DIGITALNI DOBI

CILJI

Učenec:

O: spoznava, razvija in izoblikuje svoje razmerje do slovenščine v aplikacijah, na spletnih straneh itd.;

SC (4.1.2.1 | 4.2.1.1)

O: ob tem spoznava možnosti izbire jezikov (tudi pri podnapisih, v opisih na pretočnih storitvah, v vmesnikih na izbrani napravi ipd.), se seznanja s postopki izbire jezikov in se zaveda pomena izbire slovenskega jezika.

SC (4.2.6.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» **izbere slovensko različico izbrane spletne strani.** **SC** (4.2.5.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec znanja s področja oblikovanja in razvijanja zavesti o slovenščini v digitalni dobi pridobiva čim bolj praktično, ne kot ločeno snov, ampak hkrati z izpolnjevanjem drugih ciljev, tudi medpredmetnih.

Učitelj naj ob uporabi različnih spletnih strani, aplikacij, spletnih učilnic spodbuja zavedanje pomena slovenskega jezika v spletnem okolju. Učenec naj pridobljeno znanje uporablja v vsakdanjem življenju in svoje zamisli in izkušnje vpleta v sooblikovanje pouka. Pomembno je, da pridobiva izkušnjo pomena in vloge slovenskega jezika v digitalnem okolju.

Učitelj naj učenca spodbudi k razmišljanju o tem, kako digitalna tehnologija vpliva na sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku. Cilje naj dosega tudi z avtentičnimi nalogami, ki naj vključujejo rabo slovenskih vmesnikov na izbrani napravi in slovensko različico izbrane spletne strani.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Ta skupina ciljev je novost, zato naj bodo načini izkazovanja znanja čim bolj individualizirani in stvar učiteljeve avtonomije. Tega znanja ni mogoče vrednotiti na klasične načine (npr. s pisnim ocenjevanjem znanja), ampak predvsem kot opravljene aktivnosti, ki jih učenec lahko dokaže pri skupinskem ali individualnem (projektnem) delu.

JEZIKOVNE TEHNOLOGIJE, ORODJA, VIRI IN PRIROČNIKI

CILJI

Učenec:

- : spoznava možnosti jezikovnih orodij s področja sinteze in razpoznavne govora (5. r.);
- : spoznava in redno uporablja aktualne jezikovne priročnike v digitalnem okolju (4./5./6. r.).
- SC (4.2.5.1 | 4.5.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže znanje s področja jezikovnih tehnologij in jezikovnih priročnikov tako, da jih kritično uporabi pri samostojnem delu doma in v šoli.

TERMINI

- jezikovni portal
- jezikovno orodje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec znanja s področja oblikovanja in razvijanja zavesti o slovenščini v digitalni dobi pridobiva čim bolj praktično, ne kot samostojno snov, ampak hkrati z izpolnjevanjem drugih ciljev, tudi medpredmetnih.

Priporočamo spoznavanje in uporabo prilagojenih jezikovnih portalov (npr. Franček (<https://www.franček.si/>)).

KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec z branjem/poslušanjem/gledanjem/uprizarjanjem književnih besedil in z govorjenjem/pisanjem o besedilih ali ob njih razvija recepcijsko zmožnost.

Pouk književnosti temelji na komunikacijskem modelu, katerega glavni cilj je ohranjanje in krepitev učenčevih interesov za branje in poslušanje književnih besedil ter razvijanje zmožnosti ustvarjalnega dialoga s književnim besedilom.

Osrednja metoda pouka književnosti je šolska interpretacija književnega besedila.

Učenec doživlja, prepozna, razume in vrednoti posamezne prvine književnega besedila (književna oseba, književni prostor in čas, dogajanje, tema, sporočilo, avtor in pripovedovalec).

Razmišljujoče in kritično sprejema ter povzema, vrednoti in primerja književna besedila slovenskih in tujih avtorjev. Branje prepozna kot užitek, prijetno doživetje in intelektualni izziv. Stopa v dialog s književnim besedilom in o njem razpravlja. Branje mu nudi priložnost za oblikovanje osebne in narodne identitete, za širjenje obzorja ter za spoznavanje svoje kulture in kulture drugih. Tako gradi naklonjen odnos do lastne kulture in kulture drugih. S tem razvija socialno, kulturno in medkulturno zmožnost ter uzavešča pogled na časovno umeščenost obravnavanih književnih besedil. Razvija in ohranja pozitiven odnos do branja književnih besedil. Stik z besedilom je zanj potreba in vrednota, zato tudi v prostem času bere in posluša književna besedila (objavljena v raznih medijih), obiskuje knjižnice, gledališke in filmske predstave, literarne prireditve ipd. Namen književnega pouka je predvsem krepitev motivacije za branje in vse večja, postopna samostojnost bralca (ob skupnem in individualnem branju) pri (dialoški) obravnavi književnega besedila. Zato se v pouk vključujejo različne vrste branja (motivacijsko branje, dolgo branje, branje odlomkov, primerjalno branje, domače branje ...).

Delo s književnimi besedili pri pouku je celostno in poglobljeno; število izbranih besedil letno je največ 12.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Književni pouk v 2. VIO temelji na komunikacijskem modelu književne vzgoje, katerega glavni cilj je ohranjanje učenčevih interesov za branje in poslušanje književnih besedil ter razvijanje zmožnosti ustvarjalnega dialoga s književnim besedilom.

Pri književnem pouku učenec razvija recepcijsko zmožnost z branjem ali poslušanjem oz. gledanjem književnih besedil in z govorjenjem/pisanjem o njih ter s tvorjenjem/(po)ustvarjanjem o in ob književnih besedilih; s tem razvija zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil, književno besedilo razčlenjuje, po razčlenjevanju pa sintetizira spoznanja o

besedilu ter izraža vrednostne sodbe o njem in jih utemelji. Posamezna književna besedila tudi medsebojno primerja in vrednoti. Receptijsko zmožnost razvija tudi s tvorjenjem (po)ustvarjalnih besedil ob književnih besedilih. Šolsko branje (in književna vzgoja sploh) mora ostati tudi v 2. VIO osredinjeno na učenca.

Učenec spoznava obvezna književna besedila in besedila po izbiri učitelja ter učencev (npr. besedila lokalnih avtorjev, besedila, povezana z aktualnimi dogodki ipd.) in pri tem razvija receptijsko zmožnost, tj. zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil; izreka svoje mnenje o književnem besedilu in ga utemelji s sklicevanjem nanj.

Književna besedila v lahkem branju so namenjena učencem, ki zaradi različnih okoliščin ali slabše razvite veščine branja potrebujejo lahko berljiva besedila.

Zavod RISA, Lahko je brati, <http://www.lahkojebrati.si/>

Seznam besedil v lahkem branju je dostopen na <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/2vw8b26>

KNJIŽEVNA BESEDILA

CILJI

Učenec:

- : spoznava v učnem načrtu določena obvezna in druga književna besedila po izbiri učitelja in učencev (npr. besedila lokalnih avtorjev, besedila, povezana z aktualnimi dogodki);
SC (1.3.5.1)
- : razvija receptijsko zmožnost, tj. zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil;
SC (1.1.4.1)
- : spoznava značilnosti pripovedništva, pesništva in dramatike;
- : ločuje avtorska besedila od besedil slovenske slovstvene folklore in predstavlja razlike med njimi;
- : ločuje književna/umetnostna besedila od neumetnostnih in predstavlja razlike med njimi.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » **prepozna pripovedništvo, pesništvo in dramatiko** in s primeri iz besedila ponazori značilnosti književnih zvrsti;
- » loči besedilo slovenske slovstvene folklore od avtorskega in utemelji razliko med njima;
- » loči književna/umetnostna besedila od neumetnostnih in predstavi razlike med njimi;
- » **doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila pokaže z odgovori na vprašanja in s tvorjenjem besedila v obsegu najmanj 150 besed (4., 5. r.), najmanj 200 besed (6. r.).**

TERMINI

- književnost ◦ književno/umetnostno besedilo ◦ pripovedništvo ◦ pesništvo ◦ dramatika
- besedilo slovstvene folklore ◦ avtorsko besedilo ◦ neumetnostno besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Cilje in standarde, povezane s spoznavanjem književnih besedil, uresničujemo vedno funkcionalno, tj. ob izbranem besedilu in avtorju.

Pomembni so predvsem prepoznavanje, razumevanje in funkcionalna raba književnih besedil, tj. delo z besedilom, postopno, po fazah.

Učenec je motiviran za branje v šoli in zunaj nje. Bere tekoče in doživeto. Samostojno pisno tvori besedila in utemeljuje svoje odzive na prebrano. Obiskuje šolske in splošne knjižnice.

Cilji in vsebine se nadgrajujejo in prepletajo med seboj ter omogočajo postopno pridobivanje znanja, veščin in spretnosti, ki vodijo k oblikovanju kultiviranega poslušalca, sogovorca, govorca, bralca in pisca.

Didaktični sistem šolske interpretacije:

- » uvodna motivacija,
- » napoved besedila, umestitev in interpretativno branje,
- » premor po branju,
- » izražanje doživetij ter analiza, sinteza in vrednotenje,
- » ponovno branje in nove naloge.

Delo z besedili je postopno in starostni stopnji primerno, ukvarjanje z njimi pa spremljajo:

- 1) strategije pred branjem: napoved in umestitev besedila;

2) strategije med branjem: prepoznavanje, razumevanje in analiza posameznih prvin književnega besedila; kontekst;

3) strategije po branju: aktualizacija in vrednotenje.

Učenec bere besedila z razumevanjem do stopnje kritičnega vrednotenja, kar pomeni, da prepozna, presoja, vrednoti informacije iz besedila, avtorjev način pisanja, oblikuje lastno mnenje o besedilu z utemeljevanjem in sklicevanjem nanj.

Izbrana besedila se obravnavajo poglobljeno, lahko tudi z metodo večkratnega (kritičnega) branja; besedila izbirajo učitelj ter učenci. Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj pri učencih sprožajo doživljanje in domišljijsko sodelovanje pri oblikovanju domišljijških predstav prvin branega književnega besedila ter vodijo k poglobljanju njihove recepcijske zmožnosti. Učenec doma v posameznem šolskem letu prebere najmanj tri čim bolj raznovrstna književna besedila (učencu z bolj razvito bralno zmožnostjo lahko učitelj po lastni presoji predlaga tudi več besedil za domače branje); za četrto domače branje štejemo tudi besedilo, ki ga pri pouku obravnavamo po metodi dolgega branja.

Učenec z učiteljem po metodi dolgega branja (večinoma) pri pouku v daljšem obdobju bere in interpretira določeno književno besedilo.

Pri tem se lahko menja načine branja (učitelj, učenci skupaj – zborna, učenci tiho vsak zase, boljši bralci, ki so se imeli na branje čas pripraviti ...), lahko pa se dolgo branje poveže tudi s pripovedovanjem posameznih delov besedila ali z drugimi načini predstavitve delov besedila (npr. odlomek iz animiranega filma, narejenega po izbrani književni predlogi). Strokovnjaki priporočajo, da se branje izvaja redno in ob dogovorjenih terminih (npr. vsak dan, dvakrat tedensko; lahko se vnaprej določi tudi obseg prebranega) ter v prijetnem vzdušju in prostoru (zunaj, v šolski knjižnici, primerna glasbena podlaga v razredu ipd.). Po branju oz. pripovedovanju se razvije spontani ali vodeni pogovor o slišnem. V primeru daljših jezikovno in vsebinsko zahtevnih besedil je priporočljivo segmentirano interpretativno branje in sprotna interpretacija krajših delov besedila z uporabo medbralnih strategij (pojasnjevanje, komentiranje, napovedovanje) in raznovrstnih komunikacijskih dejavnosti (dialog, govorni nastopi, ustvarjalno pisanje ...). Metoda dolgega branja se lahko prepleta tudi z domačim branjem, npr. del besedila se prebere doma, del pri pouku, prav tako pa se med šolo in domom vrstijo tudi dejavnosti učencev.

Primer obravnave pripovednega besedila:

1. Pred branjem knjige ali književnega besedila učitelj učencem postavi vprašanja za aktivacijo. Učenci izberejo vprašanja, ki se jim zdijo zanimiva, iščejo odgovore, primerjajo odgovore.

2. Po napovedi avtorja in knjige učitelj pozove učence k individualnemu branju. Vsekakor je enkratno branje premalo, zato učitelj učencem omogoči, da doživijo pristen stik z besedilom in da ga v polnosti doživijo. V 4. in 5. razredu naj imajo učenci možnost samostojnega poglobljenega branja.

3. Sledijo skupinski pogovori ali okrogle mize o prebranem besedilu. (5.3.4.1) Pogovor vodi učitelj ali pa učenci. Izhodišče za pogovore v nadaljevanju naj bodo učenceva doživetja, ki pa jih učitelj pomaga dograjevati in izpopolnjevati z vprašanji na več stopnjah:

– Ali je bilo kaj, kar ti je bilo v knjigi še posebej všeč? Kaj je pritegnilo tvojo pozornost? Ali je bilo v knjigi kaj, kar ti ni bilo všeč? Si med branjem izpustil kakšen del? Ali te je v knjigi kaj presenetilo? Si našel kaj, česar nisi opazil še v nobeni knjigi?

– Si že bral podobno knjigo? Si v tej knjigi opazil kaj posebnega; kako je uporabljen jezik? Kaj bi o knjigi povedal sošolcem?

– Ali se posamezne zgodbe dogajajo v časovnem zaporedju? Si v njih prepoznal kraj dogajanja/književni prostor? Kako si si predstavljal kraj dogajanja/književni prostor?

– Katere književne osebe so se najpogosteje pojavljale v zgodbah? Katera je po tvoji presoji najpomembnejša? Kako bi to pojasnil? Ali te katera književna oseba spominja na koga, ki ga poznaš? Ali te katera književna oseba spominja na katero od književnih oseb iz drugih književnih del? Ali si ugotovil, o čem razmišljajo književne osebe? Nam pisatelj pove, kaj čutijo, kako se počutijo?

4. Učenci besedilo preberejo z bralno nalogo – lahko uporabijo znake, s katerimi si označijo nekatere posebnosti, npr. besede, humor, nenavadne zgodbene preobrate. Učitelj učence usmerja z vprašanji v prezrte besedilne signale. Če učenci potrebujejo pomoč pri zaznavanju in razumevanju slogovnih značilnosti, jim učitelj s spodbujanjem ustvarjalnega in asociativnega razmišljanja pomaga ustvarjati pogoje za razumevanje jezika.

5. V nadaljevanju učitelj usmeri pozornost učencev v medbesedilno stvarnost in učenci iščejo sporočila v posameznih zgodbah. Učence nagovori, da razmišljajo o tem, kaj bi lahko povedali o književnih osebah, opisujejo književne osebe in njihove lastnosti in posebnosti. Učence učitelj pritegne k razmišljanju o tem, kaj pomenijo določene besede in besedne zveze ter kako bi to povezali in aktualizirali v svojem življenju.

6. Pri ukvarjanju z besedilom učitelj usmeri pozornost učencev tudi na pomen ilustracij in v »branje« njihovega pomena, prepoznavanje npr. humorja, privlačnosti književnih oseb, pretiravanj ipd.

7. Prebrano besedilo lahko učenci povežejo z drugim delom istega avtorja.

8. Po poglobljenem branju in pogovoru z vrednotenjem in aktualizacijo lahko učitelj učencem ponudi pisanje besedila, v katerem bodo pridobljene bralne izkušnje opisali, utemeljevali, primerjali z avtorjevim pogledom. Preden se učenci takšnih nalog (spisov) lotijo, se učitelj z njimi pogovori tudi o kriterijih, ki jim bodo sledili. Kriteriji naj bodo: razumevanje (npr.: učenec opiše, predstavi izbrane osebe, izpelje preprost sklep, vključi primerjanje z drugim delom); osebni odziv in njegova prepričljivost (npr.: učenec vključuje svoje predstave, poveže osebe/dogajanje s svojim svetom, komentira, se opredeljuje); zgradba besedila (npr.: uvod, jedro, zaključek); jezikovna pravilnost (vključena je čitljivost).

To skupino ciljev lahko učenci dosegajo tudi zunaj učilnice, npr. z delom na terenu – raziskovanjem besedil lokalnih avtorjev ali slovstvene folklore v domačem kraju.

KNJIŽEVNA OSEBA

CILJI

Učenec:

- : ločuje glavne in stranske književne osebe ter utemeljuje izbiro;
- : prepoznava in primerja motive za ravnanje književne osebe in utemeljuje svoje stališče o ravnanju književnih oseb;

SC (3.3.4.2)

I: zaznava značajske in druge lastnosti književne osebe, tudi tiste, ki so v nasprotju z njeno splošno značajsko oznako;

- : neknjižne jezikovne prvine v besedilu povezuje z značajskimi in drugimi lastnostmi književnih oseb;

- : opazuje perspektivo glavne in vsaj še ene stranske književne osebe ter ju primerja.

SC (3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » loči glavno književno osebo od stranske ter utemelji, zakaj je oseba glavna oz. stranska;
- » ubesedi svojo predstavo književne osebe, tako da navede njene značajske in druge lastnosti ter utemelji in presodi motive za njeno ravnanje;
- » tvori zaokroženo besedilo o književni osebi, ki vsebuje najmanj 70 besed.

TERMINI

- glavna književna oseba
- stranska književna oseba

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je razumevanje ravnanja književne osebe in razvijanje kritične identifikacije. Zmožnost recepcije književne osebe se oblikuje trajno, a postopoma. Npr. v 2. VIO je učenec razumevanje in vrednotenje motivacije za ravnanje književnih oseb sposoben pojasniti ne le z literarnim dogajanjem, pač pa razlago poišče tudi zunaj besedilnega sveta.

V 1. VIO je učenec ustvaril domišljjsko podobo književne osebe na podlagi avtorjevih besedilnih signalov in jih po potrebi dopolnjeval z lastno domišljjsko predstavo. V 2. VIO učenec pri književnem pouku doseže stopnjo, ko zaznava in razume tudi tiste značaje književnih oseb, ki niso več popolnoma črni ali popolnoma beli. Književne osebe se mu sicer še zdijo pretežno

dobre ali pretežno slabe, vendar že lahko kaže razumevanje za spodrsrljaje literarnih oseb. Kršenja norme na tej stopnji ne ocenjuje več kot znak slabega karakterja, ki mora biti kar se da kaznovan (kot se mu je to zdelo na prejšnji razvojni stopnji, ko je bila književna oseba praviloma strašno kaznovana, ker npr. ni ubogala kakšnega svarila, ukaza ali prepovedi ali zato, ker v nasprotju z veljavnimi normami, da je treba deliti, v ključnem trenutku npr. ni hotela odstopiti svoje malice). (2.2.1.2)

Na operativni stopnji svojega osebnostnega razvoja namreč učenec že razume, da bi utegnila imeti književna oseba za kršenje norme, ki jo je postavila avtoriteta, tehtne razloge – opravičilo. Tudi kazen, ki se zdi učencu v tem primeru ustrezna, je v sorazmerju s tem novim spoznanjem.

Konkretne didaktične izpeljave ponujajo možnosti uresničitve ciljev. Učenec prepozna, poimenuje in opisuje (nariše) osebe (naslovnega junaka), razmišlja o subjektivnih predstavah, opazuje njihove lastnosti, opazuje njihov govor, prepozna in opisuje tipe oseb in jih povezuje z lastnim izkušenjskim svetom (identifikacija s književno osebo – bralčevo stališče).

Učitelj načrtuje dejavnosti za razumevanje in vrednotenje književnih oseb in njihovega ravnanja, učenec v njih:

- prepozna, poimenuje in opiše književne osebe, razmišlja o subjektivnih predstavah;
- opisuje lastnosti književne osebe;
- sestavi osebno izkaznico ali potni list književne osebe (lahko dodajo štampljke vseh krajev, v katerih se je ustavil);
- našteva lastnosti književnih oseb;
- opazuje govor književnih oseb, njihova stališča (Kaj misli ...?, Kako vidi ...?);
- izrazi svoje mnenje o tem, kdo je zanj večji junak, in svoje mnenje ponazori z zgledi iz besedila in ga primerja z mnenji sošolcev;
- pojasni razloge za ravnanje književnih oseb in jih utemelji s primeri iz besedila;
- opiše, kako bi ena književna oseba opisala drugo.

KNJIŽEVNI PROSTOR IN ČAS

CILJI

Učenec:

- : v književnem besedilu išče in povezuje podatke o književnem prostoru in času;
- : ubeseduje svojo domišljjsko predstavo književnega prostora in časa (po podatkih iz besedila, po subjektivnih izkušnjah, po znanju in predstavah, nastalih ob branju drugih književnih besedil);
● SC (2.3.1.1)
- : sledi dogajanju na več književnih prostorih in časih hkrati.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » ubesedi svojo domišljjsko predstavo književnega prostora in časa;
- » loči realni in domišljjski književni prostor in čas;
- » tvori zaokroženo besedilo o književnem prostoru in času, ki vsebuje najmanj 70 besed.

TERMINI

- književni prostor
- književni čas

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je prepoznavanje književnega prostora in časa v književnih besedilih, lahko tudi v povezavi z drugimi prvinami besedila.

Doživljanje in razumevanje književnega prostora in časa se oblikuje postopoma. Pri domišljjski predstavi književnega/dogajalnega prostora učenec že upošteva nekatere omejitve, ki izhajajo npr. iz geografskega, zgodovinskega in drugega znanja, vendar predstavo dogajalnega prostora povečini ustvarja tako, da svojo domišljijo in svoje zunajbesedilne slike popravlja z avtorjevimi relevantnimi besedilnimi signali. Učenec v 2. VIO lahko sledi dogajanju na več dogajalnih prostorih hkrati, sposoben je obdržati v spominu predstavo dogajalnega prostora, medtem ko teče dogajanje na drugem dogajalnem prostoru, in si jo v nespremenjeni obliki priklicati v prvi plan zavesti, ko se literarno dogajanje spet preseli vanj.

V 2. VIO učenec zaradi vedno večje obveščenosti o zunajbesedilni stvarnosti oblikuje ustreznejše predstave književnega/dogajalnega časa. Začenja razumevati, da realistični nekoč ni zmeraj enak in da so se »stari časi« spreminjali. Na tej stopnji mladi bralec ne zaznava več le kronološkega nizanja dogodkov. Sposoben je zaznati prepletanje dogajalnih časov v pripovedi, pri čemer se najprej razvije sposobnost zaznavanja in razumevanja retrospektivnega. Učenec v

književnih besedilih prepozna dogajalni čas in prostor in ga tudi ubesedi, pri tem pa se sklicuje na besedilne signale iz besedila. Upoveduje dogajalni prostor in čas, npr.: Kje in kdaj se dogaja zgodba? Kaj izvemo iz besedila? Kje piše, da ...? Kako si predstavljaš? V fazi poustvarjanja književnega besedila s poudarkom na dogajalnem prostoru in času učenec tvori besedila, ki se dogajajo v sedanjosti, v preteklosti, v prihodnosti (pri tem izhaja iz znanja in izkušenj, npr. Kaj bi se v Bratovščini Sinjega galeba spremenilo, če bi jo prestavili v današnji čas?); besedila preoblikuje v stripe s poudarkom dogajalnega prostora, s sliko označi dogajalne prostore, pri tem doda še predzgodbo in nadaljevanje. Dogajalni čas lahko med branjem ali po njem prikazuje z oblikovanjem filmske knjige oz. scenarija (za celotno dogajanje ali izbrani prizor iz besedila s poudarkom na kraju/književnem prostoru in času dogajanja) ali preprostega potopisa.

S strategijami pred in med branjem ter po njem učitelj učenca podpre pri doživljanju in razumevanju dogajalnega prostora v besedilu (nekoč, danes), obenem pa ga spodbudi, da si oblikuje domišljjsko predstavo dogajalnega prostora. Tako učenec tvori nov domišljjski svet s podobnim dogajalnim prostorom in/ali časom, kot je v književnem besedilu (piše zgodbe, ki se dogajajo danes/v preteklosti/v prihodnosti – pri tem izhaja iz svojega znanja in svojih izkušenj).

Cilji se tesno povezujejo s sposobnostjo učenca za reflektivno recepcijo besedila, ki se odraža tudi z uporabo literarnovednega znanja. Razumevanje dogajalnega prostora in časa se oblikuje tudi s sestavljanjem tistih segmentov literarnega pomena, ki izhajajo iz medbesedilnosti.

Primer 1:

Ob besedilu Gaje Kos Junaki z ladje Argo učenec tvori nove domišljjske svetove s podobnim dogajalnim prostorom in časom, kot je v književnem besedilu.

Primer 2:

Izmisli si svojo pripoved, ki posnema mit (resnični le kraji, morja, reke, nastopajo božanstva, pošasti in druge imenitne izmišljarije). Sošolcem jo lahko predstavi tudi v gibu. (3.2.1.3)

Primer 3:

Napiši/pripoveduj, kakšna bi bila zgodba brez krvavih prizorov. (Bi šesteroroke ljudi žgečkali do onemoglosti ali bi jih zaposlili z obilico hrane in pijače?)

DOGAJANJE, TEMA IN SPOROČILO

CILJI

Učenec:

- sprejema in razume dogajanje v književnem besedilu;
- obnavlja ali povzema dogajanje (tvori »premico dogajanja«);
- ! ločuje glavno in stransko dogajanje;
- sklepa o dogajalnem toku (tudi na podlagi zunajbesedilnih podatkov);
- SC (1.1.2.1)
- zaznava, o čem govori književno besedilo, in določa osrednjo temo (npr. otroštvo, besedna igra – nonsens, družina, nenavadna stvarnost, tradicija in izročilo, prijateljstvo, odraščanje in vrstniki, stvarnost kot pustolovščina/skrivnost, ustvarjalnost);
- našteva književna besedila na isto temo;
- vodeno povzema sporočilo književnega besedila.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » obnovi dogajanje v besedilu ali povzame dogodke, pri čemer predstavi dogajalni tok ter glavno in stransko dogajanje;
- » opredeli temo književnega besedila ter navede in na kratko predstavi književna besedila na isto temo;
- » prepozna sporočilo književnega besedila;
- » tvori zaokroženo besedilo o dogajanju, temi in sporočilu, ki vsebuje najmanj 70 besed.

TERMINI

- dogajanje ○ tema ○ sporočilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec zaznava posamezne elemente književnega besedila (dogodke), razume njihovo soodvisnost oz. povezanost, ki preraščajo v kompleksnejše besedilne prvine (tema).

Razumevanje zgodbe kot bralna strategija učencu omogoča, da dojame povezanost posameznih dogodkov v besedilu. Razumevanje logičnega zaporedja dogodkov se razvija tudi z lastno dejavnostjo, zato učenec zapisuje »manjkajoče dele zgodbe«, piše »premico dogajanja«, zgodbo

pa spoznava tudi ob govorjenju oz. poslušanju (npr. upoveduje analogije h književnim motivom, tvori podobne situacije, kot jih je spoznal med branjem). Primerne strategije za razumevanje dogajanja so: razumevanje zaporedja dogodkov, motivacija dogajanja, napovedovanje zgodbe na podlagi kazala, razumevanje dogajanja in izdelava dogajalnega traku, razumevanje zaznavanja književne osebe na podlagi napetega dogajanja oz. razumevanje povezanosti književne osebe in zgodbe, opazovanje književnega dogajanja glede na realističnost oz. fantastičnost zgodbe.

Bistveno je, da učenec oblikuje svoje stališče do sporočila besedila ter da se opredelivi teme približuje postopno. Če je le mogoče, poišče temo samostojno.

Še zlasti pa velja upoštevati dejstvo, da je veliko mladinskih besedil, predvsem sodobnih, mogoče razumeti na več načinov in da torej tudi mladi bralci v njih lahko razberejo zelo različne teme. Osrednje teme književnih besedil v 2. VIO so: odraščanje in vrstništvo, doživljanje pustolovščin, prijateljstvo in ljubezen, igra in ustvarjalnost.

Primer 1:

Tvori premico dogajanja in spremljaj književno dogajanje.

Primer 2:

Piši dnevnik književne osebe ali scenarij za film, časovni trak, premico dogajanja.

Primer 3:

Napiši filmsko knjigo/scenarij za izbrani prizor iz pripovedi, in sicer tako da na začetku vsakega prizora napišeš, kdo nastopa, kraj dogajanja/književni prostor, v prizorih pa zapiši, kaj književna oseba pove in kako. Dodaš lahko še opis slike, ki naj bi jo kamera ujela, ter opis glasbe, zvokov.

AVTOR IN PRIPOVEDOVALEC

CILJI

Učenec:

- ločuje avtorja od pripovedovalca književnega besedila;
SC (1.1.2.2)
- prepoznava pripovedovalca iz neposrednih/posrednih besedilnih signalov.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » loči avtorja književnega besedila od pripovedovalca;
- » **pove, kdo je napisal književno besedilo** in kdo ga pripoveduje.

TERMINI

- avtor
- pripovedovalec

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec prepoznava vloge in značilnosti avtorja in pripovedovalca.

Bralna strategija zaznavanja pripovedne perspektive omogoča učencu dojetje zornega kota pripovedovanja (perspektiva) ter opazovanje dogajanja. Opazovanje perspektive književne osebe (kako oseba vidi, razlaga, vrednoti dogajanje) ter pripovedovalca (predvsem starostno pogojenega) je priložnost za preoblikovanje besedila v dejavnosti poustvarjalnega pisanja (pisanje s perspektive različnih književnih oseb). Opazovanje različnosti perspektiv se v 5. in 6. razredu postopoma bliža osrednjim literarnoteoretičnim pojmovanjem, predvsem kategoriji pripovedovalca: opazovanje pripovedovalca, njegovih lastnosti in jezika, spoznavanje prvoosebnega pripovedovalca, razlikovanje prvoosebnega in tretjeosebnega pripovedovalca. Perspektivo in dogajanje je mogoče opazovati tudi ob podobi lirskega subjekta ali ob pravljličnih besedilih.

Primeri:

Učenec upoveduje zgodbo tudi s perspektive tistih književnih oseb, ki mu niso blizu; spremeni pripovedovalca v znanem književnem besedilu – pripoveduje glavna ali ena izmed stranskih književnih oseb. SC (3.1.4.1)

ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec z branjem in pogovorom ob prebranem ter raziskovanjem književnega besedila doživlja, razume, razčlenjuje in primerja pesemska, pripovedna, dramska besedila in predelave književnih besedil.

Razlikuje in predstavlja razločevalne značilnosti književnih zvrsti in vrst, pri čemer se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrežno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika.

Razmerje med književnimi zvrstmi (glede na število učnih ur letno) naj bo: 50 % pripovedništvo, 30 % pesništvo in 20 % dramatika.

Posamezno književno zvrst pri pouku lahko obravnavamo kot predelavo književnega besedila. Predelava književnega besedila je besedilo, ki je lahko preoblikovano v poljuben medij.

S predelavo književnega besedila učenec na drugačne načine doživlja književno besedilo in krepi svojo kulturno zmožnost. Odziva se tudi na sodobne predelave književnih besedil v različnih medijih, ki so blizu mlademu bralcu.

Med njimi je strip tisto besedilo, ki vključuje kombinacijo vizualnega (slikovnega) in tekstovnega (besedilnega) dela. Strip je lahko predelava književnega besedila (npr. Ljudska: Srajca o srečnem človeku) ali povsem samostojno književno besedilo (npr. M. Muster: Zvitorepec v barvah).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj vodi učenca k celovitemu doživljanju, razumevanju, razčlenjevanju in vrednotenju književnih besedil in njihovih predelav (npr. vsebina, tema, oblika, ritem, učinek na bralca).

Učitelj s seznama obveznih in izbirnih besedil izbira raje manj kot več književnih besedil oz. predelav književnih besedil (največ 12 v posameznem šolskem letu). Pri tem priporočamo, da učitelj načrtuje književni pouk tako, da lahko z učenci poglobljeno bere in raziskuje književna besedila vseh zvrsti ob upoštevanju razmerij: 50 % pripovedna, 30 % pesniška, 20 % dramska besedila.

Učitelj na začetku šolskega leta preveri bralne zmožnosti učencev in pripravi izbor besedil, upošteva kriterije za izbor književnih besedil, diferencira glede na bralne zmožnosti učencev in

njihove bralne interese – prisluhne njihovim idejam (sooblikovanje ustvarjalnih bralnih seznamov, razrednih knjižnic, akcije Ravnokar berem, Minuta za knjigo, Želim ti predstaviti ...). Izbira lahko daljša ali krajša, zahtevnejša/manj zahtevna besedila, tudi besedila v lahkem branju. Učitelj ^{SC} (1.1.4.1) izbira vsebinsko in tematsko raznolika književna besedila, s katerimi krepi motivacijo za branje. Učence spodbuja, da drug drugega navdušujejo za branje, tako bo njihov glas slišan. Predstavlja in uporablja tudi digitalne vire, pri čemer ^{SC} (4.4.3.1) digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.

Za zaznavanje in doživljanje književnih besedil je pomembno učiteljevo glasno branje (učitelj kot bralni model). Učitelj se na branje književnih besedil pri pouku vnaprej pripravi, prav tako k pripravi na interpretativno branje spodbuja učence. Učenec bere književna besedila na različne načine (tiho ali glasno; individualno, v dvojici ali skupini).

Učilnica ob spodbudi in bralnem modelu učitelja postaja prostor branja in pogovora o in ob prebranem (minute za prosto branje).

Učenec lahko svoje branje predstavi sošolcu in ga izboljšuje na podlagi povratne informacije, pri čemer ^{SC} (3.3.3.1) krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov. Učenec lahko branje izboljšuje tudi ob posnetku, pri čemer ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih. ^{SC} (4.3.1.1) Večkratnemu branju sledi pogovor o prebranem besedilu (doživljanje, razumevanje, analiza, vrednotenje, poustvarjanje), pri čemer učitelj učencu ponuja tudi odprta vprašanja višjih taksonomskih ravni.

Poudarja in zasleduje se pogovor, problemska metoda, sodelovalno učenje, obrnjeno učenje, raziskovanje, igra vlog (individualno, v dvojici ali skupini) in manj razlaga.

Spodbuja se primerjava književnih besedil na različnih ravneh (npr. oblika, tema, sporočilo). Primerja se lahko z grafičnimi organizatorji (tabele, diagrami) in predvsem strnjenimi zapisi, upoštevajoč format odziva.

Učenec ob književnih besedilih razvija tudi zmožnost izražanja v strokovnem jeziku, pri čemer ^{SC} (1.1.2.2) se izraža z ustrezno terminologijo predmeta. ^{SC} (1.3.4.2) V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalnost (pri posameznih književnih prvinah ali besedilih v celoti), kar pomeni, da ima možnost raznolikih načinov izkazovanja znanja.

Pri izboru slovstvene folklorne učitelj izbira besedila, ki so povezana z lokalnim okoljem učencev oz. vključuje tudi slovstveno folkloro slovenskih narodnostnih manjšin (Slovenci na Madžarskem, v Avstriji in Italiji) in drugih narodov (Romov, priseljencev). Zaradi avtentičnosti govora v ljudskih besedilih učitelj pri pouku učencem predstavi tudi avtentične govorne posnetke, ki jih najde na <https://etnomuza.zrc-sazu.si/> (<https://etnomuza.zrc-sazu.si/>).

Učenje zunaj učilnice predstavljajo literarni natečaji, učilnica na prostem (branje pod krošnjami), srečanje (pogovor) s književniki, elektronski viri, razstave, muzeji in rojstne hiše, spominske sobe književnikov, obeležja, priložnostni kulturni dogodki ob obletnicah, dejavnosti ob dnevu kulture, slovenskem kulturnem prazniku, Nacionalnem mesecu skupnega branja.

Učitelj v sodelovanju s šolskim knjižničarjem v pouk slovenščine vključuje knjižnično-informacijsko znanje (KIZ), pri čemer uporablja digitalna orodja **SC** (4.2.4.1) (branje in učenje učenja; učenje v knjižnici, knjižnična ura).

Ob književnih besedilih učenec razvija: samozavedanje, pri čemer zaznava in prepozna lastno doživljanje **SC** (3.1.1.1); socialno zavedanje; samouravnavanje, pri čemer se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo **SC** (3.1.2.3); sprejemanje različnosti, pri čemer se zaveda in prepozna raznolikost v ožjih in širših okoljih **SC** (3.3.1.1), ter medkulturnost.

Učitelj spodbuja razvoj zmožnosti reševanja avtentičnih problemov s smiselno uporabo digitalnih tehnologij. Pri načrtovanju avtentičnih problemov si lahko pomaga s priročnikom na <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/i81zp52> (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/i81zp52>) (str. 10–23).

PESNIŠTVO

CILJI

Učenec:

O: bere, doživlja pesemska besedila, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje;

SC (1.3.1.1)

O: spoznava, opisuje, primerja, povzema književne prvine pesemskega besedila;

O: razlikuje pesemsko besedilo od pripovednega in dramskega besedila;

O: zaznava ritem pesmi, doživlja razliko med hitrim in počasnim ritmom in opazuje osebni čustveni odziv pri menjavi ritma ter ga povezuje z besedilno stvarnostjo (spremembe razpoloženja);

I: *kritično vrednoti posamezne književne prvine pesemskega besedila;*

O: doživlja zvočnost pesmi in jo povezuje s podobami, ki tvorijo besedilno stvarnost;

O: doživlja, zaznava in razume posebnosti pesemskega jezika (rima, obrnjen besedni red, zvočno slikanje/onomatopoiija, ponavljanje posameznih glasov, besed ali besednih zvez, sopomenka, pomanjševalnica, nenavadna beseda in besedna zveza, čustveno obarvana beseda, besedotvorna inovacija), povezuje jih s sporočilnostjo besedil in ugotavlja, kako te prvine učinkujejo na bralca na doživljajski, pomenski in estetski ravni;

O: opazuje pomenska razmerja med rimanimi besedami;

- : razvija asociativno zmožnost, išče tematsko (osrednjo) besedo v pesmi ter niza svoje asociacije;
- : prepozna temo pesmi;
- : opazuje in analizira zgradbo pesmi (verz, kitica, dvovrstičnica, trivrstičnica in štirivrstičnica);
- : v pesmi prepozna pesniška sredstva (pomanjševalnica, preprosta primera, obrnjen besedni red, ponavljanje, zvočno slikanje/onomatopoiija, okrasni pridevek, poosebitev); poimenuje jih z ustreznimi termini in pojasnjuje njihov (estetski) učinek na bralca oz. na besedilo;
- SC (1.1.2.2)
- : povzema sporočilo pesmi;
- I: v *likovni pesmi* zaznava njeno podobo ter prepozna povezavo med likovno podobo in temo pesmi;
- : opazuje in primerja pesemska besedila ter pri tem predstavlja njihove značilnosti, pri čemer sodeluje z različnimi posamezniki in skupinami.
- SC (5.2.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » utemelji, zakaj književno besedilo uvrščamo k pesništvu;
- » predstavi zgradbo pesmi (število in dolžino verzov ter kitic);
- » prepozna in poimenuje vrste kitic (dvovrstičnica, trivrstičnica, štirivrstičnica);
- » poišče, doda/ustvari rimane besede ali verze, ki se rimajo;
- » v pesmi poišče pesniška sredstva (obrnjen besedni red, ponavljanje, okrasni pridevek, poosebitev), jih poimenuje in pojasni njihov učinek na bralca oz. na besedilo;
- » tvori asociacije ob besedi, sopomenke oz. sopomenske nize, nenavadne besedne zveze;
- » tvori pomanjševalnice, primere, besedne zveze z okrasnim pridevkom;
- » predstavi, primerja in ovrednoti pesemska besedila (tema, sporočilo, verz, kitica, ritem, rima, pesniška sredstva) v besedilu, ki obsega najmanj 100 besed.

TERMINI

- pesništvo ○ verz ○ kitica (dvovrstičnica, trivrstičnica, štirivrstičnica) ○ ritem ○ rima
- pomanjševalnica ○ obrnjen besedni red ○ ponavljanje ○ zvočno slikanje/onomatopoiija
- okrasni pridevek ○ poosebitev

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je doživljanje in razumevanje poezije. Zmožnost recepcije poezije se postopno pogloblja ob zahtevnejših pesemskih besedilih glede na tematiko, ki je namenjena predvsem otrokom in mladostnikom. Učenec opazuje tudi obliko pesmi, pesemski jezik in pesniška sredstva.

Pri branju pesmi učitelj najprej in v večji meri spodbuja doživljanje pesmi in učenčevo izražanje. Učitelj je čim bolj odprt za mnenja učencev in spodbuja odzivnost, domišljijo ter ustvarjalnost. Učence postopno vodi od izražanja doživljanja, opazovanja oblike in pesemskega jezika k razumevanju sporočila.

Učenec opazuje obliko pesemskega besedila, njegovo likovno podobo, jo opisuje (kitica, verz) in ugotavlja razlike, tako da jo primerja s pripovedništvom in dramatiko.

Za doživljanje in zaznavanje pesemskih prvin (ritem, rima, zvočnost ...) je bolj kot za pripovedna besedila pomembno glasno (interpretativno) branje, ki ga učenec izboljšuje s poslušanjem učiteljevega ali sošolčevega branja in lastnim glasnim branjem (lahko tudi ob zvočnem posnetku). Tako učenec zaznava razpoloženje v pesmi in prepozna temo.

Učenec pesniško sredstvo povezuje z njegovo vlogo v besedilu (prepoznavanje v pesmi, razumevanje, poimenovanje, doživljanje in pojasnjevanje oz. utemeljevanje učinkov posameznega pesniškega sredstva poteka s sklicevanjem na besedilo, pri čemer izhaja iz izkušnje, medbesedilnosti in konteksta).

Pesemska besedila se lahko učenci učijo na pamet pri pouku ali doma, npr. po interpretativnem branju z metodo preluknjane besedila, dodajanjem rim, branjem v zboru.

Pesemska besedila učitelj in učenec aktualizirata (predelave), povezujeta z glasbeno in likovno umetnostjo, športom oz. plesom in z družbeno-humanističnimi predmeti (npr. z družbo, zgodovino) ter specifikko okolja ali učencev (Romi, priseljenci).

Učitelj na različne načine spodbuja ustvarjalnost učencev ob pesemskih besedilih, npr. s pomočjo asociacij, iskanja rimanih besed.

Učenje zunaj učilnice predstavljajo dejavnosti ob svetovnem dnevu poezije, dnevu kulture, slovenskem kulturnem prazniku, literarni natečaji.

Učitelj ob tem spodbuja učence, da se ^{SC}(2.4.3.1) zavedajo lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni. Obenem ^{SC}(2.4.2.1) pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upoštevajo demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodelujejo z drugimi.

PRIPOVEDNIŠTVO

CILJI

Učenec:

○: bere, doživlja pripovedna besedila, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje;

SC (1.3.1.1)

○: spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti posamezne književne prvine pripovednega besedila, natančneje v ljudski in avtorski, klasični in sodobni, slovenski in svetovni pravljici;

○: spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti posamezne književne prvine pripovednega besedila, v realistični in fantastični zgodbi;

○: spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti posamezne književne prvine pripovednega besedila, v realistični pripovedi (pustolovska pripoved, mladinska povest) in fantastični pripovedi;

○: razlikuje pripovedno besedilo od pesemskega in dramskega besedila, pri čemer uporablja terminologijo predmeta;

SC (1.1.2.2)

○: opazuje in primerja pripovedna besedila iste vrste ter pri tem predstavlja značilnosti dane vrste.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» utemelji, zakaj književno besedilo uvrščamo k pripovedništvu;

» **prepozna vrsto** pripovednega besedila in **predstavi značilnosti (ljudske, avtorske, klasične, sodobne, slovenske in svetovne) pravljice, realistične in fantastične zgodbe in realistične (pustolovska pripoved, mladinska povest) ter fantastične pripovedi;**

» **v besedilu, ki obsega najmanj 100 besed, predstavi, primerja in ovrednoti pripovedna besedila, književne prvine in značilnosti.**

TERMINI

- pripovedništvo ○ ljudska, avtorska, klasična, sodobna, slovenska in svetovna pravljica
- realistična in fantastična zgodba ○ realistična pripoved

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je doživljanje in razumevanje pripovednih (fantastičnih in realističnih) besedil. Zmožnost recepcije se postopno pogloblja ob zahtevnejših pripovednih besedilih glede na tematiko in vrsto.

Pri pripovedništvu se učitelju v največji meri ponuja priložnost za različno ponudbo književnih besedil. Raznoliki bralni sezname so diferencirani po interesih, zahtevnosti (ambicioznost bralca), pri čemer **SC** (1.1.4.1) učitelj prisluhne tudi predlogom učencev.

Rezultati zunanjih raziskav (PISA) kažejo, da se razlike med bralno pismenostjo in bralno samopodobo z leti povečujejo, zato naj učitelj poskrbi za čim bolj uravnotežen izbor pripovednih besedil, pri čemer upošteva teme, ki bolj zanimajo fante, kakor tudi tiste, ki so bolj zanimive za dekleta. Učitelj vključuje v pouk in pristočasno branje raznolike bralne sezname, dostopne na <https://www.mklj.si/pionirska/> (<https://www.mklj.si/pionirska/>) in <https://www.bralnaznacka.si/sl/> (<https://www.bralnaznacka.si/sl/>).

Pogovor po prebranem besedilu lahko poteka tako, da učenci izražajo občutke in mnenja ob prebranem, da se pri predstavitvi postavijo v različne vloge (npr. z metodo šestih klobukov), pri čemer se učitelj zavestno odreka sodbam in spodbuja spoštljivo komunikacijo. Učitelj postavlja vprašanja različnih taksonomskih ravni, k čemur spodbuja tudi učence. Z učenci lahko sooblikuje pravila pogovora in kriterije uspešnosti. Te učenci sproti preverjajo.

Učitelj diferencira ravni bralnih nalog (od razumevanja preprostih besedilnih podatkov do kompleksnega razumevanja, sklepanja na podlagi prebranega, kakor tudi raziskovanja jezika in sloga ter vrednotenja) in odziv oz. ustvarjalnost učencev, skladno s sporočilno zahtevnostjo izhodiščnega besedila.

Učencu se omogoča prostor za individualno in skupinsko doživljanje in razmišljanje, ki ga izraža ustno ali pisno.

Aktualna pripovedna besedila v veliki meri omogočajo razvoj kritičnega mišljenja in pomagajo sooblikovati prvine aktivnega državljanstva, pri čemer učitelj medpredmetno povezuje različna predmetna področja (družba, tuji jezik, likovna umetnost, glasbena umetnost) ter se odziva ob in s pripovednimi besedili na specifične značilnosti okolja in učencev.

Za oblikovanje osebnosti učenca in njegovo motiviranost je izjemno pomembno, da izhajamo iz zgodb in jih pripovedujemo. Učitelj ima priložnost, da to prednost književnih besedil izkoristi v največji možni meri, pri čemer je pomembno, da je tudi on kompetenten bralec, pripovedovalec, poslušalec.

Učitelj spodbuja in razvija ustvarjalnost učencev, npr. z ustvarjanjem pravljичne vrečke/škatle, v kateri zbira dokaze o učenju, npr. dramatizacija pravljice, lastna pravljica, likovna upodobitev pravljice, pravljica v stripu, pravljični slovarček. Učenci iščejo pravljice lokalnega okolja, prisluhnejo pripovedovanju avtentičnih lokalnih pripovedovalcev, pri čemer spoznavajo tudi jezikovne posebnosti narečja oz. govora.

Učitelj ob tem spodbuja učence, da se **SC** (2.4.3.1) zavedajo lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni. Obenem **SC** (2.4.2.1) pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upoštevajo demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodelujejo z drugimi.

Učitelj učencem omogoča razvoj podjetnostne kompetence z dejavnostmi, ki temeljijo na ustvarjanju priložnosti za reševanje realnih problemov, sodelovanju in ustvarjalnem razmišljanju. Delo poteka v skupinah, kjer si učenci razdelijo vloge in se učijo sodelovanja, komunikacije in mreženja. **SC** (5.3.4.1)

DRAMATIKA

CILJI

Učenec:

○: bere, doživlja dramska besedila, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje;

SC (1.3.1.1)

○: spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti posamezne književne prvine dramskega besedila;

○: razlikuje dramsko besedilo od pesemskega in pripovednega besedila;

○: ločuje govor dramskih oseb od odrskih navodil;

○: prepozna zgradbo dramskega besedila (dejanje/prizor, glavno besedilo oz. govor oseb in stransko besedilo oz. didaskalije, druga odrska navodila) in jo opiše;

○: predstavlja in primerja dramska besedila, pri čemer uporablja terminologijo predmeta.

SC (1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» prepozna dramsko besedilo in ga opiše (dejanje, prizor, glavno besedilo oz. govor oseb, stransko besedilo oz. didaskalije, druga odrska navodila);

» predstavi, primerja in *ovrednoti* dramska besedila (književne prvine) v besedilu, ki obsega najmanj 100 besed.

TERMINI

- dramatika ○ dramsko besedilo ○ dejanje ○ prizor ○ glavno besedilo oz. govor oseb
- stransko besedilo oz. didaskalije

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je doživljanje in razumevanje dramskih besedil. Zmožnost recepcije se postopno pogloblja ob manj zahtevnih dramskih besedilih. Branje dramskih besedil se nadgradi s poustvarjanjem ob dramskem besedilu (dramatizacija).

Dramska besedila so zaradi specifične oblike zapisa in strukture za učence težje berljiva književna zvrst. V razredu učenci stik z njo največkrat vzpostavljajo pri glasnem branju. S

pripravo na glasno branje izboljšujemo doživljanje in razumevanje dramskega besedila. Priprava na branje dramskega besedila vključuje vsebinsko, skladijsko in osnovno prozodijsko pripravo.

Dramsko besedilo učitelj najprej interpretativno prebere sam. Temu sledi individualna priprava na branje učencev (označijo si vloge, didaskalije) in šele nato sami berejo po vlogah.

Dobra priprava na interpretativno branje dramskega besedila bistveno vpliva na njegovo govorno uresničitev. Grafična oblika zapisa od učenca bralca zahteva hkratno sledenje glavnemu in stranskemu besedilu, specifična pa je tudi sama struktura dramskega dialoga. V njem se – ob odsotnosti pripovedovalca – književne osebe predstavljajo same. Poleg literarnovedne in vsebinske obravnave učitelj učence usmerja k pravilnemu in izraznemu govoru, spodbuja jih k uzaveščanju razločevalnih in izraznih fonetičnih možnosti besedila, npr. členitev s premori, jakost govora, intonacija, hitrost.

V 4. razredu na primer poiščejo primeren glas za osebo, ki jo predstavljajo. V 5. in 6. razredu pri skupinskem glasnem branju tekoče in razumljivo berejo besedilo po vlogah ter spreminjajo hitrost, barvo in register govora, skladno s spremembo razpoloženja posamezne dramske osebe. Prepoznavajo zgradbo dramskega besedila (v 4. razredu – oznaka govorečega in njegovega govora, oznaka prostora; v 5. in 6. razredu – še oznaka čustvenega stanja oz. sprememb ter druge oznake osebe, na primer videz). V vseh razredih besedila uprizarjajo.

Učenci se pred upočasnjem tihim branjem in povzetkom vsebine besedila seznanijo z njegovo zunanjo obliko. Nato učenci razmišljajo o načinih interpretacije in spoznavajo pomen manj znanih besed. Dejavnosti med samostojnim upočasnjem branjem učencev so usmerjene v zaznavanje odnosov med osebami in razvoj posamezne vloge. Ko učenci usvojijo vse tri strukture (vsebino, odnose med osebami, razvoj posameznih književnih oseb), polglasno in glasno preizkusijo različne govorne uresničitve.

Učitelj učence spodbuja, da pri branju izbrano osebo in njeno vlogo izražajo čim pristneje. Učenci se lahko pri izboljševanju (individualnega ali skupinskega) branja snemajo, poslušajo, analizirajo in vrednotijo prebrano besedilo ter svoje branje na podlagi ugotovitev izboljšujejo.

Učitelj ob tem spodbuja učence, da se ^{SC} (2.4.3.1) zavedajo lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni. Obenem ^{SC} (2.4.2.1) pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upoštevajo demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodelujejo z drugimi.

Učenci uzaveščajo, kaj vse v dramskem besedilu vpliva na govorno interpretacijo (didaskalije, ločila, osebne lastnosti vlog, skladnja, stilna zaznamovanost, naglaševanje, glasovje, medmeti).

Učitelj si lahko pomaga tudi s sodobnimi, na svetovnem spletu objavljenimi dramskimi besedili, do katerih lahko dostopa tudi na <https://veza.sigledal.org/> (<https://veza.sigledal.org/>).

PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

CILJI

Učenec:

○: gleda/bere, doživlja predelave književnih besedil, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje;

SC (1.3.1.1)

○: spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti prvine predelav književnih besedil (gledališko predstavo/strip);

○: opazuje in spoznava prvine gledališke predstave (režiser, igralec, dejanje, prizor, scena, kostumi);

I: *spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti prvine predelav književnih besedil (animirani ali igrani film);*

○: po ogledu gledališke predstave, branju stripa predstavlja svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje;

○: razvija kritični pogled na sodobne predelave književnih besedil.

I: *po ogledu animiranega ali igranega filma predstavlja svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje;*

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » predstavi, primerja in *ovrednoti* predelave književnih besedil (književne prvine in vrstne značilnosti);
- » predstavi prvine gledališke predstave, pri čemer se izraža z ustrezno terminologijo predmeta (**režiser, igralec, dejanje, prizor, scena, kostumi**);
- » letno predstavi eno predelavo književnega besedila (gledališka predstava/film).

TERMINI

○ gledališka predstava ○ režiser ○ igralec ○ dejanje ○ prizor ○ scena ○ kostumi ○ strip

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pri obravnavi predelav književnega besedila je pred ogledom nujna učiteljeva priprava z učenci. Ogled predelave književnega besedila vključuje učenčeva pričakovanja in območje njegove senzibilnosti. Prav tako učenci po ogledu analizirajo in vrednotijo predelavo književnega besedila. Gledališka in filmska vzgoja razvijata sposobnost gledanja, analize in vrednotenja.

Učitelj je pri pogovoru o gledališki predstavi ali filmu mentor. Pogovor naj poteka v skupini, ki omogoča skupinsko interpretacijo, pri čemer učenci izhajajo iz lastnih izkušenj in pridobljenih znanj. Refleksija je nujni del gledališkega in filmskega doživetja in lahko vključuje različne možnosti izražanja, npr. pisanje ali druge ustvarjalne oblike izražanja (igra telesa, igra situacij, igra vlog, risbe kostumov, lastno ustvarjanje gledališke predstave ali filma v celoti ali v manjših enotah). Predelavo književnega besedila lahko učenci tudi primerjajo s književnim besedilom, pri čemer ugotavljajo podobnosti in razlike.

Osrednja dejavnost je ogled (gledališke predstave ali filma) z razpravo. Za ogled naj se nameni dovolj časa, razprava naj sledi takoj po ogledu. Gledališko predstavo ali film izbere učitelj skupaj z učenci, pri čemer je poleg skupnih interesov pomemben kriterij tudi gledališka/filmska raznovrstnost. Priporočen je ogled gledališke predstave v zunanjih ustanovah (v gledališču oz. v kinematografu). Dejavnosti se lahko izvedejo tudi s celostnim kulturnim dnevom, projektnim tednom ali ekskurzijo, pri čemer se lahko obišče tudi filmski muzej ali filmski festival in se organizira pogovor s strokovnjaki (gledališkimi/filmskimi ustvarjalci).

Priporočljive so aktivne oblike in metode dela, skupinsko in projektno delo. Učitelj spodbuja tudi širše raziskovalne projekte (skupinsko raziskovanje gledališke dejavnosti v domačem kraju). Z gledališko in filmsko vzgojo se lahko uresničujejo cilji in standardi različnih predmetnih področij. Zato je v izbor in načrtovanje priporočljivo vključiti več različnih predmetnih področij (npr. zgodovine, glasbene umetnosti, domovinske in državljanske kulture in etike).

Učitelj lahko izbira med kvalitetnimi gledališkimi predstavami za otroke in mladino na spletni platformi Zlata paličica, ki je dostopna na spletni povezavi <https://www.zlatapalicica.si/> (<https://www.zlatapalicica.si/>).

Pri načrtovanju dejavnosti za ustvarjalno pripravo na ogled in refleksijo predstave si lahko pomaga s priručnikom Gledališče pod drobnogledom, dostopnim na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fzcb0xh> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fzcb0xh>) (str. 227–270).

Učitelj lahko prosto dostopa do pedagoških gradiv za filme na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/r40enk5> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/r40enk5>), *Filmska vzgoja v osnovnih šolah - Zavod VIZO* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rqxgmvo>), <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/egkgt4c> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/egkgt4c>) in *Pedagoška gradiva - Šola filma* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xanqyzx>).

Strip je kombinacija vizualnega in besedilnega dela. Lahko je samostojno književno besedilo ali njegova predelava. Učitelj ga lahko skupaj z učenci spoznava medpredmetno (npr. z likovno vzgojo, zgodovino ali v kombinaciji s knjižnično informacijskim znanjem). S stripom učitelj okrepi

motivacijo za branje, pri čemer lahko učenci berejo tako izvirne stripe (Hribci Kremeniti, Zvitorepec, Desovila) kot predelane stripe (O srajci srečnega človeka, Lovska sreča, Basni v stripu, Martin Krpan, Cankar v stripu); slednji lahko služijo za primerjavo na ravni besedila in vrstnih značilnosti. Učitelj lahko najde ideje za delo pri pouku in motiviranje učencev za branje na spletni strani <https://stripi.si/> (<https://stripi.si/>).

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec razvija zmožnost pisanja ustvarjalnih in (po)ustvarjalnih besedil, tako da piše (po)ustvarjalna besedila o in ob književnih besedilih, ki vključujejo jezikovne in druge značilne prvine književnih besedil. Tako razvija zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil ter prvin književnega besedila. Pri tem upošteva značilnosti dane književne zvrsti/vrste.

Učenec z interpretativnim branjem razvija tehniko branja, izraža čustven odnos do književnega besedila ter razumevanje književnega besedila.

Ustvarjanje govornega besedila prepoznava kot poseben govorni položaj – pri govornem nastopanju učenec oblikuje besedilni svet in se pri tem opira na svoje (medbesedilne) izkušnje in znanje.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj učenca vodi in usmerja tako, da recepcijsko zmožnost razvija tudi z interpretativnim branjem, govorenjem in s pisanjem/(po)ustvarjanjem ob književnih besedilih.

Učiteljevo vnaprej dobro pripravljeno interpretativno branje je ključno za bralno motivacijo, učenčeva predhodna priprava pa osnovni pogoj, da učenec doživi spoznavne, etične in estetske vrednote.

Govorno nastopanje je rezultat celovitega, tako besednega kot nebesednega delovanja, zato učitelj učenca vodi po korakih do uspešne izvedbe – priprava na govorni nastop (vsebinski del in razmisleki o tremi, tehnični izpeljavi nastopa), izvedba govornega nastopa (govorjenje, okoliščine nastopanja, vidni in slušni učinki), vrednotenje govornega nastopa in sprejemanje povratnih informacij.

Za pisanje so ključne dejavnosti pred pisanjem, med njim in po njem. Pred pisanjem učenec razmišlja, kaj bo napisal in kako bo upošteval glavne značilnosti književnega besedila (npr. pravljico, fantastično pripoved). Opredeli, kdo bodo glavne književne osebe in kakšne bodo njihove lastnosti (npr. katere osebe v pravljici bodo dobre, katere slabe in kako bo to prikazano; kateri elementi bodo nakazovali fantastično zgodbo). Razmišlja o organizaciji besedila; kaj bo napisal v uvodu, jedru in zaključku. Dispozicijske točke nato pretvori v osnutek in napiše naslov. Osnutek ponudi sovrstniku, s čimer učitelj omogoča sodelovalno delo **SC** (1.2.3.2) in **SC** (5.3.4.1) in medvrstniško vrednotenje. Po povratnih informacijah osnutek popravi/dopolni svoje besedilo, odpravi slogovne in jezikovne napake. Posebej je pozoren na zgradbo povedi in ustrezno rabo

poročanega govora. Besedilo nato prepíše in ga odda učitelju v pregled. Učiteljeva povratna informacija učencu ponudi navodila za izboljšanje, nadgradnjo, pri čemer se učitelj odloči za eno do dve področji, ki ju učenec izboljša (npr. ustreznost književne zvrsti/vrste, jasnost zapisanega, organizacijo besedila, ustreznost uporabe poročanega govora, zahtevnost oz. raznolikost povedi, razvijanje teme v celotnem besedilu, izboljševanje prepričljivega uvoda in zaključka, jezikovno pravilnost). Med šolanjem se tako učenec nauči izboljševati svoja besedila, predvsem pa pridobiva dragocene izkušnje oz. dokaze o učenju, kako besedilo izboljšati/nadgraditi.

Posebno pozornost učitelj usmeri tudi k jezikovni pravilnosti besedila (tj. slovnični in pravopisni pravilnosti, poimenovalni in slogovni ustreznosti ter smiselnosti besedila), ki izhaja iz starostne stopnje učenca. Z leti šolanja se zahtevnost zvišuje tako na ravni povedi, upošteva je naslovnika besedila, kot tudi na ravni besedišča in sloga.

Uspešnejši učenec se odloči tudi za tvorbo zahtevnejših poustvarjalnih besedil o in ob izbranih književnih besedilih, ki omogočajo razvijanje zmožnosti poglobljenega branja ter spodbujanje vrednotenja književnega besedila. V svoje besedilo vključi tudi književno znanje. Pisanje usmeri predvsem v dokaze o razumevanju besedila, osebnem odzivu in prepričljivosti.

GOVORNO NASTOPANJE

CILJI

Učenec:

- : dvakrat letno samostojno govorno nastopa;
- : recitira/deklamira pesem in predstavlja svoje razumevanje v šoli še neobravnavanega pesemskega besedila;
- : predstavlja dogovorjeno/izbrano pripovedno besedilo (pravljica, fantastična, realistična pripoved), pri čemer upošteva jezikovno pravilnost, uporablja nebesedne prvine govorjenja;
- : predstavlja svoje (po)ustvarjalno besedilo;
- SC (5.3.5.3)
- : v igri vlog improvizira dramske fragmente (dialoge);
- : predstavlja v šoli delno obravnavano ali izbrano dramsko besedilo, izraža svoje mnenje in vrednoti prebrano;
- : v razrednem gledališču uprizori odlomek/dramsko delo;
- SC (3.3.3.1)
- I: v razrednem gledališču uprizori lastno dramatisacijo proze/odrske postavitev mladinske gledališke igre.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » samostojno govorno nastopi (3–5 min.);
- » doživeto recitira/deklamira izbrano pesem;
- » predstavi svoje razumevanje obravnavanega književnega besedila ter ga ovrednoti (npr. predstavi celo besedilo, avtorja in njegovo delo);
- » z govornim nastopom predstavi neobravnavano književno besedilo (npr. primerja pravljici, predstavi prozno besedilo, uprizori odlomek iz dramskega besedila);
- » z govornim nastopom predstavi svoje (po)ustvarjalno besedilo;
- » individualno ali skupinsko pripravi dramsko uprizoritev dramskega/pripovednega besedila;
- » improvizira dramski fragment.

TERMINI

- govorno nastopanje
- govorni nastop
- deklamacija
- recitacija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Razvijanje zmožnosti govornega nastopanja (tudi pri deklamaciji izbrane pesmi) je proces, ki ga učitelj vodi po posameznih korakih, in sicer tako, da učenec najprej razume govorni nastop kot rezultat celovitega (tako besednega kot nebesednega) delovanja. Ob primeru (npr. učiteljevem nastopu, posnetku sovrstnika) opazuje in razmišlja o slušnih (npr. razločno govorjenje, mašila, intonacija, ritem, hitrost in glasnost govora) in vidnih učinkih (npr. očesni stik, mimika, obnašanje telesa, obvladovanje prostora, uporaba tehnologije kot pomoč pri nastopu) govornega nastopa na poslušalce ter njihovega pomena za njegovo uspešno izvedbo.

Učenec samostojno izbere temo govornega nastopa (npr. eno od ponujenih možnosti, lahko tudi v povezavi z domačim branjem oz. v dogovoru z učiteljem izbere književno besedilo, ki mu ustreza) in svoj izbor utemelji.

Pred izvedbo nastopa razmišlja o dejavnih uspešnega nastopa (trema, pomen predpriprave, možni zapleti pri izvedbi in razmisli o vajah za sproščanje, ogrevanje glasu ipd.). Med govornim nastopom učenec govori prosto in čim naravneje, upošteva slovnična pravila, okoliščine sporočanja ter vidne in slušne učinke. Po govornem nastopu učenec, ki je govorno nastopil, pove, kako se je počutil, ovrednoti svojo zmožnost govornega nastopanja in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi ga lahko izboljšal. Učenci, ki so govorni nastop poslušali, vrednotijo zanimivost, verodostojnost, razumljivost in jezikovno ustreznost besedila ter ustreznost

nebesednih spremljevalcev govorjenja, utemeljijo svoje mnenje in predlagajo morebitne izboljšave.

Pred izvedbo deklamacije izbrane pesmi (kot osmišljenega procesa in rezultata celovitega sprejemanja književnega besedila) učitelj ponudi raznolike možnosti interpretativnega branja, dopolnjevanja prelučnjane besedila, pripravi priložnosti za razredno predstavo idr., s čimer učenci lažje pokažejo svoje razumevanje in doživljanje pesmi.

Uprizoritev odlomka ali dela dramskega besedila v »razrednem gledališču« omogoča, da učenec sodeluje v različnih vlogah – izdeluje osnutke za sceno, kostume in rekvizite; izbira med vlogami: režiser, igralec, scenograf, kostumograf, glasbeni opremljevalec idr.

Diferenciacijo in individualizacijo učitelj dosega na več področjih – pri izbiri zahtevnosti in obsega govornega nastopa, pa tudi pri izbiri besedišča, števila in zahtevnosti virov. Učenca, ki npr. pri govornem nastopanju ni v zadregi, učitelj spodbuja, da samostojno izbere temo govornega nastopa in da med šolanjem potrebuje vse manj pomoči pri pripravi in izvedbi.

Učenec na podlagi povratne informacije po izpeljanem govornem nastopu prepozna priložnosti za uporabo pridobljenega znanja pri nadaljnjem učenju oz. naslednjem govornem nastopu.

To skupino ciljev lahko učenci dosegajo tudi zunaj učilnice, npr. pri ogledu gledališke predstave v (profesionalnem) slovenskem gledališču – razmišljajo in analizirajo slušne in vidne učinke.

Govorno nastopanje povezujemo z razvojem digitalnih kompetenc, predvsem na področjih komuniciranja in sodelovanja z uporabo digitalnih tehnologij (4.3.1.1) (4.2.4.1) ter tudi k ustvarjanju digitalnih vsebin. Učenec lahko posname in posluša svoje govorjenje ali uprizoritev odlomka, ga vrednoti, izboljšuje, daje povratno medvrstniško informacijo, snema zvoke.

Učenec s poslušanjem in spremljanjem sošolčevih govornih nastopov razvija komunikacijske spretnosti, izraža zanimanje za druge, prevzema perspektivo drugega in razvija odnosne spretnosti.

INTERPRETATIVNO BRANJE

CILJI

Učenec:

○: razločno in doživeto glasno bere, recitira, deklamira pesemska besedila/pesmi; upošteva hitrost, register, intonacijo, barvo, členitev besedila s premori;

○: razločno in interpretativno glasno bere pripovedna besedila in upošteva zvočne prvine govora;

○: po vlogah glasno bere dramska besedila, razčlenjena na več prizorov.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» s posebno govorico ponazori razpoloženje pesmi;

» po pripravi interpretativno prebere pripovedno besedilo;

» s posebno govorico ponazori razpoloženje književne osebe in dogajanje v pripovednem besedilu;

» po pripravi interpretativno prebere dramsko besedilo;

» s posebno govorico ponazori razpoloženje književne osebe in dogajanje v dramskem besedilu.

TERMINI

○ gledališče ○ recitacija ○ deklamacija ○ dejanje ○ prizor ○ režiser ○ scena ○ kostumi

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil z glasnim branjem in pri tem zvočno (so)oblikuje besedilno stvarnost – vedno ob izbranem književnem besedilu. Z učenjem interpretativnega branja učenec razvija svoj odnos do književnih besedil pa tudi motivacijo za branje; premaguje strah pred glasnim branjem. Branje postane bralni dogodek in s tem tudi užitek – ob zaznavanju razpoloženja, opazovanju strukture besedila, razmisleku o temi in sporočilu, tudi ob večkratnih branjih istega besedila na različne načine.

Učenec književna besedila bere tiho, polglasno ali glasno. Interpretativnega branja se nauči z vajo, s čimer pokaže usvojeno tehniko branja, svoj čustveni odnos do besedila in razumevanje.

Pri branju dramskega besedila prevzema določeno vlogo, govori čim naravneje in v skladu z dogajanjem in okoliščinami v dramskem besedilu.

Motivacija za branje književnih besedil z interpretativnim branjem temelji na potrebi učenca bralca, da doživi spoznavne, etične ^{SC} (1.2.2.2) in estetske vrednote.

Učitelj se na literarnoestetsko branje dobro pripravi in pred branjem razmisli, kako bo upošteval slušne značilnosti in notranjo oblikovanost besedila. Odloči se za ustrezen register, premore, barvo glasu, intonacijo, hitrost in poudarke, hkrati pa je pozoren, da branje ni izumetničeno. Učitelj lahko uporabi že posnete kakovostne in zanimive zvočne posnetke interpretativnega branja književnega besedila, a bo to eden od virov, saj posnetek ne more nadomestiti njegovega branja. S svojim kakovostnim in doživetim branjem je učitelj vzor, hkrati pa spodbuja razumevanje mnogopomenskosti, tematsko mnogoplastnost, aktualizacijo.

Interpretativno branje učitelj izvaja v okoliščinah, ki omogočajo celostno estetsko doživetje brez premorov in motečih dejavnikov (npr. hoje po razredu), saj vse to lahko vpliva na proces literarnoestetskega doživetja. Praviloma ima učenec zaprto berilo, saj s tem lažje doživi in zazna besedilo. Med učenčevim interpretativnim branjem učitelj branja ne prekinja. O neustreznih naglasih ali napačno prebranih besedah se pogovori po branju. Prekinitev med branjem je ustrezna, če npr. uporabimo metodo branja z napovedovanjem.

Pri doseganju ciljev se mora učitelj zavedati, da je branje zelo individualna dejavnost vsakega učenca in da je branje nujna vaja za izboljšanje jezikovne zmožnosti. Učence spodbuja k raznolikim načinom branja istega besedila, npr. vzneseno, da si zatisne nos, kot TV-prodajo, kot otrok, ki se šele uči brati, kot strog učitelj, kot nekdo, ki ne zna izgovoriti posamezne črke, prehitro, prepočasi, zdolgočaseno. S tem ima učenec veliko priložnosti za različne oblike branja, predvsem pa priložnosti za premagovanje strahu pred glasnim branjem.

Smiselno je, da učitelj sprva v vsakem razredu več zaporednih ur oz. strnjeno nameni usvajanju ciljev interpretativnega branja, nato pa jih sistematično razvija ob vsakem književnem besedilu.

Učitelj je pri izbiri besedil za učenčevo glasno branje pozoren na dolžino, zahtevnost besedišča, zgradbo besedila, časovno bližino oz. oddaljenost. Lahko si pomaga tudi z besedili, prilagojenimi za lahko branje, postopoma pa zahtevnost stopnjuje oz. zahtevnost prilagaja zmožnostim posameznega učenca. Organizacija razrednega bralnega dogodka izbrane pesniške zbirke je lahko način, kako v skupinski dogodek pritegniti vse učence. Učinkovita je tudi možnost skupnega (razrednega) branja ali branja v dvojicah.

Učitelj slovenščine skupaj z učitelji drugih predmetov uzavešča pomen branja kot temeljnega sredstva učenja in mišljenja.

Interpretativno branje povezujemo tudi z razvojem digitalnih kompetenc, predvsem na področjih komuniciranja in sodelovanja; z uporabo digitalnih tehnologij ter z ustvarjanjem digitalnih vsebin. ^{SC} (4.3.1.1) ^{SC} (4.2.4.1) Učenec lahko posname in posluša svoje branje, ga vrednoti, izboljšuje, daje povratno medvrstniško informacijo.

PISANJE

CILJI

Učenec:

- : letno piše najmanj 3 (po)ustvarjalna besedila, pri tem uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih, in sicer v obsegu od 150 do 200 besed (4. r. in 5. r.) od 200 do 250 besed (6. r.);
● SC (1.3.4.1)
- : piše pravljico (z značilnostmi slovenske ljudske pravljice, kombinacije dveh pravljic ali narobe pravljico);
- : piše realistične, fantastične in nesmiselne zgodbe; pustolovska besedila;
- : piše pripovedi iz vsakdanjega življenja, v katerih veljajo zakonitosti realnega sveta in je dogajanje povezano v trden vzročno-posledični sistem;
- : piše predzgodbo, nov zaključek, manjkajoče poglavje, nadaljevanje;
- : piše zgodbe, v katerih se glavne osebe – otroci zapletajo v nevsakdanje dogodivščine ter rešujejo probleme, pri katerih so odrasli odpovedali (6. r.);
- : piše zgodbo s perspektive druge književne osebe (6. r.);
- : piše obnovo (dela) književnega besedila;
- : piše (nove) dramske prizore, dramatizira krajšo prozo;
- : piše nove pesemske slike (pesmi, pesem lepljenko), pri čemer lahko uporablja digitalna orodja;
● SC (4.2.4.1)
- : preoblikuje pesniško besedilo v pripovedno (dramsko) ali neumetnostno besedilo;
- : raziskuje in zapisuje lokalne resnične zgodbe iz preteklosti ali pravljice in se kritično odziva na različice istega besedila.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » napiše obnovo oz. (po)ustvarjalno besedilo oz. fragmente besedil v obsegu najmanj 150 besed (4. r. in 5. r.) oz. najmanj 200 besed (6. r.), pri čemer upošteva značilnosti književnih vrst/besedilnih vrst, jezikovno in slogovno ustreznost:
- » a) pravljico/nadaljevanje pravljice/predzgodbo/narobe pravljico/kombinacijo dveh pravljic, pravljico z značilnostmi slovenske ljudske pravljice,
- » b) fantastično pripoved,

- » c) realistično pripoved,
- č) nadaljevanje zgodbe/predzgodbo (5. r., 6. r.),
- » d) zgodbo s perspektive druge književne osebe (6. r.),
- » e) napiše kratek dramski prizor (6. r.).

TERMINI

- pravljica
- fantastična pripoved
- realistična pripoved
- obnova
- dramski prizor

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V fazi pisanja učenec zmožnosti in strategije, ki jih je razvil v dosedanjih fazah šolske interpretacije (še posebej pri analizi in sintezi), uporabi ob že znanem književnem besedilu ali ob novem književnem besedilu istega ali drugega avtorja.

Pri pripravi in spodbujanju učenca k čim bolj kakovostnemu pisanju prednjačijo strategije: problemski pouk, projektni pouk oz. projektno učno delo, avtentični pouk oz. avtentično učenje, raziskovalni pouk oz. učenje z raziskovanjem, timski pouk. Med učnimi metodami je pri pisanju sicer v ospredju individualna oblika, tudi metoda igre, pri spremljanju napredka pa učitelj vključuje delo v dvojicah, poudarjena je metoda pogovora.

Recepcijsko zmožnost učenec razvija s pisanjem/(po)ustvarjanjem ob književnih besedilih. Pred pisanjem si pripravi načrt, izdela časovno premico in se nauči izpostaviti pomembnejše dogodke. Svojo premico primerja s sošolčevo. Izdela kriterije uspešnosti, ki mu bodo pomagali, da bo pri tvorjenju uspešen: navede značilnosti književnega besedila, ki ga bo napisal, razmisli o strukturi besedila, številu besed, ki jih mora vsebovati besedilo. Pripravi si osnutek in nato tvori besedilo. Premišljeno uporablja premi govor oz. se mu izogne. Pozoren je na to, da ne ponavlja besed, in na samo strukturo besedila – ločevanje na smiselne manjše enote. Po pisanju vrednoti svoje besedilo, utemlji svoje mnenje in predlaga izboljšave. Vrednoti svojo zmožnost pisanja besedil in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal. Na podlagi učiteljevih napotkov, popravkov in nasvetov napiše popravo oz. besedilo vnovič napiše.

Obnovo lahko učenec napiše tudi na podlagi doma prebranega književnega besedila.

Pri pisanju dramskih prizorov se učitelj nasloni tudi na izhodišča gledališke pedagogike.

Diferenciacijo in individualizacijo učitelj dosega na več področjih – pri izbiri književnih besedil za branje, pri izbiri zahtevnosti pisanja, pri obsegu in tudi pri pogostosti pisanja. Učenca, ki s pisanjem nima težav in je bolj motiviran, usmerjamo v boljšo kakovost zapisanega, v zgoščevanje misli, posnemanje sloga, lahko tudi v raziskovanje v šoli neobravnavanega besedila. Spodbujamo ga tudi k tvorbi zahtevnejših poustvarjalnih besedil o in ob izbranih književnih besedilih. Vanje vključuje tudi književno znanje, osebni odziv in je pozoren na slog pisanja. Pri učencu, ki ima pri pisanju težave ali je zanj manj motiviran, se učitelj usmeri v spodnjo mejo

obsega pisanja (150 oz. 200 besed), izbira recepcijsko manj zahtevna besedila, zlasti pri tvorbi obnove, hkrati pa ponuja modele za pisanje in predlaga določene zglede.

Učitelj učence poleg pisanja z roko navaja tudi na pisanje na računalnik, in sicer tako, da načrtuje obiskovanje računalniške učilnice in zapise besedil v digitalni obliki. Pri tem učitelj stopnjuje zahtevnost – začne npr. s prepisom osnutka besedila, nato doda tudi slikovno gradivo, zapisuje premi govor.

Primer 1:

Preberi odlomek iz knjige Ronja avtorice Astrid Lindgren in napiši obnovo v obsegu od 150 do 200 besed. Pred pisanjem si pripravi premico dogajanja vseh najpomembnejših dogodkov. Besedilo razdeli na tri dele – uvod, jedro, zaključek. Piši v 3. osebi in v pretekliku. Izogni se prememu govoru. Ko končaš, besedilo ponovno preberi in popravi pravopisne napake.

Primer 2:

Deček se je v knjigi Čarovnice avtorja Roalda Dahla znašel sredi velike dvorane, v kateri si tudi ti. Čisto tiho ga opazuješ. Kdo si ti? Kaj boš storil? Boš opozoril čarovnice ali pomagal dečku? Nadaljuj zgodbo po svoje. Pomisli na kriterije uspešnosti, o katerih smo se pogovarjali (npr. zapis besedila v treh odstavkih [uvod, jedro, zaključek], obseg besedila od 150 do 200 besed, izogibanje ponavljanju besed, pretvorba premega govora v odvisni govor, pravopisno pravilno, čitljivo).

To skupino ciljev je moč dosegati tudi s spodbujanjem pisanja za različne literarne natečaje, (spletno) šolsko glasilo in druge sodobne medije.

Svetujemo, da učitelj poudarja pomen pisanja z roko in si prizadeva k njegovemu širjenju, npr. v okviru tedna pisanja z roko.

Ob tej skupini ciljev se nakazujejo raznolike možnosti medpredmetnega povezovanja znanja, predvsem v 4. in 5. razredu, saj učitelj lahko povezuje različne cilje in standarde z drugimi predmeti, predvsem z družbo ter glasbeno in likovno umetnostjo.

Prav tako skupina ciljev omogoča povezovanje znanja na področju razvijanja digitalne kompetentnosti, zlasti ustvarjanja in urejanja digitalnih vsebin. (4.3.1.1) Učenec se seznanja z urejevalnikom besedil, pripravlja različne vizualne predstavitve, išče ustrezne vire informacij, slikovno gradivo, hkrati pa tudi že spoznava avtorske pravice ter jih spoštuje. (4.3.3.1)

Razvijanje zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil ter prvin književnega besedila s pisanjem oz. s spretno izbranimi izhodišči za pisanje učence spodbuja k uzaveščanju in uravnavanju vedenja v odnosu do sebe in drugih, hkrati pa z izmišljenimi junaki npr. v pravljici, fantastični ali realistični pripovedi ponuja priložnosti za spoštovanje raznolikosti in potreb drugih ter pripravljenost na premagovanje predsodkov.

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec ob razvijanju zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil pridobiva tudi literarnovedno znanje, in sicer literarnoteoretično.

Učenec bere književna besedila obveznih in izbirnih avtorjev po izbiri učencev in učitelja (tudi domače branje). Spoznava in predstavlja življenje književnikov (čas, kraj, šolanje, službovanje), povezano s književnim ustvarjanjem, ter njihova književna dela.

1. Spoznava obvezna dela avtorjev in avtoric mladinske književnosti:

4. r.: Polonca Kovač, Jože Snoj, Astrid Lindgren;

5. r.: Milan Dekleva, Bina Štampe Žmavc, Leopold Suhodolčan, Roald Dahl;

6. r.: Boris A. Novak, Dane Zajc, Hans C. Andersen.

2. Poleg teh v vsakem razredu spozna vsaj eno besedilo slovenske slovstvene folklorne in še enega sodobnega avtorja ali avtorico po izbiri učitelja in učencev med naslednjimi:

Miroslav Košuta, Slavko Pregl, Mate Dolenc, Desa Muck, Dim Zupan, Marjan Tomšič, Jana Bauer.

Z domačim branjem dopolnjujemo pouk književnosti. Gre za samostojno delo učenca, zato smo pozorni pri izbiri knjig (individualizacija, diferenciacija).

Učenec se s tem navaja na daljše branje, samostojno, kritično razmišlja. Pri tem je pomembna učenčeva osebna, pozitivna bralna izkušnja.

Pri izboru upoštevamo kakovost besedil, zvrstno-vrstno raznovrstnost, primernost besedil razvojni stopnji učencev, individualne razlike med učenci in učenkami.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Obravnavo sloni na komunikacijskem modelu pouka književnosti. Izhodišče obravnave je književno besedilo. Z njim se učenec seznanja postopno, vodeno (4. r., 5. r.), v 6. r. samostojno. Učenec s književnim besedilom vzpostavi prvi stik, ga doživlja, razume in vrednoti. Skladno s svojo recepcijsko in jezikovno zmožnostjo sprejema (posluša, gleda, bere) in o njem govori, se pogovarja, razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnosti, da o njih razmišlja z drugimi ^{SC} (1.2.2.2), tudi piše. Delo z besedilom, seznanjanje z avtorjem in časom, v katerem je

nastalo, dopolnjujejo viri. Z njimi se učenec seznanja najprej vodeno in potem samostojno, individualizirano, tudi diferencirano, v dvojicah, pri skupinskem delu; učenci lahko sodelujejo pri didaktičnih igrah, poslušajo radijske in televizijske oddaje; pri tem krepijo sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov. **SC** (3.3.3.1)

Učenec literarnoteoretično znanje spoznava ob književnem besedilu, saj so tudi izrazi, uporabljeni v njem, del avtorjevega sloga in njegovega načina pisanja; pri slovstveni folklori pa vselej tudi odraz časa in prostora. Obravnava naj bo vedno funkcionalna in znanje utrjeno, da učencu omogoča prepoznavanje in razumevanje, pa tudi samostojnejšo rabo izrazov.

Letno učenec prebere najmanj 3 knjige za domače branje.

Pri izbiri besedil se upošteva:

- kakovost besedil (upoštevajo se nacionalno pomembne nagrade za mladinsko književnost ter strokovno verodostojni sezname besedil);
- zvrstno-vrstno in vsebinsko raznovrstnost izbranih besedil (pesništvo, pripovedništvo, dramatika); različne, tudi problemske teme, povezane z razvijanjem osebne identitete ter socialne, kulturne in medkulturne zmožnosti);
- primernost besedil bralnorazvojni stopnji učencev ter
- individualne razlike med učenci in učenkami (izbira besedil glede na bralno motivacijo in bralni interes).

SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA

CILJI

Učenec:

- : spoznava, razume in predstavlja besedila in značilnosti slovstvene folklorne (ljudska pesem in pripovedna besedila);
  - : spoznava, razume in predstavlja avtorjevo življenje, povezano s pisanjem (čas, kraj, šolanje, ustvarjanje);
  - : spoznava in razume avtorjevo književno delo in zvrsti, v katerih je avtor ustvarjal;
  - : pri delu z besedili vrednoti avtorjevo delo, o njem razmišlja in spoznava kulturo in umetnost;
- SC** (1.3.2.1)

○: primerja in vrednoti različna dela mladinske književnosti med seboj in predstavi tisto, ki mu je najbližji/ga ima najraje;

I: *pri delu z besedili avtorjevo delo aktualizira.*

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » pozna besedila in značilnosti slovstvene folklore;
- » **pozna in predstavi slovensko ljudsko pesem** in njene značilnosti;
- » **predstavi posamezno besedilo – zvrst in vrsto**, v kateri je pisal **obvezni** ali izbirni avtor;
- » **primerja posamezna književna besedila in tvori besedilo v obsegu najmanj 150 besed** (4. r. in 5. r.) **in najmanj 200 besed** (6. r.) ter utemelji svoj najljubši izbor.

TERMINI

- avtor
- avtorsko književno besedilo
- besedilo slovstvene folklore/ljudsko književno besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

S poslušanjem, govorjenjem, branjem, pisanjem o književnih besedilih učenec razvija zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil in njihovih avtorjev.

Postopno se seznanja z elementi šolske interpretacije, vodeno in samostojno (6. r.), v ospredju je delo s književnim besedilom. Besedila so obvezna in izbirna.

Besedilo (odlomek) ali krajše besedilo učenec opazuje tako, da prepozna posamezne književne prvine. Prepozna in razume pa tudi avtorja, ki je besedilo napisal (npr. pesem, ljudsko in avtorsko – tudi sodobno pravljico, slovensko in svetovno).

Besedila za branje in obravnavo so izbrana s premislekom, obenem pa tudi tako, da je ohranjena povezava z avtorjem in njegovo poetiko, pri čemer učenec lahko prepozna, razume in uporabi tudi osnovne, tipične značilnosti izbranega besedila, prostor in čas njegovega nastanka.

Pri obravnavi slovstvene folklore, zlasti pesmi in pravljice, učitelj pri učencu uzavešča razliko med govorjeno/peto pesmijo, pripovedovano in zapisano pravljico ter opozarja na avtorstvo: pri ljudski pesmi kolektivni spomin v kulturni dediščini in zato neznani avtor; pri svetovni in slovenski pa tudi uveljavljeni, znani avtor (npr.: H. C. Andersen, Niko Grafenauer).

Za učence z bolj razvito bralno zmožnostjo učitelj izbira zahtevnejša besedila, za tiste, ki zmorejo manj, pa manj zahtevna besedila – lahko istega avtorja.

Pri pouku izbiramo različna besedila, v 4. in 5. razredu je zelo primerno, če učitelj izbere eno besedilo, ki se razlikuje po dolžini za različne učence. Tako bi se učenci, tudi slabši bralci, navajali na samostojno delo z besedilom in ob njem.

Učenci berejo besedila, ki so zelo tematsko in motivno raznovrstna, branje lahko vpliva na razvoj socialnih in čustvenih spretnosti. Ob branju avtorske in sodobne pravljice (npr. Andersenove Deklice z vžigalicami) učenec spozna socialno stisko deklice; pri Polonci Kovač in besedilu Kaja in njena družina se pri deklici Kaji sreča s tematiko ločitve staršev in njenimi posledicami za vse družinske člane.

Pri obravnavi besedil – posredno in neposredno – učenec spozna in razume tudi mladostnika, sovrstnika – doma in v družbi. Tako krepi prepoznavanje in zavedanje o nujenju pomoči drugim. **SC** (3.3.5.1)

Učitelj je pozoren na to, da utrjuje tudi zavest o povezanosti avtorja in njegovega dela s strukturiranimi vprašanji o in ob besedilu. Učencu naj da možnost, da se tudi sam odloči, katerega avtorja in besedilo bo predstavil in kako.

Ob obravnavi besedila učenec spoznava tudi avtorja in njegov način pisanja ter ustvarjanja; ob besedilu se učenec sreča z izvirnikom/rokopisom besedila, objavo v tisku – knjigi, ob ilustraciji, e-knjigi. Učitelj seznanja učenca tudi z okoliščinami nastanka besedila (kdaj in zakaj je besedilo nastalo, komu je namenjeno) in prepoznavanjem in razumevanjem časa, v katerem avtor piše in ustvarja (časovna premica: nekdanj – sedaj).

Učenec se z avtorjem in njegovim delom lahko srečuje neposredno (pogovori z avtorjem na šoli, poslušanjem/gledanjem posnetkov pogovorov in intervjujev v radijskih in televizijskih oddajah) in posredno – z obiski literarnih učnih poti, kulturnih ustanov (knjižnice, muzeji, gledališča). Učenec oblikuje in dopolnjuje osebne strategije iskanja in se uči kritično vrednotiti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin. **SC** (4.1.2.1)

Posredno srečevanje z avtorjem in njegovo dediščino, intuitivno in zavestno, individualno in v skupini, ob materialnih in pisnih virih, učencu omogoča spoznavanje prostora in časa, obdobja, v katerem je avtor ustvarjal, tudi vzpostavitev odnosa do kulture, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja **SC** (1.3.1.1), ob tem pa tudi prepoznavanje jezikovnih in slogovnih prvin izbranega besedila. Učitelj se o tem z učenci pogovarja, uporabi problemsko metodo, sodelovalno učenje, raziskovanje, igro vlog (posamezno, v dvojici ali v skupini), razlage je manj. Učenec se tako navaja na delo z različnimi viri, uri se v izpisovanju pomembnih podatkov, ki so lahko zapisani v tabeli, miselnem vzorcu, kar učitelju v 5. r. omogoči povezavo z jezikovnim poukom. Učenec o življenju in delu avtorjev (npr. H. C. Andersena, Nika Grafenauerja) izdelava različne pripomočke (npr. osebna izkaznica), ki jih hrani v mapi dosežkov in jih kot dokaz o učenju prenese v 3. VIO.

Predstavitve avtorjev učitelj in tudi učenec lahko aktualizira, povezuje z drugimi umetnostmi, npr. likovno, glasbeno in drugimi predmeti (družbo) ter posebnostmi lokalnega okolja (zamejci, izseljenci, priseljenci).

Učenec učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas. **SC** (3.1.2.4)

LITERARNOTEORETIČNO ZNANJE

CILJI

Učenec:

- : prepozna, spozna in uporablja literarnoteoretične termine (5. r.);
- : ločuje in razume značilnosti književnih zvrsti (pripovedništvo, pesništvo, dramatika) (5. r.);
- : prepozna glavno književno osebo in stransko književno osebo (5. r.);
- : ločuje in prepozna književni prostor, književni čas, dramsko besedilo (5. r.);
- : prepozna in razlikuje med besedilom slovstvene folklorne in avtorskim besedilom (4. r.);
- : prepozna avtorja (4. r.);
- !: *utemeljuje književni prostor, književni čas, dramsko besedilo (5. r.);*
- : prepozna, poimenuje ljudsko pravljico (4. r.), slovensko pravljico (4. r.), avtorsko pravljico (5. r.), klasično pravljico (5. r.), svetovno pravljico (6. r.), sodobno pravljico (6. r.);
- : razlikuje med recitacijo in deklamacijo (4. r.);
- : razlikuje med gledališčem in gledališko predstavo (4. r.), spozna in razume glavno besedilo oz. govor oseb, stransko besedilo oz. didaskalije, dejanje/prizor, sceno, kostum, režiserja (6. r.);
- !: *razlaga, predstavlja ljudsko pravljico (4. r.), slovensko pravljico (4. r.), avtorsko pravljico (5. r.), klasično pravljico (5. r.), svetovno pravljico (6. r.), sodobno pravljico (6. r.);*
- : prepozna, poimenuje značilnosti fantastične pripovedi in realistične pripovedi (6. r.);
- !: *razlaga, predstavlja značilnosti fantastične pripovedi in realistične pripovedi (6. r.);*
- : prepozna verz (5. r.), kitico (dvovrstičnica, trivrstičnica, štirivrstičnica) (5. r.) in ritem (5. r.), pomanjševalnice (5. r.), primero (6. r.), okrasni pridevek (6. r.), poosebitev (6. r.), ponavljanja (6. r.).

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » **prepozna, razume in uporabi literarnoteoretične termine: književno besedilo (4. r.), besedilo slovstvene folklorne in avtorsko besedilo (4. r.), avtor (4. r.), pesnik, pisatelj (4. r.), ljudska pravljica (4. r.), slovenska pravljica (4. r.), gledališče (4. r.), gledališka predstava (4. r.), recitacija, deklamacija (4. r.);**
- » **avtorska pravljica (5. r.), klasična pravljica (5. r.), glavna književna oseba (5. r.), stranska književna oseba (5. r.), književni prostor (5. r.), književni čas (5. r.), dramsko besedilo (5. r.);**

- » književne zvrsti (pripovedništvo, pesništvo, dramatika) (5. r.), verz (5. r.), kitica (dvovrstičnica, trivrstičnica, štirivrstičnica) (5. r.), ritem (5. r.), pomanjševalnice (5. r.);
- » svetovna pravljica (6. r.), sodobna pravljica (6. r.), fantastična pripoved (6. r.), realistična pripoved (6. r.), primera (6. r.), okrasni pridevek (6. r.), poosebitev (6. r.), ponavljanja (6. r.), glavno besedilo oz. govor oseb (6. r.), stransko besedilo oz. didaskalije (6. r.), dejanje/prizor (6. r.), scena (6. r.), kostum (6. r.), režiser (6. r.).

TERMINI

- besedilo slovstvene folklore/ljudsko in avtorsko besedilo
- avtor
- ljudska pravljica
- slovenska pravljica
- gledališče
- gledališka predstava
- recitacija
- deklamacija
- avtorska pravljica
- klasična pravljica
- glavna književna oseba
- stranska književna oseba
- književni prostor
- književni čas
- dramsko besedilo
- književne zvrsti (pripovedništvo, pesništvo, dramatika)
- verz
- kitica (dvovrstičnica, trivrstičnica, štirivrstičnica)
- pomanjševalnica
- svetovna pravljica
- sodobna pravljica
- fantastična pripoved
- realistična pripoved
- okrasni pridevek
- poosebitev
- ponavljanja
- glavno besedilo oz. govor oseb
- stransko besedilo oz. didaskalije
- dejanje/prizor
- scena
- kostum
- režiser
- ritem

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija zmožnost funkcionalne rabe terminov v in o književnem besedilu.

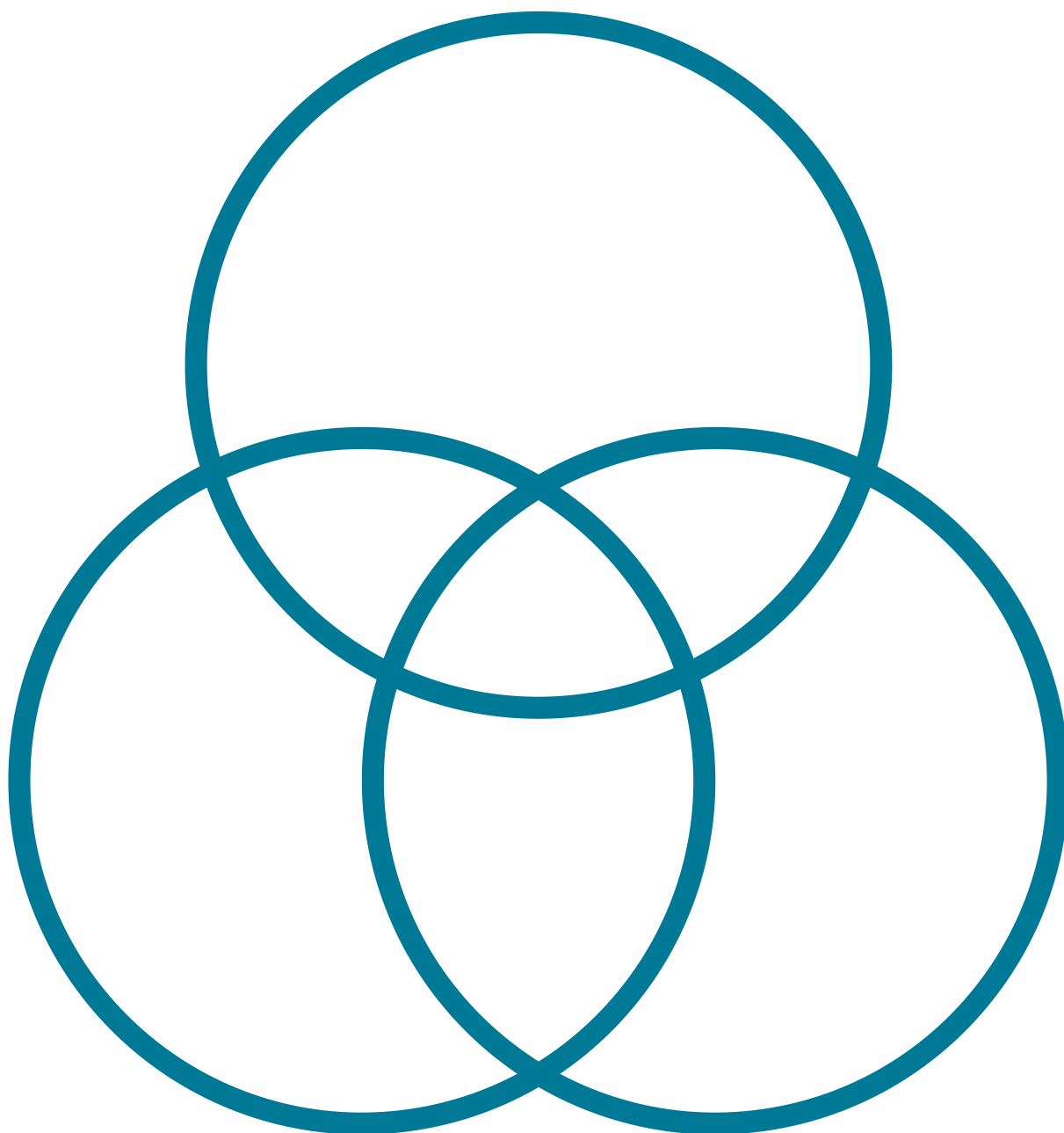
Učenec literarnoteoretično znanje spozna ob književnem besedilu, saj so tudi termini, uporabljeni v njem, del avtorjevega sloga in njegovega načina pisanja (avtorjeve poetike); pri slovstveni folklori pa vselej tudi odraz časa in prostora. Obravnava naj bo vedno funkcionalna in tudi utrjena, da učencu omogoča prepoznavanje in razumevanje pa tudi samostojnejšo rabo izrazov. Učenec rabo terminov lahko utrdi z medvrstniškim učenjem, delom v dvojicah, tudi v spletni učilnici (različne vaje v slogu, primerne za 5. in 6. r.). Učitelj jim o tem posreduje povratno informacijo, s spremljanjem napredka pa vpliva na utrditev razumevanja, prepoznavanja in rabe (6. r.).

Učenec tako ob književnem besedilu prepoznava pesemska in pripovedna besedila in zna utemeljiti, zakaj je neko besedilo pesem, in to utemelji tudi s pomočjo besedila (poišče število kitic, verzov). V pesmih išče rimane besede in razmišlja, zakaj jih je pesnik uporabil. Išče nenavadne besedne rede in jih razlaga. Piše svoje primere in jih predstavi sošolcem, tako da v varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje. (1.3.4.2)

Prav tako v besedilu poišče poosebitve in pojasni, zakaj so v njem uporabljene (npr. v ljudski pravljici S kačo se je oženil). Ob dramskem besedilu prepoznava zunanjo zgradbo besedila in jo v izbranem besedilu poišče in utemelji.

SLOVENŠČINA

TRETJE VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme *Sporazumevanje in besedilo*, ki je ključna za dober pouk slovenskega jezika, uzavešča temeljna jezikovna znanja; dobiva motivacijo in spretnosti s področja razvijanja bralne pismenosti; sprejema, razčlenjuje, tvori in kritično vrednoti različne vrste besedil in s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost; pridobiva znanje s področja besedilnih vrst, besediloslovja ter sprejemanja in tvorjenja besedila nasploh.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (1.1.5.1) SC (3.3.3.1) SC (4.2.1.1) SC (5.1.4.1)

Učenec spoznava naslednje skupine besedilnih vrst na naslednje načine (okrepljene besedilne vrste so obvezne, neokrepljene so izbirne):

a. opis in opisovanje: na podlagi znanja iz 2. VIO učenec sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti in na podlagi ustreznih navodil tvori še neznane vrste opisov, in sicer izbirno med naslednjimi možnostmi: opis postopka (navodilo, recept, poročilo o dogodku), dogodka, poti, živali, države, življenja vrstnikov ali drugih oseb, kraja, poklica, rastline, igre, športa; predstavitev svojih poklicnih načrtov;

b. argumentacija: z enim od opisov učenec na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja vzorčnega primera kombinira komentar/mnenje, na primer **predstavitve dogodka in svojega mnenja o njem** (7./8./9. r.); učenec sprejema in razčlenjuje tudi druga besedila s tega področja, pri katerih nadgrajuje znanje iz 2. VIO, na primer **oglaševalska besedila** (8. r.; izbirno: reklama, mali oglas, manipulativno besedilo) ter ob njih tvori pisne in ustne komentarje/mnenja, tudi v obliki prepričevalnega in pogajalnega pogovora;

c. razlaganje: učenec na podlagi račlenjevanja in kritičnega vrednotenja vzorčne besedilne vrste **razlaga** (8. r.) sprejema tudi druge, nepričakovane vrste razlaganja, npr. izbirno: definicija pojma, razlaga naravnega pojava;

č. pripoved in pripovedovanje:

» na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja pripovedi o svojih doživetjih v prejšnjem VIO učenec sprejema in na podlagi ustreznih navodil tvori tudi druge pripovedi (izbirno: realne, fantazijske, o življenju osebe, dogodku in podobno);

» na podlagi znanja iz 2. VIO učenec sprejema in na podlagi ustreznih navodil tvori različne pripovedi in uzavesti razliko med opisom osebe, **oznako osebe** ter **pripovedjo o življenju osebe** (9. r.);

d. medijsko besedilo: na podlagi znanja iz 2. VIO učenec sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti in na podlagi ustreznih navodil tvori še neznane vrste medijskih besedil, in sicer izbirno med naslednjimi možnostmi (7./9. r.): (aktualna) novica, vest, vremenska napoved, intervju, podkast, potopis, medijska besedila glede na materialnost: elektronska, video, zvočna;

e. uradovno besedilo: na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja vzorčnih vrst seznamov in obrazcev učenec uporablja **sezname** in **obrazce**, tudi **elektronske**, v različnih oblikah ter se znajde ob nepričakovanih vprašanjih in nalogah v povezavi z njimi;

f. besedilo, ki je hkrati dejanje: na podlagi razčlenjevanja in kritičnega vrednotenja vzorčnih vrst besedil, ki so hkrati dejanje, učenec sprejema in tvori vsako leto (7./8./9. r.) eno od naslednjih besedil: **vabilo**, **opravičilo**, **prošnja**; učenec sprejema in na podlagi ustreznih navodil tvori tudi druge, nepričakovane vrste takšnih besedil za različne okoliščine, različna komunikacijska področja (uradna in neuradna besedila, v formalnem in neformalnem jeziku) in naslovnike v rokopisni ter elektronski obliki, in sicer izbirno med naslednjimi zgoraj navedenimi možnostmi, poleg tega pa izbirno še med naslednjimi: zahvala, pritožba, sožalje, obvestilo, nasvet;

g. govornjeno besedilo: učenec opravi **govorni nastop** ter sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti in na podlagi ustreznih navodil tvori različne vrste **pogovorov** (osebni, telefonski, spletni – z različnimi nameni in udeleženci, raziskovalni, prepričevalni, pogajalni (7./8./9. r.);

h. besedilne skupine, značilne za vzgojno-izobraževalni sistem: učenec sprejema, razčlenjuje, kritično vrednoti ter tvori obnovo in oceno različnih besedil zgoraj naštetih vrst.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

SC (5.3.4.1) SC (5.3.5.1)

RAZVIJANJE BRALNE PISMENOSTI

CILJI

Učenec:

- je motiviran za branje v šoli in zunaj nje; **SC** (1.1.4.1)
- tekoče bere daljša in zahtevnejša besedila ter prilagaja hitrost branja zahtevam besedila;
- na mesec za obvezno domače branje umetnostnih in neumetnostnih besedil nameni vsaj štiri ure in pol (tu navedeni orientacijski čas učitelj po lastni presoji preračuna v število strani ali ustrezna besedila); **SC** (3.1.3.3)
- glede na namen samostojno izbira tiskane in druge informacijske vire ter uporabi primerne bralne strategije;
- primerja več besedil med seboj in jih ovrednoti z različnimi kriteriji;
- na podlagi podatkov iz besedila (s pomočjo ali samostojno) oblikuje domneve in jih poskuša utemeljiti;
- samostojno tvori besedila in utemeljuje svoje odzive na prebrano; **SC** (4.1.2.1)
- samostojno, namensko in odgovorno izbira ter uporablja tiskane in druge informacijske vire;
- samostojno uporablja šolske in splošne knjižnice;
- prebrano uporablja pri reševanju problemov v različnih položajih – učnih in v osebnem življenju;
- predstavi svoj napredek pri razvijanju bralne pismenosti in našteje svoje aktivnosti s tega področja (7./8./9. r.). **SC** (5.3.5.2 | 5.2.2.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec izkazuje znanje v povezavi z drugimi cilji in s tematskimi sklopi. Učiteljem priporočamo raznolike, čim bolj avtentične, pristne, življenjske pristope za motivacijo in preverjanje obveznosti (npr. s spisi, z govornimi nastopi/s predstavitvami, s praktičnimi izdelki).

Cilj doseganja štirih ur in pol pol domačega branja umetnostnih in neumetnostnih besedil mesečno naj učitelj preverja individualizirano po svoji presoji.

Neumetnostna besedila se lahko navezujejo na vse predmete v šoli ali izvenšolsko dogajanje. Izkazovanje izpolnjevanja tega cilja je v sodobnem digitalnem svetu ključni predpogoj za uspešno izvajanje ciljev pouka slovenščine in drugih predmetov.

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

CILJI

Učenec:

O: sprejema, tvori, razčlenjuje in kritično vrednoti različne vrste besedil ter s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost.

SC (1.1.1.1 | 2.2.2.1 | 2.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže znanje s področja besedilnih vrst tako, da:

- » sprejema, pozna, tvori, razčleni in kritično ovrednoti naslednje besedilne vrste: predstavitev dogodka in svojega mnenja o njem (7./8./9. r.), oglaševalsko besedilo (8. r.; *izbirno: reklama ali mali oglas ali manipulativno besedilo*), razlaga (8. r.), oznaka osebe (9. r.), pripoved o življenju osebe (9. r.), vabilo (7. r.), opravičilo (8. r.), prošnja (9. r.), pogovor (osebni, telefonski, spletni – z različnimi nameni in udeleženci, raziskovalni, prepričevalni, pogajalni (7./8./9. r.);
- » na podlagi znanih besedilnih vrst sprejema, razčleni in kritično ovrednoti tudi druge, še neznane besedilne vrste po avtonomnem izboru učitelja, kakor so našteje v dodatnih pojasnilih za to temo.

TERMINI

- seznam ◦ obrazec ◦ govorni nastop ◦ pogovor ◦ predstavitev ◦ oglaševalsko besedilo
- razlaga ◦ oznaka ◦ vabilo ◦ opravičilo ◦ raziskovalni pogovor ◦ prepričevalni pogovor
- pogajalni pogovor ◦ prošnja ◦ opis ◦ pripoved ◦ reklama ◦ medijsko besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec se ne uči značilnosti vsake besedilne vrste izolirano, prav tako ne doživlja vsake besedilne vrste ločeno od drugih, ampak postopoma povezuje besedilne vrste v besedilne skupine. Sprejema, tvori, razčlenjuje in kritično vrednoti jih na podlagi priporočil, ki so zapisana v didaktičnih priporočilih za to temo. Ne priporočamo učenja značilnosti besedilnih vrst na pamet, ampak zlasti učenje prek samostojnega tvorjenja besedilnih vrst. Besedilne vrste učenec spoznava tudi pri tujem jeziku, zato je treba skrbeti za letno načrtovanje medpredmetnega povezovanja, da ne prihaja do podvajanj.

Sprejemanje in tvorjenje besedil naj ne potekata samo v šoli, ampak naj bosta organizirana tudi kot redno domače branje in poslušanje neumetnostnih besedil.

Ne glede na besedilne vrste, ki so navedene v didaktičnih priporočilih za temo, naj učenci čim večkrat pripovedujejo o svojih doživetjih, predstavljajo umišljene dogodke/svetove, poročajo o zanimivih/aktualnih dogodkih, predstavljajo svoje mnenje o aktualnih dogodkih, obnavljajo in ocenjujejo knjigo/film/prireditev, predstavljajo svoje poklicne in podobne načrte.

 (2.1.1.1)

BESEDILOSLOVJE IN SPREJEMANJE TER TVORJENJE BESEDILA

CILJI

Učenec:

O: spoznava besediloslovje slovenskega jezika in njegovo vlogo pri boljšem sprejemanju in tvorjenju besedil. S tem razvija besediloslovno, metajezikovno, skladijsko, oblikoslovno in besedoslovno zmožnost, zlasti pa (kritično) sporazumevalno zmožnost. Učenec na tej podlagi razvija zmožnost sprejemanja in tvorjenja (tudi večkodnih) besedil usvojenih vrst ter sprejemanja (večkodnih) besedil neznanih vrst, in sicer ob upoštevanju usvojenih dejavnikov sporazumevanja in lastnosti posameznih besedilnih vrst.

SC (3.3.4.3 | 5.3.5.3 | 3.1.4.2 | 4.1.1.1 | 3.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- v pripovedovalnem besedilu določi uvod, jedro in zaključek ter odstavke, jih poimenuje, predstavi njihovo vlogo, tvori lastno besedilo z uvodom, jedrom in zaključkom ter ustrezno členitvijo na odstavke (7./8./9. r.);
- v besedilu prepozna dejavnike sporazumevanja (tvorec/sporočevalec, prejemnik/naslovnik, sogovorec, kraj [nastanka/objave], čas [nastanka/objave]), tudi če so navedeni samo posredno, jih poimenuje in tvori dejavnikom ustrezna enogovorna in dvogovorna besedila (7./8./9. r.);
- razvrsti znano ali neznan besedilo glede na naslednje kriterije: neumetnostno, umetnostno; govorno, zapisano; objektivno, subjektivno; neuradno, uradno (7./8./9. r.); zasebno, javno (8./9. r.); praktičnosporazumevalno, medijsko, strokovno (znanstveno, poljudnoznanstveno), uradno (9. r.); *izbirno: neformalno, formalno* (9. r.);
- v besedilu prepozna ponavljanje besede ali besedne zveze in ga nadomesti z izbranim načinom izogibanja ponavljanju; ponavljanju se izogiba tudi v svojih besedilih (7./8./9. r.);
- smiselno sodeluje v pogovorih (7./8./9. r.);
- piše dopise; pri tem uresničuje prepoznano zgradbo in slog dane vrste dopisa; to znanje nato uporabi tudi pri neznani ali nepričakovani vrsti dopisovanja (7./8./9. r.);
- posluša (in gleda) oz. bere neumetnostna in umetnostna besedila, svoje razumevanje besedila pa dokaže tako, da:
  - » določi družbeno vlogo sporočevalca in sporočevalčev namen (7./8./9. r.);
  - » strukturirano povzame temo, podteme, bistvene podatke, logična razmerja med njimi in obnovi besedilo (7./8./9. r.);

- » v besedilu loči dejstva od sporočevalčevega mnenja in čutenja ter utemelji svoje trditve (8./9. r.);
  - » v besedilu prepozna manipulativne prvine in izrazi svoje mnenje o njih (8./9. r.);
  - » določi prevladujočo vrsto besedila in utemelji svojo odločitev (7./8./9. r.);
  - » se zaveda, da je v realnem življenju besedilo lahko tudi kombinacija raznih besedilnih vrst (9. r., izbirno že 7./8. r.);
  - » **predstavi vlogo nebesednih prvin v besedilu** (7./8./9. r.);
  - » ovrednoti besedilo in utemelji svoje mnenje (7./8./9. r.);
- **tvori govornjena oz. zapisana besedila**; pri tem je pozoren, da:
    - » **tvori besedilnovrstno ustrezna, smiselna in razumljiva besedila, skladna z jezikovno in s slogovno normo knjižne zvrsti**;
    - » **govori razločno in čim bolj knjižno ter ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce govornjenja oz. napiše čitljivo besedilo**;
  - **po govornem nastopu ovrednoti svoj nastop oz. nastop sošolca ali sošolke in utemelji svoje mnenje oz. po pisanju ustno ovrednoti svoje besedilo, ga (po potrebi) izboljša in utemelji svoje odločitve** (7./8./9. r.);
  - **tvori okoliščinam in besedilni vrsti ustrezno besedilo** (7./8./9. r.);
  - v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna slogovne neustreznosti (ali različne možnosti), jih odpravi in utemelji svoje predloge (7./8./9. r.);
  - **pri tvorjenju in sprejemanju besedila upošteva vse znake (tudi nebesedne) in vse okoliščine** (7./8./9. r.);
  - utemelji, ali je na določeno besedilo vplivala družbena vloga udeležencev sporazumevanja (9. r.);
  - **poleg besedila pri sprejemanju upošteva tudi fotografije ali ilustracije ob besedilu** (7./8./9. r.);
  - **napiše/pove, katere vse podatke izvemo iz mesta objave besedila** (7./8./9. r.);
  - napiše besedilo v različnih okoliščinah na nenapovedano temo (7./8./9. r.).

TERMINI

- uvod ◦ jedro ◦ zaključek ◦ odstavek ◦ namen besedila ◦ tema besedila ◦ neumetnostno besedilo ◦ umetnostno besedilo ◦ praktičnosporazumevalno besedilo ◦ medijsko besedilo
- strokovno besedilo ◦ znanstveno besedilo ◦ poljudnoznanstveno besedilo ◦ uradnovalno besedilo ◦ uradno besedilo ◦ neuradno besedilo ◦ govornjeno besedilo ◦ zapisano besedilo

- objektivno besedilo   ◦ subjektivno besedilo   ◦ tvorec   ◦ prejemnik   ◦ besedni jezik
- nebesedni jezik   ◦ slušni prenosnik   ◦ vidni prenosnik   ◦ sogovorec   ◦ naslovnik/prejemnik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija zmožnost sprejemanja in tvorjenja (večkodnih) besedil na različne načine.

Večkodno besedilo je besedilo, ki združuje besedna in nebesedna izrazna sredstva – različne semiotske kode (na primer besede (besedno/verbalno) in fotografijo/graf/zemljevid/barve/grafično poudarjene besede.)

Priporočamo, da ob tem čim bolj celostno opazuje področja, navedena v standardih znanja. Besedila naj sprejema in tvori, tako da na primer:

- posluša (in gleda) pogovor oz. bere dopis določene vrste;
- pred poslušanjem (in gledanjem) pogovora oz. pred branjem dopisa se pogovarja o tem, na kaj bo pozoren med poslušanjem (in gledanjem) oz. med branjem dvogovornih besedil;
- po poslušanju (in gledanju) pogovora oz. po branju dopisa:
  - » določi družbeno vlogo sogovorcev oz. pisca in naslovnika, družbeno in čustveno razmerje med njima ter pove, po čem je to prepoznal;
  - » določi sogovorca, ki daje pobudo, in njegov namen ter pove, po čem je to prepoznal; enako določi sogovorca, ki se odziva, ter pove, po čem je to prepoznal;
  - » povzame temo in poroča o pogovoru oz. dopisu;
  - » vrednoti vpljudnost sogovorcev oz. pisca dopisa ter njun oz. njegov način pogovarjanja oz. dopisovanja glede na značilnosti dane vrste pogovorov oz. dopisov ter utemelji svoje mnenje;
- bere avtentične dopise in jih primerja z vzorčnimi, predstavi njihove podobnosti in razlike;
- tvori dialoško besedilo (pogovor oz. dopis) določene vrste;
- pred tvorjenjem dialoškega besedila se pogovarja o tem, kako bi ga čim bolje tvoril;
- po tvorjenju dialoškega besedila:
  - » vrednoti svoje in druge pogovore oz. dopise, utemelji svoje mnenje in predlaga izboljšave;
  - » vrednoti svojo zmožnost pogovarjanja oz. dopisovanja in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal;
- posluša (in gleda) oz. bere neumetnostno besedilo določene vrste;
- pred poslušanjem (in gledanjem) oz. branjem besedila se pogovarja o tem, čemu poslušamo oz. beremo besedila, kako se pripravimo na poslušanje oz. branje, kaj delamo med njim in kaj po njem ter čemu to delamo;

- po poslušanju (in gledanju) oz. branju besedila:
  - » določi družbeno vlogo sporočevalca in njegov namen ter pove, po čem ju je prepoznal;
  - » strukturirano povzame temo, podtemo, bistvene podatke in logična razmerja med njimi (izdela miselni vzorec, pojmovno mrežo, preglednico ali oporne točke) ter obnovi besedilo;
  - » vrednoti zanimivost, verodostojnost, razumljivost in uporabnost besedila ter utemelji svoje mnenje;
  - » v besedilu prepozna dejstva in izraze, s katerimi sporočevalec razodeva svoje doživljanje in vrednotenje predmetnosti; razmišlja o tem, s katerim namenom je sporočevalec uporabil čustvene in vrednotenjske izraze, ter vrednoti te odločitve;
  - » primerja dano vrsto besedil z drugimi vrstami ter predstavi njihove podobnosti in razlike;
  - » bere kompleksna avtentična besedila, jih primerja z vzorčnimi, predstavi njihove podobnosti in razlike, razmišlja o tem, čemu se je avtor odločil za posebnosti in kako te učinkujejo na poslušalca (in gledalca) oz. bralca;
  - » v posameznih delih prebranega umetnostnega besedila prepoznava značilnosti obravnavanega neumetnostnega besedila, predstavi posebnosti umetnostnega besedila, razloge zanje in njihov učinek na bralca;
- tvori besedilo določene vrste, tako da govorno nastopa oz. piše;
- po govornem nastopu oz. po pisanju:
  - » vrednoti zanimivost, verodostojnost, razumljivost, zgradbeno ustreznost ter jezikovno ustreznost in pravilnost besedila, ustreznost nebesednih spremljevalcev govorjenja oz. pisanja ter utemelji svoje mnenje in predlaga izboljšave;
  - » vrednoti svojo zmožnost govornega nastopanja oz. pisanja besedil ter na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal;
  - » po poslušanju (svojih in drugih) pogovorov in govornih nastopov vrednoti ustreznost jezikovne zvrsti in utemelji svoje mnenje;
- sklepa o okoliščinah nastanka besedila in pove, iz katerih prvin besedila jih je prepoznal;
- pred tvorjenjem besedila razmišlja o okoliščinah sporočanja in o značilnostih dane besedilne vrste; med tvorjenjem pa izbira okoliščinam in besedilni vrsti ustrezne besede, besedne zveze, stavčne vzorce, znake ipd.;
- prireja isto besedilo za razne naslovnike, glede na različne okoliščine in pojasni svoje priredbe;
- v povezavi z znanjem besedoslovja sopomenkam iz besedila določi slogovno vrednost in pove, v katerih okoliščinah bi lahko uporabil slogovno zaznamovane, v katerih pa slogovno nezaznamovane besede;

- v besedilu prepozna slogovno zaznamovane besede in oblike ter jih po potrebi glede na okoliščine zamenja s slogovno nezaznamovanimi; nato pove, zakaj je (po njegovem mnenju) sporočevalec uporabil slogovno zaznamovane prvine;
  - v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna glede na okoliščine in dejavnike sporazumevanja neustrezne besede, besedne zveze, stavčne vzorce ipd., jih zamenja z ustrežnejšimi in utemelji svoje popravke;
  - prepozna posredno in neposredno izražanje avtorjevega namena (8., 9. r.);
  - spozna vlogo in pomen upoštevanja vseh znakov (tudi nebesednih) ter vseh okoliščin pri tvorjenju in sprejemanju besedila;
  - spozna, da za sprejemanje besedila ni vseeno, kje je določeno besedilo objavljeno ali kakšna je družbena vloga udeležencev sporazumevanja;
  - brez teoretične podlage odpravlja ponavljanja besede in si postopoma uzavešča možnosti za nadomeščanje dane besede (npr. s sopomenko, parafrazo, z nadpomenko, osebnim/svojlilnim/kazalnim zaimkom, izpustom itd.).
- Pri določanju jezikovne zvrstnosti in pri tvorbi besedil naj učenec odgovori na ključna vprašanja: kdo, kaj, kje/kdaj, zakaj, kako tvori besedilo/je tvoril besedilo.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec v okviru teme uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, razvija zavest o prvem jeziku v večjezični družbi, spoznava jezikovne zvrsti in okoliščine za njihovo rabo ter zgodovino slovenskega jezika. Razvija in krepi svojo jezikovno, narodno in državljansko zavest.

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR

CILJI

Učenec:

○: praktično uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, vključno z jeziki, ki ga obkrožajo.

SC (1.2.3.2 | 1.2.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– izkaže razvito zavest o značilnostih slovenskega jezikovnega prostora tako, da:

- » opiše razprostranjenost slovenščine v Republiki Sloveniji, njenem zamejstvu in po svetu (9. r.);
- » na zemljevidu pokaže ali opiše, kje v Republiki Sloveniji sta dvojezični območji in poimenuje jezika, ki se govorita tam poleg slovenščine (9. r.);
- » prepozna jezik/jezike, ki se govori/govorijo na šoli in njeni okolici (9. r.). SC (3.3.1.2)

TERMINI

- slovenski jezikovni prostor
- slovensko izseljenstvo
- dvojezično območje
- italijanski jezik
- madžarski jezik
- sosedski jeziki
- slovensko zamejstvo
- hrvaški jezik
- nemški jezik
- romska skupnost

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj na tej stopnji razvija zavest o značilnosti slovenskega jezikovnega prostora v Republiki Sloveniji, v zamejstvu, po celotni Evropi in tudi po vsem svetu. Pouk naj (kot v 2. VIO) temelji predvsem na lastnih izkušnjah, ogledu primera, podatkih, pridobljenih na ekskurziji, na spletu ipd. Pri obravnavi je smiselno medpredmetno povezovanje z geografijo.

SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI

CILJI

Učenec:

O: razvija zavest o slovenskem jeziku in jezikih v družbi nasploh.

SC (3.3.1.2 | 3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– ima razvito zavest o slovenskem jeziku v družbi, kar dokaže tako, da:

- » prostorsko umesti in pozna vloge slovenskega jezika v Republiki Sloveniji in slovenskem zamejstvu, Evropski uniji in po svetu (9. r.);
- » poimenuje svoj materni jezik ali jezik okolja; prvi, drugi, tuji jezik sebe in svojih sošolk in sošolcev; uradni in državni jezik Republike Slovenije (9. r.);
- » razloži, zakaj je jezik sredstvo za sporazumevanje (9. r.);
- » prepozna in opiše vlogo nebesednega jezika ob besednem jeziku (7./8./9. r.).

TERMINI

- prvi (materni) jezik
- drugi jezik
- tuji jezik
- jezik okolja
- uradni jezik
- državni jezik
- besedni jezik
- nebesedni jezik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj na tej stopnji razvija znanje o slovenskem jeziku v družbi predvsem na podlagi lastnih izkušenj, pogovora v razredu, ogleda primera, podatkov, zbranih v anketi ipd. Pri obravnavi je smiselno medpredmetno povezovanje z geografijo.

Učenec, čigar prvi/materni jezik ni slovenščina, lahko izbirno:

- » predstavi svoj prvi/materni jezik, okoliščine, v katerih ga uporablja, in svoj odnos do njega;
- » primerja okoliščine rabe prvega/maternega jezika in slovenščine;
- » primerja svoj odnos do prvega/maternega jezika in slovenščine;
- » primerja svojo sporazumevalno zmožnost v prvem/maternem in slovenskem jeziku;

- » predstavi izgovorne, pisne, poimenovalne in slovnične podobnosti ter razlike med svojim prvim/maternim jezikom in slovenščino.

Razlikovanje med besednim in nebesednim jezik je v razredu priporočljivo uzaveščati večkrat, zlasti pa med govornimi nastopi, pred ogledom predstav, saj so prav nebesedne prvine pomemben element sodobnega sporazumevanja.

JEZIKOVNE ZVRSTI

CILJI

Učenec:

○: spoznava jezikovne zvrsti, njihove značilnosti in okoliščine ter ustreznost njihove rabe.

●^{SC} (1.1.5.1 | 1.2.5.1 | 2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » **našteje jezikovne zvrsti (knjižni jezik, pogovorni jezik, narečje);**
- » **pojasni in presodi okoliščine rabe knjižnega in pogovornega jezika** ter narečja v izbranem besedilu (7./8./9. r.); ●^{SC} (3.3.1.2)
- » **prepozna in poimenuje rabo slenga in žargona**, ki se lahko naslanjata na posamezno jezikovno zvrst, in jo ponazori s primeri (7./8./9. r.).

TERMINI

○ jezikovna zvrst ○ knjižni jezik ○ pogovorni jezik ○ narečje ○ sleng ○ žargon

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Zaradi bistveno spremenjenih načinov komunikacije se zvrstnost v zadnjih letih glede na dosedanjo tradicijo spreminja. V učnem načrtu zato govorimo splošneje o treh jezikovnih zvrsteh: knjižnem jeziku, pogovornem jeziku in narečju. Na vsako od teh zvrsti je lahko naslonjen sleng ali žargon (s slengizmi ali z žargonizmi). Učitelj naj pri podrobnejših razlagah v prehodnem obdobju sledi strokovni literaturi, učni načrt pa omogoča upoštevanje različnih razlag. (Npr.: Knjižni jezik združuje poimenovanja *zborni knjižni jezik*, *splošnopogovorni* ali *knjižnopogovorni jezik* in *knjižni pogovorni jezik*, pogovorni jezik pa združuje nekdanja poimenovanja *pokrajinski pogovorni jeziki* in *neknjižni pogovorni jezik*. Interesne govornice [sleng, žargon, argo] so običajno naslonjene na pogovorni jezik, lahko pa tudi na narečje.)

Učenec naj z raznolikimi dejavnostmi in ob različnih dogodkih skozi celotno obdobje spoznava, v katerih okoliščinah je primerna določena jezikovna zvrst. Pri določanju jezikovne zvrstnosti in pri tvorbi besedil naj učenec odgovori na ključna vprašanja: kdo, kaj, kje/kdaj, zakaj, kako tvori besedilo/je tvoril besedilo.

Učenec naj posluša/gleda/odigra/bere konkretne primere iz medijev, literature in vsakodnevne komunikacije, kar mu pomaga prepoznati in razumeti jezikovne zvrsti. Učenca je treba spodbuditi

k razmišljanju, zakaj se določene zvrsti uporabljajo v določenih situacijah in kakšen je njihov namen. Učenec naj se pogovarja, analizira, presoja različne vrste besedil (članki, pogovori, oglasi, radijske oddaje, socialna omrežja, zapisi/posnetki v narečju), kar omogoča prepoznavanje jezikovnih zvrsti v avtentičnem okolju. Knjižni jezik naj učenec spoznava kot pomoč in ne kot oviro pri medsebojnem razumevanju.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

CILJI

Učenec:

O: spoznava razvoj slovenskega (knjižnega) jezika in razvoj pisave.

SC (1.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » na kratko (v kratki zgodbi) opiše zgodovino slovenskega jezika, pri čemer navede osnovne tokove razvoja slovenskega jezika in pisave (8. r.);
- » v opis zgodovine slovenskega jezika umesti znanje o avtorjih iz zgodovine slovenskega jezika ali književnosti (8./9. r.).

TERMINI

- praindoevropščina ◦ indoevropski jeziki ◦ kentumske skupine ◦ satemske skupine
- rokopisi ◦ slovanski jeziki (vzhodni, zahodni, južni) ◦ Brižinski spomeniki ◦ rokopisi ◦ knjižni jezik ◦ slovarji ◦ slovnice ◦ pravopisi ◦ bohoričica ◦ gajica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec predstavi zgodovino slovenskega jezika na naslednji način:

- » v srednjem veku se oblikuje slovenščina kot jezik, ki se že razlikuje od drugih slovanskih jezikov;
- » kmalu nastanejo slovenska narečja;
- » v drugi polovici 16. stoletja slovenski protestantski pisci izoblikujejo slovenski knjižni jezik;
- » v nadaljnjih stoletjih se govorni jezik odmika od knjižnega jezika, zato nastopi nevarnost, da bi se slovenščina razdelila na več pokrajinskih jezikov;
- » sredi 19. stoletja pride do dokončnega poenotenja knjižne slovenščine v skupni jezik vseh Slovencev; začne se oblikovati enotna podoba skupnega govornega jezika;
- » z osamosvojitvijo zaživi slovenski jezik polno življenje v prav vseh vlogah.

Zgodovino slovenskega jezika naj učenec do 8. razreda spoznava skupaj s poukom književnosti in tudi medpredmetno. **SC** (4.1.1.1) **SC** (1.3.2.1)

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme *Jezikovni sistem in njegova vloga* učenec natančneje in z vidika celostne obravnave spozna vse ravnine jezikovnega sistema, s tem pa pridobi metajezikovno znanje in osnovo za boljšo (kritično) sporazumevalno zmožnost, zlasti pa krepi svojo jezikovno samozavest. Znanje, pridobljeno z izpolnjevanjem ciljev te teme, ne sme biti samo sebi namen, ampak mora biti tesno povezano s sprejemanjem in tvorjenjem besedil. Tema se neposredno povezuje s poukom tujih jezikov. Vsi cilji, standardi in vsebine, ki se ponavljajo glede na 2. VIO, se po vertikali nadgrajujejo, utrjujejo in poglobljeno spoznavajo.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učenec znanje s področja jezikovnih ravnin povezuje z vsemi (tudi književnimi) temami v učnem načrtu in z učnimi načrti drugih predmetov.

SC (1.1.3.1) SC (1.1.2.1) SC (1.1.1.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri spoznavanju jezikovnega sistema se je treba zavedati, da gre pri tem za usvajanje oziroma uzaveščanje modelov, ki učencu pomagajo k boljšemu sprejemanju in tvorjenju besedil v slovenščini, medpredmetno pa tudi k boljšemu sprejemanju in tvorjenju besedil v tujih jezikih. Teoretično znanje mora biti usmerjeno v praktično rabo ob besedilih, a z zavedanjem, da ima podobno vlogo – kakor formule v matematiki. Usvajanje jezikovnosistemskega znanja naj bo zato časovno ekonomično, s poudarkom na dejavnosti in problemskem pouku po usvojenih osnovnih zakonitostih in ne pred njimi. Ključen poudarek tega dela jezikovnega pouka naj bo usmerjen k povezovanju snovi v celoto in ne k podrobnostim.

Izogibajmo se učenju definicij na pamet in nasploh definicijam, ko/kjer je le možno, saj je jezikovnosistemske pojave mnogo lažje prepoznati in poimenovati kot razložiti. Vloga jezikovnosistemskega znanja pri višjih taksonomskih ravneh znanja je v poznavanju možnosti za čim večjo slogovno raznovrstnost besedila (pretvorbe) in v pridobivanju sposobnosti tvorjenja zapletenega besedila v nepričakovanih okoliščinah in na nepričakovano tematiko. Učenec naj po možnosti primerja jezikovne pojave v slovenščini in tujem jeziku, saj s tem krepi svojo splošno jezikovno zmožnost, ki je ključna za večjezični svet.

Opis jezikovnega sistema temelji na oblikoslovno-pomenoslovni delitvi besednih vrst, kakor je opisana v trenutni šolski slovnici (dostopno na strani: <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/okpuu0v> in v knjižni obliki). Ta opis se v nekaterih podrobnostih razlikuje od opisa na podlagi skladenjske delitve besednih vrst, na kar moramo biti pozorni pri oblikovanju vaj ali uporabi različnih starejših priročnikov. Gre za majhne spremembe, ki prihranijo pri pouku veliko časa: manj zaimkov, števniki kot besedna vrsta, a brez zapletov pri prilastku, manjše število sklanjatev (kar omogoča omembo sklanjatev pri pouku), preprostejše določanje stavčnih členov, združitvev sklepalnega in posledičnega priredja v eno samo – v posledično priredje, odprava »razmerij« pri pouku skladnje v OŠ, odprava izrazov: naslonska, navezna, naglasna oblika zaimkov > dolga in kratka oblika zaimkov, zaimek, povezan s predlogom, občna imena > splošna poimenovanja.

JEZIKOVNE RAVNINE IN UNIVERZALNOST JEZIKOVNEGA SISTEMA

CILJI

Učenec:

○: dejavno in problemsko spozna jezikovne ravnine. S tem povezuje svoje poznavanje jezikovnega sistema in njegove vloge v logično zaokroženo celoto. Jezikovni sistem razume tudi kot univerzalni pojmovni aparat za opis katerega koli jezika.

SC (1.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– svoje znanje dokaže tako, da:

» izbrani že usvojeni jezikovni pojav umesti v ustrezno jezikovno ravnino (glasoslovje, besedotvorje, besedoslovje, oblikoslovje, skladnja, besediloslovje);

» za ravnini oblikoslovja in skladnje najde primere tudi v tujih jezikih, ki se jih uči.

TERMINI

- jezikovna ravnina
- jezikovni sistem
- glasoslovje
- besedotvorje
- besedoslovje
- oblikoslovje
- skladnja
- besediloslovje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj že od samega začetka spozna, da jezik lahko opazujemo na različnih ravneh. Te lahko spozna sprva samo grafično, tako da postopoma »barva« poznavanje vseh ravnin – podobno kot učenec pri geografiji že takoj spozna vse celine, čeprav jih nato obravnava postopoma. Do konca 9. razreda učenec spozna jezik na vseh ravneh.

GLASOSLOVJE

CILJI

Učenec:

O: dejavno in problemsko spoznava glasoslovje slovenskega jezika. S tem razvija glasoslovno, pravopisno, pravorečno in metajezikovno zmožnost.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže znanje glasoslovja tako, da:

- » pravopisno ustrezno zapiše glasove in v primerih s spremembami samoglasnikov in soglasnikov pri besedotvorju in v oblikoslovju uporabi pravi glas (7./8./9. r.);
- » prepozna, našteje in uporabi slovenske knjižne samoglasnike (*i*, ozki *e*, široki *e*, polglasnik *ə* in njegov zapis, *a*, široki *o*, ozki *o*, *u*), jih v besedah prepozna in pravilno izgovori (7./8./9. r.);
- » prepozna, našteje in uporabi slovenske knjižne soglasnike (zvočnike in nezvočnike) (9. r.);
- » ob skici prepozna možnost oblikovanja glasu v govorilih (9. r.);
- » opiše knjižno izreko glasov v besedah v skladu z glasoslovnim znanjem (9. r.);
- » pri besedah, prevzetih iz prvega tujega jezika, prepozna, da je slovenska izreka drugačna kot izvorna (7./8./9. r.);
- » prepozna naglašeni samoglasnik, ga označi in ustrezno prebere besedilo z označenimi naglašeni samoglasniki (obkroženi ali poudarjeni s krepkim tiskom, drugo barvo ali opremljeni z naglasnimi znamenji, zlasti v povezavi s poukom književnosti) (9. r.).

TERMINI

- glasoslovje ◦ glas ◦ samoglasnik ◦ ozki e ◦ ozki o ◦ široki e ◦ široki o ◦ polglasnik
- soglasnik ◦ zvočnik ◦ nezvočnik ◦ naglas

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj glasoslovje spoznava čim manj teoretično, a hkrati umeščeno na ravnino »glasoslovje/glas«, ki se razlikuje od oblikoslovja ali skladnje. Poznavanje glasoslovja mu pomaga pravilno zapisovati in izgovarjati besede ter tudi na ravni oblikoslovja in besedotvorja.

Prikaz izgovora glasu s skico oblikovanja glasu v govorilih omogoča, da učenje vrst glasov na pamet ni potrebno, a tak problemski način pouka glasoslovja je odvisen od narave razreda.

Ponekod se takšen način predstavitve glasov morda ne bo obnesel (v tem primeru je za učenca popolnoma dovolj zavedanje, da se da izgovor glasu tudi narisati), drugod pa bo imel večji učinek kot zgolj predstavitev glasov. Zlasti se učenec rad igra s tvorbo njemu tujih glasov iz tujih jezikov ali narečij.

Pouk naglasa naj bo čim bolj praktičen in zato povezan s poukom književnosti: tam je zlasti pri pesmih smiselno včasih naglas označiti., a naj učitelji ne poučujejo določanja ali vrst naglasnih znamenj. Ni toliko pomembno, kako ga označimo, pomembno je, da učenec uzavesti, da besede naglašujemo in da lahko mesto naglasa prepoznamo.

BESEDOSLOVJE

CILJI

Učenec:

O: dejavno in problemsko spoznava besedoslovje slovenskega jezika. S tem razvija poimenovalno (besedoslovno) in metajezikovno zmožnost, spoznava in redno uporablja jezikovne portale, spoznava knjižne jezikovne priročnike.

SC (4.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže znanje besedoslovja tako, da:

- » k danim besedam doda njihove knjižne protipomenke, sopomenke, podpomenke, nadpomenke, besede iz iste besedne družine in jih poimenuje (7./8./9. r.);
- » v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna poimenovalne napake in neustreznosti ter jih odpravi (7./8./9. r.) in zna to utemeljiti s preprosto razlago (9. r.);
- » najde primeren podatek o besedi v danem spletnem in/ali knjižnem slovarskem ali drugem jezikovnem priročniku (slovnica, pravopis, [enojezični razlagalni in dvojezični] slovar, šolski jezikovni portal [pomen, zgodovina, narečna raba in izvor, razumevanje frazemov]) (7./8./9. r.);
- » na podlagi praktične uporabe slovarskega sestavka razloži, zakaj in kako se slovarski podatek razlikuje od podatka, ki ga dobi zgolj z iskanjem po spletu (9. r.);
- » prepozna, našteje, ilustrira s primeri in uporabi pojme: beseda, besedna družina, enopomenka, večpomenka, sopomenka, protipomenka, nadpomenka, podpomenka, stalna besedna zveza, frazem, pregovor (7./8./9. r.);
- » razloži besede, besedne zveze, stalne besedne zveze, frazeme in pregovore iz besedila ali s pomočjo priročnika (7./8./9. r.);
- » frazeme smiselno uporabi v novih okoliščinah ali besedilih (7./8./9. r.);
- » prepozna slogovno vrednost besedja in zna poiskati nasprotno ustreznico (na ravni sinonima): nezaznamovano, zaznamovano (7./8./9. r.);
- » prepozna in poimenuje besedje glede na izvor: domače, prevzeto (7./8./9. r.).

TERMINI

- besedoslovje ◦ beseda ◦ besedna družina ◦ enopomenka ◦ večpomenka ◦ sopomenka
- protipomenka ◦ nadpomenka ◦ podpomenka ◦ stalna besedna zveza ◦ frazem ◦ pregovor
- nezaznamovano ◦ zaznamovano ◦ domače ◦ prevzeto ◦ slovnica ◦ slovar

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec naj snov usvaja načrtovano, čim večkrat pa tudi mimogrede ob besedilih, torej tudi, ko ne »obravnavamo« te snovi. Predvsem to velja za uporabo jezikovnih priročnikov (za to obdobje je primeren zlasti portal *Franček* s slovarskimi vprašanji, odgovori in slovnico, postopoma pa lahko pogledamo tudi jezikovne informacije na portalih *Fran*, *Franja*, *Šolar* ali *Gigafida*). Slovarje in priročnike naj spoznava čim bolj v digitalni obliki (v šoli na projekciji, doma na pametnih telefonih in računalnik) in čim večkrat sproti, ne samo enkrat intenzivno. Slovnico naj ima učenec čim večkrat ob sebi (podobno kot atlas pri geografiji). Če je kakšno snov pozabil, mu omogočimo, da jo lahko vedno najde v slovnici. Tudi raba slovnice in slovarjev pri preverjanju in ocenjevanju znanja je smiselna.

BESEDOTVORJE

CILJI

Učenec:

○: dejavno spoznava besedotvorje slovenskega jezika. S tem razvija besedotvorno, metajezikovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže znanje besedotvorja tako, da:

- » prepozna netvorjenke in tvorjenke (9. r.);
- » prepozna koren besede in ga loči od oblikoslovne osnove besede (9. r.);
- » prepozna in udejani spremembe glasov v besedni družini (praktično: 7./8./9. r.);
- » tvori tvorjenke na podlagi netvorjenk ali iz danih pomenskih opisov, npr. samostalniške izpeljanke iz glagolov, samostalniške izpeljanke iz predložne zveze, samostalniške in pridevniške zloženke, ter razloži pomen danih tvorjenke (9. r.);
- » v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna napake in neustreznosti pri tvorbi besed, jih odpravi ter pojasni svoje popravke (7./8./9. r.).

TERMINI

○ besedotvorje ○ tvorjenka ○ netvorjenka ○ koren ○ besedna družina

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava besedotvorja naj bo v tem obdobju usmerjena predvsem v praktično rabo.

Ustvarjanje novih besed je lahko za učenca v sodobni družbi velik izziv, saj nove besede zaradi novosti v svetu okrog nas tvorimo zelo pogosto. Naj pa bo takšno morebitno ustvarjanje dovolj vodeno, da bo spodbujalo pravilne besedotvorne postopke. Pouk skušajmo popestriti s tvorbo zabavnih pravilno tvorjenih, a neobstoječih besed, npr. *tisti, ki nosi slušalke > slušalkonosec*.

OBLIKOSLOVJE

CILJI

Učenec:

O: dejavno in problemsko spoznava oblikoslovje slovenskega jezika. S tem razvija oblikoslovno, metajezikovno, besedoslovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost ter zmožnost tvorjenja in razumevanja besedila.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže svoje znanje oblikoslovja tako, da:

- » besedi v besedilu določi besedno vrsto (samostalnik, pridevnik, števnik, zaimek, glagol, prislov, členek, predlog, veznik, medmet) in presodi, ali je beseda pregibna ali nepregibna; pregibni besedi določi osnovo in končnico; na podlagi tega razume tudi besednovrstno in skladijsko zapletene dele besedil (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna samostalnik, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladijskih okoliščinah; mu določi sklanjatev (moška, 1. in 2. ženska, srednja; nesklonljivi samostalniki), spol, sklon, število; prepozna edninske in množinske samostalnike; pri tem praktično upošteva sistemske spremembe glasov (preglas); pri tvorjenju tožilnika moške sklanjatve upošteva živost in neživost; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti samostalnike (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna pridevnik, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladijskih okoliščinah; določi, ali je lastnostni, vrstni, svojilni pridevnik; ali je v nedoločni ali določni obliki; mu določi spol, sklon, število, stopnjo (osnovnik, primernik, presežnik; opisno stopnjevanje, stopnjevanje z obrazili); na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti pridevnike (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna števnik, poimenuje glavni in vrstilni števnik, uporabiti zna tudi ločilni, množilni in nedoločni števnik (praktične pretvorbe); prepozna števnik kot pridevnik in števnik kot samostalnik; ga pravilno zapiše; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti števnik (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna zaimek, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladijskih okoliščinah; mu določi spol, sklon, število, osebo, vrsto (osebni, povratni osebni, svojilni, vprašalni, povratni svojilni, oziralni, kazalni) ter prepozna samostalniške in pridevniške zaimke; poleg naštetih vrst zna praktično uporabiti nedoločne zaimke; prepozna kratko in dolgo obliko osebnega zaimka; ga zna sklanjati; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti zaimke (7./8./9. r.);

- » v besedilu prepozna glagol, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah; mu določi osebo, število, čas, naklon (7. r.), vid (8. r.), način (9. r.); ga sprega; poleg osebnih pravilno uporabi tudi neosebne glagolske oblike: nedoločnik, namenilnik [deležnik uporabi kot pridevnik ali del glagolske oblike, deležje kot prislov, glagolnik kot samostalnik]; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti glagole (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna prislov, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah; mu določi vrsto (krajevni, časovni, načinovni), stopnjo (osnovnik, primernik, presežnik); na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti prislove ter jih ustrezno stopnjevati (opisno in z obrazili) (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna veznik, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah, tako v priredju kot v podredju; v besedilih zna uporabiti kot povezovalce nadrednega in podrednega stavka tako veznike kot tudi oziralne in vprašalne zaimke, prislove ter členke; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno povezati najrazličnejše vsebine (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna predlog, ga poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah; določi, s katerim sklonom se veže; na podlagi tega je zmožen v besedilu pravilno uporabiti predloge in besede, besedne zveze, s katerimi se povezujejo (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna členek in medmet, ju poimenuje, uporabi v novem besedilu in v novih skladenjskih okoliščinah (9. r.).

TERMINI

o oblikoslovje o besedne vrste o samostalnik o pridevnik o števniki o zaimki o glagol
 o prislov o členek o predlog o veznik o medmet o osnova o končnica o sklanjanje
 o spreganje o spol o sklon o imenovalnik o rodilnik o dajalnik o tožilnik o mestnik
 o orodnik o število o ednina o množina o dvojina o oseba o čas o neživost o živost
 o sklanjatev o nesklonljivi samostalniki o edninski samostalniki o množinski samostalniki
 o lastnostni pridevnik o osnovnik o primernik o presežnik o opisno stopnjevanje
 o stopnjevanje z obrazili o glavni števniki o vrstilni števniki o osebni zaimki o osebne
 glagolske oblike o nedoločnik o namenilnik o krajevni prislov o časovni prislov o načinovni
 prislov o svojilni pridevnik o vrstni pridevnik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava oblikoslovja naj bo vedno celostna, od zgoraj navzdol. Poudarek naj bo na razumevanju oblikoslovja kot celote, ne na podrobnostih. Učencu je treba osmisliti oblikoslovje kot snov, ki mu pomaga spopadati se s težjimi primeri in ki mu je hkrati kot univerzalni sistem v pomoč pri učenju tujih jezikov (z izjemo angleščine, pri kateri oblikoslovje ni v ospredju). Raba slovnice ali shem na listih pri pouku je zaželena, saj na tak način lahko skozi vsa leta ob besedilih (tudi nenačrtovano) obnavljamo oblikoslovno zmožnost.

SKLADNJA

CILJI

Učenec:

O: dejavno in problemsko spoznava skladnjo slovenskega jezika. S tem razvija skladenjsko, metajezikovno, besedoslovno, besediloslovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost, zlasti pa (kritično) sporazumevalno zmožnost ter zmožnost tvorjenja in razumevanja besedila.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže znanje s področja skladnje tako, da:

- » **se vpraša po danih delih povedi ter tvori pomensko in oblikovno ustrezne vprašalne povedi (7./8./9. r.);**
- » **dopolni eno- in dvostavčne povedi s pomensko in oblikovno ustreznimi deli (7./8./9. r.);**
- » **poveže dva stavka v poved s priredjem ali odvisnikom ali v enostavčno poved (s pomočjo predloga; 7./8./9. r.); nato določi vrsto podredja (8. r.) ali ugotovi, da gre za priredje (8./9. r.);**
- » **stavke poveže z ustreznimi vezniki; dobljeno priredje prepozna kot priredje (8./9. r.), dobljeni odvisnik (8. r.) pa poimenuje;**
- » **strne podredno zložene dvostavčne povedi v skladenjsko pravilne enostavčne povedi (8./9. r.);**
- » **razširi enostavčne povedi v skladenjsko pravilne priredno in podredno zložene povedi (8./9. r.);**
- » **prepozna, poimenuje in tvori premi in odvisni govor; pretvori premi govor v odvisnega in obratno ter pri tem upošteva pravopisna pravila (7./8./9. r.);**
- » **pretvori tvorni stavek v trpnega in obratno, ob tem pa poimenuje tudi (oblikoslovni) vid glagola (9. r.);**
- » **v povedih, zvezah povedi in besedilih odpravi ponovitve (7./8./9. r.);**
- » **tvori skladenjsko pravilna besedila (7./8./9. r.);**
- » **v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna skladenjske napake in neustreznosti, jih odpravi in utemelji svoje popravke (7./8./9. r.);**
- » **določi število stavkov v povedi ter število povedi v besedilu in utemelji svojo odločitev (7./8./9. r.);**
- » **loči enostavčne povedi od večstavčnih in utemelji svoje odločitve (7./8./9. r.);**

- » v povedi(h) prepozna stavke (priredne, odvisne), prepozna vrste odvisnikov (osebkov, predmetni, prilastkov, [odvisniki prislovnega določila:] krajevni, časovni, načinovni, vzročni, namerni, pogojni, dopustni), jih poimenuje, uporabi v novem besedilu in novih skladijskih okoliščinah ali pretvori v drugo skladijsko prvino (8./9. r.); prepozna priredje in ga poimenuje kot priredje (*izbirno: poimenuje vezalno, stopnjevalno, ločno, protivno, pojasnjevalno, posledično priredje*) (9. r.);
- » v besedilu in v povedi prepozna neodvisne stavke/povedi po vsebini [skladijskem naklonu] (pripovedni stavki; vprašalni stavki: vprašanja DA/NE, vprašanja K/Č/Z in vprašalnica; velelni stavki; želelni stavki), jih poimenuje, tvori in uporabi v novem besedilu ter v novih skladijskih okoliščinah (ponovitev iz 2. VIO: 8./9. r., nova snov: 9. r.);
- » povezuje poznavanje zgradbe povedi (odvisniki, priredja) s pravopisom in zna postaviti z zgradbo povedi povezana ločila, zlasti vejico (8./9. r.);
- » v stavku prepozna stavčni člen in njegove dele (osebek, povedek, predmet, prislovno določilo [kraja, časa, načina, vzroka], prilastek, jedro), jih poimenuje, podčrta, uporabi v novem besedilu in v novih skladijskih okoliščinah ali pretvori v drugo skladijsko prvino (7./8./9. r.);
- » v besedilu prepozna stavek in poved, ju poimenuje (enostavčna poved, dvostavčna oz. zložena poved; priredni, glavni, odvisni stavek [odvisnik]) in uporabi v novem besedilu (8./9. r.);
- » z uporabo naštetih skladijskih pretvorb tvori slogovno učinkovita besedila (7./8./9. r.);
- » v govorjenih besedilih upošteva stavčni poudarek in stavčno intonacijo (7./8./9. r.);
- » tvori besedila z upoštevanjem ustreznega besednega reda (7./8./9. r.).

TERMINI

- skladnja ◦ stavčni člen ◦ osebek ◦ povedek ◦ predmet ◦ prilastek ◦ stavek ◦ poved
- enostavčna poved ◦ dvostavčna poved ◦ zložena poved ◦ priredni stavek ◦ glavni stavek
- odvisni stavek ◦ odvisnik ◦ priredje ◦ podredje ◦ osebkov odvisnik ◦ predmetni odvisnik
- prilastkov odvisnik ◦ odvisniki prislovnega določila ◦ krajevni odvisnik ◦ časovni odvisnik
- načinovni odvisnik ◦ vzročni odvisnik ◦ namerni odvisnik ◦ pogojni odvisnik ◦ dopustni odvisnik
- tvornik ◦ trpnik ◦ premi govor ◦ odvisni govor ◦ prislovno besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ustrezna obravnava skladnje je za jezikovni pouk ključna. Temelj kvalitetne obravnave skladnje je njena osmislitev. Že v tem obdobju zato začnimo spodbujati pri učencu zavedanje, da s pomočjo skladijskega znanja lažje tvorimo slogovno ustrezna in skladijsko raznovrstna besedila. To zavedanje najlažje krepimo s pretvorbami. Smisel poznavanja stavčnih členov je na primer razvijanje zmožnosti tvorjenja strukturno različnih stavkov oz. povedi, ki so nosilci enakih ali podobnih pomenskih podstav. Isto informacijo lahko izrazimo z različnimi strukturami. Odvisnike

tako lahko na primer opazujemo kot stavčne člene (ki so samo doživeli pretvorbo in jih zato lahko pretvarjamo tudi v svojih besedilih), podobno lahko rastoče skladenjsko znanje osmišljamo z vedno novimi pretvorbami. Učenca je treba opozarjati, da lahko iste »podatke« izrazi na več načinov, ki pa so medsebojno lahko slogovno različni, v določenih okoliščinah ustrezni, v drugih neprimerni in neustrezni. Pri vajah v pretvorbah moramo biti pozorni na to, da jih ves čas osmišljujemo. Le tako bodo imele dolgoročni učinek.

Drugi vidik osmislitve je izjemni pomen, ki ga ima poznavanje skladenjskih struktur pri pouku tujih jezikov. S pomočjo povezovanja znanja skladnje slovenščine z znanjem skladnje tujih jezikov lahko velikokrat pohitrimo naš napredek pri usvajanju tujega jezika.

Pri pouku skladnje se zato izogibajmo definicijam, kjer niso potrebne, in jih raje nadomeščajmo z osmišljanjem prav vsake skladenjske snovi.

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec dejavno spozna pravopis in pravorečje slovenskega knjižnega jezika. S tem krepí svoje zavedanje o zakonitostih zapisanega, branega ali govorjenega besedila, samozavest ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju, vrednotenju in tvorjenju besedil v slovenskem knjižnem jeziku za najrazličnejše življenjske potrebe.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učenec usvojeno pravopisno in pravorečno zmožnost praktično izkazuje v rabi in nova znanja usvaja tako, da je težišče na postopnem, sistematičnem in osmišljenem spoznavanju, usvajanju in utrjevanju temeljnih pravopisnih pravil, na samostojni uporabi pravopisnih priročnikov v knjižni, spletni obliki ter prepoznavanju in odpravljanju pravopisnih napak v svojih besedilih in v besedilih drugih.

Učenec znanje s področja pravopisa in pravorečja povezuje z vsemi (jezikovnimi in književnimi) temami v učnem načrtu in z vsebinami iz učnih načrtov drugih predmetov.

SC (1.1.5.1) SC (1.1.1.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj naj vseskozi in sproti preverja pravopisno in pravorečno (pred)znanje učenca. Na tej osnovi naj utrjuje ter širi njihovo pravopisno in pravorečno zmožnost ob različnih besedilih.

Učenec naj pravopisna pravila vadi in utrjuje na razne načine, npr. z opazovanjem pravilno zapisanih besed, s primerjanjem pravilno in napačno zapisanih besed/povedi, s prepisovanjem pravopisno pravilnih besed, s popraviljanjem pravopisno napačnih besed in povedi, s pisanjem besedil ipd. Pravopisna zmožnost se najustrezneje razvija in vrednoti (ocenjuje) ob pisanju besedil.

Pravopisne vaje naj bodo za učenca zanimive, pregledane, komentirane oz. naj bo nanje podana povratna informacija. Še posebej uspešne so namreč, če jih učitelj zasnuje na napakah učenčevih pisnih ali/in ustnih besedil (pri tem upošteva načelo, da nareka ne ocenjujemo) ter na napakah, ki se pojavljajo v vsakodnevem življenju, šolskem vsakdanu in pri različnih namernih sporazumevanja.

Učenec svoje napake prepozna in jih je zmožen popraviti skupaj z utemeljitvijo s pomočjo pravil.

Pri razvijanju pravorečne zmožnosti naj učitelj krepi pomen knjižne izreke tudi pri spontanem tvorjenju govornih besedil v času pouka pri vseh predmetih. Učitelj naj izhaja iz praktičnih primerov, ki jih, na podlagi izkušenj, vključuje v pouk. Pri pripravi na govorno nastopanje je pomembno poudariti tudi ustrezno nebesedno komunikacijo.

PRAVOPIS

CILJI

Učenec:

○: spoznava slovenski pravopis in s tem razvija svojo pravopisno, skladijsko in besedotvorno zmožnost, besedilo pravilno zapisuje, prepozna napake v zapisu in jih odpravlja.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– je v svojih besedilih zmožen upoštevati usvojena pravopisna pravila z naslednjih področij:

- » pravilno uporabi veliko in malo začetnico, ločila; besede zapiše skupaj, narazen, z vezajem; pravilno zapiše glasove, prevzete besede in besedne zveze, krajšave; pravilno deli besede (7./8./9. r.);
- » pravilno zapiše besedilo, prepozna napake v zapisu in jih odpravi (7./8./9. r.);
- » ustrezno rabi samo velike tiskane črke (7./8./9. r.);
- » v besedah pravilno zapiše kritične glasove in glasovne sklope (7./8./9. r.);
- » zapiše predlog ločeno od naslednje besede (7./8./9. r.);
- » izbere pravilno različico predlogov *z/s* in *k/h* (7./8./9. r.);
- » zapiše nikalnico »ne« ločeno od glagola in drugih besed (7./8./9. r.);
- » pravilno deli domače besede (7./8./9. r.);
- » pravilno zapiše glavne in vrstilne števnik s številkami in z besedami (v povezavi s poukom matematike do milijon) (7./8./9. r.);
- » pravilno zapiše prevzete besede in besedne zveze (7./8./9. r.);
- » zapiše začetek povedi z veliko začetnico (7./8./9. r.);

- » **pravilno zapiše eno- in večbesedna lastna imena bitij, zemljepisna in stvarna lastna imena** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše veliko začetnico v izrazih spoštovanja** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen bitij** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše vrstne pridevnike, izpeljane iz zemljepisnih lastnih imen** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše splošna poimenovanja, nastala iz lastnih imen** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše imena prebivalcev krajev, držav, pokrajin, celin** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše poimenovanja praznikov, jezikov, pripadnikov ras, zgodovinskih obdobj in dogodkov, pripadnikov obdobj, gibanj, nazorov in strank** (7./8./9. r.);
- » **prepozna posebnosti pri rabi velike in male začetnice** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše poimenovanja imen barv oz. njihovih odtenkov** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše sklope** (7./8./9. r.);
- » **pravilno uporabi končna ločila v eno- in večstavčnih povedih** (7./8./9. r.);
- » **pravilno uporabi vejico pri naštevanju, v večstavčnih povedih ter v povedih s polstavki in pastavki** (7./8./9. r.);
- » **v povezavi s spoznavanjem skladnje oziroma z razvito skladenjsko zmožnostjo učenec pravilno zapiše vejico v zloženi povedi na zahtevnejših mestih** (9. r.);
- » **pravilno uporabi ločila in veliko začetnico v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim)** (7./8./9. r.);
- » **pravilno uporabi oklepaj** (7./8./9. r.);
- » **pravilno uporabi pomišljaj, vezaj (v prirednih zloženkah in v besedah, katerih prva sestavina je črka/številka), tri pike in poševnico** (8./9. r.);
- » **pravilno zapiše krajšave: okrajšave, kratice, simbole** (7./8./9. r.);
- » **pravilno zapiše besedilo v preglednicah in grafih** (7./8./9. r.);
- » **pravilno našteje besedilo v stolpcih** (7./8./9. r.);
- **zna uporabiti pravopisne priročnike v knjižni in spletni obliki, pri oblikovanju besedil z računalnikom pa zna kritično uporabiti tudi urejevalnike, pregledovalnike in črkovalnike besedil** (8./9. r.);
- **na podlagi danih navodil ustrezno navede vire na koncu besedila** (7./8./9. r.);
- **ustrezno členi besedilo na odstavke** (7./8./9. r.);
- **piše čitljivo** (7./8./9. r.).

TERMINI

- o velika in mala začetnica
- o ločila
- o pisanje skupaj
- o pisanje narazen
- o pisanje z vezajem
- o zapisovanje glasov
- o krajšave
- o prevzete besede in besedne zveze
- o deljenje besed

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pravopisna pravila naj učenec usvaja postopoma. V izhodišču naj bo delo z besedilom. Besedila naj sprva prilagodi/pripravi učitelj, kasneje pa naj bodo tudi avtentična (neumetnostna, umetnostna, večkodna/multimodalna).

Obseg pravopisnih pravil naj učitelj vpeljuje po sklopih in zahtevnost prilagaja učencu (notranja diferenciacija). Učne oblike naj izbira po lastni presoji. Pomembno je, da se intuitivno, celovito, hitro, samostojno in pravilno odziva na dinamiko razreda ter hkrati omogoča raznolik pouk.

Učenec naj razvija pravopisno zmožnost in spremljajo svoj napredek preko domišljenih nalog, npr.: iskanje pravopisno pravilnih/napačnih besed in povedi; opazovanje in prepoznavanje značilnosti besed/sklopov besed (kritičnih glasov); tvorjenje besednih iger, asociacij; iskanje ustreznih besed in vstavljanje v besedilo; prepisovanje besedila in vaje nareka (branega, predvajanega); vaje popravljanja lastnih/tujih besedil s popravnimi znamenji; možnost spremljanja lastnega napredka v razvoju pravopisne zmožnosti s pomočjo osebne mape/knjižice učenca; vračanje k lastnemu branju daljših besedil in popravljanju lastnih napak ipd. Hitra in v doseganje kriterijev uspešnosti usmerjena učiteljeva povratna informacija je pomemben dejavnik učenčevega napredka in razvoja odgovornosti za lastno učenje. Učitelj naj učencu omogoča tudi možnost lastnega popravljanja napak. Sodelovanje med učenci naj temelji na skupnih ciljih, ki izhajajo iz namenov učenja. Ob tem naj učenec uporablja pravopisne priročnike.

Celovit pogled na razvoj pravopisne zmožnosti naj bo usmerjen tudi v medpredmetno povezovanje. To je tudi priložnost, da se učenje vsebin (pre)usmeri na iskanje, razmišljanje in reševanje življenjskih problemov ter omogoča priložnost za razvoj osebno pomembnega znanja.

Poleg tega učenec pri pisanju uporablja spletne priročnike, pri oblikovanju besedil z računalnikom pa spoznava urejevalnike, pregledovalnike in črkovalnike besedil.

Pri preverjanju znanja je pomembno, da upoštevamo, da je za pravilno pisanje velike in male začetnice ter prevzetih besed in besednih zvez pomembno znanje drugih predmetov in poznavanje sveta okrog nas.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učitelj naj učenčevo pravopisno zmožnost vrednoti ob različnih besedilih. Spodbuja naj ga k iskanju odgovorov na pravopisna vprašanja v raznih jezikovnih priročnikih (v knjižni, spletni obliki) in jezikovnih svetovalnicah.

PRAVOREČJE

CILJI

Učenec:

- : spoznava knjižno izreko slovenskega jezika, jo ločuje od neknjižne (pogovorne, narečne) in s tem razvija svojo pravorečno in glasoslovno zmožnost;
- : zgolj neteoretično/praktično popravlja svojo izreko.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

– dokaže pravorečno zmožnost tako, da:

- » pravilno izreče samoglasnike in soglasnike slovenskega knjižnega jezika (7./8./9. r.);
- » prepozna knjižno, pogovorno in narečno izreko slovenskega jezika ter zna pojasniti razlike med njimi (7./8./9. r.);
- » med govornim nastopanjem govori knjižno in razločno (7./8./9. r.);
- » prepozna naglasna znamenja kot oznako mesta naglasa (9. r.);
- » prepozna svojo in tujo neknjižno izreko besed in povedi ter jih izgovori knjižno (7./8./9. r.);
- » s primeri lahko pokaže glasovne in besedne prozodične razlike med slovensko izreko in izreko prvega tujega jezika, npr. *t, th*, samoglasniki v angleščini in slovenščini ter predstavi svoje ugotovitve (7./8./9. r.);
- » v primeru zadrege si zna samostojno pomagati z ustreznimi spletnimi in knjižnimi jezikovnimi priročniki (8./9. r.).

TERMINI

- izreka

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Z različnimi komunikacijskimi dejavnostmi (poslušanjem, govorjenjem – pogovarjanjem, govornim nastopanjem) naj učenec razvija ustrezno knjižno izreko in jo primerja z izreko drugih. Učitelj naj učenca spodbuja k ustrezni izreki v njegovem šolskem vsakdanu in pri vseh predmetih. Pri pripravi govornih nastopov, ki naj jih učenec pripravlja v šoli, je smiselno pozornost usmeriti tudi na nebesedne (prozodične) prvine govora. Za pomoč učencu pri

usvajanju ustreznih govornih nastopov se lahko učitelj posname in tako prikaže ustrezne/neustrezne primere govornega nastopanja. Prav tako se lahko posnamejo tudi učenec (začetno, končno stanje) ter nato v razredu skupaj z drugimi komentira napredek pri izvedbi govornega nastopa. Pridobivanje pravorečne zmožnosti naj bo čim bolj praktično. Učitelj naj pravorečne vaje sestavlja glede na značilnosti učenčeve pogovorne in narečne izreke.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Učitelj naj učenčevo pravorečno zmožnost vrednoti ob govornem nastopanju in pogovarjanju, hkrati s tem pa naj bo pozoren na zmožnost učenčevega nebesednega sporazumevanja.

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec v okviru teme *Slovenščina v digitalni dobi*, ki je zasnovana odprto in omogoča sodoben pouk (tudi ob morebitnih nepredvidenih novih jezikovnih tehnologijah ipd.), pridobi znanja, ki so potrebna za soočenje z jezikom in z jeziki v digitalni dobi. Pri tem se vsebinsko neposredno navezuje in povezuje z več skupnimi cilji, kot so razvoj digitalnih kompetenc, komunikacija in sodelovanje v digitalnem okolju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učenec ima ob tej temi možnost samostojnega dela, ki naj temelji na kritičnem razmišljanju, snov pa naj se obravnava tudi v obliki medpredmetnega povezovanja in kratkih pojasnil/izzivov ob obravnavi drugih tem.

SC (4.5.2.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Razvoj digitalne zmožnosti naj bo učencu v pomoč pri razvijanju procesnih znanj v povezavi s poukom in z učenjem. V središču učnega procesa mora biti učenec, tudi ko uporabljamo pristop k učenju s pomočjo tehnologije. Učitelj naj bo pri pripravi vsebin učenja s tehnologijo/e-učenja še posebno pozoren na obseg gradiv, ki jih učenec lahko sprejme, na moteče dražljaje, ki lahko učenca odvrnejo od bistva, na ustrezno pripravo učenca na delo z e-gradivi (tehnično in pri načrtovanju uporabe /meta/kognitivnih strategij), na učne oblike dela in na ustrezno vnaprejšnjo pripravo na snov, ki jo bo učenec obravnaval s pomočjo uporabe tehnologije/e-učenja (navezava na predznanje, učiteljeva razlaga, povratna informacija, kritična presoja z razmislekom o vplivu na učenje).

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O SLOVENŠČINI V DIGITALNI DOBI

CILJI

Učenec:

- opazuje in prepoznava razlike med običajnim in digitalnem branjem;
- digitalno tehnologijo uporablja pri razvijanju (kritične) sporazumevalne zmožnosti s sprejemanjem digitalnih besedil, kot podporo kritičnemu mišljenju in razvijanju ustvarjalnosti, za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter za (kritični) odziv na sprejeto besedil;
SC (4.1.2.1)
- s pomočjo metajezikovnega znanja o slovenskem jeziku ob uporabi spletnih jezikovnih tehnologij opazuje jezikovne pojave pri svojem prvem tujem jeziku in/ali tudi pri še drugih jezikih, ki se jih uči;
- opazuje, prepoznava in poimenuje oz. opisuje svoje razmerje do slovenščine v operacijskih sistemih, aplikacijah, na najrazličnejših napravah, spletnih straneh idr.;
SC (4.2.1.1)
- spoznava možnosti izbire jezikov, postopke za izbiro jezikov in se zaveda pomena izbire slovenskega jezika;
- spoznava pomen možnosti izbire slovenskih podnapisov ali opisov na pretočnih storitvah;
- seznanen se z možnostmi nastavitve različnih tipkovnic in s pomenom uporabe ustrezne tipkovnice za vsak jezik;
- spoznava tehnološke možnosti za lažje pisanje v slovenščini na mobilnih napravah;
SC (4.2.6.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » kritično bere digitalna besedila ter povezuje spretnosti in znanja s področja bralne in digitalne pismenosti;
- » nastavi slovenščino kot operacijski jezik na mobilni napravi;
- » izbere slovensko tipkovnico na mobilni napravi;
- » uporabi slovenski vmesnik na izbrani napravi;
- » izbere slovensko različico spletne strani ali programa/aplikacije;
- » izbere slovenske podnapise pri pretočnih storitvah;
- » se v ustrezni zvrsti slovenščine sporazumeva s pomočjo različnih aplikacij SC (4.2.5.1).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec znanja s področja oblikovanja in razvijanja zavesti o slovenščini v digitalni dobi pridobiva čim bolj praktično, ne kot ločeno snov, ampak hkrati z izpolnjevanjem drugih ciljev, tudi medpredmetnih. Pri razvijanju kritičnega mišljenja naj učitelj usmerja učenca k prepoznavanju verodostojnosti spletnih virov, presojanju zanesljivosti podatkov, informacij in drugih digitalnih vsebin ter k izgrajevanju besedilnega pomena pri večpredstavnostnih besedilih s poudarkom na tem, kako različni elementi (kot so slike, video posnetki, zvoki, interaktivni elementi) vplivajo na razumevanje, interpretacijo in vrednotenje sprejetega besedila.

Učitelj naj ob uporabi različnih spletnih strani, aplikacij, spletnih učilnic spodbuja uporabo in zavedanje pomena slovenskega jezika v spletnem okolju. Učenec naj pridobljeno znanje uporablja v vsakdanjem življenju in svoje zamisli ter izkušnje vpleta v sooblikovanje pouka. Pomembno je, da pridobiva izkušnjo pomena in vloge slovenskega jezika v digitalnem okolju ter ga primerja z vlogami tujih jezikov, ki se jih uči. Učenec naj raziskuje, kako se slovenščina uporablja v mednarodnem okolju (navede in uporablja npr. spletne prevajalnike, slovenščino na družbenih omrežjih, nastavitve v slovenščini na svojih elektronskih napravah ...).

Učitelj naj učenca spodbudi k razmišljanju o tem, kako digitalna tehnologija vpliva na sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku. Cilje naj dosega tudi z avtentičnimi nalogami, ki bodo vključevale pisanje in oblikovanje blogov, vlogov, ustvarjanje podkastov, filmov, oblikovanje memov ...

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Ta skupina ciljev je novost, zato naj bodo načini izkazovanja znanja čim bolj individualizirani in stvar učiteljeve avtonomije. Tega znanja ni mogoče vrednotiti na klasične načine (npr. s pisnim ocenjevanjem znanja), ampak predvsem kot opravljene aktivnosti, ki jih učenec lahko dokaže pri skupinskem ali individualnem (projektne) delu.

JEZIKOVNE TEHNOLOGIJE, ORODJA, VIRI IN PRIROČNIKI

CILJI

Učenec:

○ opazuje, spoznava in uporablja jezikovne tehnologije in orodja z naslednjih področij: črkovalniki in pregledovalniki besedil (7. r.); strojno prevajanje (7./8./9. r.); klepetalniki (veliki jezikovni modeli) (7./8./9. r.);

SC (4.3.3.1)

○ spoznava in redno uporablja aktualne jezikovne priročnike v digitalnem okolju.

SC (4.2.5.1 | 4.5.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» dokaže znanje s področja jezikovnih orodij in jezikovnih priročnikov tako, da črkovalnike, pregledovalnike, prevajalnike, velike jezikovne modele in jezikovne priročnike, ki jih že pozna, kritično uporabi pri samostojnem delu doma in v šoli.

TERMINI

○ jezikovni portal ○ spletni slovar ○ spletni jezikovni priročnik ○ jezikovno orodje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec znanja s področja oblikovanja in razvijanja zavesti o slovenščini v digitalni dobi pridobiva čim bolj praktično, ne kot samostojno snov, ampak hkrati z izpolnjevanjem drugih ciljev, tudi medpredmetnih.

Uporaba spletnih jezikovnih portalov naj postane čim bolj samoumevna vsakodnevna sestavina dela doma in (glede na možnosti) pri pouku. Priporočamo spoznavanje in uporabo prilagojenih jezikovnih portalov (npr. Franček (<https://www.francek.si>)), a tudi občasno uporabo in spoznavanje neprilagojenih jezikovnih portalov (npr. Fran (<https://www.fran.si>)). Poleg knjižne naj učenci uporabljajo tudi spletno slovnico (npr. na portalih Franček [Kratkoslovnica (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/okpuu0v>)] in Slovenščina na dlani (<https://www.slo-na-dlani.si/znanje>)).

Primeri jezikovnih orodij: črkovalnik in pregledovalnik besedil (Besana (<https://besana.amebis.si>)), Vejice (<https://orodja.cjvt.si/vejice/>)), strojno prevajanje besedil (Google Prevajalnik (<https://translate.google.com>)) ali prevod direktno z velikimi jezikovnimi modeli, veliki jezikovni modeli, zlasti klepetalniki (npr. Gemini, Copilot, ChatGPT).

Digitalna orodja naj služijo tako pisnemu (npr. z uporabo urejevalnikov besedil, pripravo spletnih predstavitev) kot tudi ustnemu izražanju (npr. z uporabo aplikacij za snemanje, urejanje zvoka). Pri pridobivanju informacij s spletnih strani je ključna učiteljeva vloga, da učenca uči kritičnega sprejemanja informacij, opozarja na možnost lažnih novic in različnih vrst manipulacij ter posveti pozornost preverjanju različnih virov. Učitelj naj skupaj z učencem naredi pravila spletne komunikacije in bontona pri pisanju elektronskih sporočil, pri čemer naj bo učenec pozoren na spoštovanje in primerno pisno komunikacijo.

Učenec naj tehnologijo spoznava samostojno ali z medvrstniškim sodelovanjem čim bolj praktično, učitelj naj bo mentor in usmerjevalec učenca v kritično vrednotenje uporabe digitalne tehnologije.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Ta skupina ciljev je novost, zato naj bodo načini izkazovanja znanja čim bolj individualizirani in stvar učiteljeve avtonomije. Tega znanja ni mogoče preverjati na klasične načine (npr. s pisnim ocenjevanjem znanja), ampak predvsem kot opravljene aktivnosti, ki jih učenec lahko dokaže pri skupinskem ali individualnem (projektne) delu.

KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec z branjem/poslušanjem/gledanjem/uprizarjanjem književnih besedil in z govorjenjem/pisanjem o besedilih ali ob njih razvija recepcijsko zmožnost.

Pouk književnosti temelji na komunikacijskem modelu, katerega glavni cilj je ohranjanje in krepitev učenčevih interesov za branje in poslušanje književnih besedil ter razvijanje zmožnosti ustvarjalnega dialoga s književnim besedilom.

Osrednja metoda pouka književnosti je šolska interpretacija književnega besedila.

Učenec doživlja, prepoznava, razume in vrednoti posamezne prvine književnega besedila (književna oseba, književni prostor in čas, dogajanje, motiv, tema, sporočilo in snov, avtor in pripovedovalec, književna perspektiva).

Razmišljujoče in kritično sprejema ter povzema, vrednoti in primerja književna besedila slovenskih in tujih avtorjev. Branje prepoznava kot užitek, prijetno doživetje in intelektualni izziv. Stopa v dialog s književnim besedilom in o njem razpravlja. Branje mu nudi priložnost za oblikovanje osebne in narodne identitete, za širjenje obzorja ter za spoznavanje svoje kulture in kulture drugih. Tako gradi naklonjen odnos do lastne kulture in kulture drugih. S tem razvija socialno, kulturno in medkulturno zmožnost ter uzavešča pogled na časovno umeščenost obravnavanih književnih besedil. Razvija in ohranja pozitiven odnos do branja književnih besedil. Stik z besedilom je zanj potreba in vrednota, zato tudi v prostem času bere in posluša književna besedila (objavljena v raznih medijih), obiskuje knjižnice, gledališke in filmske predstave, literarne prireditve ipd. Namen književnega pouka je predvsem ohranjanje in krepitev motivacije za branje in samostojnost bralca (ob skupnem in individualnem branju) pri (dialoški) obravnavi književnega besedila. Zato se v pouk vključujejo različne vrste branja (motivacijsko, dolgo branje, branje odlomkov, primerjalno branje, domače branje ...).

Delo s književnimi besedili pri pouku je celostno in poglobljeno; število izbranih besedil letno je največ 15.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V 3. VIO je v ospredju komunikacijski model književnega pouka, izhodišče obravnave je književno besedilo. Dialoški način zblíževanja književnega besedila z mladim bralcem spodbuja tudi problemsko-ustvarjalni pristop obravnave književnih besedil.

Temeljni poudarek pouka književnosti je na pogovoru oz. pisanju o prebranem. Pri tvorbi besedil učenec stremi k ustvarjanju krajšega povezanega besedila, ki upošteva navodila za tvorjenje in vsebuje ustrezne utemeljitve.

Učenec bere književna besedila z razumevanjem do stopnje kritičnega vrednotenja, kar pomeni, da prepozna, presoja, vrednoti informacije iz besedila, avtorjev način pisanja in oblikuje lastno mnenje o književnem besedilu z utemeljevanjem ter sklicevanjem nanj. Primerja več besedil med seboj in jih ovrednoti z različnimi kriteriji (medbesedilnost). Učitelj učenca ves čas navaja na poglobljeno delo s književnim besedilom, iskanje podatkov v besedilu in sklicevanje na besedilo, predvsem pa na utemeljevanje posameznih trditev z ustreznimi podatki iz besedila.

Ob opazovanju književnih besedil se učenec zaveda lastnih misli, čustev, vrednot in prepričanj in samoregulira svoja čustva, s čimer razvija čustvene in socialne spretnosti.

Pouk književnosti tudi bogati besedišče, zato učenec uporablja spletišča *Fran*, *Franček* in *Franja*.

Učitelj (upoštevaje tudi predloge učencev) izbira kakovostna in recepcijski zmožnosti učencev ustrezna besedila (tudi besedila lokalnih avtorjev ali besedila, povezana z aktualnimi dogodki).

Dvakrat letno se pri pouku izvede metoda dolgega branja. Učitelj lahko književna besedila, ki jih bo bral z učenci po metodi dolgega branja, izbira tudi s seznama besedil za domače branje, ki ga najde v temi Književnost v prostoru in času.

Književna besedila v lahkem branju so namenjena učencem, ki zaradi različnih okoliščin ali slabše razvite veščine branja potrebujejo lahko berljiva besedila.

Zavod RISA, Lahko je brati, <http://www.lahkojebrati.si/>

Seznam besedil v lahkem branju je dostopen na <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/2vw8b26>

KNJIŽEVNA BESEDILA

CILJI

Učenec:

- : spozna z učnim načrtom določena obvezna književna besedila in književna besedila po izbiri učitelja ter učencev (npr. besedila lokalnih avtorjev, besedila, povezana z aktualnimi dogodki);
- : razvija recepcijsko zmožnost, tj. zmožnost doživljanja, razumevanja ter osebnega, medbesedilnega in problemskega vrednotenja književnih besedil; (1.1.4.1)
- : ločuje avtorska besedila od besedil slovenske slovstvene folklore in predstavlja razlike med njimi;
- : ločuje književna/umetnostna besedila od neumetnostnih in predstavlja razlike med njimi.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » prepozna pripovedništvo, pesništvo in dramatiko in s primeri iz besedila ponazori značilnosti književnih zvrsti;
- » loči besedilo slovenske slovstvene folklore od avtorskega in utemelji razliko med njima;
- » loči književna/umetnostna besedila od neumetnostnih in predstavi razlike med njimi;
- » doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila pokaže z odgovori na vprašanja in s tvorjenjem besedila v obsegu najmanj 250 besed (7. r.), najmanj 300 besed (8. r.), najmanj 350 besed (9. r.);
- » tvori besedilo v obsegu najmanj 250 besed (7. r.), najmanj 300 besed (8. r.), najmanj 350 besed (9. r.), v katerem primerja dve ali več književnih besedil (zvrst, prvine).

TERMINI

- književnost ◦ književno/umetnostno besedilo ◦ pripovedništvo ◦ pesništvo ◦ dramatika
- besedilo slovstvene folklore ◦ avtorsko besedilo ◦ neumetnostno besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Cilje in standarde, povezane s spoznavanjem književnih besedil, uresničujemo vedno funkcionalno, tj. ob izbranem besedilu in avtorju.

Pomembni so predvsem prepoznavanje, razumevanje in funkcionalna raba književnih besedil, tj. delo z besedilom, postopno, po fazah.

Učenec je motiviran za branje v šoli in zunaj nje. Tekoče bere daljša in zahtevnejša besedila ter prilagaja svoje interpretativno branje besedilu. Samostojno oblikuje domneve na podlagi podatkov iz besedila in jih utemeljuje; prebrano uporablja pri reševanju problemov v različnih položajih – učnih in v osebem življenju. Primerja več besedil med seboj in jih ovrednoti z različnimi kriteriji. Samostojno, namensko, kritično in odgovorno izbira tiskane in druge informacijske vire ter uporabi primerne bralne strategije. Samostojno pisno tvori besedila in utemeljuje svoje odzive na prebrano. Samostojno uporablja šolske in splošne knjižnice.

Cilji in vsebine se nadgrajujejo in prepletajo med seboj ter omogočajo postopno pridobivanje znanja, veščin in spretnosti, ki vodijo k oblikovanju kultiviranega poslušalca, sogovorca, govorca, bralca in pisca.

Šolska interpretacija poteka po naslednjih korakih:

- » uvodna motivacija,

- » napoved besedila, umestitev in interpretativno branje,
- » premor po branju,
- » izražanje doživetij ter analiza, sinteza in vrednotenje,
- » ponovno branje in nove naloge.

Ob tej metodi so priporočene tudi vse druge splošno znane metode in oblike pouka – učitelj jih izbere oz. menja, upošteva dejavnosti, cilje in standarde, ki naj bi jih učenec izvedel oz. usvojil. Slednje lahko preverja učitelj tudi s pomočjo digitalne tehnologije (npr. spletna orodja za pripravo e-kvizov).

Delo z besedili je postopno in starostni stopnji primerno, ukvarjanje z njimi pa spremljajo:

- 1) predbralne strategije: napoved in umestitev besedila;
- 2) strategije med branjem: prepoznavanje, razumevanje in analiza posameznih prvin književnega besedila; kontekst;
- 3) strategije po branju: aktualizacija in vrednotenje.

Diferenciacijo in individualizacijo pouka književnosti izvaja učitelj, potem ko z diagnostičnim preverjanjem bralne zmožnosti učencev in ugotavljanjem njihovega horizonta pričakovani ter književnega interesa učencev presodi (upošteva cilje in standarde), katere književne vsebine bodo primerne za posamezne učence (glede na obseg in zahtevnost), koliko besedil bo obravnavanih, kateri bralni pristopi bodo pri tem uporabljeni in v kolikšni meri bo učenec potreboval učiteljeve usmeritve.

Pri načrtovanju pouka književnosti si učitelj lahko pomaga tudi s strokovnim gradivom, nastalim npr. v razvojnih projektih in nalogah ZRSŠ (dostopno v Digitalni bralnici).

Učenec z učiteljem po metodi dolgega branja (večinoma) pri pouku v daljšem obdobju bere in interpretira določeno književno besedilo.

Pri tem se lahko menja načine branja (učitelj, učenci skupaj – zborna, učenci tiho vsak zase, boljši bralci, ki so se imeli na branje čas pripraviti ...), lahko pa se dolgo branje poveže tudi s pripovedovanjem posameznih delov besedila ali z drugimi načini predstavitve delov besedila (npr. odlomek iz animiranega filma, narejenega po izbrani književni predlogi). Strokovnjaki priporočajo, da se branje izvaja redno in ob dogovorjenih terminih (npr. vsak dan, dvakrat tedensko; lahko se vnaprej določi tudi obseg prebranega) ter v prijetnem vzdušju in prostoru (zunaj, v šolski knjižnici, primerna glasbena podlaga v razredu ipd.). Po branju oz. pripovedovanju se razvije spontani ali vodeni pogovor o slišnem. V primeru daljših jezikovno in vsebinsko zahtevnih besedil je priporočljivo segmentirano interpretativno branje in sprotna interpretacija krajših delov besedila z uporabo medbralnih strategij (pojasnjevanje, komentiranje, napovedovanje) in raznovrstnih komunikacijskih dejavnosti (dialog, govorni nastopi, ustvarjalno pisanje ...). Metoda dolgega branja se lahko prepleta tudi z domačim branjem, npr. del besedila se prebere doma, del pri pouku, prav tako pa se med šolo in domom vrstijo tudi dejavnosti učencev.

Primer 1:

Vprašanja po posameznih podatkih iz besedila (npr. Kdo je glavna književna oseba?, Kje se odvija dogajanje? ipd.) morajo učenci okrepiti z utemeljevanjem (npr. Po čem veš, kdo je glavna književna oseba?) in nadgraditi z vprašanji, ki zahtevajo tudi analizo in sintezo (npr. Kako se v govoru glavne književne osebe razkriva odnos te osebe do drugih? S pomočjo katerih jezikovnih sredstev je uspelo avtorju doseči, da bralec to zazna?).

Primer 2:

Obravnavo književnega besedila lahko učitelj načrtuje tudi s projektnim delom (lahko tudi v povezavi z dolgim branjem). **SC** (5.3.1.1) Učenec o obravnavanem besedilu zastavi problemsko vprašanje, npr. S katerimi težavami se v besedilu srečujejo književne osebe in kako se z njimi soočijo? (npr. I. Karlovšek: Preživetje – problem zaključka športne kariere zaradi poškodbe, M. Ogrizek: Lisičja luna – soočenje s smrtjo), problem razišče **SC** (4.1.1.1) **SC** (4.1.3.1), lahko tudi s sodelovalnim učenjem, in predstavi kot končni izdelek. **SC** (5.3.2.1) **SC** (5.3.5.1)

Primer 3:

Obravnavo zahtevnejšega besedila (npr. Turjaška Rozamunda) lahko za bralce z manj razvito bralno zmožnostjo učitelj začne branje z napovedovanjem – učitelj bere besedilo po delih, pred vsakim napove, kaj bodo učenci iz prebranega dela izvedeli (npr. Izvedeli boste, kdo je Rozamunda in kakšna je.).

To skupino ciljev lahko učenci dosegajo tudi zunaj učilnice, npr. z delom na terenu – raziskovanjem besedil lokalnih avtorjev ali slovstvene folklore v domačem kraju.

KNJIŽEVNA OSEBA

CILJI

Učenec:

- ločuje glavne in stranske književne osebe ter utemeljuje izbiro;
- zaznava, primerja in vrednoti motive za ravnanje, govorjenje in mišljenje književnih oseb;
- razume in vrednoti psihološke, socialne lastnosti književne osebe;

SC (1.2.1.5 | 1.2.2.2)

I: *razume in vrednoti etične lastnosti književne osebe;*

- zaznava perspektive književnih oseb;

SC (3.3.4.3)

- zaznava, kako se književne osebe razvijajo od začetka do konca književnega besedila;

- zaznava razmerja med književnimi osebami in med književnimi osebami ter drugimi elementi besedila (npr. s književnim prostorom ali časom).

I: *zaznava perspektive književnih oseb in razume njihovo soodvisnost;*

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » **opredeli in utemelji vlogo glavne** in stranske književne osebe;
- » **opiše in/ali označi književno osebo, predstavi njen značaj, govorico**, motive za ravnanje, družbeni položaj, razvoj in perspektivo **ter vrednoti njeno ravnanje**;
- » **opiše razmerja med književnimi osebami** in med književnimi osebami ter drugimi prvinami besedila (npr. s književnim prostorom ali časom);
- » tvori zaokroženo besedilo o književni osebi, ki vsebuje najmanj 100 besed.

TERMINI

- glavna književna oseba
- stranska književna oseba

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je razumevanje ravnanja književne osebe in razvijanje kritične identifikacije. Zmožnost recepcije književne osebe se oblikuje permanentno, a postopoma. Npr. če se je učenec v 2. VIO pri razumevanju in vrednotenju motivacije za ravnanje književnih oseb že sposoben odmakniti od literarnega sveta, se učenec v 3. VIO osredotoča predvsem na psihološko motivacijo ter na etične sodbe.

Učenec prepozna, poimenuje in opisuje (nariše) književne osebe – zaznava tudi lastnosti, izražene s posrednimi besednimi signali (npr. iz tega, kaj je oseba naredila, povedala, razmišljala, kaj drugi vedo o njej ...). Prepozna in opisuje tipe oseb in jih povezuje z lastnim izkušenjskim svetom (identifikacija s književno osebo – bralčevo stališče). Ob opazovanju književne osebe se učenec zaveda lastnih misli, čustev, vrednot ter prepričanj in samoregulira svoja čustva (komu je podoben, komu bi bil rad podoben in zakaj ...). S tem krepi samozavedanje in empatijo ter razmišlja o subjektivnih predstavah, ki jih ima o književnih osebah.

Razmišlja o motivih za ravnanje književnih oseb in jih primerja s svojim pogledom na svet. Ob spoznavanju književne osebe učenec tako uresničuje tudi kroskurikularne cilje – npr. ob srečanju z nenavadno osebo spozna medkulturnost, problemskost v književnosti in družbenem kontekstu.

Vživlja se tudi v osebe, ki so drugačne od njega.

Razumevanje književnih oseb pokaže tudi tako, da:

- ustvarja nove književne osebe – sestavi jih iz oseb, ki jih je spoznal v drugih književnih delih/filmu/realnem življenju, ali pa jih tvori po analogiji z osebami iz znanega književnega besedila;
- primerja in kritično presoja književne osebe z resničnimi zgodovinskimi osebami, osebami iz mitov, klasičnih/biblijskih zgodb oz. podobnih besedil;
- postavlja književno osebo v novo situacijo, pri čemer upošteva značilnosti in razvoj književne osebe;
- presaja/premešča osebe iz enega književnega dela v zgodbo drugega dela;
- ustvarja nove književne osebe, pri čemer posnema avtorjev slog pisanja in značilnosti književne osebe, o kateri je bral.

Primer 1:

Potem ko učenec napiše nekaj značilnosti Ostrovrharja in Rozamunde, predvidi, kako bi se izbrani osebi odzvali v eni od situacij: književni osebi se izgubita v gozdu/književni osebi slišita, da nedaleč stran živi uspešen vojskovodja.

Primer 2:

Medbesedilnost lahko učitelj sproži z nalogo, v kateri učenec vlogo čevljarja pripelje v pesem Povodni mož, tako da ohrani njegov vpliv, kot se kaže v pesmi Apel in čevljar.

Primer 3:

Aktivnost učencev lahko učitelj npr. pri obravnavi pesmi *Povodni mož* sproži s tehniko gledališke pedagogike *vročji stol*. Učenci se razdelijo v skupine in vsaka skupina določi značilnosti eni od oseb iz Urškega življenja (npr. mama, prijateljica, bivši fant): ime, starost, bivališče, osebnostne značilnosti, poklic. V skupini se domenijo, kdo bo sedel na vroči stol. Izbrani se pred sošolci na vročem stolu vživi v osebo, se predstavi, sošolci pa mu zastavljajo vprašanja, ki jih zanimajo o tej osebi. Na ta način dobijo učenci poglobljen uvid v književno osebo oz. nadgradijo podobo osebe iz besedila.

SC (2.2.2.1)

Ob tej skupini ciljev se nakazuje medpredmetna povezava s poukom likovne umetnosti, npr. likovno poustvarjanje književne osebe.

KNJIŽEVNI PROSTOR IN ČAS

CILJI

Učenec:

- oblikuje domišljijско predstavo književnega prostora in časa;
- SC (2.3.1.1)
- prepoznava časovno, pokrajinsko in družbeno zaznamovanost besednih prvin besedila;
- književni prostor in književni čas povezuje s temo književnega besedila in s književno osebo.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » ubesedi domišljijско predstavo književnega prostora in časa;
- » književni prostor in čas besedila poveže s temo besedila in s književno osebo;
- » tvori zaokroženo besedilo o književnem prostoru in času, ki vsebuje najmanj 100 besed.

TERMINI

- književni prostor
- književni čas

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je prepoznavanje književnega prostora in časa v književnih besedilih v povezavi z drugimi prvinami besedila.

Učenec v književnem besedilu prepoznava in upoveduje književni/dogajalni čas ter prostor in oblikuje domišljijско predstavo književnega prostora in časa. Omenjeni književni prvini primerja v različnih besedilih oz. ju povezuje z resničnimi zgodovinskimi dogodki in kraji.

Razumevanje književnega/dogajalnega prostora in časa se namreč oblikuje tudi s sestavljanjem tistih segmentov literarnega pomena, ki izhajajo iz medbesedilnosti.

V fazi poustvarjanja književnega besedila, s poudarkom na dogajalnem prostoru in času, tvori učenec tudi besedila, ki:

- vključujejo podoben dogajalni prostor in/ali čas, kot je v obravnavanem književnem besedilu;
- se dogajajo v sedanosti, preteklosti ali prihodnosti (pri tem izhaja iz znanja in izkušenj, npr. sliko Mačkova očeta prestavi v naš čas);
- prvini prikaže s filmsko knjigo oz. scenarijem (za celotno dogajanje ali izbrani prizor iz besedila s poudarkom na kraju/književnem prostoru in času dogajanja) ali preprostim potopisom;

– nastajajo s sliko ali zemljevidom (npr. označi dogajalne prostore in pri tem doda še predzgodbo in nadaljevanje).

(Po)ustvarjalna besedila učenci tudi samovrednotijo in medvrstniško vrednotijo, lahko tudi z uporabo digitalne tehnologije (npr. v spletni učilnici). (3.1.3.2)

Primer 1:

S katerimi scenskimi elementi bi lahko predstavil dogajalni prostor in čas v odlomku iz Cankarjevih Bobov, v katerem Mihče Petru zaluča krof? Nariši ustrezno sceno.

Primer 2:

Aktivnost učencev lahko učitelj sproži s tehniko gledališke pedagogike *zvočna sinhronizacija*. (5.3.4.1) Učenci se po skupinah pripravijo na zvočno »uprizoritev« plesa Urške in povodnega moža, tako da poiščejo zvoke, s katerimi bi lahko prikazali grmenje, veter, šumenje potoka, glasove plesalcev in navzočih na plesu. Sinhronizacije predstavijo sošolcem.

To skupino ciljev lahko učenci dosejajo tudi zunaj učilnice, npr. z obiski krajev lokalne ali širše skupnosti, povezanimi z obravnavanimi besedili (ekskurzija po poti dogajanja v Visoški kroniki: Tavčarjeva spominska hiša, Visoko, Škofja Loka, sotočje – kraj sodbe). Povezave se nakazujejo tudi s poukom matematike, npr. Izračunaj, koliko časa sta za pot od doma do Ljubljane porabila Ivan Cankar in njegova mama. – Če učenec uporabi spletno aplikacijo ali spletni zemljevid, se ob tem uri tudi v uporabi digitalne tehnologije.

Ob tej skupini ciljev se nakazuje medpredmetna povezava s poukom zgodovine in/ali geografije, npr. primerjava med zgodovinskimi/geografskimi dejstvi in besedilno stvarnostjo ter iskanjem razlogov za avtorjevo odločitev in preoblikovanje zgodovinske oz. geografske stvarnosti (lahko tudi kot projektno delo). (1.1.1.1)

DOGAJANJE, MOTIV, TEMA, SPOROČILO IN SNOV

CILJI

Učenec:

- opazuje vzročno-posledično in časovno razmerje med dogodki v književnem besedilu;
SC (1.1.2.1)
- kronološko razvršča dogodke, tudi v analitični oz. retrospektivni dogajalni zgradbi;
- obnovlja dogajanje v književnem besedilu (podrobno in strnjeno);
- zaznava zaviranje in pospešitev dogajanja;
- določa motive v književnem besedilu;
- ločuje glavne motive od stranskih glede na temo/sporočilnost besedila;
- zaznava, o čem govori književno besedilo, in določa osrednjo temo: ljubezenska (7. r.), socialna (8. r.), domovinska (9. r.), razpoloženska (9. r.);
SC (1.1.2.2)
- našteva na isto temo;
- prepozna sporočilo;
- prepozna snov (npr. zgodovinski dogodki) in opazuje njeno preoblikovanje v besedilno stvarnost.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » **obnovi dogajanje v besedilu (podrobno in strnjeno) ali povzame dogajanje, pri čemer kronološko uredi dogodke oz. predstavi glavno in stransko dogajanje;**
- » **navede vzroke in posledice posameznih dogodkov/dejanj;**
- » **navede motive, loči glavne in stranske motive glede na temo/sporočilnost;**
- » **določi temo ter navede in predstavi književna besedila na isto temo, pri tem izpostavi podobnosti in razlike med tematsko sorodnimi besedili in se do njih opredeli;**
- » povzame sporočilo in se do njega opredeli v obsegu približno 50 besed;
- » **prepozna zgodovinsko snov;**
- » tvori zaokroženo besedilo o dogajanju, motivih, temi, sporočilu in snovi, ki vsebuje najmanj 100 besed.

TERMINI

◦ dogajanje (glavno in stransko) ◦ motiv ◦ tema (ljubezenska, socialna, domovinska, razpoloženjska) ◦ sporočilo ◦ (zgodovinska) snov

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec zaznava posamezne elemente književnega besedila (dogodke, motive), razume njihovo soodvisnost oz. povezanost, ki preraščajo v kompleksnejše besedilne prvine (tema, sporočilo).

Razumevanje zgodbe kot bralna strategija učencu omogoča, da dojame povezanost posameznih dogodkov v besedilu. Razumevanje logičnega zaporedja dogodkov se razvija tudi z lastno dejavnostjo, zato učenec zapisuje »manjkajoče dele zgodbe«, piše »premico dogajanja«, zgodbo pa spoznava tudi ob govorjenju oz. poslušanju (npr. upoveduje analogije h književnim motivom, tvori podobne situacije, kot jih je spoznal med branjem).

Priporočene strategije za razumevanje dogajanja so: razumevanje zaporedja dogodkov, motivacija dogajanja, napovedovanje zgodbe na podlagi kazala/naslova, razumevanje dogajanja in izdelava dogajalnega traku, razumevanje povezanosti književne osebe in zgodbe, opazovanje književnega dogajanja (realistična oz. fantastična zgodba).

Učenec opazuje razvijanje teme v besedilu na dogajalni ravni (ali so predstavljeni vsi bistveni dogodki ali pa jih je treba ugotoviti/predvideti/»brati« med vrsticami), na jezikovni ravni (neposredno/direktno izražanje in posredno/metaforično), na ravni časovne ureditve dogajanja (ali so dogodki razvrščeni kronološko ali retrospektivno) in na ravni slogovnih postopkov (pripovedno, opisovalno, dialoško razvijanje teme).

Primerja in presoja tematsko sorodna besedila (glede na razvijanje teme).

Primer 1:

Primerjaj sporočili (in preoblikovanje snovi o starogrškem slikarju Apelu) v pesmih *Apel in čevljar* (Prešeren) in *Čevljar* (Puškin).

Primer 2:

Aktivnost učencev lahko učitelj sproži s tehniko gledališke pedagogike *žive slike*. Npr. trije učenci se domenijo, kako bodo s telesom predstavili sporočilo pesmi *Apel in čevljar*. Razdelijo si vloge in se postavijo v položaj, ki prikazuje sporočilo pesmi. V tem položaju zamrznejo in tako ustvarijo živo sliko. Sošolci ugotavljajo, koga predstavljajo in kaj je sporočilo pesmi. **SC (3.2.1.3)**

To skupino ciljev lahko učenci dosežajo tudi zunaj učilnice, npr. z ogledi (ne)materialnih virov, omenjenih v besedilu, v naravi ali v muzejih. Ob tem lahko stečeta primerjava med zgodovinskimi dejstvi in besedilno stvarnostjo ter iskanje razlogov za avtorjeve odločitve pri preoblikovanju zgodovinske stvarnosti.

Ob tej skupini ciljev se nakazuje medpredmetna povezava z zgodovino, npr. primerjava med zgodovinskimi dejstvi in besedilno stvarnostjo (v *Tavčarjevi Visoški kroniki* učenec razišče, kaj v odlomku je zgodovinsko izpričano in kaj je plod avtorjeve domišljije).

AVTOR IN PRIPOVEDOVALEC

CILJI

Učenec:

- : ločuje avtorja od pripovedovalca oz. lirskega subjekta književnega besedila;
- : ločuje lirski subjekt od pripovedovalca;
- : prepozna vsevednega/tretjeosebna pripovedovalca, prvoosebna pripovedovalca in lirski subjekt; **SC** (1.1.2.2)
- : zaznava pripovedovalčevo perspektivo oz. perspektivo lirskega subjekta in jo opiše.
- SC** (3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » loči avtorja književnega besedila od pripovedovalca oz. lirskega subjekta;
- » poimenuje avtorja, prepozna in poimenuje vsevednega/tretjeosebna pripovedovalca, prvoosebna pripovedovalca in lirski subjekt.

TERMINI

- avtor
- prvoosebni pripovedovalec
- vsevedni/tretjeosebni pripovedovalec

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec prepozna vloge in značilnosti avtorja in pripovedovalca oz. lirskega subjekta.

Bralna strategija, povezana s to skupino ciljev, narekuje zaznavanje zornega kota pripovedovanja (perspektiva).

Opazovanje perspektive književne osebe (kako oseba vidi, razlaga, vrednoti dogajanje) oz. pripovedovalca/lirskega subjekta (njegovih lastnosti, dejanj in jezika) je priložnost za preoblikovanje besedila v dejavnosti poustvarjalnega pisanja (pisanje s perspektive različnih književnih oseb), s čimer učenec razvija tudi ustvarjalno mišljenje in komunikacijske veščine, saj vzpostavlja nove odnose med osebami.

Učenec opazuje tudi, ali pripovedovalec/lirski subjekt o dogajanju oz. subjektivnem svetu poroča objektivno ali dogajanje komentira.

Primer:

Kdo pripoveduje o dogajanju v Visoški kroniki? Kako pripoveduje? Kaj vse izvemo o osebi iz (načina) njenega pripovedovanja? Kaj bi izvedeli o dogajanju, če bi spremenili pripovedno perspektivo – pripovedoval/-a bi Jurij oz. Agata?

KNJIŽEVNA PERSPEKTIVA

CILJI

Učenec:

- : doživlja in prepozna komično književno perspektivo;
- : ugotavlja, katere prvine v besedilu vzbujajo smeh in kako;
- : doživlja in prepozna tragično književno perspektivo.
- SC (3.1.4.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » prepozna in predstavi značilnosti komične in tragične književne perspektive;
- » v književnem besedilu poišče humorne prvine in presodi njihov učinek.

TERMINI

- komična književna perspektiva
- tragična književna perspektiva

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec prepozna tragično in komično književno perspektivo v književnih besedilih in zaznava njune učinke.

Pomembno je, da se ta književna prvina povezuje z vlogo v konkretnem književnem besedilu ter da se humorne oz. tragične prvine v besedilu povezujejo z jezikom.

Učenec išče prvine (besede/besedne zveze/situacije/književne osebe ipd.), ki vzbujajo smeh oz. učinkujejo tragično, in razmišlja o (komičnih/tragičnih) učinkih na bralca.

Ob opazovanju komičnih oz. tragičnih prvin v besedilu ter njihovih učinkih se učenec zaveda lastnih misli, čustev, vrednot in prepričanj in samoregulira svoja čustva. Predstavi tudi zamisli, kako bi lahko konflikte v besedilu rešil tako, da ne bi prišlo do tragičnih situacij.

Zaznava povezave med komičnostjo oz. tragičnostjo in družbenimi sloji/socialnim statusom.

Prvine besedila lahko tudi komično oz. tragično prikaže in s tem razvija ustvarjalno mišljenje. Ob snemanju in urejanju igranih prizorov pa razvija tudi digitalno zmožnost.

Učenec z bolj razvito bralno zmožnostjo oz. bolj motiviran učenec se lahko seznanj tudi s termini: ironija, sarkazem, groteska, grška tragedija in komedija.

Primer 1:

Katere besede/osebe/situacije v Županovi Micki potrjujejo trditev, da je to besedilo komedija? Utemelji, ali se te prvine zdijo smešne tudi tebi. Izberi si eno smešno prvino iz besedila in jo čim bolj smešno predstavi sošolcem. Sošolci po predstavitvi presoјajo, kako uspešen si bil pri tem.

Primer 2:

Pri skupinskem delu učenci preberejo nekaj antičnih bajk in v njih iščejo tragične prvine, jih pojasnjujejo in predstavijo njihovo vlogo v besedilu ter učinek na bralca. **SC** (4.2.3.1) **SC** (5.3.4.1)

To skupino ciljev lahko učenci dosejajo tudi zunaj učilnice, npr. z ogledom komedije oz. tragedije – s primerjanjem komičnih oz. tragičnih prvin in njihovega učinka v besedilu ter na odru.

Ob tej skupini ciljev se nakazuje medpredmetna povezava z izbirnim predmetom gledališki klub (postavitev komičnih oz. tragičnih prizorov iz obravnavanega besedila in njihova predstavitev sošolcem v učnih skupinah).

ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec z branjem in pogovorom ob prebranem ter raziskovanjem književnega besedila doživlja, razume, razčlenjuje, primerja in vrednoti pesemska, pripovedna, dramska besedila in predelave književnih besedil.

Razlikuje in predstavlja razločevalne značilnosti književnih zvrsti in vrst, jih primerja, analizira, sintetizira in vrednoti, pri čemer se izraža z ustrežno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika.

Razmerje med književnimi zvrstmi (glede na število učnih ur letno) naj bo: 50 % pripovedništvo, 30 % pesništvo in 20 % dramatika.

Posamezno književno zvrst pri pouku lahko obravnavamo kot predelavo književnega besedila. Predelava književnega besedila je besedilo, ki je lahko preoblikovano v poljuben medij.

S predelavo književnega besedila učenec na drugačne načine doživlja književno besedilo in krepi svojo kulturno zmožnost. Odziva se tudi na sodobne predelave književnih besedil v različnih medijih, ki so blizu mlademu bralcu.

Med njimi je strip tisto besedilo, ki vključuje kombinacijo vizualnega (slikovnega) in tekstovnega (besedilnega) dela. Strip je lahko predelava književnega besedila (npr. A. Šplichal: Stare grške bajke in povesti) ali povsem samostojno književno besedilo (npr. B. Vurnik in Z. Smiljanič: Plečnik).

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj vodi učenca k celovitemu doživljanju, razumevanju, razčlenjevanju in vrednotenju književnih besedil in njihovih predelav (npr. vsebina, tema, oblika, ritem, učinek na bralca).

učitelj s seznama obveznih in izbirnih besedil izbira raje manj kot več književnih besedil oz. predelav književnih besedil (največ 15 v posameznem šolskem letu). Pri tem priporočamo, da učitelj načrtuje književni pouk tako, da lahko z učenci poglobljeno bere in raziskuje književna besedila vseh zvrsti ob upoštevanju razmerij: 50 % pripovedna, 30 % pesniška, 20 % dramska besedila.

Učitelj na začetku šolskega leta preveri bralne zmožnosti učencev in pripravi izbor besedil, upošteva kriterije za izbor književnih besedil, diferencira glede na bralne zmožnosti učencev in

njihove bralne interese – prisluhne njihovim idejam (sooblikovanje ustvarjalnih bralnih seznamov, razrednih knjižnic, akcije Ravnokar berem, Minuta za knjigo, Želim ti predstaviti ...). Izbira lahko daljša ali krajša, zahtevnejša/manj zahtevna besedila, tudi besedila v lahkem branju. Učitelj ^{SC} (1.1.4.1) izbira vsebinsko in tematsko raznolika književna besedila, s katerimi krepi motivacijo za branje. Učence spodbuja, da drug drugega navdušujejo za branje, tako bo njihov glas slišan. Predstavlja in uporablja tudi digitalne vire, pri čemer ^{SC} (4.4.3.1) digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.

Za zaznavanje in doživljanje književnih besedil je pomembno učiteljevo glasno branje (učitelj kot bralni model). Učitelj se na branje književnih besedil pri pouku vnaprej pripravi, prav tako k pripravi na interpretativno branje spodbuja učence. Učenec bere književna besedila na različne načine (tiho ali glasno; individualno, v dvojici ali skupini).

Učilnica ob učiteljevi spodbudi in bralnem modelu postaja prostor branja in pogovora o in ob prebranem (minute za prosto branje).

Učenec lahko svoje branje predstavi sošolcu in ga izboljšuje na podlagi povratne informacije, pri čemer ^{SC} (3.3.3.1) krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov. Učenec lahko branje izboljšuje tudi ob posnetku, pri čemer ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih ^{SC} (4.3.1.1) Večkratnemu branju sledi pogovor o prebranem besedilu (doživljanje, razumevanje, analiza, vrednotenje, poustvarjanje), pri čemer učitelj učencu ponuja tudi odprta vprašanja višjih taksonomskih ravni.

Poudarja in zasleduje se pogovor, problemska metoda, sodelovalno učenje, obrnjeno učenje, raziskovanje, igra vlog (individualno, v dvojici ali skupini) in manj razlaga.

Spodbuja se primerjava književnih besedil na različnih ravneh (npr. oblika, tema, sporočilo). Primerja se lahko z grafičnimi organizatorji (tabele, diagrami) in predvsem strnjenimi zapisi, upoštevajoč format odziva.

Učenec ob književnih besedilih razvija tudi zmožnost izražanja v strokovnem jeziku, pri čemer ^{SC} (1.1.2.2) se izraža z ustrezno terminologijo predmeta. ^{SC} (1.3.4.2) V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalnost (posameznih književnih prvin ali besedil v celoti) učencev, kar pomeni, da imajo možnost raznolikih načinov izkazovanja znanja.

Pri izboru slovstvene folklorne učitelj izbira besedila, ki so povezana z lokalnim okoljem učencev oz. vključuje tudi slovstveno folkloro slovenskih narodnostnih manjšin (Slovenci na Madžarskem, v Avstriji in Italiji) in drugih narodov (Romov, priseljencev). Zaradi avtentičnosti govora v ljudskih besedilih učitelj pri pouku učencem predstavi tudi avtentične govorne posnetke, ki jih najde na <https://etnomuza.zrc-sazu.si/> (<https://etnomuza.zrc-sazu.si/>).

Učenje zunaj učilnice predstavljajo literarni natečaji, učilnica na prostem (branje pod krošnjami), srečanje (pogovor) s književniki, elektronski viri, razstave, muzeji in rojstne hiše, spominske sobe književnikov, obeležja, priložnostni kulturni dogodki ob obletnicah, dejavnosti ob dnevu kulture, slovenskem kulturnem prazniku, Nacionalnem mesecu skupnega branja.

Učitelj v sodelovanju s šolskim knjižničarjem v pouk slovenščine vključuje knjižnično-informacijska znanja (KIZ), pri čemer uporablja digitalna orodja (branje in učenje učenja; učenje v knjižnici, knjižnična ura). **SC** (4.2.4.1)

Ob književnih besedilih učenec razvija samozavedanje, pri čemer zaznava in prepoznava lastno doživljanje **SC** (3.1.1.1); socialno zavedanje; samouravnavanje, pri čemer se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo **SC** (3.1.2.3); sprejemanje različnosti, pri čemer se zaveda in prepoznava raznolikost v ožjih in širših okoljih **SC** (3.3.1.1) ter medkulturnost.

Učitelj spodbuja razvoj zmožnosti reševanja avtentičnih problemov s smiselno uporabo digitalnih tehnologij. Pri načrtovanju avtentičnih problemov si lahko pomaga s priročnikom na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/i81zp52> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/i81zp52>) (str. 10–23).

PESNIŠTVO

CILJI

Učenec:

- O:** bere, doživlja pesemska besedila, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje; **SC** (1.3.1.1)
- O:** spoznava, opisuje, primerja, povzema in kritično vrednoti posamezne književne prvine pesemskega besedila;
- O:** razlikuje pesemsko besedilo od pripovednega in dramskega besedila in razlike utemeljuje;
- O:** prepoznava, razume in utemeljuje razlike med izpovedno/lirsko in pripovedno/epsko pesmijo;
- O:** zaznava ritem pesmi in ga povezuje s sporočilom;
- O:** prepoznava rimane besede ali verze in poimenuje vrsto rime (zaporedna, prestopna in oklepajoča);
- O:** doživlja, zaznava in razume posebnosti pesemskega jezika (časovno in čustveno zaznamovana beseda/besedna zveza, večpomenska beseda/besedna zveza ter beseda/besedna zveza s prenesenim pomenom) in ugotavlja, kako te prvine v pesmi učinkujejo na bralca na doživljajski, pomenski in estetski ravni;
- O:** v pesmi prepoznava pesniška sredstva (zvočno slikanje/onomatopoiija, primera, metafora, nagovor, retorično vprašanje, vzклик, refren, pretiravanje, stopnjevanje) in jih poimenuje tudi s termini ter pojasnjuje njihov učinek na bralca oz. na besedilo; **SC** (1.1.2.2)

○: poimenuje, predstavlja, primerja in vrednoti teme in sporočilo pesmi, tudi s kritično in aktivno državljsko držo;

SC (1.2.5.1)

○: v likovni pesmi prepozna povezavo med likovno podobo in sporočilom pesmi;

○: prepozna balado in sonet (8. in 9. r.) ter predstavlja njune značilnosti;

○: opazuje in primerja pesemska besedila iste ali različne vrste ter pri tem predstavlja značilnosti dane vrste, pri čemer sodeluje z različnimi posamezniki in skupinami.

SC (5.2.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » utemelji, zakaj književno besedilo uvrščamo k pesništvu;
- » prepozna izpovedno/lirsko in pripovedno/epsko pesem ter ob pesmi predstavi razlike, primerja in vrednoti izpovedno in pripovedno pesem;
- » prepozna in poimenuje vrste kitic (dvovrstičnica, trivrstičnica, štirivrstičnica);
- » opiše ritem v pesmi in ga poveže s sporočilom;
- » prepozna rimane besede ali verze in poimenuje vrsto rime (zaporedna, prestopna in oklepajoča);
- » v pesmi poišče pesniška sredstva (zvočno slikanje/onomatopoiija, primera, metafora, nagovor, retorično vprašanje, vzклик, refren, pretiravanje, stopnjevanje), jih poimenuje in pojasni njihov učinek na bralca oz. na besedilo;
- » prepozna, navede in opiše značilnosti balade in soneta (8. r.);
- » predstavi, primerja, ovrednoti in kritično presodi pesemska besedila (vrsta, tema, sporočilo, lirski subjekt, verz, kitica, ritem, rima, pesniška sredstva, aktualizacija) v besedilu, ki obsega najmanj 200 besed.

TERMINI

○ izpovedna/lirska pesem ○ pripovedna/epška pesem ○ rima (zaporedna, prestopna, oklepajoča) ○ zvočno slikanje/onomatopoiija ○ primera ○ metafora ○ nagovor ○ retorično vprašanje ○ vzклик ○ refren ○ pretiravanje ○ stopnjevanje ○ balada ○ sonet

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ob doživljanju je v ospredju razumevanje in vrednotenje poezije. Zmožnost recepcije poezije se postopno pogloblja ob zahtevnejših pesemskih besedilih, pri čemer je opazen premik od otroške k mladinski poeziji. Spoznavajo tudi poezijo obveznih avtorjev in poezijo za odrasle, pri čemer se upoštevata tudi literarnoteoretični in literarnozgodovinski kontekst.

Pri branju pesmi učitelj najprej spodbuja doživljanje pesmi in učenčevo izražanje. Učitelj je čim bolj odprt za mnenja učencev in spodbuja odzivnost, domišljijo ter ustvarjalnost.

Učenec opazuje obliko pesemskega besedila, njegovo likovno podobo, jo opisuje (kitica, verz) in ugotavlja razlike, tako da jo primerja s pripovedništvom in dramatiko.

Za doživljanje in zaznavanje pesemskih prvin (ritem, rima, zvočnost ...) je bolj kot za pripovedna besedila pomembno glasno (interpretativno) branje, ki ga učenec izboljšuje s poslušanjem učiteljevega ali sošolčevega branja in lastnim glasnim branjem (lahko tudi ob zvočnem posnetku). Tako učenec zaznava razpoloženje v pesmi, prepozna in opiše temo.

Učenec pesniško sredstvo povezuje z njegovo vlogo v besedilu (prepoznavanje v pesmi, razumevanje, poimenovanje, doživljanje in pojasnjevanje oz. utemeljevanje učinkov posameznega pesniškega sredstva poteka s sklicevanjem na besedilo, pri čemer izhaja iz izkušnje, medbesedilnosti in konteksta).

Pesemska besedila se lahko učenci učijo na pamet pri pouku ali doma, npr. po interpretativnem branju z metodo prelučnjane besedila, dodajanjem rim, branjem v zboru.

Pesemska besedila učitelj in učenec aktualizirata (predelave), povezujeta z glasbeno in likovno umetnostjo, športom oz. plesom in z družbeno-humanističnimi predmeti (npr. z zgodovino, domovinsko in državljansko kulturo in etiko) in specifičnimi okoliščinami okolja ali učencev (Romi, priseljenci).

Učitelj na različne načine spodbuja ustvarjalnost učencev ob pesemskih besedilih, npr. s pomočjo asociacij, iskanjem rimanih besed.

Učenje zunaj učilnice predstavljajo dejavnosti ob svetovnem dnevu poezije, dnevu kulture, slovenskem kulturnem prazniku, literarni natečaj.

Učitelj ob tem spodbuja učence, da se ^{SC} (2.4.3.1) zavedajo lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni. Obenem ^{SC} (2.4.2.1) pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upoštevajo demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodelujejo z drugimi.

PRIPOVEDNIŠTVO

CILJI

Učenec:

- bere, doživlja pripovedna besedila, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje;
SC (1.3.1.1)
- spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti posamezne književne prvine pripovednega besedila v pripovedki, basni in bajki (7. r.), kratki zgodbi, romanu (8. r.) in črtici (9. r.);
- opazuje in primerja pripovedna besedila iste ali različne vrste in predstavlja značilnosti dane vrste, pri čemer uporablja terminologijo predmeta;
SC (1.1.2.2)
- opazuje, predstavlja in kritično vrednoti slogovne postopke (opisovanje, označevanje, pripovedovanje, dvogovor);
- opazuje, predstavlja in kritično vrednoti jezikovne prvine v pripovednem besedilu.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » utemelji, zakaj književno besedilo uvrščamo k pripovedništvu;
- » prepozna vrsto pripovednega besedila in predstavi značilnosti pripovedke, basni, bajke (7. r.), kratke zgodbe, romana (8. r.) ter črtice (9. r.);
- » navede primere slogovno zaznamovanih jezikovnih prvin v književnem besedilu in presodi njihov učinek;
- » poimenuje, ponazori in opiše slogovne postopke v pripovednem besedilu (opisovanje, označevanje, pripovedovanje, dvogovor);
- » v besedilu, ki obsega najmanj 200 besed, predstavi, primerja, ovrednoti in kritično presodi ter aktualizira pripovedna besedila, književne prvine in značilnosti, slogovno zaznamovane jezikovne prvine in slogovne postopke.

TERMINI

- pripovedka
- basen
- bajka
- kratka zgodba
- roman
- črtica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je razumevanje in vrednotenje pripovednih (fantastičnih in realističnih) besedil. Zmožnost recepcije se postopno pogloblja ob zahtevnejših pripovednih besedilih glede na tematiko, vrsto, dolžino in slog pisanja.

Pri pripovedništvu se učitelju v največji meri ponuja priložnost za različno ponudbo književnih besedil. Raznoliki bralni sezname so diferencirani po interesih, zahtevnosti (ambicioznost bralca), pri čemer (1.1.4.1) učitelj prisluhne tudi predlogom učencev.

Rezultati zunanjih raziskav (PISA) kažejo, da se razlike med bralno pismenostjo in bralno samopodobo z leti povečujejo, zato naj učitelj poskrbi za čim bolj uravnotežen izbor pripovednih besedil, pri čemer upošteva teme, ki bolj zanimajo fante, kakor tudi tiste, ki so bolj zanimive za dekleta.

Učitelj vključuje v pouk in pristočasno branje raznolike bralne sezname, dostopne na <https://www.mklj.si/pionirska/> (<https://www.mklj.si/pionirska/>), <https://www.bralnaznacka.si/sl/> (<https://www.bralnaznacka.si/sl/>) in <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gwgrxfg> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gwgrxfg>).

Pogovor po prebranem besedilu lahko poteka tako, da učenci izražajo občutke in mnenja ob prebranem, da se pri predstavitvi postavijo v različne vloge (npr. z metodo šestih klobukov), pri čemer se učitelj zavestno odreka sodbam in spodbuja spoštljivo komunikacijo, upošteva retoriko. Učitelj postavlja vprašanja višje taksonomske ravni (sokratska vprašanja), k čemur spodbuja tudi učence, prav tako spodbuja argumentacijo ob njihovih zamislih in upoštevanju izhodiščnega književnega besedila. Z učenci lahko sooblikuje pravila pogovora in kriterije uspešnosti. Te učenci sproti preverjajo.

Pri načrtovanju poglobljenega kritičnega razmišljanja in argumentacije si učitelj lahko pomaga z gradivi na <https://ucilnica.zofijini.net/> (<https://ucilnica.zofijini.net/>) in <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wukbny9> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wukbny9>).

Učitelj diferencira ravni bralnih nalog (od razumevanja preprostih besedilnih podatkov do kompleksnega razumevanja, sklepanja na podlagi prebranega kakor tudi raziskovanja jezika in sloga in vrednotenja) in odziv oz. ustvarjalnost učencev, skladno s sporočilno zahtevnostjo izhodiščnega besedila.

Učencu se omogoča prostor za individualno in skupinsko razmišljanje, ki ga izraža ustno ali pisno. Ne zanemarimo dejstva, da aktualna pripovedna besedila v veliki meri omogočajo razvoj kritičnega mišljenja in pomagajo sooblikovati prvine aktivnega državljanstva, pri čemer se učitelj medpredmetno povezuje z učitelji različnih predmetnih področij (zgodovina, biologija, geografija, domovinska in državljanska kultura in etika, tuji jeziki).

Za oblikovanje osebnosti učenca in njegovo motiviranost je izjemno pomembno, da izhajamo iz zgodb in jih pripovedujemo. Učitelj slovenščine ima priložnost, da to prednost književnih besedil

izkoristi v največji možni meri, pri čemer je pomembno, da je tudi on kompetenten bralec, pripovedovalec, poslušalec.

Učitelj in učenec aktualizirata predelave književnih besedil, jih povezujeta z glasbeno in likovno umetnostjo, športom oz. plesom in z družbeno-humanističnimi predmeti (npr. z zgodovino, domovinsko in državljsko kulturo in etiko) ter specifičnimi okoliščinami okolja ali učencev (Romi, priseljenci).

Učitelj spodbuja in razvija ustvarjalnost učencev, npr. z ustvarjalnimi projekti (medijska predelava pripovednega besedila), iskanjem in zbiranjem besedil določene književne vrste, npr. basni ali pripovedke v naši šolski knjižnici, pri čemer lahko učenci individualno, v dvojicah ali skupinah ugotavljajo vrstne značilnosti, dramatizirajo, pišejo lastne basni ali pripovedke.

Učitelj ob tem spodbuja učence, da se **SC** (2.4.3.1) zavedajo lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni. Obenem **SC** (2.4.2.1) pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upoštevajo demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodelujejo z drugimi.

Učitelj učencem omogoča razvoj podjetnostne kompetence z dejavnostmi, ki temeljijo na ustvarjanju priložnosti za reševanje realnih problemov, sodelovanju in ustvarjalnem razmišljanju. Delo poteka v skupinah, kjer si učenci razdelijo vloge in se učijo sodelovanja, komunikacije in mreženja. **SC** (5.3.4.1)

DRAMATIKA

CILJI

Učenec:

○: bere, doživlja dramska besedila, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje;

SC (1.3.1.1)

○: spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti posamezne književne prvine dramskega besedila v komediji (8. r.) in tragediji (9. r.);

○: prepozna dramsko besedilo v nevezani/vezani obliki in ga opisuje;

○: opazuje in primerja dramska besedila iste/različne vrste ter pri tem predstavlja značilnosti dane vrste;

○: opazuje in pojasnjuje komično (8. r.) in tragično (9. r.) perspektivo;

○: primerja, vrednoti in kritično presoja dramska besedila, pri čemer uporablja strokovno terminologijo predmeta.

SC (1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» prepozna dramsko besedilo in ga opiše (dejanje, prizor, glavno besedilo oz. govor oseb, stransko besedilo oz. didaskalije, druga odrska navodila);

» predstavi vlogo odrskih navodil v dramskem besedilu;

» prepozna in predstavi značilnosti komedije oz. komično perspektivo v komediji (8. r.);

» prepozna in predstavi značilnosti tragedije oz. tragično perspektivo v tragediji (9. r.);

» predstavi, primerja, ovrednoti in kritično presodi dramska besedila v besedilu, ki obsega najmanj 200 besed.

TERMINI

○ komedija ○ tragedija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V ospredju je razumevanje in vrednotenje dramskih besedil. Zmožnost recepcije se postopno pogloblja tudi ob klasičnih dramskih besedilih in vrstah (komedija in tragedija).

Pri branju dramskih besedil v 3. VIO bolj sistematično opazujemo, analiziramo in bolj poglobljeno vrednotimo dramska besedila. Učenci v dramskih besedilih iščejo besedilne in medbesedilne signale, ki jim služijo za boljše razumevanje dramskega besedila. Poleg književnih prvin, ki jih opazujemo v vseh vrstah, so v 8. in 9. razredu pri dramskih besedilih bolj pozorni na književno perspektivo (komična in tragična), pri čemer jo na nižji taksonomski stopnji prepoznavajo in opisujejo, na višji pa tudi vrednotijo.

Učitelj učence spodbuja, da pri branju izbrano osebo in njeno vlogo izražajo čim pristneje. Učenci se lahko pri izboljševanju (individualnega ali skupinskega) branja snemajo, poslušajo, analizirajo in vrednotijo prebrano besedilo ter svoje branje na podlagi ugotovitev izboljšujejo.

Učitelj ob tem spodbuja učence, da se ^{SC}(2.4.3.1) zavedajo lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni in politični ravni. Obenem ^{SC}(2.4.2.1) pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upoštevajo demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodelujejo z drugimi.

Učenci uzaveščajajo, kaj vse v dramskem besedilu vpliva na govorno interpretacijo (didaskalije, ločila, osebne lastnosti vlog, skladnja, stilna zaznamovanost, naglaševanje, glasovje in medmeti).

Učitelj si lahko pomaga tudi s sodobnimi, na svetovnem spletu objavljenimi dramskimi besedili, do katerih lahko dostopa tudi na <https://veza.sigledal.org/> (<https://veza.sigledal.org/>).

PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

CILJI

Učenec:

O: gleda ali bere, doživlja predelave književnih besedil, pri čemer intuitivno in zavestno vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje;

SC (1.3.1.1)

O: spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti prvine predelav književnih besedil (gledališka predstava, strip);

I: *spoznava, opisuje, primerja, povzema značilnosti in kritično vrednoti prvine predelav književnih besedil (animirani ali igrani film);*

O: po ogledu gledališke predstave ali branju stripa predstavlja svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje;

SC (1.3.1.1)

I: *književno besedilo primerja z njegovo predelavo;*

O: predstavlja kritičen pogled na sodobne predelave književnih besedil.

I: *po ogledu animiranega ali igranega filma predstavlja svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje.*

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» **predstavi prvine gledališke predstave** in jih primerja z izhodiščnim književnim besedilom, pri čemer se izraža z ustrezno terminologijo predmeta;

» letno **predstavi** in vrednoti eno **predelavo književnega besedila (gledališka predstava/film/strip)**.

TERMINI

◦ gledališka predstava ◦ film ◦ strip

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pri obravnavi predelav književnega besedila je pred ogledom nujna učiteljeva priprava z učenci. Ogled predelave književnega besedila vključuje učenčeva pričakovanja in območje njegove senzibilnosti. Prav tako učenci po ogledu analizirajo in vrednotijo predelavo književnega besedila. Gledališka in filmska vzgoja razvijata sposobnost gledanja, analize in vrednotenja.

Učitelj je pri pogovoru o gledališki predstavi ali filmu mentor. Pogovor naj poteka v skupini, ki omogoča skupinsko interpretacijo, pri čemer učenci izhajajo iz lastnih izkušenj in pridobljenih znanj. Refleksija je nujni del gledališkega in filmskega doživetja in lahko vključuje različne možnosti izražanja, npr. pisanje ali druge ustvarjalne oblike izražanja (igra telesa, igra situacij, igra vlog, risbe kostumov, lastno ustvarjanje gledališke predstave ali filma v celoti ali v manjših enotah). Predelavo književnega besedila lahko učenci tudi primerjajo s književnim besedilom, pri čemer ugotavljajo podobnosti in razlike.

Osrednja dejavnost je ogled (gledališke predstave ali filma) z razpravo. Za ogled naj se nameni dovolj časa, razprava naj sledi takoj po ogledu. Gledališko predstavo ali film izbere učitelj skupaj z učenci, pri čemer je poleg skupnih interesov pomemben kriterij tudi gledališka/filmska raznovrstnost. Priporočen je ogled gledališke predstave v zunanjih ustanovah (v gledališču oz. v kinematografu). Dejavnosti se lahko izvedejo tudi s celostnim kulturnim dnevom, projektnim tednom ali ekskurzijo, pri čemer se lahko obiše tudi filmski muzej ali filmski festival in se organizira pogovor s strokovnjaki (gledališkimi/filmskimi ustvarjalci).

Priporočljive so aktivne oblike in metode dela, skupinsko in projektno delo. Učitelj spodbuja tudi širše raziskovalne projekte (skupinsko raziskovanje gledališke dejavnosti v domačem kraju). Z gledališko in filmsko vzgojo se lahko uresničujejo cilji in standardi različnih predmetnih področij. Zato je v izbor in načrtovanje priporočljivo vključiti več različnih predmetnih področij (npr. zgodovine, glasbene umetnosti, domovinske in državljanske kulture in etike).

Učitelj lahko izbira med kvalitetnimi gledališkimi predstavami za otroke in mladino na spletni platformi Zlata paličica, ki je dostopna na spletni povezavi <https://www.zlatapalicica.si/> (<https://www.zlatapalicica.si/>).

Pri načrtovanju dejavnosti za ustvarjalno pripravo na ogled in refleksijo predstave si lahko pomaga s priročnikom Gledališče pod drobnogledom, dostopnim na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fzcb0xh> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fzcb0xh>) (str. 227–270).

Učitelj lahko prosto dostopa do pedagoških gradiv za filme na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/r40enk5> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/r40enk5>), *Filmska vzgoja v osnovnih šolah - Zavod VIZO* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rqxgmvo>), <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/egkgt4c> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/egkgt4c>) in *Pedagoška gradiva - Šola filma* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/xanqyzx>).

Strip je kombinacija vizualnega in besedilnega dela. Lahko je samostojno književno besedilo ali njegova predelava. Učitelj ga lahko skupaj z učenci spoznava medpredmetno (npr. z likovno vzgojo, zgodovino ali v kombinaciji s knjižnično informacijskim znanjem). S stripom učitelj okrepi motivacijo za branje, pri čemer lahko učenci berejo tako izvirne stripe (Hribci Kremeniti, Zvitorepec, Desovila) kot predelane stripe (O srajci srečnega človeka, Lovska sreča, Basni v stripu, Martin Krpan, Cankar v stripu); slednji lahko služijo za primerjavo na ravni besedila in vrstnih značilnosti. Učitelj lahko najde ideje za delo pri pouku in motiviranje učencev za branje na spletni strani <https://stripi.si/> (<https://stripi.si/>).

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec dejavno razvija ustvarjalno in (po)ustvarjalno zmožnost tako, da piše (po)ustvarjalna in razlagalna besedila oz. fragmente besedil o in ob književnih besedilih, v katere vključuje jezikovne in druge značilne prvine književnih besedil. Tako razvija zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil ter prvin književnega besedila. Pri tem upošteva značilnosti dane književne zvrsti/vrste oz. neumetnostnega besedila o književnem besedilu.

Učenec z interpretativnim branjem razvija tehniko branja, izraža čustven odnos do književnega besedila ter razumevanje književnega besedila.

Ustvarjanje govornega besedila prepozna kot poseben govorni položaj – pri govornem nastopanju učenec oblikuje besedilni svet in se pri tem opira na svoje (medbesedilne) izkušnje in znanje.

Pri pouku književnosti je razlagalno besedilo tisto besedilo, v katerem učenec na podlagi navodil (ključnih besed, vprašanj, [ne]znanega odlomka besedila ipd.) v zaokroženem zapisu upovedi svoje odzivanje na prebrano književno besedilo oz. književna besedila. Svoj odziv tudi razloži in utemelji (primerja npr. književne osebe, književni prostor in čas; razlaga, povzema, vrednoti idr.). V ospredju je zmožnost upovedovanja literarnega branja, podkrepljenega z literarnovednim znanjem, in ne ustvarjalno pisanje.

Na pisanje razlagalnega besedila mora biti učenec dobro pripravljen. Pri šolski interpretaciji učitelj po branju in razčlenjevanju postopoma stopnjuje zmožnost pisanja, tako da je pisanje najprej vodeno, npr. ob pomoči opornih točk, potem pa samostojno. Učenec sprva piše o znanem književnem besedilu, nato pa tudi o neznanem.

Učitelj učenca vodi tudi pri usvajanju vrste besedila – od pisanja obnove, opisa in oznake idr. do pisanja razlagalnega besedila.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj učenca vodi in usmerja tako, da recepcijsko zmožnost razvija tudi z interpretativnim branjem, govorenjem in s pisanjem/(po)ustvarjanjem ob književnih besedilih.

Učiteljevo vnaprej dobro pripravljeno interpretativno branje je ključno za bralno motivacijo, učenčeva predhodna priprava pa osnovni pogoj, da učenec doživi spoznavne, etične in estetske vrednote.

Govorno nastopanje je rezultat celovitega, tako besednega kot nebesednega delovanja, zato učitelj učenca vodi po korakih do uspešne izvedbe – priprava na govorni nastop (vsebinski del in razmisleki o tremi, tehnični izpeljavi nastopa), izvedba govornega nastopa (govorjenje, okoliščine nastopanja, vidni in slušni učinki), vrednotenje govornega nastopa in sprejemanje povratnih informacij.

Za pisanje so ključne dejavnosti pred pisanjem, med njim in po njem. Pred pisanjem učenec razmišlja, kaj bo napisal in si izdelava dispozicijske točke. Med pisanjem napiše naslov in dispozicijske točke pretvori v osnutek. Slednjega ponudi sovrstniku, s čimer učitelj omogoča sodelovalno delo **SC** (1.2.3.2) in medvrstniško vrednotenje. Po povratnih informacijah osnutek popravi/dopolni, odpravi slogovne in jezikovne napake. Posebej je pozoren na bogato besedišče in zgradbo povedi. Besedilo nato prepíše in ga odda učitelju v pregled. Učiteljeva povratna informacija učencu ponudi navodila za izboljšanje, nadgradnjo, pri čemer se učitelj odloči za eno do dve področji, ki ju učenec izboljša (npr. zahtevnost povedi, razvijanje teme v celotnem besedilu, delitev besedila na več smiselnih enot, izboljševanje prepričljivega uvoda in zaključka, jezikovno pravilnost). Med šolanjem se tako učenec nauči izboljševati svoja besedila, predvsem pa pridobiva dragocene izkušnje oz. dokaze o učenju, kako besedilo izboljšati/nadgraditi.

Posebno pozornost učitelj usmeri tudi k jezikovni pravilnosti besedila (tj. slovnični in pravopisni pravilnosti, poimenovalni in slogovni ustreznosti ter smiselnosti besedila), ki izhaja iz starostne stopnje učenca. Z leti šolanja se zahtevnost zvišuje tako na ravni povedi, upošteva naslovnika besedila, kot tudi na ravni besedišča in sloga.

Uspešnejši učenec se odloči tudi za tvorbo zahtevnejših poustvarjalnih besedil o in ob izbranih književnih besedilih, ki omogočajo razvijanje zmožnosti kritičnega branja in mišljenja **SC** (1.2.5.1) **SC** (2.2.2.1) ter spodbujanje subjektivnega in argumentiranega vrednotenja književnega besedila. V svoje besedilo vključi tudi književno znanje (npr. medbesedilne primerjave, značilnosti zvrsti/vrste, podatke o avtorju, aktualizacijo). Pisanje usmeri predvsem v dokaze o razumevanju besedila, osebnem odzivu in prepričljivosti, uporabi književnega znanja, zgradbi besedila in jezikovni pravilnosti.

GOVORNO NASTOPANJE

CILJI

Učenec:

- : dvakrat letno samostojno govorno nastopa;
- : recitira/deklamira pesem in pokaže razumevanje pesmi, razlaga pesniške prvine in njihovo vlogo, primerja pesmi in predstavi pesniško zbirko;
- : predstavlja svoje (po)ustvarjalno besedilo ali neobravnavano književno besedilo;
- : v igri vlog improvizira odlomke dramskih besedil;

○: pripravlja predstavitev dramskih/pripovednih besedil, pri čemer upošteva jezikovno pravilnost, uporablja nebesedne prvine govorenja in pojasni svojo vlogo v predstavitvi;

○: predstavlja razumevanje in doživljanje obravnavanega književnega besedila, vključuje literarnovedno znanje in predstavlja avtorja ter značilnosti literarnozgodovinskega obdobja;

○: z anketo, intervjujem ipd. pripravlja raziskavo o branju, najljubših knjigah ipd. med svojimi sošolci, pri tem lahko uporablja digitalna orodja in ideje in rešitve raziskovalnega problema govorno predstavlja;

SC (4.2.4.1 | 2.3.3.1)

○: v razrednem gledališču sodeluje pri uprizarjanju odlomka iz dramskega dela ali krajšega dramskega besedila, uprizarja svojo dramatisacijo krajšega besedila;

○: oblikuje in posname kratko radijsko igro – zvočno plat dopolnjuje z radiofonskimi prvini (s šumi, z glasbo, z drugimi zvoki).

SC (4.2.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » samostojno govorno nastopi (5–7 min.);
- » doživeto recitira/deklamira izbrano pesem, razloži pomen in vlogo pesniških prvin, pesmi med seboj primerja in/ali predstavi pesniško zbirko;
- » z govornim nastopom predstavi obravnavano ali neobravnavano književno besedilo;
- » z govornim nastopom predstavi avtorja, njegovo delo, pri čemer uporabi slikovno gradivo, citate, odlomke iz njegovih del.

TERMINI

- govorno nastopanje
- govorni nastop
- deklamacija
- recitacija

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Razvijanje zmožnosti govornega nastopanja (tudi pri deklamaciji izbrane pesmi) je proces, ki ga učitelj vodi po posameznih korakih, in sicer tako, da učenec najprej razume govorni nastop kot rezultat celovitega (tako besednega kot nebesednega) delovanja. Ob primeru (npr. učiteljevem nastopu, posnetku sovrstnika) opazuje in razmišlja o slušnih (npr. razločno govorenje, mašila, intonacija, ritem, hitrost in glasnost govora) in vidnih učinkih (npr. očesni stik, mimika, obnašanje telesa, obvladovanje prostora, uporaba tehnologije kot pomoč pri nastopu) govornega nastopa na poslušalce ter njihovega pomena za njegovo uspešno izvedbo.

Učenec samostojno izbere temo govornega nastopa (npr. eno od ponujenih možnosti, lahko tudi v povezavi z domačim branjem oz. v dogovoru z učiteljem izbere temo, ki je ni na seznamu) in svoj izbor utemelji.

Pred pisanjem besedila govornega nastopa učenec pripravi osnutek, nato pa ga na podlagi priporočil – najprej sovrstnika, nato učitelja, dopolni oz. popravi besedilo govornega nastopa. Pred izvedbo razmišlja o dejavnikih uspešnega nastopa (trema, pomen predpriprave, možni zapleti pri izvedbi in razmisli o vajah za sproščanje, ogrevanje glasu ipd.). Med govornim nastopom učenec govori prosto in čim naravneje, upošteva slovnična pravila, okoliščine sporočanja ter vidne in slušne učinke. Po govornem nastopu učenec, ki je govorno nastopil, pove, kako se je počutil, ovrednoti svojo zmožnost govornega nastopanja in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi lahko govorni nastop izboljšal. Učenci, ki so govorni nastop poslušali, vrednotijo zanimivost, verodostojnost, razumljivost in jezikovno ustreznost besedila ter ustreznost nebesednih spremljevalcev govorjenja, utemeljijo svoje mnenje in predlagajo izboljšave.

Pred izvedbo deklamacije izbrane pesmi (kot osmišljenega procesa in rezultata celovitega sprejemanja književnega besedila) učitelj ponudi raznolike možnosti interpretativnega branja, dopolnjevanja prelučnjane besedila, pripravi priložnosti za razredno predstavo idr., s čimer učenci lažje pokažejo svoje razumevanje, hkrati pa razumevanje povežejo z literarno teorijo, torej pomenom in vlogo pesniških prvin, primerjavo več pesmi ali predstavitev pesniške zbirke, v kateri je bila pesem objavljena.

Uprizoritev odlomka ali dela dramskega besedila v »razrednem gledališču« omogoča, da učenec sodeluje v različnih vlogah – izdeluje osnutke za sceno, kostume in rekvizite; izbira med vlogami: režiser, igralec, scenograf, kostumograf, glasbeni opremljevalec idr.

Diferenciacijo in individualizacijo učitelj dosega na več področjih – pri izbiri zahtevnosti in obsega govornega nastopa pa tudi pri izbiri besedišča, števila in zahtevnosti virov. Učenca, ki npr. pri govornem nastopanju ni v zadregi, učitelj spodbuja, da samostojno izbere temo govornega nastopa in da med šolanjem potrebuje vse manj pomoči pri pripravi in izvedbi.

Učenec na podlagi povratne informacije po izpeljanem govornem nastopu prepozna priložnosti za uporabo pridobljenega znanja pri nadaljnjem učenju oz. naslednjem govornem nastopu.

To skupino ciljev lahko učenci dosegajo tudi zunaj učilnice, npr. pri ogledu gledališke predstave v (poklicnem) slovenskem gledališču – razmišljajo in analizirajo slušne in vidne učinke.

Ob tej skupini ciljev se nakazuje medpredmetna povezava z izbirnim predmetom gledališki klub (npr. različno govorjenje, mašila, intonacija, ritem, hitrost in glasnost govora).

Govorno nastopanje umeščamo tudi k razvoju digitalnih kompetenc, predvsem na področjih komuniciranja in sodelovanja z uporabo digitalnih tehnologij ter tudi k ustvarjanju digitalnih vsebin (4.3.1.1) (4.2.4.1).

Učenec lahko posname in posluša svoje govorjenje ali uprizoritev odlomka, ga vrednoti, izboljšuje, daje povratno medvrstniško informacijo, snema zvoke, podkaste (4.3.2.1), razume in spoštuje avtorske pravice ter licence v povezavi z digitalnimi vsebinami. (4.3.3.1)

Učenec s poslušanjem in spremljanjem sošolčevih govornih nastopov razvija komunikacijske spretnosti, izraža zanimanje za druge, prevzema perspektivo drugega in razvija odnosne spretnosti.

INTERPRETATIVNO BRANJE

CILJI

Učenec:

- : razločno in doživeto glasno bere, recitira, deklamira pesemska besedila/pesmi; upošteva hitrost, register, intonacijo, barvo, členitev besedila s premori;
- : razločno in interpretativno glasno bere pripovedna besedila – pri tem usklajuje zvočne prvine govora z dogajanjem v besedilu;
- : po vlogah glasno bere dramska besedila; pri tem nebesedno izraža spremembe razpoloženja oseb in govori čim naravnejše (v skladu z dogajanjem in okoliščinami dogajanja).

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » po pripravi interpretativno prebere besedilo;
- » s posebno govorico ponazori razpoloženje pesmi;
- » s posebno govorico ponazori razpoloženje književne osebe in dogajanje v pripovednem besedilu;
- » s posebno govorico ponazori razpoloženje osebe in dogajanje v dramskem besedilu (branje po vlogah, igra vlog/improvizacije/razredna gledališka predstava/radijska igra);
- » v besedilu loči govorico književnih oseb od odskih navodil.

TERMINI

- bralna motivacija
- bralna zavzetost
- interpretativno branje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pri šolski interpretaciji učitelj z vnaprej pripravljenim interpretativnim branjem spodbuja učenčevo čustveno doživljanje in domišljijo, predvsem pa vodi do kritičnega mišljenja ^{SC} (1.2.5.1) ^{SC} (2.2.2.1) ter razumevanja poslušane. Z raznolikimi interpretacijami učitelj hrabri različne pogovore o besedilu, zato ima učenec možnost iskanja tudi nenavadnih načinov interpretacije, v branje vlaga svoj pogled na svet, širi svoj odnos do sveta in ga vrednoti.

S tem, ko učenca učimo interpretativnega branja, vplivamo tudi na njegov odnos do književnih besedil, na motivacijo za branje ter tudi na premagovanje strahu pred glasnim branjem. Branje postane bralni dogodek in s tem tudi užitek – ob zaznavanju razpoloženja, opazovanju strukture besedila, razmisleku o temi in sporočilu, tudi ob večkratnih branjih istega besedila na različne načine.

Motivacija za branje književnih besedil z interpretativnim branjem temelji predvsem na potrebi učenca bralca, da doživi spoznavne, etične **SC** (1.2.2.2) in estetske vrednote.

Učitelj se na literarnoestetsko branje dobro pripravi in pred branjem razmisli, kako bo upošteval slušne značilnosti in notranjo oblikovanost besedila. Odloči se za ustrezen register, premore, barvo glasu, intonacijo, hitrost in poudarke, hkrati pa je tudi pozoren, da branje ni izumetničeno. Učitelj lahko uporabi že posnete kakovostne in zanimive zvočne posnetke interpretativnega branja književnega besedila, a bo to eden od virov, saj posnetek ne more nadomestiti njegovega branja. S svojim kakovostnim in doživetim branjem je učitelj vzor, hkrati pa spodbuja razumevanje mnogopomenski, tematsko mnogoplastnost, aktualizacijo.

Interpretativno branje učitelj izvaja v okoliščinah, ki omogočajo celostno estetsko doživetje brez premorov in motečih dejavnikov (npr. hoje po razredu), saj vse to lahko vpliva na proces literarnoestetskega doživetja. Praviloma ima učenec zaprto berilo, saj s tem lažje doživi in zazna besedilo. Med učenčevim interpretativnim branjem učitelj branja ne prekinja. O neustreznih naglasih ali napačno prebranih besedah se pogovori po branju. Prekinitev med branjem je ustrezna, če npr. uporabimo metodo branja z napovedovanjem.

Učenec književna besedila bere tiho, polglasno ali glasno. Interpretativnega branja se nauči z vajo, s čimer pokaže usvojeno tehniko branja, svoj čustven odnos do besedila in razumevanje. Pri branju dramskega besedila prevzema določeno vlogo, govori naravnije in v skladu z dogajanjem in okoliščinami v dramskem besedilu.

Najuspešneje učitelj razvija literarnoestetsko branje ob pesemskih besedilih, saj ta omogočajo raznolike oblike in načine branja, pri katerih se lahko učenci sprostijo in odkrivajo igro besed, pomenov.

Primer 1:

V pesmi označi, katere besede moraš prebrati hitreje/počasneje/bolj oz. manj glasno, kje moraš narediti premor, kje iti z glasom gor/dol idr. (npr. H↑↓; R↑↓; G↑↓ P■■■). Utemelji, zakaj si se odločil za tak način branja.

Primer 2:

S sošolcem preberita pesem, tako da bosta spreminjala hitrost. Pozorna bodita tudi na dramtizacijo – branje po vlogah. Svoj način branja utemeljita.

Večjo bralno učinkovitost pri učencih, ki imajo pri branju težave, dosegamo tudi z izborom samega besedila – manj zahtevno besedišče, zgradba besedila, skladijska zapletenost, časovna bližina oz. odmaknjenost. Učitelj si lahko pomaga z besedili, ki so prilagojena za t. i. lahko branje, sčasoma pa tudi pri teh učencih stopnjuje ravni zahtevnosti (od najnižje – pri razumevanju poznavanja temeljnih dejstev, do srednje – pri razumevanju povezav, sklepov, idej in do tretje ravni, ko že pričakujemo kritično mišljenje **1.2.5.1 2.2.2.1** in ustvarjalno branje).

Nekatere učence je strah glasnega branja, ki ga s procesom individualizacije in diferenciacije poskušamo presegati. Več zaporednih ur, namenjenih glasnemu estetskemu branju raznolikih neznanih (krajših) pesemskih besedil, omogoči napredek tudi pri učencih, ki jim branje povzroča večje težave.

Zvočnih posnetkov je zelo veliko in so na voljo na različnih medijskih nosilcih, portalih, spletnih straneh, v podkastih. Navajamo le nekaj primerov: <https://etorba.sio.si/etorba/sl/home> (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>); <http://www.preseren.net/slo/default.asp> (<http://www.preseren.net/slo/default.asp>); <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/42ao7cs> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/42ao7cs>).

To skupino ciljev učenec lahko dosega tudi s spremljanjem branja zvočnih posnetkov poklicnih igralcev.

Medpredmetne povezave lahko učence motivirajo za branje, nadgradijo obstoječe znanje, omogočijo oblikovanje avtentičnih nalog, uresničitev projektne dne. Učitelj slovenščine skupaj z učitelji drugih predmetov tako uzavešča pomen rednega branja – temeljnega sredstva učenja in mišljenja. Poudarjeno je branje raznolikih bralnih gradiv (1.1.4.1), lahko se uvede bralna značka tudi pri drugih predmetih.

Interpretativno branje umeščamo tudi k razvoju digitalne kompetentnosti, predvsem na področjih komuniciranja in sodelovanja; z uporabo digitalnih tehnologij ter z ustvarjanjem digitalnih vsebin. (4.3.1.1) (4.2.4.1). Učenec lahko posname in posluša svoje branje, ga vrednoti, izboljšuje, daje povratno medvrstniško informacijo, snema zvoke, podkaste, razume in spoštuje avtorske pravice ter licence, povezane z digitalnimi vsebinami. (4.3.3.1)

Učitelj učenca seznanja z različnimi vrstami branja – literarnoestetsko branje, pragmatično branje, evazorično branje, saj se tako dviguje bralna motivacija, predvsem pa tudi bralna zavzetost.

PISANJE

CILJI

Učenec:

○: letno piše najmanj 2 (po)ustvarjalni besedili, pri tem uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih, in sicer v obsegu od 250 do 400 besed (250 do 300 besed v 7. r., od 300 do 350 v 8. r., od 350 do 400 besed v 9. r.);

SC (1.3.4.1)

○: piše besedila, ki so povezana z doživljanjem, razumevanjem in vrednotenjem književnih oseb in njihovih motivov za ravnanje, teme, dogajalnega prostora in časa, vrste pripovedovalca, vzpostavljanjem komične (8. r.) in tragične perspektive (9. r.), s preoblikovanjem dramskega besedila v pripovedno/pesemsko in pesemskega v pripovedno besedilo;

○: piše basen, bajko, pripovedko (7. r.); pismo ali fiktivni dnevnik književne osebe, kratko realistično pripoved na podlagi časopisne vesti (8. r.); črtico (9. r.); likovno pesem ali pesem lepljenko, pri čemer lahko uporablja digitalna orodja;

SC (4.2.4.1)

○: piše obnovo (dela) književnega besedila;

○: piše neumetnostna besedila o književnem besedilu (oceno besedila) (8. r., 9. r.);

I: piše neumetnostna besedila o književnem besedilu (oglasno besedilo) (8. r., 9. r.);

○: letno piše vsaj eno razlagalno besedilo ob književnih besedilih v obsegu najmanj 300 besed (8. r.) in najmanj 350 do 400 besed (9. r.), v katerem predstavlja razumevanje in doživljanje obravnavanega oz. neznanega književnega besedila;

○: analizira eno ali dve prvini v besedilu ali odlomku, npr. književne osebe, književni prostor in čas, slog pripovedovanja;

○: na podlagi literarnovednega znanja sintetizira spoznanja o besedilu ter izraža vrednostne sodbe o njem ter jih utemeljuje, primerja in predstavlja življenje in delo avtorja ter njegove čas;

○: primerja književna besedila in jih kritično vrednoti.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » napiše poustvarjalno besedilo v obsegu najmanj 250 besed (7. r.), najmanj 300 besed (8. r.), najmanj 350 besed (9. r.), v katerem pokaže zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil: npr. književnih oseb in njihovih motivov za ravnanje, dogajalnega prostora in časa, ločevanja teme in motiva, privzemanja perspektive vsevednega oz. prvoosebnega pripovedovalca, vzpostavljanja komične ali tragične književne perspektive;

- » napiše ustvarjalno besedilo: bajko, pripovedko v obsegu najmanj 250 besed (7. r.); pismo ali fiktivni dnevnik književne osebe, kratko realistično pripoved na podlagi medijskega besedila v obsegu najmanj 300 besed (8. r.) in črtico v obsegu najmanj 350 besed (9. r.);
- » napiše razlagalno besedilo o književnih besedilih v obsegu najmanj 300 besed (8. r.) in najmanj 350 besed (9. r.).

TERMINI

- komična perspektiva
- basen
- bajka
- pripovedka
- fantastična zgodba
- pismo/fiktivni dnevnik književne osebe
- realistična pripoved
- časopisna vest
- črtica
- obnova
- povzetek
- ocena besedila
- oglasno besedilo
- privzemanje perspektive književne osebe
- razlagalno besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V fazi pisanja učenec zmožnosti in strategije, ki jih je razvil v dosedanjih fazah šolske interpretacije (še posebej pri analizi in sintezi), uporabi ob že znanem književnem besedilu ali ob novem književnem besedilu, istega ali drugega avtorja. Pri uspešnejših učencih spodbujamo tudi predstavljanje neobravnane književnega besedila ali posnemanje sloga določenega besedila v novem učenčevem besedilu.

Pri pripravi in spodbujanju učenca k čim bolj kakovostnemu pisanju prednjačijo strategije: problemski pouk, projektni pouk oz. projektno učno delo, avtentični pouk oz. avtentično učenje, raziskovalni pouk oz. učenje z raziskovanjem, timski pouk, pouk na daljavo kot integralni del pouka. ^{SC} (4.2.1.1) Med učnimi metodami je pri pisanju sicer v ospredju individualna oblika, pri spremljanju napredka pa učitelj vključuje delo v dvojicah, poudarjena je metoda pogovora.

Učenec pri (po)ustvarjalnih besedilih v predvidenem obsegu piše:

- nove prigode znanih književnih oseb in ustvarja nove književne osebe;
- povezuje književne osebe in zgodbe vsaj dveh besedil;
- realistična ali fantastična besedila, v katerih se prepoznajo različni motivi za ravnanje književnih oseb (socialni, psihološki, etični);
- nova pripovedna besedila na določeno temo s podobnimi ali različnimi motivi;
- domišljjsko pripoved s sintetično ali z retrospektivno dogajalno zgradbo;
- predzgodbo, nov zaključek, »manjkajoča« poglavja;
- besedila, v katerih privzema vlogo vsevednega/tretjeosebnega, prvoosebnega pripovedovalca ali lirskega subjekta;
- o slogovno zaznamovanih zvočnih, besednih, skladenjskih in besedilnih prvinah ter njihovi vlogi na pomenski in estetski ravni;

- krajša dramska besedila, komične (8. r.) ali tragične (9. r.) dramske fragmente in prizore;
- primerjavo in vrednotenje med dvema ali več književnimi besedili (9. r.);
- besedila, v katerih posnema slog književnega besedila.

Druge možnosti so še preoblikovanje pesniškega besedila v pripovedno, opisovanje ali prikazovanje dogajalnega časa in prostora z navajanjem okoliščin, dogodkov in predmetov; predstavljanje neobravnavega književnega besedila.

Primer 1:

Učitelj doseganje cilja zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe krepi skladno z učenčevo trenutno zmožnostjo, nato pa zahtevnost zvišuje:

- V 300 besedah dolgem besedilu opiši Urško iz pesmi Povodni mož. Navedi, v čem se razlikuje od drugih oseb na Starem trgu ter pojasni, zakaj bi oz. ne bi mogla biti tvoja prijateljica oz. tvoje dekle.
- V 325 besedah dolgem besedilu razloži, kako Urška iz pesmi Povodni mož vpliva na dogajanje na plesu in kako se ji življenje v nekaj urah spremeni. Kako je njena usoda povezana z avtorjevo idejo, da je prevzetno dekle kaznovano?
- V 350 besedah dolgem besedilu analiziraj vedenje Urške iz pesmi Povodni mož. Kakšna je v posameznih delih pesmi in kako narava vpliva nanjo? S čim vse si je pesnik pomagal pri opisovanju njenega značaja? Navedi konkretne zglede.

Diferenciacijo in individualizacijo učitelj dosega na več področjih – pri izbiri književnih besedil (zahtevnost, znano oz. neznano besedilo), pri izbiri zahtevnosti pisanja, pri obsegu pisanja in tudi pri pogostnosti pisanja. Učenca, ki ga pisanje veseli in je bolj motiviran, usmerjamo v kakovost zapisanega, mu postavimo zahtevnejše slogovne okvire, večkrat ga usmerimo v zgoščevanje misli, metaforične prenose, posnemanje sloga, raziskovanje neobravnavega besedila. Pri učencu, ki ima pri pisanju težave in za pisanje ni motiviran, se učitelj usmeri v spodnjo mejo obsega pisanja za posamezni razred, hkrati pa ponuja modele za pisanje (Učitelj ponudi opis Urške iz pesmi Povodni mož, učenec na podlagi tega modela napiše opis Rozamunde.), predlaga določene zglede (Učitelj ponudi začetke povedi – Glavna junakinja se do staršev vede ..., V odnosu do Povodnega moža je sprva ..., nato ...; Učitelj skupaj z učenci izdelava primerjalno tabelo lastnosti Urške in Rozamunde, učenci nato primerjavo upovedijo), opozarja na ponavljajoče se slogovne vzorce.

Primer 2:

V 7. razredu učitelj po branju grških bajk načrtuje, da bo učenec tvoril svojo bajko. Na pisanje ga pripravi tako, da skupaj z njim postavi kriterije uspešnosti: Kaj moram upoštevati, da bo moja bajka dobro ocenjena? Učenec npr. izpostavi temeljne vsebinske značilnosti; določen kraj dogajanja, nastopa vsaj en bog (grški oz. izmišljen), glavna književna oseba z lastnostmi (grškega) junaka, opis mitološkega bitja z imenom in posebno močjo, zunanja zgradba in slog pisanja (vsaj 3 odstavki, prvoosebni pripovedovalec, preteklik, zahtevne, daljše povedi, bogato besedišče), jezikovna pravilnost.

Sledi vodeno pisanje (upoštevaje število besed in čas, v katerem bi učenec to napisal, ponudimo pa mu tudi primere, kako bi lahko napisal):

Uvod: (kje, kdo – bitje – kaj je zanj značilno – in junak – odločitev za spopad; 50–60 besed):

1. Napiši 3–5 vrstic dolg uvod za svojo bajko (5 minut).
2. Napiši še 2 uvoda, tako da boš sledil navodilom (2-krat po 5 minut):
  - a) Napiši uvod, v katerem boš začel z besedami: V hribih, visoko nad Tržičem, se vije temen predor.
  - b) Napiši uvod, v katerem boš predstavil sebe in napovedal svoj obračun z mitološkim bitjem.

PRIMER: Na lepo sončno sredino jutro smo krenili proti planini Preval. Vedno sem sanjaril o velikih pustolovščinah in skrivnostnih bitjih iz starih zgodb, a to jutro nisem pričakoval, da bo moj pogum na preizkušnji. Nihče namreč ni vedel, da tam, med visokimi gorami, spi starodavno mitološko bitje, pripravljeno, da se prebudi in sooči s tistim, ki si upa stopiti na njegovo ozemlje.

Jedro: (3 odstavki po 50–80 besed)

1. odstavek: napiši 50–60 besed (5 minut), v njem začni zapletati zgodbo – pripelji jo do trenutka srečanja z mitološkim bitjem.

PRIMER: Takoj sem opazil, da je okolica tu nekoliko drugačna. Trava je bila redka, skale so se zdele prekrite z nenavadnimi vzorci in ob predorih se je širil čuden vonj. Naenkrat sem zaslišal nežno šumenje in se obrnil. Pred mano se je med visokimi skalami prikazala ogromna, pošastna figura, ki se je prebujala iz svojega dolgega spanja. Njene oči, prekrite z meglo in skrivnostjo, so bile uprte naravnost vame in dolgo kolono prijateljev, ki se je vila za mano.

2. odstavek: napiši 50–60 besed (5 minut), v njem opiši mitološko bitje in napiši njeno ime ter podatek, zakaj je strašljivo oz. v čem je njegova moč.

PRIMER: Prikazen je bila ogromna, njena koža pokrita z grozljivimi brazgotinami in ostrimi ščetinami. Imela je oči, rdeče kot kri, in šest nog. Takoj se mi je posvetilo, da je to Goraš, o katerem so nam pripovedovali domačini, ko smo parkirali na Ljubelju. Prebivalci vasi so se ga bali, saj je bil znan po surovem ravnanju s tistim, ki so si drznili stopiti na njegovo ozemlje.

3. odstavek: napiši 50–80 besed (10 minut), v njem predstavi spopad z mitološkim bitjem (vključi voljo bogov).

PRIMER: Od groze sem skoraj omedlel, a vedel sem, da bom prijatelje lahko obranil le jaz. Goraš, varuh Prevale, se je premaknil bliže. Njegove oči so se svetile še močnejše, a nisem popustil. Zavriskal je v strašljivem tonu in se bližal z ostrimi kremplji. Še dobro, da sem vzel s seboj svoj meč, ki sem ga izdelal pri pouku tehnike, in se pripravil na spopad.

Začela se je surova bitka. Prijatelji so se glasno vzvratno umikali, saj je bila pot široka le za enega človeka. Od daleč so opazovali najin spopad. Udarci meča in Goraševih krempljev so napolnili zrak. S svojim mečem sem zadal krvave rane pošastnemu bitju, a tudi sam nisem ostal nepoškodovan. Na srečo se je prikazal Skalar, bog skalnih predorov, naveličan Goraševe vladavine v Bornovem tunelu. Dvignil me je, da sem lahko porinil meč naravnost v Goraševo

srce. S krikom so njegove oči ugasnile, njegov strašljiv oklep se je razkrojil, in pošast se je sesula v prah.

Zaključek:

Napiši 3–5 vrstic (okoli 50 besed) dolg zaključek za svojo bajko (5 minut).

PRIMER: Tako sem premagal grozo Prevale in dokazal, da pogum in odločnost lahko premagata tudi najstrašnejše bitje.

Napiši še dva zaključka za svojo bajko (po 5 minut):

a) Napiši zaključek, v katerem boš izpostavil svojo nadaljnjo vlogo.

b) Napiši zaključek, v katerem boš napovedal še eno težavo.

Za domačo nalogo učenec napiše oz. prepíše in uredi besedilo, da bo tako, kot si ga je zamislil. Sledi medvrstniško in učiteljevo vrednotenje ter povratna informacija s predlogi za izboljšanje.

To skupino ciljev je moč dosegati tudi s spodbujanjem pisanja za različne literarne natečaje, (spletno) šolsko glasilo in druge sodobne medije.

Kriterije za vrednotenje pisne naloge lahko učitelj oblikuje tudi na podlagi kriterijev Tekmovanja v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/dv265tw>).

Učitelj poudarja tudi pomen pisanja z roko in si prizadeva za njegovo širjenje, npr. v tednu pisanja z roko.

Primer:

Slovenski šolski muzej ponuja *Delavnico lepopisanja Slovenski šolski muzej (solskimuzej.si)* (<https://solskimuzej.si>), priložnosti za ogled raznolikih rokopisov so tudi v Narodni in univerzitetni knjižnici oz. tudi na njenih spletnih straneh *Dobrodošli / Narodna in univerzitetna knjižnica - spletna stran (uni-lj.si)* (<https://www.nuk.uni-lj.si/>)

Ob tej skupini ciljev se nakazujejo raznolike možnosti medpredmetnega povezovanja znanja pri raziskovanju in spoznavanju kulture in umetnosti, gledališke pedagogike, umetniških zvrsti ter njihovih izraznih sredstev v zgodovinskem in kulturnem kontekstu, tj. vsebin in ciljev pri drugih predmetih, npr. povezovanju ustvarjalcev različnih obdobj z likovno in glasbeno umetnostjo, zgodovino, tujimi jeziki, domovinsko in državljansko kulturo in etiko, šolskim novinarstvom, in sicer v dnevih dejavnosti, v raziskovalnih nalogah, pri projektne delu (npr. 18. in 19. stoletje). Povezovanje je možno tudi pri procesnih znanjih (iskanje virov **SC (4.1.1.1)** kot spretnost, ki pride v poštev pri vseh predmetih) ter na konceptualni ravni (poglabljanje razumevanja istih terminov pri različnih predmetih). **SC (1.1.2.2)**

Ta skupina ciljev omogoča tudi povezovanje znanja pri razvijanju digitalnih kompetenc, zlasti ustvarjanju in urejanju digitalnih vsebin. Učitelj učence navaja na pisanje na računalnik, in sicer tako, da načrtuje obiskovanje računalniške učilnice, zlasti za ustvarjanje in urejanje digitalnih vsebin. **SC (4.3.1.1)** Pri tem učitelj stopnjuje zahtevnost, uporablja zlasti različna e-okolja, v katerih učenec oddaja oz. objavlja svoja besedila. Učenec tako dejavno uporablja spletno učilnico in zapise v njenem forumu, skupina učencev uporablja skupne dokumente, svoja besedila pošilja tudi po e-pošti (z uradnim dopisom), besedila lahko obogati z dodajanjem slik, glasbe,

videoposnetkov, vidnih učinkov, hkrati pa spoznava in spoštuje licence in avtorske pravice ter jih ustrezno citira. **SC (4.3.3.1)** Prav tako osvoji zaščito svojega dela z ustrezno licenco. Učenec pri tem ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z rabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih. **SC (4.2.6.1)**

Pri navajanju virov in literature učitelj učenca usmerja k standardu APA (zadnja različica), vključno z navajanjem modelov, ki temeljijo na umetni inteligenci.

Učenec pri pisanju besedila oz. izboljševanju jezikovne in slogovne ustreznosti osnutka besedila uporablja spletišče Franček (www.francek.si) in Fran *Fran/iskanje* (<https://fran.si>).

Pri pisanju razlagalnih besedil v 8. in 9. r. se učitelj osredotoča na literarnovedno in literarnozgodovinsko znanje, povezano z določenim obdobjem, ter učenca ob raznolikih dejavnostih vodi do povzemanja, utemeljevanja, primerjanja, analiziranja. Pri tem lahko uporabi odlomek iz drugega besedila v istem obdobju ali se odziva na določen problem.

SC (2.2.1.1) Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.

Primer 1:

Preberi odlomka iz Prešernove Zdravljice in Gregorčičeve Soči, nato pa napiši od 350 do 400 besed dolgo besedilo, v katerem boš na kratko predstavil književnika in obdobji, obnovil odlomka iz pesmi, izpostavil vsaj dve pomenski podobnosti, eno oblikovno podobnost in eno oblikovno razliko. Izberi in poimenuj eno pesniško sredstvo ter predstavi njegov učinek. Navedi še mnenje o enem izmed književnikov (v čem je vrednost njegovih besedil in zakaj so še vedno lahko aktualna).

Primer 2:

Razsvetljenje proti romantiki: Katero literarno obdobje je po tvojem mnenju za Slovence pomembnejše in zakaj? Ob navedbi ključnih podatkov, osebnosti in njihovih del ter njihovega vpliva na razvoj Slovencev izpostavi, katero obdobje se ti zdi odločilno in brez katerega ne bi mogli biti to, kar smo danes.

Primer 3:

Kako pesniki s svojim delom lahko vplivajo na čustva in dejanja ter prispevajo h krepitvi narodne zavesti? Kateri trije pesniki v obravnavanih treh obdobjih (razsvetljenstvu, romantiki in realizmu) so največ prispevali? Kako se še danes vidi njihov dolgoročni vpliv? Kateri od teh pesnikov se ti zdi »največji« in zakaj?

Razvijanje zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil ter prvin književnega besedila s pisanjem je lahko učinkovit način uzaveščanja in uravnavanja lastnega doživljanja in vedenja v odnosu do sebe in drugih ter učenja zdravega življenjskega sloga. Pri pisanju realističnih in/ali fantastičnih besedil, se učenec vživlja v motive za ravnanje književnih oseb na socialni, psihološki, etični ravni; pri črtici zaznava in prepoznava samozavedanje, lastno doživljanje, socialne in čustvene zmožnosti, vrednote, potrebe, želje **SC (3.1.1.1)** ter empatijo. **SC (3.3.4.1)** **SC (3.3.4.2)** **SC (3.3.4.3)**

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenec ob razvijanju zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil pridobiva tudi literarnovedno znanje – literarnoteoretično in literarnozgodovinsko.

Učenec bere obvezna in izbirna književna besedila po izbiri učencev in učitelja (tudi s seznama književnih besedil za domače branje). Spoznava in predstavlja življenje književnikov (čas, kraj, šolanje, službovanje), povezano s književnim ustvarjanjem, ter njihova književna dela.

1. Spoznava obvezna dela avtorjev in avtoric mladinske književnosti:

7. r.: Ljudska: Pegam in Lambergar

Tone Pavček: Majnice, fulaste pesmi

Fran Levstik: Martin Krpan

8. r.: France Prešeren: Povodni mož

Niko Grafenauer: Skrivnosti

Tone Partljič: Hotel sem prijeli sonce ali zbirka sodobne kratke proze Marko Kravos idr. Geniji z nasmehom

9. r.: France Prešeren: Zdravljica

Oton Župančič: Žebljarska

problemski roman, npr. Janja Vidmar Debeluška ali Mama ne sme izvedeti

2. Spoznava avtorje in avtorice ter njihova dela:

7. r.: Fran Levstik, Tone Pavček, Josip Jurčič

8. r.: Anton Tomaž Linhart, Valentin Vodnik, France Prešeren, Janko Kersnik, Niko Grafenauer, Tone Partljič

9. r.: Primož Trubar, Simon Gregorčič, Ivan Cankar, Oton Župančič, Srečko Kosovel, William Shakespeare

Poleg teh v vsakem razredu spozna vsaj še dva sodobna avtorja, po izbiri učitelja in učencev, npr.:

Saša Vegri, Bina Štampe Žmavc, Slavko Pregl, Feri Lainšček, Desa Muck, Janja Vidmar, Andrej Rozman - Roza, Vinko Möderndorfer, Igor Karlovšek, Nataša Konc Lorenzutti, Marjana Moškrič, Neli Filipič, Suzana Tratnik.

3. Navajajo bistvene značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter izbrane predstavnike in njihova dela, razvrščajo jih v literarnozgodovinska obdobja in smeri ter predstavljajo njihovo vlogo v razvoju slovenskega jezika in književnosti.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učenec v 7. razredu spoznava zanimive in pomembne dogodke o obravnavanih avtorjih in njihova dela, ki so pomembna za slovensko književnost. Spoznava tudi čas in prostor, v katerem je avtor deloval. Spoznava tudi slovensko slovstveno folkloro. Učitelj delo načrtuje čim bolj raznoliko, in sicer skupinsko delo, sodelovalno učenje, učenci lahko pripravljajo radijske/televizijske oddaje, mini raziskovalne naloge, intervjuje, nastajajo lahko družabne igre, plakati, časovnice. Učenec razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor). ^{SC} (1.1.1.1) Pomembno je, da učitelj pripravi in poišče primerna gradiva, ki vsebujejo tudi zanimivosti iz življenja in dela posameznega avtorja. Ta naj bodo tako v tiskani obliki, prav tako pa naj se učenec uči kritične izbire uporabe spletnih in e-gradiv (npr. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/7sezr0m>; <https://www.nuk.uni-lj.si/jurcicevo-letu>). Omogočiti je treba tudi medpredmetne povezave (zgodovina, geografija, glasbena umetnost, likovna umetnost, knjižnica) in razvijati analitično mišljenje, ustvarjalno mišljenje in različne bralne pismenosti. Pridobljeno znanje lahko potem učenec uporabi pri utemeljevanju, povzemanju, primerjanju obdobj (9. r.) in pomena avtorja (8., 9. r.). Učitelj lahko delo usmerja tako, da dejavnosti v razredu diferencira, individualizira in personalizira. Pouk lahko poteka v učilnici, šolski ali splošni knjižnici, če je mogoče, pa lahko učenci obišejejo avtorjev rojstni kraj, pomembna obeležja, se sprehodijo po literarnih poteh.

Literarnoteoretično znanje učenec spoznava ob besedilih, saj mu to omogoča, da jih razume, prepozna, primerja njihovo rabo, se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno in pisno raven svojega strokovnega jezika. ^{SC} (1.1.2.2) Zato je pomembno, da učitelj uporabo in prepoznavanje obravnava postopoma, glede na izbor književnega besedila in ob njem; na tak način omogoča, da učenec znanje nadgrajuje. Pri tem ne gre za definiranje terminov, ampak za njihovo funkcionalno rabo. Učitelj delo v razredu diferencira in individualizira, in sicer tudi s taksonomijo vprašanj in težavnosti ali različno izbiro obravnavanega (neobveznega) besedila. Naloge lahko pripravi v spletni učilnici, npr. kot kviz, sobo pobega. Prav tako se lahko uporabi medvrstniška pomoč, s postavljenimi kriteriji uspešnosti pa lahko učenci povratno informacijo dajejo drugim in vrednotijo tudi svoje delo. Učitelj zbira dokaze o učenju in prav tako da povratno informacijo, presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. ^{SC} (5.3.5.2) Učenec torej ob besedilu spoznava, razmišlja in izraža svoje mnenje o rabi literarnovednih izrazov. Pri poustvarjanju jih lahko tudi

samostojno uporabi. Pridobljeno literarnovedno znanje naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil.

Učenec pridobiva predvsem literarnovedno znanje, literarnoteoretično in literarnozgodovinsko, na transakcijski način, v nasprotju s transmisijskim načinom, pri katerem je najpogosteje v ospredju faktografsko znanje. Prav tako lahko znanje pridobiva hkrati z vedenjem o življenju in delu posameznih avtorjev. Učitelj delo diferencira, individualizira in personalizira. Pouk lahko načrtuje kot sodelovalno delo, skupinsko delo, pri čemer je pomembno, da dela z različnimi viri, tudi s pomočjo e-virov (<https://eucbeniki.sio.si/> i-Učbeniki (sio.si)) izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih, dostopa do njih in krmari med njimi.

(4.1.1.1) Učitelj izbrano gradivo prilagodi svojim učencem. Učenci pripravijo časovni trak, zemljevid slovenskih avtorjev, plakate, prevzamejo lahko vlogo učiteljev, pripravljajo naloge za sošolce. Znanje širijo medpredmetno (zgodovina, geografija, likovna in glasbena umetnost). Medpredmetne povezave se lahko izpeljejo na razne načine, npr. kot motivacija, nadgradnja obstoječega znanja, oblikovanje avtentičnih nalog, projektni dan. Zgodovino slovenskega (knjižnega) jezika učenci spoznavajo tudi pri jezikovnem pouku.

Z domačim branjem nadgrajujemo pouk književnosti, saj z njim učence navajamo na samostojno branje celovitih besedil, razvijamo bralno zmožnost, kritično mišljenje in oblikovanje mnenja o prebranem. Svoje mnenje o knjigi učenci izražajo s pomočjo (rokopisnega) dnevnika branja ali drugače, npr. s poustvarjanjem ob prebranem (tudi s pomočjo digitalnih orodij). Ker gre za individualno, čeprav vodeno dejavnost učencev, je pomembno, da učitelj pri izboru knjig upošteva individualizacijo, diferenciacijo in personalizacijo (izbira besedil in odziv nanje) ter pripravi predloge za bralne naloge pred branjem in po njem. Stremeti moramo k temu, da učencu omogočimo pozitivno bralno izkušnjo, saj to vpliva na razvoj dolgoročne bralne motivacije.

Letno učenec prebere najmanj 3 knjige za domače branje.

Pri izbiri besedil se upošteva:

- » kakovost besedil (upoštevajo se nacionalno pomembne nagrade za mladinsko književnost ter strokovno verodostojni sezname besedil);
- » zvrstno-vrstno in vsebinsko raznovrstnost izbranih besedil (pesništvo, pripovedništvo, dramatika; različne, tudi problemske teme, povezane z razvijanjem osebne identitete ter socialne, kulturne in medkulturne zmožnosti);
- » primernost besedil bralno-razvojni stopnji učencev ter
- » individualne razlike med učenci in učenkami (izbira besedil glede na bralno motivacijo in bralni interes).

SEZNAM KNJIŽEVNIH BESEDIL ZA DOMAČE BRANJE

Književna besedila (na seznamih književnih del za domače branje v 7., 8. in 9. r.), označena krepko, so obvezna za vse učence.

7. razred

Različni izbori iz grške mitologije, npr. Petiška, Edvard: Stare grške bajke (tudi e-knjiga), Gustav Schwab: Najlepše antične pripovedke, Marjan Kovačevič Beltram: Odisejada in druge zgodbe.

Vinko Möderndorfer: npr. Kot v filmu (tudi e-knjiga)

Nataša Konc Lorenzzuti: Avtobus ob treh (tudi e-knjiga)

Angelo Cerkvenc: Ovčar Runo

Bina Štampe Žmavc: Roža v srcu

Damjan Šinigoj: Iskanje Eve (tudi e-knjiga)

Daniel Defoe: Robinson Crusoe (tudi e-knjiga)

David Walliams: Babica barabica

Desa Muck: (e-knjigi) Pod milim nebom/Blazno resno slavni

Dim Zupan: Trnovska mafija/Štirinajst in pol

Feri Lainšček: Ajša Najša (tudi e-knjiga)/Ne/Življenje nima naslova

Igor Karlovšek: serija Ognjeno pleme (Zmage in porazi/V ujetništvu/Velika bitka/Sotočje; (tudi e-knjige)

Ingrid Kötter: O super starših lahko samo sanjaš

Janja Vidmar: Elvis Škorc, genialni štor (tudi e-knjiga)/Otroci sveta

Lovro Kuhar - Prežihov Voranc: Solzice (tudi e-knjiga)

Miha Mazzini: Zvezde vabijo (tudi e-knjiga)

Rudyard Kipling: Knjiga o džungli

Slavko Pregl: Odprava zelenega zmaja (tudi e-knjiga)/Srebro iz modre špilje (tudi e-knjiga)

Stefan Boonen in Melvin: Mamut

Susanne Gervay: Jaz sem Jack

Peter Svetina: Ropotarna

Matjaž Schmidt: Slovenske pravljice (v stripu)

Antonin Šplíchal: Stare grške bajke in povesti (v stripu)

Igor Saksida in Mojca Honzak: Kdo pojasni krasne basni?

Dragica Haramija in Igor Saksida: Antologija sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti

Barbara Gorenc Gregorčič: Tri pike

Bina Štampe Žmavc: Roža v srcu

Feri Lainšček: Ne

Učenci v vsakem razredu berejo književna besedila po lastni izbiri in izbiri učitelja.

8. razred

Nataša Konc Lorenzutti: Gremo mi v tri krasne

Janez Mušič: Zgodbe o Prešernu (tudi e-knjiga)

Aksinja Kermauner: In zmaj je pojedel sonce

Andrej Rozman - Roza: Pesmi iz galerije

Anita Davies: Poletno sanjarjenje

David Hill: Prav tam, kjer boli/Se vid'va Simon

Desa Muck: (tudi e-knjiga) Nebo v očesu lipicanca/Hči lune

Eneja Kobal: Teža življenja

Igor Karlovšek: Gimnazijec/Pobeg (tudi e-knjiga)

Irena Androjna: Modri otok (tudi e-knjiga)

Ivan Sivec: Finta v levo/Zadnji mega žur (tudi e-knjiga)/Resnica o Prešernu (tudi e-knjiga)

Ivan Tavčar: Med gorami (tudi e-knjiga)

Janja Vidmar: Princeska z napako (tudi e-knjiga)/Počitniška grozljivka/Mama ne sme izvedeti (tudi e-knjiga)

Janko Kersnik: Kmetske slike (tudi e-knjiga)

Karl Bruckner: Sadako hoče živeti

Lewis Carrol: Aličine dogodivščine v čudežni deželi (tudi e-knjiga)

Marinka Fritz Kunc: Janov krik

Mette Vedso: 130 utripov na minuto

Neli Kodrič Filipič: Na drugi strani/Fronta (tudi e-knjiga)

Saša Vegri: Naročje kamenčkov

Vinko Möderndorfer: Jaz sem Andrej (tudi e-knjiga)/Sončnica (tudi e-knjiga)

Žiga X. Gombač: NK Svoboda (tudi e-knjiga)/Znamenitni

Mate Dolenc: Mali princ z otoka (tudi e-knjiga)

Tadej Golob: Zlati zob

Marko Kociper: Butalci (v stripu)

Mojca Honzak: Modeli: izbor kratkih zgodb od značajevk do sodobne kratke proze

Dragica Haramija in Igor Saksida: Antologija sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti

Barbara Gorenc Gregorčič: Navodila za randi

Miroslav Košuta: Božaj veter, pesmi za mlade

Andrej Rozman - Roza: Izbrane Rozine v akciji: pesmi za odrasle od 13 let naprej

Učenci v vsakem razredu berejo književna besedila po lastni izbiri in izbiri učitelja.

9. razred

Vinko Möderndorfer: Romeo in Julija iz sosednje ulice

Aksinja Kermauner: Berenikini kodri

Ana Frank: Dnevnik Ane Frank (tudi e-knjiga)

Antoine de Saint-Exupéry: Mali princ (tudi e-knjiga)

Boštjan Gorenc - Pižama in Jaka Vukotič: Reformatorji v stripu

Boštjan Gorenc - Pižama in Tanja Komadina: Moj lajf

Charles Lamb: Pripovedke iz Shakespeara (tudi e-knjiga)

Claire Robertson: Pisma zaljubljene najstnice

Damijan Šinigoj: Kjer veter spi (tudi e-knjiga)

Evald Flisar: Poglej skozi okno

Ivan Cankar: Moje življenje

Janja Vidmar: ZOO (tudi e-knjiga)/Črna vrana (tudi e-knjiga)/Debeluška (tudi e-knjiga)/Baraba/Stvor

John Boyne: Deček na vrhu gore/Deček v črtasti pižami

Mariasun Landa: Moja roka v tvoji (tudi e-knjiga)

Neli Kodrič Filipič: Povej mi po resnici/Solze so za luzerje (tudi e-knjiga)

Simona Kopinšek: Ljubezenske

Suzana Tratnik: Ava

Vinko Möderndorfer: Kit na plaži (tudi e-knjiga)

Richard Bach: Jonatan Livingston Galeb

Kevin Brooks: Dnevnik iz bunkerja/iBoy

Andrej E. Skubic: Lahko bi umrl na tem kavču z mano

John Green: Krive so zvezde/Kdo si, Aljaska?

Igor Saksida in Rok Terkaj – Trkaj: Kla kla klasika

Igor Saksida in Aleš Šteger: Pesem sem: razumljive pesmi za nerazumljive čase

Dragica Haramija in Igor Saksida: Antologija sodobne slovenske otroške in mladinske književnosti

Tone Pavček: Same pesmi o ljubezni

Ti si čist normalen – Reparske pesmi za mlade in vse druge

Andrej Rozman - Roza: Pesmi iz galerije

Andrej Ilc: Komadi, Drugi komadi in Nezbrani komadi

Učenci v vsakem razredu berejo književna besedila po lastni izbiri in izbiri učitelja.

Na seznam domačega branja se lahko uvrstijo knjige, izbrane za Tekmovanje s področja slovenščine za Cankarjevo priznanje.

SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA

CILJI

Učenec:

- : prepoznava, razume in predstavlja besedila in značilnosti slovstvene folklore;
- : spoznava in predstavlja avtorjevo življenje, povezano s pisanjem, ter njegovo književna besedila;
- : pozna obvezna in izbirna književna besedila;
- : primerja različna književna besedila;
- : vrednoti in aktualizira književna dela posameznih avtorjev;

O: vrednoti in primerja besedilo slovstvene folklore in avtorsko besedilo z enako/podobno tematiko oz. sporočilom;

I: *aktualizira besedilo slovstvene folklore.*

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » pozna in predstavi besedila ter značilnosti slovstvene folklore;
- » pozna delo posameznega avtorja in govorno ter pisno (50 besed) predstavi dejstva, povezana z njegovim ustvarjanjem (čas, kraj, šolanje);
- » pozna, primerja in ovrednoti posamezna književna besedila obveznih in izbirnih avtorjev in tvori besedilo v obsegu najmanj 250 besed (7. r.), najmanj 300 besed (8. r.), najmanj 350 besed (9. r.).

TERMINI

- avtor ◦ avtorsko književno besedilo ◦ besedilo slovstvene folklore/ljudsko književno besedilo
- literarnozgodovinska obdobja in smeri

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija zmožnost funkcionalne rabe terminov v in o književnem besedilu. **SC (1.1.2.1)**

Učenec spoznava zanimive in pomembne dogodke iz življenja obravnavanih avtorjev in njihova dela. Učitelj lahko pri tem upošteva raznolike oblike in metode dela, in sicer odvisno od skupine učencev, njihovih sposobnosti in interesov. Pri tem je pomembno, da učitelj delo diferencira, individualizira in personalizira. Pri načrtovanju dela učitelj upošteva tudi predloge učencev, npr. o tem, kako zastaviti/izpeljati učno uro/sklop; v varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izražajo želje in udeležujejo ustvarjalne ideje. **SC (1.3.4.2)**

Besedila učitelj izbira premišljeno in izhaja iz dejstva, da je vedenje, ki ga učenec pridobi pri pouku književnosti, pomembno za boljše razumevanje prebranega in za zaznavanje literarnoestetskih prvin, vendar pa mora biti pri pouku književnosti v 3. VIO v ospredju književno besedilo in komunikacija z njim.

Učenec spoznava slovstveno folkloro in njene značilnosti. To lahko učitelj uresniči tudi kot raziskovalni pouk in se medpredmetno poveže z zgodovino, glasbo in šolsko knjižnico. Učenci v manjših skupinah, z viri in literaturo, ki jih učitelj pripravi vnaprej (izbere knjižno gradivo, v spletni učilnici objavi povezave do člankov, spletnih strani), raziskujejo ljudske pripovedke, slovenske ljudske bajke, pripovedne pesmi. Spoznanja na koncu predstavijo kot »zbrano pisno gradivo« ali

pa pripravijo razstavo. Učenci uživajo v ustvarjalnosti, se veselijo lastnih dosežkov in dosežkov drugih. (1.3.4.1)

Učenec pozna delo posameznega avtorja in zna predstaviti dejstva, povezana z njegovim ustvarjanjem (čas, kraj šolanje), in sicer govorno in pisno (50 besed), ter pozna, primerja in ovrednoti posamezna književna dela obveznih in izbirnih avtorjev v obsegu med 200 in 300 besed. Spoznavanje avtorjevega dela in življenja je tudi priložnost, da se za učence pripravi pouk zunaj učilnice; torej da na terenu prepozna pristnost kulturne dediščine, kar se lahko poveže medpredmeto (npr. obisk Prežihove domačine se lahko poveže še z obiskom rudnika ipd. ali obisk Škofje Loke povežemo z zgodovinskim obiskom mesta, ki se prekriva s potjo v Visoški kroniki – skozi mesto).

Primer:

Posedite se v skupine po 3 ali 4. Za igro *Kdo so oni* izdelajte kartončke z vprašanji. S pomočjo virov in literature (npr. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gbkxqe4> <https://www.nuk.uni-lj.si/jurcicevo-letu>); Grafenauer, N., Suhodolčan, L. (2006). *Album slovenskih pisateljev*. Mladinska knjiga) . *Album slovenskih pisateljev*. Mladinska knjiga) na kartončke zapišite zanimivosti iz življenja posameznega avtorja ali njegova pomembna dela. Na drugi strani kartončka naj bo zapisan avtor. Kartice naj vam služijo kot pomoč pri ponavljanju in utrjevanju znanja.

Učitelji za domače branje izbirajo raznolika kakovostna književna besedila, upoštevajo zvrstno-vrstno in vsebinsko raznovrstnost izbranih besedil, ob tem pa ne pozabijo na različnost in sposobnosti svojih učencev. Pomembno je, da je omogočena pozitivna bralna izkušnja. Branje knjig domačega branja naj bo tudi priložnost, da učenec širi svoje znanje oz. se srečuje s temami, ki zanj morda niso najprijetnejše, so pa vsekakor v današnjem času pomembne in se v učenčevem okolju pojavljajo (npr. nasilje, zlorabe, težave s prehranjevanjem, pasti spleta, trgovina z ljudmi). Učenci o prebrani knjigi pripravijo okroglo mizo kot debato za in proti. O delu razmišljajo pod različnimi barvami klobukov (De Bono). O prebranem delu zapišejo zaokroženo besedilo v (najmanj 250 besed (7. r.), v najmanj 300 besed (8. r.), najmanj 350 besed v (9. r.), pri čemer se lahko opredelijo do junakov, časa, zgodovinskega obdobja, izhajajo pa iz prebranega dela. Ob branju knjige Elvis Škorc, genialni štor Janje Vidmar se soočijo z ločitvijo staršev in tegobami odraščanja. V potopisnem romanu Aksinije Kermauner In zmaj je pojedel sonce na eni strani spoznajo Kitajsko, ob tem pa se srečajo s težavo skoraj popolne slepote in tudi tegobami odraščanja, ki se dogajajo glavnemu junaku Sučanu.

Učenec uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah) ter učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas. (3.1.2.1) (3.1.2.4)

LITERARNOTEORETIČNO ZNANJE

CIJLI

Učenec:

- : spoznava, razume, opredeljuje in uporablja literarnoteoretične termine;
- : prepoznavna, razume in utemeljuje značilnosti književnih zvrsti (pripovedništvo, pesništvo, dramatika);
- : prepoznavna in razume glavno dogajanje in stransko dogajanje (7. r.);
- : prepoznavna in razume temo (ljubezenska – 7. r., socialna – 8. r., domovinska – 9. r., razpoloženska – 9. r.), snov (9. r.), sporočilo (8. r.);
- : prepoznavna, poimenuje, razlaga in predstavlja značilnosti basni (7. r.), pripovedke (7. r.), bajke (7. r.), filma (7. r.), stripa (7. r.), gledališke predstave (7. r.), balade (8. r.), soneta (8. r.), kratke zgodbe (8. r.), romana (8. r.), črtice (9. r.), likovne pesmi (9. r.);
- : prepoznavna prvoosebnega pripovedovalca (7. r.) ter ločuje med vsevednim/tretjeosebnim in prvoosebnim pripovedovalcem (9. r.);
- !: *prepoznavna in razume motiv (9. r.);*
- : prepoznavna, spoznava, uporablja, razlikuje in opredeljuje nagovor (7. r.), retorično vprašanje (7. r.), vzklik (7. r.), zaporedno, oklepajočo, prestopno rimo (7. r.), pretiravanje (7. r.), obrnjen besedni red (7. r.), zvočno slikanje/onomatopoijsko (7. r.), primero (8. r.), stopnjevanje (8. r.), metaforo (9. r.), refren (9. r.);
- !: *prepoznavna komedijo (8. r.) in tragedijo (9. r.);*
- : prepoznavna in razlikuje med izpovedno (lirska pesem) (8. r.) in pripovedno (epska pesem) (8. r.);
- !: *uporablja komično perspektivo (8. r.) in tragično perspektivo (9. r.);*

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » **pozna, razume, uporabi in razloži literarnovedne termine: književno besedilo (7. r.), besedilo slovstvene folklorne in avtorsko besedilo (7. r.), glavno dogajanje (7. r.), stransko dogajanje (7. r.), tema (ljubezenska – 7. r.), prvoosebni pripovedovalec (7. r.); onomatopoijsko/zvočno slikanje (7. r.); nagovor (7. r.), retorično vprašanje (7. r.), vzklik (7. r.), zaporedna, oklepajoča, prestopna rima (7. r.), pretiravanje (7. r.), obrnjen besedni red (7. r.), pripovedka (7. r.), basen (7. r.), bajka (7. r.), film (7. r.), strip (7. r.), gledališka predstava (7. r.);**

- » književne zvrsti (pripovedništvo, pesništvo, dramatika) (7. r.);
- » **tema** (socialna – 8. r.), komična perspektiva (8. r.), **izpovedna/lirska pesem** (8. r.), **pripovedna/epska pesem** (8. r.), **primera** (8. r.), **stopnjevanje** (8. r.), **balada** (8. r.), sonet (8. r.), **kratka zgodba** (8. r.), **roman** (8. r.); **komedija** (8. r.), **dramatik** (8. r.);
- » **tema** (domovinska in razpoloženjska – 9. r.), motiv (9. r.), **sporočilo** (9. r.), **snov** (zgodovinska – 9. r.), metafora (9. r.), vsevedni/tretjeosebni pripovedovalec (9. r.), **tragedija** (9. r.), **črtica** (9. r.), **refren** (9. r.), komična in **tragična** perspektiva (9. r.), **likovna pesem** (9. r.).

TERMINI

- glavno dogajanje ◦ stransko dogajanje ◦ motiv ◦ tema (ljubezenska, socialna, domovinska, razpoloženjska) ◦ sporočilo ◦ snov ◦ prvoosebni pripovedovalec ◦ vsevedni/tretjeosebni pripovedovalec ◦ komična perspektiva ◦ tragična perspektiva ◦ književne zvrsti (pripovedništvo, pesništvo, dramatika) ◦ nagovor ◦ retorično vprašanje ◦ vzklik
- pretiravanje ◦ obrnjen besedni red ◦ zvočno slikanje/onomatopoija ◦ refren ◦ likovna pesem ◦ izpovedna/lirska pesem ◦ pripovedna/epska pesem ◦ primera ◦ stopnjevanje
- balada ◦ sonet ◦ pripovedka ◦ basen ◦ bajka ◦ črtica ◦ kratka zgodba ◦ roman
- metafora ◦ tragedija ◦ komedija ◦ gledališka predstava ◦ film ◦ strip

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija zmožnost funkcionalne rabe strokovnih terminov v in o književnem besedilu.

Literarnoteoretično znanje učenec spoznava ob besedilih, saj mu to omogoča, da jih razume, prepozna, primerja njihovo rabo. Zato je pomembno, da učitelj rabo, uporabo in prepoznavanje obravnava postopoma, glede na izbor književnega besedila in ob njem tako omogoča, da učenec znanje nadgrajuje, prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. **SC** (5.3.5.3) Pri tem ne gre le za opredeljevanje terminov, ampak za njihovo uporabo.

V ospredju so še vedno doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila, pri pripravi nalog pa učitelj upošteva zmožnosti učenca, njegovo predznanje in tako pripravi delo v razredu. Delo po potrebi diferencira, individualizira. Še posebej na začetku 3. VIO naj raba znanja poteka z različnimi didaktičnimi pripomočki, ki jih pripravi učitelj, lahko jih pripravijo tudi učenci (igra spomina, asociacije, človek ne jezi se malo drugače), uporabi pa lahko tudi orodja v spletni učilnici. Pripravi sobo pobega, kvize, sestavi lahko tudi teste/naloge ob besedilu, ki spremljanje znanja omogočajo učencem in učiteljem. Za lažji priklic znanja si učenec izdelava kartončke z razlago, ki jih hrani v mapi dosežkov in jih v celotnem 3. VIO dopolnjuje, na vidnem mestu pa so zapisani tudi kriteriji uspešnosti.

Pridobljeno literarnovedno znanje naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Učitelj naj delo zastavi tako, da bo učenec pridobljeno znanje povezoval s problemskimi izzivi, denimo primerjal književna besedila, pri čemer bo uporabil pridobljeno znanje in povzemal.

Primer 1:

Na spletu poišči program, ki omogoča izdelavo križank. Sestavi križanko, v kateri bodo gesla literarnovedni termini, ki si jih spoznal pri pouku književnosti.

Primer 2:

Razdelite se v skupine. Vsaka skupina pripravi vprašanja za kviz »Zasledovanje« za sosednje skupine, s katerimi bomo ponovili literarnovedne termine. Uporabite zvezek, berilo in e-tablico. Pripravite tudi rešitve.

LITERARNOZGODOVINSKO ZNANJE

CILJI

Učenec:

O: navaja bistvene značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter izbrane predstavnike in njihova dela: pismenstvo, protestantizem, razsvetljenstvo, romantika, realizem, moderna (nova romantika), književnost med obema vojnama, književnost po drugi svetovni vojni/sodobna književnost,;

O: slovenske avtorje razvršča v obdobja ter predstavlja njihovo vlogo v razvoju slovenskega jezika in književnosti;

I: v besedilu prepozna značilnosti literarnozgodovinskega obdobja.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » predstavi literarnozgodovinska obdobja (čas, avtorji, pomen), in sicer: pismenstvo, protestantizem, razsvetljenstvo, romantika, realizem, moderna (nova romantika), književnost med obema vojnama, književnost po drugi svetovni vojni/sodobna književnost) (8. in 9. r.);
- » razvrsti slovenske avtorje v literarnozgodovinska obdobja ter predstavi njihovo vlogo v razvoju slovenskega jezika in književnosti.

TERMINI

- o pismenstvo o protestantizem o razsvetljenstvo o romantika o moderna (nova romantika)
- o književnost med obema vojnama o književnost po drugi svetovni vojni/sodobna književnost

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Literarnozgodovinsko znanje je učencu v pomoč pri razvijanju zmožnosti razumevanja, analiziranju, sintetiziranju ter vrednotenju književnega besedila. Učenec književno besedilo umešča v širši literarnoteoretični in literarnozgodovinski kontekst in se izraža z ustrezno terminologijo jezika. **SC** (1.1.2.1)

Učenec pridobiva literarnozgodovinsko znanje na transakcijski način, v nasprotju s transmisijskim načinom, pri katerem je najpogosteje v ospredju faktografsko znanje in prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. **SC** (5.3.5.3) Prav tako lahko znanje pridobiva hkrati z vedenjem o življenju in delu posameznih avtorjev. Tovrstno razvrščanje književnih del po obdobjih in avtorjih učencu v zadnjem razredu 3. VIO omogoča, da

začenja razumevati, da se v literarnih delih lahko prepoznata tako avtor, njegov način pisanja kot tudi obdobje, v katerem je delo nastalo. Prav tako spoznava pomen posameznih obdobji za razvoj slovenske književnosti. Učitelj temu primerno, glede na zmožnosti učencev in njihov bralni interes, izbere čim bolj raznolika besedila, ki to omogočajo. Učenec tako spoznava tudi ključna besedila, ki omogočajo medbesedilno povezovanje. Pri tem pa je zelo pomembno, da se opozori na povezave z zgodovino, glasbeno in likovno umetnostjo.

Delo v razredu se diferencira (besedila, navodila, vprašanja) in individualizira (prilagojena besedila, predstavitev ipd.) ter personalizira (učenec ima nabor besedil/avtorjev in se sam odloči, kaj bo predstavil in kako) tako, da učenec v varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje. **SC (1.3.4.1)** Pouk lahko načrtuje kot sodelovalno delo, skupinsko delo, pri čemer je pomembno, da učenci delajo z različnimi viri, tudi s pomočjo e virov (- i-Učbeniki (sio.si)). Zgodovino slovenskega (knjižnega) jezika učenec spoznava tudi v povezavi z jezikovnim poukom.

Učitelj in učenci lahko pripravijo zanimive naloge: zemljevid in časovnico, televizijsko oddajo o Valentinu Vodniku in A. Tomažu Linhartu, intervju z učiteljico, ki je preučevala življenje in delo A. Tomaža Linharta in Valentina Vodnika, družabne igre (Učenci izdelajo različne družabne igre, ki omogočijo, da se znanje najprej pridobi [opisi, razlage], nato pa z igro utrdi.), sobe pobega. Učenci so radovedni in raziskujejo materiale in umetniške jezike, se z njimi izražajo, razvijajo domišljijo ter poglobljajo in širijo znanje tudi na neumetniških področjih. **SC (1.3.3.1)**

Primer 1:

V zvezek narišite oris Slovenije. Med letom zemljevid dopolnjujete z rojstnimi kraji slovenskih pisateljev.

Primer 2:

S sošolcem pripravita oddajo o Ivanu Cankarju. Pomagajta si s knjižnim gradivom in viri, ki so dostopni na spletu. Osredotočita se predvsem na zanimivosti iz življenja in dela avtorja. Oddajo lahko »oddajata v živo« v razredu, lahko pa poiščeta ustrezen program, jo posnameta in naredita film.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

- » Černivec, M. (2018). Uresničevanje dopolnjenega komunikacijskega modela pri obravnavi slovnčnih tem v gimnaziji. *Jezikovni zapiski*, 24(2), 69–79. <https://ojs.zrc-sazu.si/jz/article/view/7101>
- » Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku književnosti*. Založba Rokus Klett.
- » Križaj, M., Bešter, M. (2018). *Jezikovni pouk: čemu, kaj in kako?* Založba Rokus Klett.
- » Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod RS za šolstvo.
- » Saksida, I. (2019). Izhodišča in posledice komunikacijskega in tradicionalnega načrtovanja pouka književnosti. *Jezik in slovstvo*, 64(1), 21–28. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/6okg6ay>
- » Vogel, J. (2015). Modeli jezikovnega pouka pri predmetu slovenščina od leta 1990 do danes. *Jezik in slovstvo*, 60(3/4), 173–183. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/flvib27>
- » Vogel, J. (2021). Kritična sporazumevalna zmožnost – osrednji koncept sodobnega pouka prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 66(1), 3–156. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/6av4thj>
- » Vogel, J. (2023). Procesne metode pri pouku slovenskega jezika kot prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 68(2), 3–17. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/b6903pg>
- » Žbogar, A. (2007). *Za dejaven pouk književnosti*. Slavistično društvo Slovenije.

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

RAZVIJANJE BRALNE PISMENOSTI

Novak, N. (2023). Bralna pismenost in razvoj slovenščine kot učnega jezika. Zavod RS za šolstvo. *Bralna_pismenost_in_razvoj_slovenscine_kot_ucnega_jezika.pdf* (<https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/w3g7cm6>)

Zavod RS za šolstvo. (b. d.) Bralna pismenost. Opredelitev in gradniki. *Bralna_pismenost_gradniki.pdf* (<https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/1y6i0n8>)

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 45–60. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gjppq2p3>

BESEDILOSLOVJE IN SPREJEMANJE TER TVORJENJE BESEDILA

Starc, S. (2023). Primer obravnave večkodnih besedil v šoli s pomočjo vizualne slovnice. V Jožef Beg, J., Hočevnar, M., Kočnik, N. (ur.). *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 255-267.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI

Šekli, M. (2022). Slovenski jezik v prostoru in družbi: predstavitev izbranih pojmov. V B. Krakar Vogel (ur.), *Kar je, beži: Zoranu Božiču v spomin: ob prvi obletnici smrti dr. Zorana Božiča, literarnega zgodovinarja, prešernoslovca, profesorja in publicista* (str. 107–118). Slavistično društvo.

JEZIKOVNE ZVRSTI

Ahačič, K. (2024). Zvrstnost. V *Slovnica na kvadrat: slovenska slovnica za srednjo šolo* (3., dopolnjena izd., str. 199). Založba Rokus Klett.

Ahačič, K. (2024). Slovnične vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovo učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 9–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wfdut87>

Ahačič, K. (2024). Zakaj in kako je potrebno obravnavati zgodovino slovenskega jezika pri pouku slovenščine v srednji šoli. V *Jezik in književnost v spreminjanju* (str. 233–236). Ljubljana.

Gomboc, M. (2024). *Slovenščina: po korakih do odličnega znanja* (3. ponatis, str. 267). Mladinska knjiga.

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 64(3), 45–60. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gjppq2p3>

Križaj, M., Bešter, M. (2018). *Jezikovni pouk: čemu, kaj in kako?: priročnik za učitelje in učiteljice slovenščine v osnovni šoli* (1. izd., str. 231). Založba Rokus Klett.

Vogel, J. (2015). Modeli jezikovnega pouka pri predmetu slovenščina od leta 1990 do danes. *Jezik in slovstvo*, 60(3/4), 173–183. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/flvib27>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/flvib27>)

Vogel, J. (2017). Poimovanje jezikovne zvrstnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji med teorijo in prakso. *Jezik in slovstvo*, 62(4), 17–30. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulapcl>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulapcl>)

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

Ahačič, K. (2024). *Kratkoslovnica: slovenska slovnica za osnovno šolo* (3., dopolnjena izd., str. 109). Založba Rokus Klett.

SKLADNJA

Ahačič, K. (2024). Slovnične vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovo učnih načrtov. *Jezik in slovastvo*, 69(3), 9–28. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/oohk0kv> (<https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/oohk0kv>)

Smolej, M. (2022). *Skladanje: izbrana poglavja iz skladnje slovenskega jezika* (1. izd., str. 209). Znanstvena založba Filozofske fakultete. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/idb3ndt>

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

PRAVOPIS

Černivec, M. (2024). Pravopisne vsebine in razvijanje pravopisne zmožnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji. *Jezik in slovastvo*, 69(3), 29–44. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/6ncoxfb>

PRAVOREČJE

Bešter, M. (2011). Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine. *Jezik in slovastvo*, 56(3/4), 111–130. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/tdhkkz2>

Bone, J., Cencič, M., Ferme, J., Gaber, S., Golob, N., Haramija, D., Hozjan, D., Jamšek, J., Kos, Ž., Krajnc Ivič, M., Kregar, S., Lipovec, A., Majer Kovačič, J., Mršnik, S., Novak Zabukovec, V., Pavlin, J., Pevec Semec, K., Pulko, S., Rosc-Leskovec, D., Žakelj, A. (2023). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti: [znanstvena monografija]* (2. popravljena spletna izd.). Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrssl.si/api/link/opj3z3b>

Holcar, A. (2017). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce* (2. dopolnjena izd.). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marentič-Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju* (2. prenovljena izd., str. 320). DZS.

Novak, N. (2019). *Formativno spremljanje na razredni stopnji: priročnik za učitelje* (1. izd., str. 152). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse (2. izd.). (2013). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <http://www.zrssl.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf>

Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije* (2., razširjena in dopolnjena izd., str. 423). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pečjak, S., Bon, M., Bucik, N., Doupona, M., Gobec, M., Hočevār-Grom, A., Demšar Pečjak, N., Lavrenčič Vrabec, D., Lubšina Novak, M., Možina, E., Nolimal, F., Ojsteršek, A., Bergoč, S., Potočnik, N., Požar Matijašič, N., Saksida, I., Stabej, M., Straus, B., Šverc, A., Zamida, R. (2023).

Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030 (Spletna izd.). Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje; Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/m1n3ick> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vthommj>)

Plešec Gasparič, R., Valenčič Zuljan, M., Kalin, J. (2020). Obrnjeno učenje in poučevanje kot priložnost za inovativno in prožno izvajanje učnih oblik v visokošolskem izobraževanju. *Revija za elementarno izobraževanje*, 13, 51–79. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kkz5w3t>

KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV

KNJIŽEVNA BESEDILA

Saksida, I. (1994). *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Obzorja.

Saksida, I. (2008). *Poti in razpotja didaktike književnosti*. Izolit.

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod RS za šolstvo

Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Rokus Klett.

Žbogar, A. (2007). *Za dejaven pouk književnosti*. Slavistično društvo Slovenije.

Kerndl, M. (2021). *Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci*. BoMa.

Podsedenšek, M. (2020). Katera slovenska pokrajina je najlepša? Cirilu Kosmaču (1910–1980). *Slovenščina v šoli*, 23(1), 4–6.

KNJIŽEVNA OSEBA

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

Stropnik Naveršnik, N. (2021). Obravnava književnih besedil pri pouku slovenščine v 6. in 7. razredu z de Bonovim orodjem CoRT. *Slovenščina v šoli*, 24(1), 17–24.

KNJIŽEVNI PROSTOR IN ČAS

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

DOGAJANJE, TEMA IN SPOROČILO

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

Boškin Blokar, G. (2019). Formativno spremljanje in spodbujanje kritičnega mišljenja pri pouku slovenščine v 7. razredu. *Slovenščina v šoli*, 22(1), 48–56.

Batič Škarabot, M. (2022). Branje in projektno učenje. *Slovenščina v šoli*, 25(1), 27–35.

AVTOR IN PRIPOVEDOVALEC

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si/>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

PESNIŠTVO

Blažič, M. (2003). *Kreativno pisanje: Vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. GV Izobraževanje.

Saksida, I. (2022). *Kla kla klasika*. Mladinska knjiga.

Rozman, A. (2010). *Izbrane rozine v akciji*. Mladinska knjiga.

Arhiv tekmovanj v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje od leta 2010 do leta 2020. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/t9jx0yq>

<http://www.preseren.net/slo/default.asp>

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/2/read>

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/3/read>

PRIPOVEDNIŠTVO

Lešnik Musek, K. (2021). *Pozitivna psihologija za vrtce, šole in starše*. Mladinska knjiga.

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/2/read>

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/3/read>

DRAMATIKA

Saksida, I. (1998). *Ime mi je igra. Antologija slovenskih mladinskih gledaliških iger*. Obzorja.

Klajn, K. (2016). Govorna interpretacija dramskih besedil v osnovni šoli. *Slovenščina v šoli*, (19)2, 15–26. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yz4hho>

Pezdirc Bartol, M. (2006). Specifičnost branja dramskih besedil. V Simpozij Obdobja 25: *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*. 149–157.

<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/rpdiksr>

Podbevšek, K. (2006). Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi. Slavistična knjižnica, 11. <https://zdsds.si/tiskovina/544/>

Medved Udovič, V. (2006). Branje dramskih besedil v šoli. *Otrok in knjiga*, (33)67, 15–26.

PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

Saksida, I. (1998). *Slovenska mladinska dramatika*. Obzorja.

Rutar, D. idr. (2012). *Film pri pouku: prakse in izzivi*. Zavod RS za šolstvo.

<https://www.zrss.si/pdf/Film-pri-pouku.pdf>

Arčon, N. (2020). Filmska vzgoja v osnovni šoli. *Didakta*, 30(208), 30–33.

<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/bsrr5e7>

Zorman, B. (2022). Vključevanje filmske vzgoje v vzgojno-izobraževalne ustanove. V *Štemberger, T. idr. Oblikovanje inovativnih učnih okolij*. Str. 321–333.

Kerneža, M., Kordigel Aberšek, M. (2014). Strip – metoda, ki fantom omogoča uspešnejšo interpretacijo mladinskega literarnega besedila. *Revija za elementarno izobraževanje*, 7(2), 129–133.

<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/hwkflta>

Horjak, C. (2008). *Najmanjša velika enciklopedija stripa: Ciciban in Stripburgerjeva akademija predstavljata strip dr. Horowitza*. Priloga revije Ciciban.

Jesenko, U. (2019). Beremo stripe za domače branje. *Šolska knjižnica*, 28(1), 15–21.

<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/iq3vw88>

McCloud, S. (2011). *Kako razumeti strip: o nevidni umetnosti*. Cankarjeva založba.

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH

GOVORNO NASTOPANJE

Zavod RS za šolstvo. *Digitalna bralnica*. www.zrss.si/digitalna-bralnica

<http://www.zrss.si/digitalna-bralnica>

Ručigaj, K. (2016). Ocenjevanje govornega nastopa v 9. razredu – pesniška zbirka po izbiri učenca. *Slovenščina v šoli*, 19(3–4), 50–57. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/hi98uzx>

Kejžar, K. (2014). Uporaba govorne kulture pri pouku slovenščine. *Slovenščina v šoli*, 17(2), 44–55, 72.

Žist, M. (2015). Postopnost priprave na celovito govorno nastopanje. *Slovenščina v šoli*, 18(3–4), 85–95, 141.

Klajn, K. (2016). Govorna interpretacija dramskih besedil v osnovni šoli. *Slovenščina v šoli*, 19(2), 15–26, 69.

Ručigaj, K. (2016). Ocenjevanje govornega nastopa v 9. r. – pesniška zbirka po izbiri učenca. *Slovenščina v šoli*, 19(3–4), 50–57, 140.

Žmavc, J. in Cestnik, M. (2024). Vertikalni okvir za poučevanje govornega nastopanja v osnovni šoli za celovito oblikovanje govork in govorcev. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 95–115.

INTERPRETATIVNO BRANJE

Zavod RS za šolstvo. *Digitalna bralnica*. www.zrssi.si/digitalna-bralnica
(<http://www.zrssi.si/digitalna-bralnica>)

Podbevšek, K. (2006). *Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi*, Slavistično društvo Slovenije.

Saksida, I. (2019). Preberi, izberi, ovrednoti – saj nismo roboti. Primeri obravnave književnosti pri visokošolskem komunikacijskem pouku. *Vzgoja in izobraževanje*, 50(5–6), 39–45.

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/yzx7tyo>

Saksida, I. (2022). *Poezija premika in dramati*. <https://www.youtube.com/watch?v=MDQfZe295z4>

PISANJE

i-Učbeniki (sio.si) <https://eucbeniki.sio.si/>, <https://etorba.sio.si/etorba/si/home>

Bralna pismenost v vrtcu in šoli. Teoretska izhodišča in empirične ugotovitve

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/5t88zpr> in Didaktični primeri

<https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/cknrzty>

Novak, N. (2023). *Bralna pismenost in razvoj slovenščine kot učnega jezika*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/745mdwk>

Žbogar, A. (2020). Boža Krakar Vogel: Didaktika književnosti pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 65(2), 147–148. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/vsn9k9b>

Saksida, I. (2018). Literarnost kot preseganje tvitovske gluhosti. *Sodobnost*, 82(11), 1395–1404. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/z3yfskb>

Lotrič Komac, T. (2023). Dolgo branje – poezija Franceta Prešerna in sočasno branje pripovedi o njem. *Slovenščina v šoli*, 26(1), 51–55.

Stropnik Naveršnik, N. (2021). Obravnava književnih besedil pri pouku slovenščine v 6. in 7. razredu z de Bonovim orodjem CoRT. *Slovenščina v šoli*, 24(1), 17–24.

Žveglič, M. (2020). Levstikov Martin Krpan na daljavo kot primer rabe digitalnih tehnologij oz. orodij pri pouku književnosti v 7. razredu osnovne šole. *Slovenščina v šoli*, 23(3), 50–56.

Vizjak Puškar, N. (2023). Odzivi učencev z govorno-jezikovnimi motnjami na priredbo Levstikovega Martina Krpana z Vrha v lahko branje. *Jezik in slovastvo*, 68(3), 31–42.

Hafner Bajžel, S. (2021). Kako razvijati čustveno in socialno pismenost v osnovni šoli. *Vzgoja in izobraževanje*, 52(6), 10–14. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/is2zruj>

Klis, N. (2019). Tvorba poustvarjalnega besedila na podlagi umetnostnega besedila ob upoštevanju elementov formativnega spremljanja. *Slovenščina v šoli*, 22(3), 48–56.

Žugman, M. (2017). Projekt Deček in hiša ali kako je nastajal šolski časopis. *Slovenščina v šoli*, 20(2), 48–50, 72.

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA

Saksida, I. (2003). Komunikacijski pouk književnosti v osnovni šoli. *Otrok in knjiga*, 30(57), 5–18.

Saksida, I. (2019). Izhodišča in posledice komunikacijskega in tradicionalnega načrtovanja pouka književnosti. *Jezik in slovastvo*, 64(1), 21–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6okg6ay>

Žbogar, A. (2023). Metoda obrnjenega učenja pri pouku slovenščine (književnosti). *Jezik in slovastvo*, 68(2), 19–30. <https://doi.org/10.4312/jis.68.2.19-30>

Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije*. Zavod RS za šolstvo.

Jesenko, U. (2019). Beremo stripe za domače branje. *Šolska knjižnica*, 28(1), 15–20.

Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Rokus Klett.

Stanonik, M. (2004). *Slovstvena folkloristika. Med jezikoslovjem in literarno vedo*. ZRC SAZU.

LITERARNOTEORETIČNO ZNANJE

Žbogar, A. (2021). (Meta)kognitivno-kritično šolsko branje književnosti. *Pedagoška Obzorja*, 36(3–4), 69–80. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jbflvhq>

Žbogar, A. (2007). Za dejaven pouk književnosti. *Jezik in slovastvo*, 52(1), 55–66.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

Saksida, I. (1994). *Izhodišča in modeli šolske interpretacije mladinske književnosti: priročnik za književno vzgojo*. Different.

Holcar Brunauer, A. idr. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Dokazi. Povratna informacija*. Zavod RS za šolstvo.

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

RAZVIJANJE BRALNE PISMENOSTI

Novak, N. (2023). Bralna pismenost in razvoj slovenščine kot učnega jezika. Zavod RS za šolstvo. *Bralna_pismenost_in_razvoj_slovenscine_kot_ucnega_jezika.pdf*

(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w3q7cm6>)

Zavod RS za šolstvo. (b. d.) Bralna pismenost. Opredelitev in gradniki.

Bralna_pismenost_gradniki.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1y6j0n8>)

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine.

Jezik in slovstvo, 69(3), 45–60. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gjppq2p3>

BESEDILOSLOVJE IN SPREJEMANJE TER TVORJENJE BESEDILA

Starc, S. (2023). Primer obravnave večkodnih besedil v šoli s pomočjo vizualne slovnice. V Jožef Beg, J., Hočevnar, M., Kočnik, N. (ur.). *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 255–267.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI

Šekli, M. (2022). Slovenski jezik v prostoru in družbi: predstavitev izbranih pojmov. V B. Krakar-Vogel (ur.), *Kar je, beži: Zoranu Božiču v spomin: ob prvi obletnici smrti dr. Zorana Božiča, literarnega zgodovinarja, prešernoslovca, profesorja in publicista* (str. 107–118). Nova Gorica: Slavistično društvo.

JEZIKOVNE ZVRSTI

Ahačič, K. (2024). Zvrstnost. V *Slovnica na kvadrat: slovenska slovnica za srednjo šolo* (3., dopolnjena izd., str. 199). Založba Rokus Klett.

Ahačič, K. (2024). Slovnične vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovo učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 9–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wfdut87>

Ahačič, K. (2024). Zakaj in kako je potrebno obravnavati zgodovino slovenskega jezika pri pouku slovenščine v srednji šoli. V *Jezik in književnost v spreminjanju* (str. 233–236). Ljubljana.

Gomboc, M. (2024). *Slovenščina: po korakih do odličnega znanja* (3. ponatis, str. 267). Mladinska knjiga.

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 64(3), 45–60. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gjppq2p3>

Križaj, M., Bešter, M. (2018). *Jezikovni pouk: čemu, kaj in kako?: priručnik za učitelje in učiteljice slovenščine v osnovni šoli* (1. izd., str. 231). Založba Rokus Klett.

Vogel, J. (2015). Modeli jezikovnega pouka pri predmetu slovenščina od leta 1990 do danes. *Jezik in slovstvo*, 60(3/4), 173–183. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/flvib27>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/flvib27>)

Vogel, J. (2017). Pojmovanje jezikovne zvrstnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji med teorijo in prakso. *Jezik in slovstvo*, 62(4), 17–30. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulapcl>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulapcl>)

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

Ahačič, K. (2024). Zvrstnost. V *Slovnica na kvadrat: slovenska slovnica za srednjo šolo* (3., dopolnjena izd., str. 199). Založba Rokus Klett.

Ahačič, K. (2024). Slovnične vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovo učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 9–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wfdut87>

Ahačič, K. (2024). Zakaj in kako je potrebno obravnavati zgodovino slovenskega jezika pri pouku slovenščine v srednji šoli. V *Jezik in književnost v spreminjanju* (str. 233–236). Ljubljana.

Gomboc, M. (2024). *Slovenščina: po korakih do odličnega znanja* (3. ponatis, str. 267). Mladinska knjiga.

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 45–60. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gjppq2p3>

Križaj, M., Bešter, M. (2018). *Jezikovni pouk: čemu, kaj in kako?: priročnik za učitelje in učiteljice slovenščine v osnovni šoli* (1. izd., str. 231). Založba Rokus Klett.

Vogel, J. (2015). Modeli jezikovnega pouka pri predmetu slovenščina od leta 1990 do danes. *Jezik in slovstvo*, 60(3/4), 173–183. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/flvib27>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/flvib27>)

Vogel, J. (2017). Pojmovanje jezikovne zvrstnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji med teorijo in prakso. *Jezik in slovstvo*, 62(4), 17–30. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulapcl>
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ulapcl>)

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

Ahačič, K. (2024). *Kratkoslovnica: slovenska slovnica za osnovno šolo* (3., dopolnjena izd., str. 109). Založba Rokus Klett.

SKLADNJA

Ahačič, K. (2024). Slovnične vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovo učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 9–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/oohk0kv>

Smolej, M. (2022). *Skladanje: izbrana poglavja iz skladnje slovenskega jezika* (1. izd., str. 209). Znanstvena založba Filozofske fakultete. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/idb3ndt>

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

PRAVOPIS

Černivec, M. (2024). Pravopisne vsebine in razvijanje pravopisne zmožnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 29–44.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6ncoxfb>

PRAVOREČJE

Bešter, M. (2011). Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 56(3/4), 111–130. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tdhkkz2>

Bone, J., Cencič, M., Ferme, J., Gaber, S., Golob, N., Haramija, D., Hozjan, D., Jamšek, J., Kos, Ž., Krajnc Ivič, M., Kregar, S., Lipovec, A., Majer Kovačič, J., Mršnik, S., Novak Zabukovec, V., Pavlin, J., Pevec Semec, K., Pulko, S., Rosc-Leskovec, D., Žakelj, A. (2023). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti: [znanstvena monografija]* (2. popravljena spletna izd.). Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/opj3z3b>

Holcar, A. (2017). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce* (2. dopolnjena izd.). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marentič-Požarnik, B. (2024). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju* (2. prenovljena izd., str. 320). DZS.

Novak, N. (2019). *Formativno spremljanje na razredni stopnji: priročnik za učitelje* (1. izd., str. 152). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse (2. izd.). (2013). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <http://www.zrss.si/pdf/o-naravi-ucenja.pdf>

Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije* (2., razširjena in dopolnjena izd., str. 423). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pečjak, S., Bon, M., Bucik, N., Doupona, M., Gobec, M., Hočevnar-Grom, A., Demšar Pečak, N., Lavrenčič Vrabec, D., Lubšina Novak, M., Možina, E., Nolimal, F., Ojsteršek, A., Bergoč, S., Potočnik, N., Požar Matijašič, N., Saksida, I., Stabej, M., Straus, B., Šverc, A., Zamida, R. (2023). *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* (Spletna izd.). Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje; Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vthommj> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vthommj>)

Plešec Gasparič, R., Valenčič Zuljan, M., Kalin, J. (2020). Obrnjeno učenje in poučevanje kot priložnost za inovativno in prožno izvajanje učnih oblik v visokošolskem izobraževanju. *Revija za elementarno izobraževanje*, 13, 51–79. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kkz5w3t>

KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV

KNJIŽEVNA BESEDILA

Saksida, I. (1994). *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Obzorja.

Saksida, I. (2008). *Poti in razpotja didaktike književnosti*. Izolit.

Pečjak, S. in Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod RS za šolstvo

Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Rokus Klett.

Žbogar, A. (2007). *Za dejaven pouk književnosti*. Slavistično društvo Slovenije.

Kerndl, M. (2021). *Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci*. BoMa.

Podsedenšek, M. (2020). Katera slovenska pokrajina je najlepša? Cirilu Kosmaču (1910–1980). *Slovenščina v šoli*, 23(1), 4–6.

KNJIŽEVNA OSEBA

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

Stropnik Naveršnik, N. (2021). Obravnava književnih besedil pri pouku slovenščine v 6. in 7. razredu z de Bonovim orodjem CoRT. *Slovenščina v šoli*, 24(1), 17–24.

KNJIŽEVNI PROSTOR IN ČAS

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

DOGAJANJE, MOTIV, TEMA, SPOROČILO IN SNOV

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

Boškin Blokar, G. (2019). Formativno spremljanje in spodbujanje kritičnega mišljenja pri pouku slovenščine v 7. razredu. *Slovenščina v šoli*, 22(1), 48–56.

Batič Škarabot, M. (2022). Branje in projektno učenje. *Slovenščina v šoli*, 25(1), 27–35.

AVTOR IN PRIPOVEDOVALEC

Didaktična gradiva: *i-Učbeniki (sio.si)* (<https://eucbeniki.sio.si>), *eTorba* (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>)

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

KNJIŽEVNA PERSPEKTIVA

i-Učbeniki (sio.si) (<https://eucbeniki.sio.si/>), eTorba (<https://etorba.sio.si/etorba/sl/home>), posnetki predstav slo. gledališč, npr. Županova Micka (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gnlxaql>)

Pezdirc Bartol, M. (2010). *Najdeni pomeni: empirične raziskave recepcije literarnega dela*. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

PESNIŠTVO

Blažič, M. (2003). *Kreativno pisanje: Vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. GV Izobraževanje.

Saksida, I. (2022). *Kla kla klasika*. Mladinska knjiga.

Rozman, A. (2010). *Izbrane rozine v akciji*. Mladinska knjiga.

Arhiv tekmovanj v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje od leta 2010 do leta 2020. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/t9jx0yq>

<http://www.preseren.net/slo/default.asp>

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/2/read>

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/3/read>

PRIPOVEDNIŠTVO

Lešnik Musek, K. (2021). *Positivna psihologija za vrtce, šole in starše*. Mladinska knjiga.

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/2/read>

<https://etorba.sio.si/etorba/sl/books/3/read>

DRAMATIKA

Saksida, I. (1998). *Ime mi je igra. Antologija slovenskih mladinskih gledaliških iger*. Obzorja.

Klajn, K. (2016). Govorna interpretacija dramskih besedil v osnovni šoli. *Slovenščina v šoli*, (19)2, 15–26. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1yz4hho>

Pezdirc Bartol, M. (2006). Specifičnost branja dramskih besedil. V Simpozij Obdobja 25: *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*. 149–157.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rpdiksr>

Podbevšek, K. (2006). Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi. Slavistična knjižnica, 11. <https://zdsds.si/tiskovina/544/>

Medved Udovič, V. (2006). Branje dramskih besedil v šoli. *Otrok in knjiga*, (33)67, 15–26.

PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

Saksida, I. (1998). *Slovenska mladinska dramatika*. Obzorja.

Rutar, D. idr. (2012). *Film pri pouku: prakse in izzivi*. Zavod RS za šolstvo.

<https://www.zrss.si/pdf/Film-pri-pouku.pdf>

Arčon, N. (2020). Filmska vzgoja v osnovni šoli. *Didakta*, 30(208), 30–33.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bsrr5e7>

Zorman, B. (2022). Vključevanje filmske vzgoje v vzgojno-izobraževalne ustanove. V Štemberger, T. idr. *Oblikovanje inovativnih učnih okolij*. Str. 321–333.

Kerneža, M., Kordigel Aberšek, M. (2014). Strip – metoda, ki fantom omogoča uspešnejšo interpretacijo mladinskega literarnega besedila. *Revija za elementarno izobraževanje*, 7(2), 129–133.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hwkflta>

Horjak, C. (2008). *Najmanjša velika enciklopedija stripa: Ciciban in Stripburgerjeva akademija predstavljata strip dr. Horowitza*. Priloga revije Ciciban.

Jesenko, U. (2019). Beremo stripe za domače branje. *Šolska knjižnica*, 28(1), 15–21.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/iq3vw88>

McCloud, S. (2011). *Kako razumeti strip: o nevidni umetnosti*. Cankarjeva založba.

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH

GOVORNO NASTOPANJE

Zavod RS za šolstvo. *Digitalna bralnica*. www.zrss.si/digitalna-bralnica
(<http://www.zrss.si/digitalna-bralnica>)

Ručigaj, K. (2016). Ocenjevanje govornega nastopa v 9. razredu – pesniška zbirka po izbiri učenca. *Slovenščina v šoli*, 19(3–4), 50–57. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hi98uzx>

Kejžar, K. (2014). Uporaba govorne kulture pri pouku slovenščine. *Slovenščina v šoli*, 17(2), 44–55, 72.

Žist, M. (2015). Postopnost priprave na celovito govorno nastopanje. *Slovenščina v šoli*, 18(3–4), 85–95, 141.

Klajn, K. (2016). Govorna interpretacija dramskih besedil v osnovni šoli. *Slovenščina v šoli*, 19(2), 15–26, 69.

Ručigaj, K. (2016). Ocenjevanje govornega nastopa v 9. r. – pesniška zbirka po izbiri učenca. *Slovenščina v šoli*, 19(3–4), 50–57, 140.

Žmavc, J. in Cestnik, M. (2024). Vertikalni okvir za poučevanje govornega nastopanja v osnovni šoli za celovito oblikovanje govork in govorcev. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 95–115.

INTERPRETATIVNO BRANJE

Zavod RS za šolstvo. *Digitalna bralnica*. www.zrss.si/digitalna-bralnica
(<http://www.zrss.si/digitalna-bralnica>)

Podbevšek, K. (2006). *Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi*, Slavistično društvo Slovenije.

Saksida, I. (2019). Preberi, izberi, ovrednoti – saj nismo roboti. Primeri obravnave književnosti pri visokošolskem komunikacijskem pouku. *Vzgoja in izobraževanje*, 50(5–6), 39–45.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yzx7tyo>

Saksida, I. (2022). *Poezija premika in dramati*. <https://www.youtube.com/watch?v=MDQfZe295z4>

PISANJE

i-Učbeniki (sio.si) <https://eucbeniki.sio.si/>, <https://etorba.sio.si/etorba/si/home>

Bralna pismenost v vrtcu in šoli. Teoretska izhodišča in empirične ugotovitve

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5t88zpr> in Didaktični primeri

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cknrzty>

Novak, N. (2023). *Bralna pismenost in razvoj slovenščine kot učnega jezika*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/745mdwk>

Žbogar, A. (2020). Boža Krakar Vogel: Didaktika književnosti pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 65(2), 147–148. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vsn9k9b>

Saksida, I. (2018). Literarnost kot preseganje tvitovske gluhosti. *Sodobnost*, 82(11), 1395–1404. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/z3yfskb>

Lotrič Komac, T. (2023). Dolgo branje – poezija Franceta Prešerna in sočasno branje pripovedi o njem. *Slovenščina v šoli*, 26(1), 51–55.

Stropnik Naveršnik, N. (2021). Obravnava književnih besedil pri pouku slovenščine v 6. in 7. razredu z de Bonovim orodjem CoRT. *Slovenščina v šoli*, 24(1), 17–24.

Žveglič, M. (2020). Levstikov Martin Krpan na daljavo kot primer rabe digitalnih tehnologij oz. orodij pri pouku književnosti v 7. razredu osnovne šole. *Slovenščina v šoli*, 23(3), 50–56.

Vizjak Puškar, N. (2023). Odzivi učencev z govorno-jezikovnimi motnjami na priredbo Levstikovega Martina Krpana z Vrha v lahko branje. *Jezik in slovstvo*, 68(3), 31–42.

Hafner Bajžel, S. (2021). Kako razvijati čustveno in socialno pismenost v osnovni šoli. *Vzgoja in izobraževanje*, 52(6), 10–14. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/is2zruj>

Klis, N. (2019). Tvorba poustvarjalnega besedila na podlagi umetnostnega besedila ob upoštevanju elementov formativnega spremljanja. *Slovenščina v šoli*, 22(3), 48–56.

Žugman, M. (2017). Projekt Deček in hiša ali kako je nastajal šolski časopis. *Slovenščina v šoli*, 20(2), 48–50, 72.

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA

Saksida, I. (2003). Komunikacijski pouk književnosti v osnovni šoli. *Otrok in knjiga*, 30(57), 5–18.

Saksida, I. (2019). Izhodišča in posledice komunikacijskega in tradicionalnega načrtovanja pouka književnosti. *Jezik in slovstvo*, 64(1), 21–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6okq6ay>

Žbogar, A. (2023). Metoda obrnjenega učenja pri pouku slovenščine (književnosti). *Jezik in slovstvo*, 68(2), 19–30. <https://doi.org/10.4312/jis.68.2.19-30>

Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije*. Zavod RS za šolstvo.

Jesenko, U. (2019). Beremo stripe za domače branje. *Šolska knjižnica*, 28(1), 15–20.

Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Rokus Klett.

Stanonik, M. (2004). *Slovstvena folkloristika. Med jezikoslovjem in literarno vedo*. ZRC SAZU.

LITERARNOTEORETIČNO ZNANJE

Žbogar, A. (2021). (Meta)kognitivno-kritično šolsko branje književnosti. *Pedagoška Obzorja*, 36(3–4), 69–80. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/jbflvhq>

Žbogar, A. (2007). Za dejaven pouk književnosti. *Jezik in slovstvo*, 52(1), 55–66.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

Saksida, I. (1994). *Izhodišča in modeli šolske interpretacije mladinske književnosti: priročnik za književno vzgojo*. Different.

Holcar Brunauer, A. idr. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce. Dokazi. Povratna informacija*. Zavod RS za šolstvo.

LITERARNOZGODOVINSKO ZNANJE

Žbogar, A. (2024). Razvijanje literarne zmožnosti pri pouku književnosti. *Jezik in slovstvo*, 64(1), 73–83. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/97s8pse>

Kerndl, M. (2013). Notranja učna diferenciacija in individualizacija pri pouku književnosti v heterogenih učnih skupinah tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. *Jezik in slovstvo*, 58(3).

Haramija, D. (2022). Branje mladinskih leposlovno-informativnih knjig pri različnih predmetih v osnovni šoli. *Jezik in slovstvo*, 67(1–2). (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/cy0po4x>)

PRILOGE

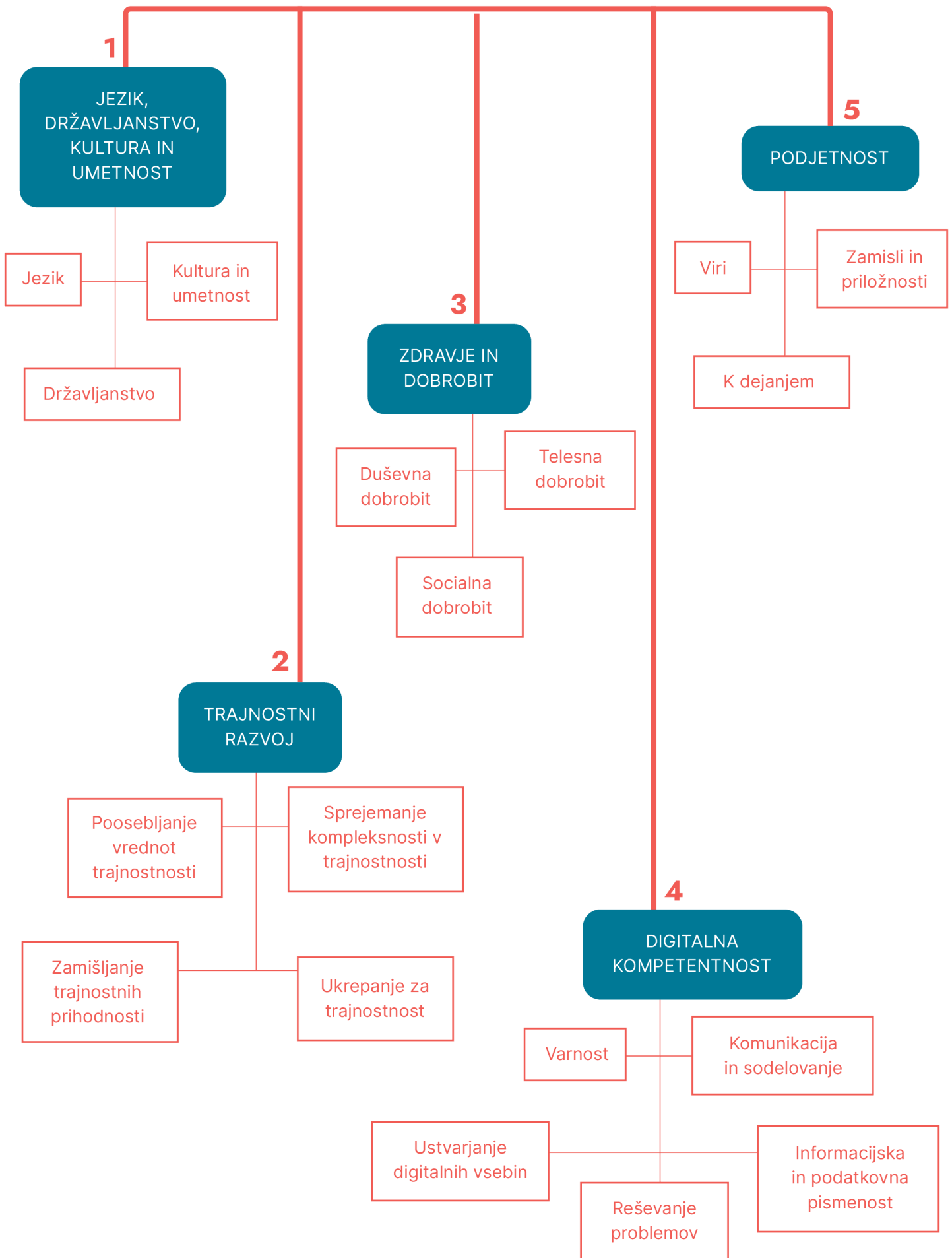
PRILOGE PO POGlavJIH

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

Didaktična priporočila za temo

» https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/2024_1_RODINGER_PRIPIRAVA_razsvetljenjevo_primer.docx

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih): 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih): 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpoznava podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spoznava, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepoznavna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega.itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spoznava kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družben položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in zelene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje zelene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznava lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznava lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznava meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznava lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NACRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.) tako, da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev.
	5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobroti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva.
	5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog.
	5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti.
	5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju).
	5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost).
	5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt.
	5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši.
	5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami.
	5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev.
	5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje.
	5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah.
	5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.